

VERSENYKÉPESSÉGI ÉVKÖNYV 2007

Versenyképességi

ÉVKÖNYV
2007

Magyarország

TARTALOMJEGYZÉK

ELŐSZÓ 7

BEVEZETÉS 9

ÖSSZEFOGLALÁS 11

1 A GAZDASÁG FENNTARTHATÓ NÖVEKEDÉSE 16

1.1 Gazdasági növekedés, fejlettségi szint 16

1.2 Az élet minősége 20

1.3 A környezet fenntarthatósága 26

2 VERSENYKÉPESSÉG A NEMZETKÖZI PIACOKON 30

2.1 Áru- és szolgáltatás export 30

2.1.1 Az export dinamikája 31

2.1.2 Részesedés a világ áru- és szolgáltatás exportjában 32

2.1.3 Az export áruszerkezete 38

2.2 Külföldi működőtőke 39

3 A VERSENYKÉPESSÉGET MEGHATÁROZÓ FŐ TÉNYEZŐK 42

3.1 Termelékenység 42

3.2 Költségek és árak 49

3.2.1 Reálárfolyamindex 49

3.2.2 Munkaerőköltségek 50

3.2.3 Egyéb (nem bérjellegű) költségek 53

3.2.4 Adózás 58

3.3 Üzleti környezet 68

3.3.1 A vállalat alapítás és működés feltételei 69

3.3.2 Jogbiztonság 78

3.3.3 A vállalatok közötti kapcsolatrendszer 80

3.3.4 A vállalatok és az állam kapcsolata 82

3.4 Infrastruktúra 87

3.4.1 Közlekedés, energiaellátás 88

3.4.2 Információs és kommunikációs technológia 95

3.4.2.1 Makrogazdasági hatások 96

3.4.2.2 Az IKT vállalati alkalmazása 102

3.4.2.3 Az IKT szerepe a lakosság körében 109

3.4.2.4 E-kormányzat 116

A kiadvány megjelenését támogatta Microsoft Magyarország Kft.

Kiadja GKI Gazdaságkutató Zrt.

Felelős kiadó Vértés András

Szerkesztette Viszt Erzsébet

A kiadvány szerzői

© Adler Judit, Borsi Balázs, Farkas László, Kis Gergely, Losoncz Miklós, Lőrincz Vilmos,

Molnár László, Munkácsy Anna, Nagy Dávid, Papanek Gábor, Udvardi Attila, Viszt Erzsébet

Szakmai tanácsadó Török Ádám

Lektorálta Losoncz Miklós

Szerkesztés lezárva 2007. augusztus 31.

Borítóterv és nyomdai előkészítés Szarka Judit Gabriella

Nyomdai kivitelezés Keskeny és Társai Nyomdaipari Kft., Budapest

Készült 1000 Példányban

Budapest, 2007

3.5	Kutatás-fejlesztés és innováció	120
3.5.1	Befektetések az új tudásba	121
3.5.2	Innovációs miliő, hálózatosodás	128
3.5.3	Az innováció hatásai és a tudományos-technológiai teljesítmény	135
3.6	Foglalkoztatás, oktatás és képzés	140
3.6.1	Demográfiai folyamatok	141
3.6.2	Munkaerőpiac	145
3.6.3	Oktatás	151
4	FÜGGELÉK	161
4.1	Kiemelt adatbázisok	161
4.2	Egyéb jelentősebb adatforrások	162
4.3	Rövidítések magyarázata	165
5	ÁBRAJEGYZÉK	169

ELŐSZÓ

A jelenlegi, immár második *Versenyképességi Évkönyv* megjelenése segítséget nyújthat ahhoz, hogy az ország versenyképességét annak alakulásában is mérlegre tegyünk. Ahogy a globalizálódás a gazdaság egyre újabb területeit éri el, úgy válik a globális versenyképesség a gazdasági tevékenység megkerülhetetlen mércéjévé. A versenyképességet legtágabb értelmezésében úgy tekintjük, mint azon tényezők összességét, amelyek a hazai cégek globális sikerességének előmozdításával az általános életminőség javítását eredményezik. A versenyképesség részben a költségek, ezen belül is kiemelkedő mértékben a munkaerőköltségek és az árak eredője, ugyanakkor tartósan javuló, s kiemelkedő gazdasági versenyképesség egyre kevésbé képzelhető el folyamatos termelékenységnövekedés és az azt megalapozó innováció nélkül.

A hazai cégek külpiazi sikerességének jelentősége ugyanakkor – főleg a hazánkhoz hasonlóan kisebb és felzárkózó nemzetgazdaságok esetében – nem szoríthatja háttérbe a globalizálódás másik, a külföldi működőtőke által képviselt dimenzióját.

A versenyképesség csak megfelelő gazdasági környezet, infrastruktúra birtokában tartható fenn, és ebben a tekintetben az állam számottevő kompetenciával rendelkezik. Ez kijelöli a gazdaságpolitika kívánatos kereteit és lépéseit az üzleti környezet, így a versenyfeltételek, a munkaerőpiac, a fizikai értelemben vett infrastruktúra, az oktatás és a kutatás-fejlesztés, illetve az adózás tekintetében. E feltételek nemzetközi összehasonlításához, Magyarország pozíciójának érzékeléséhez, s időbeli alakulásának nyomon követéséhez is eszközt kíván nyújtani az évkönyv.

A hazai és a nemzetközi tapasztalatok birtokában ugyanakkor fel kell hívni a figyelmet néhány, az adatok árnyaltabb értelmezését kívánó körülményre. Így arra, hogy a világgazdaság fejlődésének súlypontjai folyamatosan változnak, ami a versenyképességi prioritások folyamatos ártékelését kívánja. Kitüntetett figyelmet érdemel ebben a tekintetben a globalizációnak az üzleti szolgáltatások terén kibontakozó második hulláma, ami potenciálisan a feldolgozóipari szektor

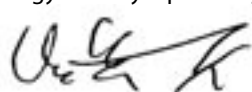

Vértés András

globalizálódásához hasonló, vagy azt meghaladó termelékenységnövekedést hozhat magával. A szolgáltatások világméretű kiszervezésének mostani fő célállomásait (mint pl. Írország, vagy India) tekintve úgy tűnik, hogy ebbe a folyamatba Magyarország sikerrel bekapcsolódhat. A releváns versenyképességi tényezők ebben a tekintetben az IT technológia terjedése, az ehhez kapcsolódó képzett munkaerő, a nyelvtudás. Hangsúlyozni kell továbbá, hogy egyes jelentős, de nem mérhető, versenypozíciót érintő tényezők (mint pl. az ország földrajzi fekvése) is egyre fontosabb szerephez juthatnak. Magyarország számára ez kiemelkedő jelentőségű főként a logisztika további gyors fejlődése szempontjából.

Nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy a különböző versenyképességi tényezők közül az információtechnológia a modern gazdaságok alapvető mozgatórugójává vált. Az Európai Unió gazdasági növekedésének 40 százalékát generálja, valamint a stabil növekedéshez elengedhetetlen innováció egyik legfőbb forrása. Ezért került ez az iparág az EU versenyképességi stratégiájának középpontjába, foglal el köponti szerepet az újra életre keltett Lisszaboni Stratégiában.

A modern, tudásalapú társadalom alapja az élethosszig tartó tanulás. Magyarország gazdasága szempontjából elkerülhetetlen, hogy szembenézzünk lehetőségeinkkel és gyengeségeinkkel. Fő gyengeségünk ma már az emberi erőforrás oldalon jelentkezik. Éppen az elengedhetetlené váló természettudományos/műszaki és az információtechnológiai oktatás területén kell erősítenünk ahhoz, hogy lépést tudjunk tartani termelékenység és versenyképesség terén mind az Európai Unióval, mind pedig a világ egyéb fejlett térségeivel. Az IT ágazatnak így nem csupán lehetősége, de kötelezettsége is a hosszú távú célok megfogalmazása. Napjaink elsőrendű feladata a megfelelő piacképes tudással rendelkező emberek kiképzése, az innovációs és vállalkozói készségek fejlesztése, elterjesztése. A modern tudással felvértezett munkaerőt alkalmazó és tulajdonosi körrel bíró ambiciózus vállalkozások az innovációs körbe bekapcsolódva saját növekedési pályájukat tudják beállítani, maguk is piacképesebbé válnak, ami révén makroszinten hozzájárulnak egy versenyképesebb gazdasági szerkezet kialakulásához.

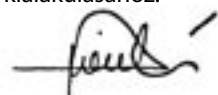

Vértés András

GKI Gazdaságkutató Zrt. – elnök

Drájkó László

Drájkó László

Microsoft Magyarország Kft. – ügyvezető igazgató

BEVEZETÉS

A versenyképesség – eredeti és szigorúan vett értelmezésének megfelelően – vállalati kategória. Egy ország versenyképessége a gazdaság általános állapota és növekedési potenciálja alapján a globális versenyben való világgpiaci helyállásra való képességet jelenti. A gazdaság általános állapotát jelző mutatószámok – amelyeket akár szintetikus versenyképességi mutatóknak is tekinthetünk – a gazdaság fejlettségét, valamint az élet minőségét és a környezet állapotát fejezik ki, ezek a társadalom hosszabb távú versenyképességi potenciáljának fontos elemei. A további – kötetben szereplő – mutatók vagy a versenyképesség megjelenését (keresleti, vagy output oldal), vagy annak feltételeit (kínálati, vagy input-oldal) mérik. A versenyképesség keresleti oldala azt fejezi ki, hogy a kibocsátást hogyan fogadják el a fő, mindenek előtt nemzetközi piacok, milyen részesedést értek el az egyes országok a világkereskedelemben, illetve egyes részpiacokon más országokhoz képest, illetve az országok pozíciói ezek vonatkozásában hogyan változnak. A kötet a versenyképesség kínálati tényezői között vizsgálja a termelékenységet, a költségeket és árakat, továbbá – a vállalkozások hazai mozgásterét befolyásoló gazdaságpolitika és gazdasági szabályozás területei közül – az üzleti környezetet, az adózást, az oktatást, az infrastruktúrát, a kutatás-fejlesztést, valamint a munkaerőpiaci és az innovációs környezetet. Az adatok egy része statisztikai adatokon alapuló „kemény”, más része szubjektív értékeléseken alapuló „puha” információkat jelent.

A fentieket kifejező mutatók egy része a világon ma ismert versenyképességi jelentésekben is megjelenik, ezek közül több e kötetnek is fontos forrása volt. Elsősorban három ilyen jelentésre támaszkodtunk. Az IMD World Competitiveness Yearbook elkészítésének kiemelt célja a világ több mint 50 országának minősítése, rangsorolása mintegy 300 indikátor segítségével, négy fő szempont, a gazdasági teljesítmény, a kormányzati hatékonyság, az üzleti hatékonyság és az infrastruktúra fejlettsége alapján rendezve. A WEF Global Competitiveness Report a Világ gazdasági Fórum Globális Versenyképességi Programja keretében jelenik meg. A kiadvány az egyes országok versenyképességét két index (Növekedési Versenyképességi Index – GCI, illetve Üzleti Versenyképességi Index – BCI) segítségével elemzi. E két index nyilvánosan hozzáférhető adatokból, valamint 103 országban folyó felmérésekből (Forum's Executive Opinion Survey) épül fel. A Világbank Doing Business adatbázisa kifejezetten a vállalatok üzleti szabályozási környezetének nemzetközi összehasonlításához nyújt segítséget. Ezek a jelentések a magyar gazdaságban felmerülő fontos versenyképességi kérdésekre csak általános válaszokat adnak és módszertani megközelítésük – a széleskörű szakértői megkérdések

– miatt nagyrészt szubjektív értékeléseket tartalmaznak. Az objektívebb, de szűkebb körben összevethető statisztikai adatokat azonban széleskörűen kiegészítik, ezért adatforrásként nélkülözhetetlenek.

A kötetben a Magyarországgal összehasonlított országoknak három köre szerepel. Az első körbe tartozó „benchmark” országokhoz a világgazdaság olyan fontos szereplői tartoznak, amelyek számára Magyarország nem észrevehető versenytárs, ugyanakkor teljesítményük, vagy helyzetük, világgazdaságban betöltött jelentőségük megszabja a nemzetközi verseny (vagy összehasonlítás) mércéjét az adott területen. Az ezekkel az országokkal való összehasonlítások a magyar gazdaság hosszú távú versenyképességi pályájának értékeléséhez, illetve háttérként hasznosak. Hagyományosan az USA, Japán, Németország, az Egyesült Királyság, s egyre inkább Kína, India, Brazília, vagy Mexikó a világkereskedelemben és a külföldi működőtőke import területén tekinthető ilyen globális „benchmark” országnak. A kötetbe az elsőként említett négy országot vontuk be. A kisebb „benchmark” országok (így Ausztria, Finnország, Észtország, Izrael, Írország, Szlovénia) szerepeltetését az egyes területeken (K+F és innováció, munkaerőpiac, üzleti környezet stb.) elért jó eredményeik indokolják. A második körbe a közvetlen versenytárs országok, mindenek előtt az Európai Unióhoz 2004-ben csatlakozott országok (így Csehország, Szlovákia, Lengyelország és a balti államok), illetve a korábban belépő, de kevésbé fejlett EU-országok (Görögország, Portugália) tartoznak. A harmadik kör azokat az országokat tartalmazza, amelyek a magyar gazdasághoz képest lemaradtak, de számos versenyképességi előnyük miatt – nem megfélemezve alacsonyabb költségeikről sem – egyes területeken komoly versenytársakként jelentkeznek már ma is (elsősorban a 2006-ban EU-taggá vált Bulgária és Románia). Az ezekkel az országokkal történő összehasonlítások szinte minden egyes grafikonon szerepelnek, lehetővé téve a magyar pozíciók kisebb eltéréseinek nyomon követését is, hiszen az intenzív verseny körülményei között a világgazdasági mércével jelentéktelen elmozdulások is lényegesek.

A Versenyképességi Évkönyv kiemelt részletességgel foglalkozik az információs és kommunikációs technológiák gazdasági hatásaival, valamint vállalati, lakossági és kormányzati alkalmazásával (3.4.2. fejezet).

Egyes grafikonokon az EU-15, illetve az EU-27 átlagát a népességgel, vagy a GDP-vel súlyozva számítottuk ki. Az ilyen esetekben forrásként a GKI Zrt. is szerepel.

A kéziratot 2007 augusztusában zártuk le, a nemzetközi adatbázisokban és versenyképességi jelentésekben az addig rendelkezésre álló adatsorokat dolgoztuk fel.

ÖSSZEFOGLALÁS

A magyar gazdaság versenyképessége nemzetközi összehasonlításban differenciált képet mutat. Az utóbbi 5-10 év fejleményeit tekintve jelentős a javulás a változások sebességét kifejező, a felzárkózás fontos indikátorait jelentő áramlás- vagy flow-típusú mutatók (termelékenységi dinamika stb.) terén, míg az állapotjelző állomány- vagy stock-típusú mutatók (a termelékenységi szint stb.) szempontjából nézve a kép kevésbé kedvező. Ez a különbség bizonyos mértékig tükrözi a két mutató egymástól eltérő sajátosságait, – az állapotjelző mutatók kifejezik azt az időt, ami a fejlettebb országokhoz történő felzárkózáshoz szükséges. Megfigyelhető a differenciáltság abban a tekintetben is, hogy egyenlőtlen a magyar gazdaság pozícióinak alakulása a versenyképességet alakító főbb területeken, illetve tényezők körében.

A Versenyképességi Évkönyvben vizsgált közel egy évtizedet az jellemezte, hogy az EU új tagállamai folyamatosan zárkóztak fel a leglényegesebb versenyképességi mutatószámok körében a versenytárs országokhoz és az EU-átlaghoz. Ez egyúttal az új EU-tagállamok mutatóinak az EU-15 alacsonyabb fejlettségi szintű országainak (Portugália és Görögország) indikátoraihoz való közeledését is jelenti. Egyes esetekben és területeken bizonyos új tagállamok versenyképessége meghaladta a portugál és a görög szintet. *A verseny súlypontja azonban továbbra is az új tagországok csoportjában volt, e csoport államai között a versenyképesség terén kisebb-nagyobb átrendeződés ment végbe.*

Az új EU-tagállamok közül a keresleti oldalon mért versenyképessége alapján Magyarország az egyik legsikeresebb. Elsősorban az 1995 és 2000, illetve a 2004 és 2006 közötti időszakok kiemelkedő exportdinamikájára vezethető vissza az, hogy a világexportban elfoglalt magyar részesedés 2006-ban ismét megközelítette az 1938. évi 0,68 százalékos értéket. A keresleti oldalon mért versenyképesség minőségi értelemben is kedvező; a magyar kivitelben a legmagasabb a globális szerkezetváltásban élenjáró, műszaki szempontból korszerű ágazatok (elsősorban a gépipar, azon belül a K+F és tudás-intenzív alágazatok: irodagépek stb.) aránya, és a világexportban elfoglalt magyar részesedés is ezeken a nemzetközileg élenjáró területeken a legmagasabb. Szintén kedvezően alakultak a magyar pozíciók a nemzetközi szolgáltatás-kereskedelemben.

Magyarország sikeres volt a nemzetközi munkamegosztásba való bekapcsolódás más területein is, legfőképpen a külföldi működőtőke-beáramlásban. Az EU új tagállamai közül az egy főre jutó külföldi működőtőke állományának nagyságában csak Észtország előzi meg

Magyarországot, a világ működőtőke-import állományában elfoglalt részesedés pedig csak Lengyelország esetében haladja meg a magyart. Magyarország élen jár a *működőtőke kivitelében* is, ami nem csekély mértékben járult hozzá a világexportban elfoglalt részesedés javulásához és a magyar kivitel szerkezetének korszerűsítéséhez.

A magyar *kínálati oldali* versenyképesség javulásának legfőbb forrása a termelékenység nemzetközi összehasonlításban kiemelkedő mértékű emelkedése volt az utóbbi 10-15 évben. A termelékenységjavulás üteme az EU új tagállamai közül a gyors ütemű felzárkózást végrehajtó Románia és Észtország után Magyarország esetében volt a legdinamikusabb, 2006-ban a magyar termelékenységi szintet csak Szlovénia haladta meg valamelyest.

A kínálati oldal versenyképességének javulását a *költségversenyképesség* alakulása is alátámasztotta. A 2000 és 2006 közötti időszakban Magyarország a munkaerőköltség alapú reál árfolyamindex emelkedését tekintve az új EU-tagállamok középmezőnyébe tartozott. Ugyanakkor az egy munkaóra jutó munkaerőköltség színvonala alapján Magyarország Szlovénia után a második az új EU-tagállamok rangsorában. A középmezőnyben van Magyarország a kutatás-fejlesztési ráfordítások GDP-hez viszonyított aránya alapján, ugyanakkor a vállalati szféra aránya a K+F ráfordításokban és a K+F egyéb ráfordítás jellegű mutatóiban különösen alacsony.

A vállalati K+F döntő hányada külföldi részesedésű nagyvállalatokra jut. A K+F-nél is kedvezőtlenebb a magyar versenyképesség az *innováció* terén (innovációval foglalkozó vállalatok száma, klaszterek és egyéb hálózatok, szabadalmak száma stb.).

A versenyképesség intézményi feltételeinek vagy más szavakkal az üzleti *környezetnek* a tekintetében a magyar pozíciók differenciáltak. Magyarországnak a cégalapítás időszüksége, kisebb mértékben a hitelhez való hozzájutás feltételei, a külföldi működőtőke-beáramlás ösztönzése, a vállalatirányítási hatékonyság, az adófizetési morál, a fekete és szürke gazdaság terjedelme, a vállalatok etikai kultúrája, valamint a politika és az üzleti szféra összefonódása terén vannak hátrányai. A tőkéhez való hozzáférés, a versenyszabályozás, a jogbiztonság és a bürokrácia tekintetében viszont Magyarország az új EU-tagállamok rangsorának élén foglal helyet.

A versenyképesség keretfeltételeit alkotó, hosszabb távon viszont mindinkább meghatározó *infrastruktúra minősége* alapján Magyarország az új EU-tagállamok középmezőnyébe tartozik. Ezen belül különösen kedvezőtlen a helyzet a fizikai infrastruktúra (közúti, vasúti és folyami közlekedés) minősége terén. A távközlési és informatikai szektorban Magyarország – az utóbbi időben egyébként csökkenő – versenyelőnyei a kínálati

oldalon, a hozzáadottérték-termelésben, a GDP-növekedéshez való hozzájárulásban emelkednek ki, míg a felhasználásban (számítógép- és Internet-sűrűség, e-business, e-kormányzat stb.) Magyarország mind a vállalati, mind a lakossági szférát tekintve az új EU-tagok középmezőnyében található.

Végül igen kedvezőtlen a magyar pozíció a *humán tőkeképzés* ráfordítás jellegű (egy főre jutó oktatási kiadások stb.), szerkezeti (az egyes oktatási szinteken résztvevők aránya, főképpen az aktív népesség képzettségi struktúrája stb.) és minőségi mutatószámai (képzettségi színvonal, az oktatás szerkezete, nyelvtudás, élethosszig tartó tanulás, stb.) körében. Ezt enyhíti némileg az oktatás üzleti szféra igényeihez való igazodásának és a kiváló szakemberek munkaerőpiaci jelenlétének pozitív megítélése.

Magyarország versenyképességének javulása az utóbbi 5-10 évben olyan tényezőkből táplálkozott, amelyeket korábbi fejlődési trendek alapoztak meg. A termelékenység és az export dinamikus növekedése, a kiviteli szerkezet modernizálódása, az információs és kommunikációs technológiák előállítása és azok hálózati infrastruktúrájának kiépítése, valamint a hozzájuk kapcsolódó értékteremtés forrása a nemzetközi összehasonlításban alacsony fajlagos munkaerőköltség-szint és –dinamika, a korábban kiképzett munkaerő rendelkezésre állása és nem utolsósorban a korábbi gazdasági reformokkal összefüggésben a volt szocialista országokhoz képest kedvező üzleti környezet volt. Mindez a külföldi működőtőke-befektetések közvetítésével került kiaknázásra. Az üzleti szereplők mobilizálták és kiaknázták a versenyképesség javulásának viszonylag rövidtávú hajtóerőit és hordozóit, ugyanakkor ez egyúttal a korábban felhalmozódott fizikai, humán és intézményi tőke felélését hozta magával.

A versenyképesség javításának ezek a rövidtávú és tradicionális forrásai mára utánpótlás hiányában a kimerülés jeleit mutatják. Ebben kisebb szerepet játszik az európai uniós versenytársak felzárkózása. A döntő a versenyképességet hosszútávon alakító, jövőépítő területeken végbement magyar lemaradás. Ez a K+F-re, az innovációra, a kommunikációs és információs technológiák felhasználására, az oktatás-szakképzés romló minőségére és az üzleti környezet egyes szegmenseire vonatkozó magyar mutatók abszolút értékben vett és relatív romlásában jut kifejezésre. Ezek a területek kiemelkedő mértékben hozhatók közvetlenül összefüggésbe a humán tőkeképzéssel és a szerkezeti reformokkal, illetve azok hiányával. A humán szféra gyengeségeit mutatja Magyarország kedvezőtlen helyezése a nemzetközi rangsorban a demográfiai (népességcsökkenés, a népesség alacsony várható és átlagos élettartama stb.), a munkaerőpiaci (alacsony aktivitási és foglalkoztatási ráta, magas munkanélküliség stb.) és a társadalmi attitűdre vonatkozó (reformok és élethosszig tartó tanulás jelentős mértékű

elutasítása, idegenkedés a korszerű információs és kommunikációs technológiák felhasználásától stb.) mutatószámok tekintetében. A fizikai infrastruktúra nemzetközi összehasonlításban gyenge minősége is mind nagyobb mértékben gyengíti Magyarország nemzetközi versenyképességét. A versenyképesség javulás korábbi, elsősorban rövid- és középtávú hajtóerőinek kimerülése és a hosszú távú fejlődés tényezőinek megalapozásában bekövetkezett lemaradás hosszabb távon a fenntartható fejlődés ütemét és az életminőség alakulását is érinti. Mindezek alapján *a magyar versenyképesség javításának legfőbb szűk keresztmetszete a humánszféra, amelyet az intézményi környezet és a fizikai infrastruktúra követ.* A gazdaságpolitikának és a nagyvállalatoknak e területeken célszerű előmozdítani a pozitív irányú változásokat.

1 A GAZDASÁG FENNTARTHATÓ NÖVEKEDÉSE

Egy széles körben elfogadott definíció szerint a fenntartható fejlődés olyan fejlődés, amely kielégítheti a jelen generáció szükségleteit anélkül, hogy veszélyeztetné a jövő generáció hasonló igényeinek kielégítését. A fenntartható fejlődésnek három alappillére: a gazdasági, a társadalmi és a környezeti dimenzió. A fenntarthatóság feltétele a versenyképesség, mert csak versenyképes gazdaság képes hosszabb távon viszonylag gyorsan növekedni, felzárkózni, ami biztosítja az emelkedő életszínvonalat, javítja az élet minőségét. Kockázatot jelent ugyanakkor a környezet veszélyeztetettsége, túlzott terhelése.

1.1 Gazdasági növekedés, fejlettségi szint

A magyar gazdaság az elmúlt években, különösen 1995 óta gyorsan zárkózik fel az EU-15 országokhoz. A folyamat 2006-ban is folytatódott, bár a felzárkózás mértéke alacsony, csak 0,4 százalékpontos volt, szemben a 2000-2005 közötti évek 2 százalékpont körüli éves átlagával. Ezzel Magyarországon az egy főre jutó GDP vásárlóerő paritáson 15500 euró volt, az EU-15 országok átlagos szintjének 58 százalékát éri el, míg az EU-27-hez képest a fejlettség szintje 65 százalék.

Magyarország szempontjából a legrealisabban utolérhető EU-országok: Portugália és Görögország, valamint Csehország és Szlovénia. A magyar pozíció 2000-2005-ben Portugáliával szemben javult a leggyorsabban, 9,7 százalékponttal, míg Görögországtól kissé, 1,6 százalékponttal lemaradtunk. A magyar gazdaság lemaradása 2006-ban Görögországgal, Csehországgal és Szlovéniával szemben folytatódott, de Portugáliához képest javult a magyar pozíció.

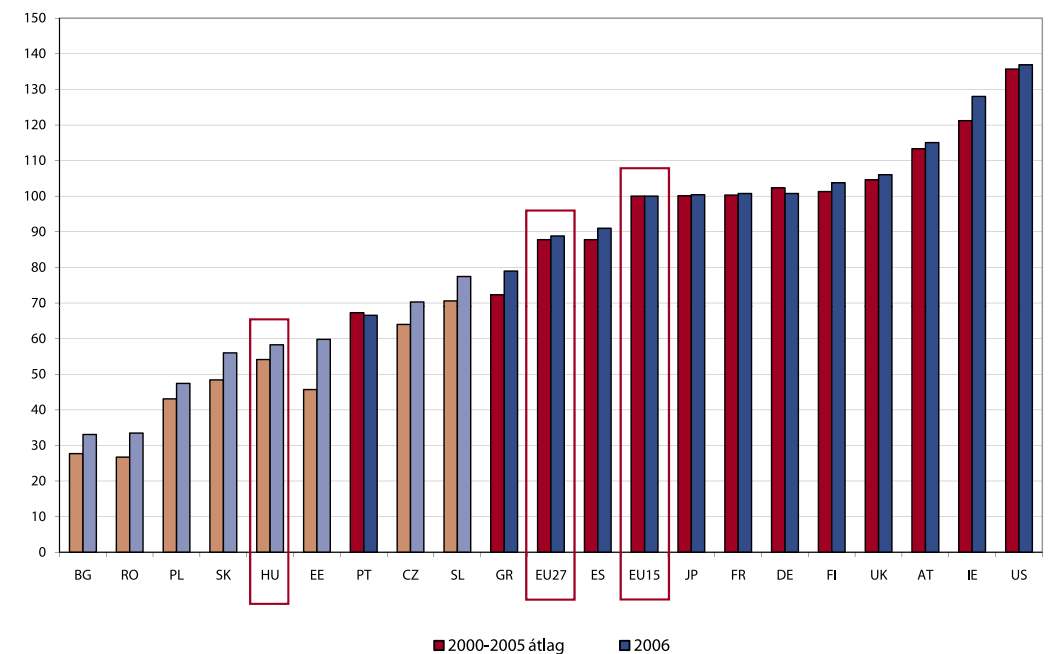
Magyarország közvetlen, lényegében mellette haladó versenytársa Csehország, Lengyelország és Szlovákia. Míg a cseh és a szlovák gazdaságnak 2000-2005-ben csekély mértékben gyorsabb volt a felzárkózási üteme a magyarnál, addig Lengyelország jóval lassabban közeledett az EU-átlagához. 2006-ban mind a három fenti országhoz képest romlott a pozíciónk. Magyarország a fejlettségi szint szerinti sorrendben az újonnan csatlakozott országok között (nem számítva Ciprust és Máltát) visszaesett a harmadikról a negyedik helyre, s már nemcsak Szlovénia és Csehország előzi meg, hanem az igen gyorsan fejlődő Észtország is.

A magyar gazdaságot utolérni kívánó EU-országokkal, Romániával, illetve Bulgáriával való összehasonlítás azt mutatja, hogy a 2000-2005-ös időszakban a felzárkózás magyar szempontból kedvezőbb volt, azonban 2006-ban ennek éppen az ellenkezője következett be.

Várható, hogy 2007-ben a magyar pozíció mindhárom fenti országcsoporttal szemben romlani fog, mert a magas államháztartási hiány csökkentése olyan gazdaságpolitikai lépéseket követelt, amelyek a gazdasági növekedés ütemét közvetve tovább lassították.

A felzárkózás a régi EU-országok között sem töretlen: míg Írországnak sikerült élre törnie, az EU fejlett, nagy országait megelőznie, s Spanyolország is nagyobb lépésekkel halad, addig Portugália, vagy Görögország igencsak lemaradt.

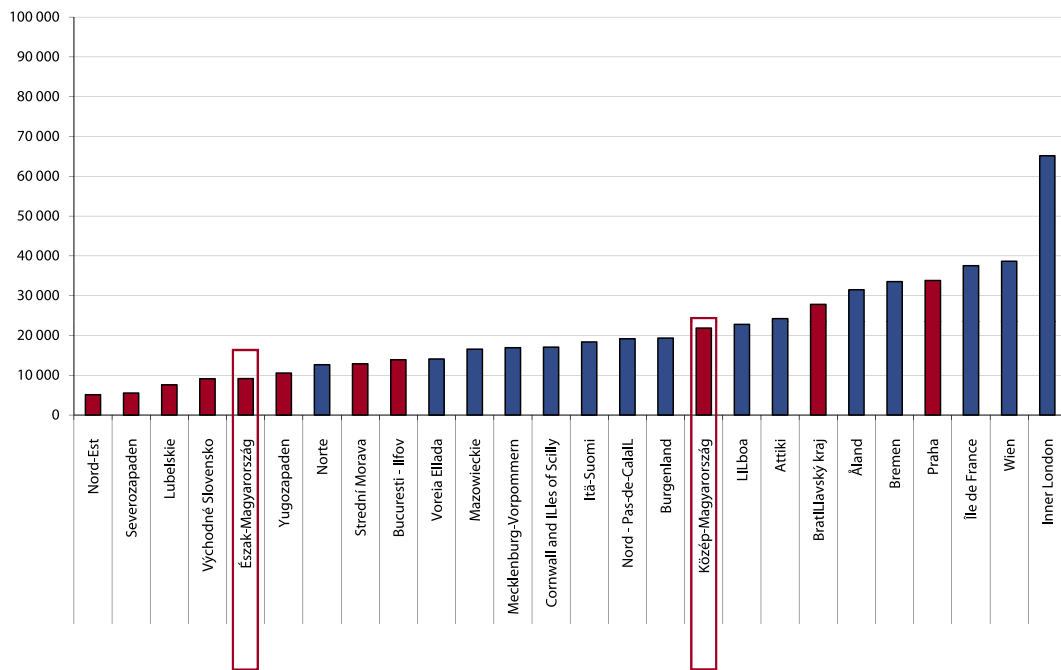
1. ábra Egy főre jutó GDP vásárlóerő paritáson, 2000-2005 átlag és 2006 (EU-15=100 százalék)

Eurostat, IMD World Competitiveness Online 2007

Míg a legfejletlenebb EU-országok, Bulgária, vagy Románia fejlettségi szintje mintegy egy-harmada csak az EU átlagának vásárlóerőparitáson, addig az egyes régiók között többszörösök a különbségek. Magyarország egyik legszegényebb régiójában, Észak-Magyarországon a fejlettség szintje még a felét sem éri el a közép-magyarországinak. Ugyanakkor pl. Csehország, Magyarország, vagy akár Szlovákia központi régiói fejlettebbek, mint egyes német, osztrák, finn, vagy francia régiók. A versenyképesebb régiók gyorsabb növekedése következtében a regionális különbségek egy-egy országon belül csak lassan mérséklődnek, sőt, a fejlett országokban – s Magyarországon is – inkább nőnek.

2. ábra Az egy főre jutó GDP vásárlóerő paritáson az Európai Unió egyes régióiban 2005 (euró)

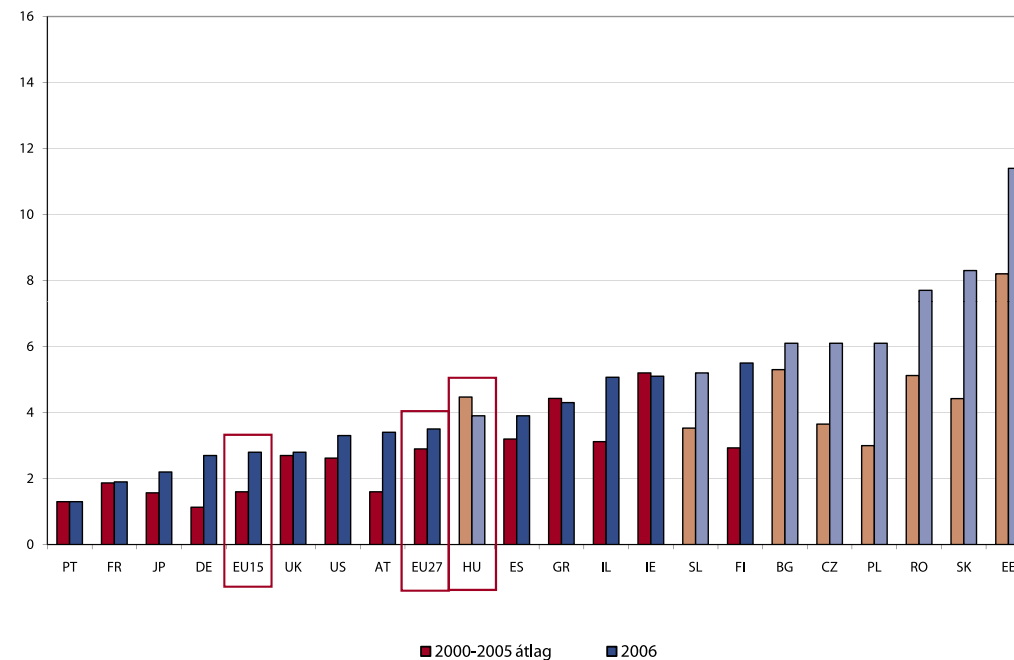

Eurostat

A fejlettségi szint alakulása, az egyes országok, vagy régiók közötti pozíciók változása főleg a GDP volumenének eltérő növekedéséből ered, amellyel, hogy azt a nemzeti valuták árfolyamának változása is befolyásolja.

2006-ban Magyarország közvetlen versenytársai mellett a fejlettebb országok többsége is ki tudta használni az európai konjunktúra előnyeit. A GDP növekedése az új EU-országokban meghaladta az 5 százalékot, Szlovákiában a 8 százalékot is, míg Magyarországon a gazdasági növekedés üteme lassult, a GDP csak 3,9 százalékkal nőtt. A grafikonon szereplő új tagországok az előző időszakhoz képest gyorsultak, csak a magyar gazdaság növekedése lassult le. Ugyan a kivétel 17 százalékkal bővült, viszont jelentősen lelassult a belföldi kereslet: a fogyasztás mindössze 1,2 százalékkal nőtt, a beruházások pedig 1,8 százalékkal visszaestek.

3. ábra A GDP éves átlagos növekedési üteme 2000-2005 és 2006 (százalék)

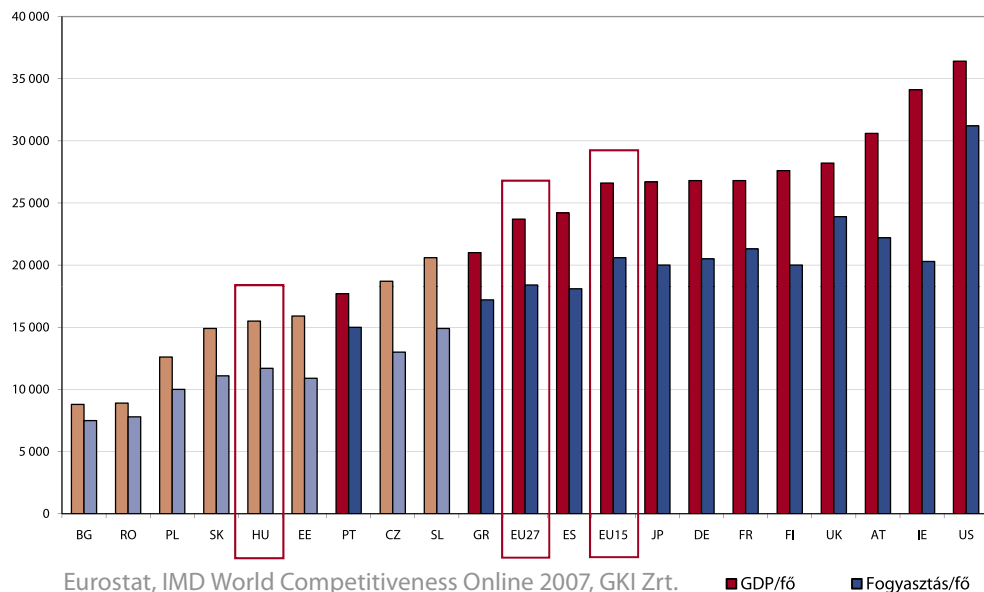
IMD World Competitiveness Online 2007, GKI Zrt.

1.2 Az élet minősége

A magyar lakosság életszínvonalát tükröző egy főre jutó fogyasztás vásárlóerőparitáson kissé kevesebb, mint az egy főre jutó GDP, 2006-ban ez 11700 volt vásárlóerőparitáson, ami az EU-15 átlagát 56,7 százalékban közelítette meg. Hasonló eltérések figyelhetők meg a többi új tagországban is, míg a fejlett országok többségében ellenkező irányú a különbség, vagy a két érték nagyjából azonos. (Az alacsonyabb szintű fogyasztást az magyarázza, hogy a kevésbé fejlett országokban megtermelt jövedelem egy része – főként a gazdaságban sok szempontból domináns szerepet betöltő külföldi vállalatok miatt, de más okok miatt is – más országokban kerül elköltésre. Ezzel szemben a magasabb szintű fogyasztásnak az szolgál magyarázatául, hogy a másutt megtermelt GDP egy részét a fejlettebb országban költik el.) Mindennek hatásaként a felzárkózó országok fogyasztása (elsősorban ott, ahol jelentős a külföldi működőtőke), még jobban eltér a fejlett országokétól, mint a GDP/fő mutatóval kifejezett fejlettségi szint. De hasonló helyzet adódik Írországban is az FDI kiemelkedő szerepe miatt (itt 2006-ban a GNI a vizsgált országok között a legjobban, 14 százalékkal tért el a GDP-től).

A fogyasztásban a felzárkózást segíti, ha a más országokban megtermelt jövedelem egy része beáramlik, illetve, ha a be-, illetve a kiáramló jövedelmek egyenlege pozitív, amit az biztosít, ha ezekből az országokból is megindul a működőtőke-kivitel. Ebben a vonatkozásban Magyarországnak máris jelentős az előnye a versenytársakkal szemben.

4. ábra Egy főre jutó GDP és egy főre jutó fogyasztás vásárlóerőparitáson 2006 (euró)

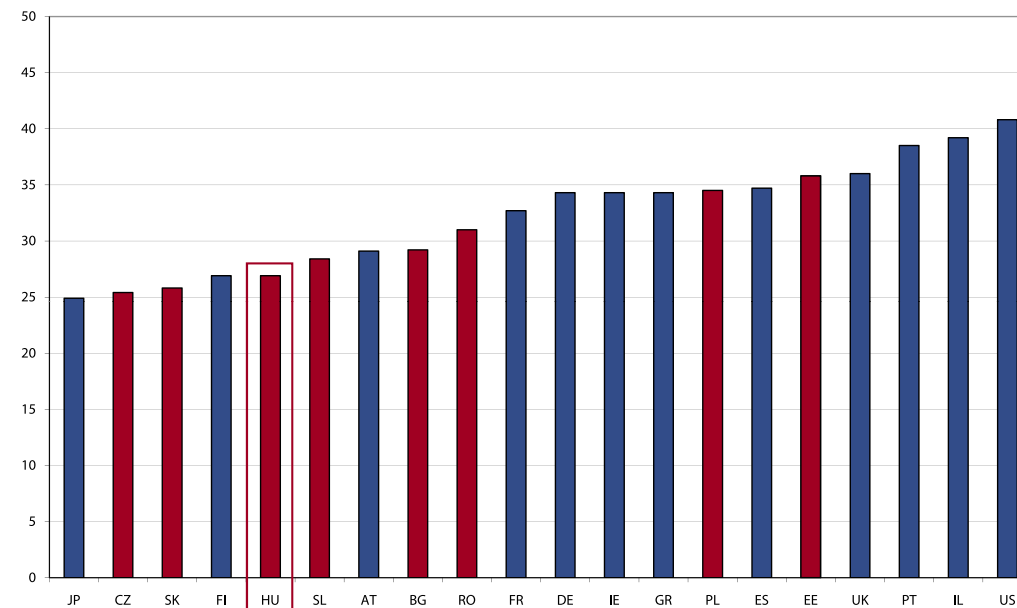
Eurostat, IMD World Competitiveness Online 2007, GKI Zrt.

■ GDP/fő ■ Fogyasztás/fő

Ha az országokat a jövedelmkülönbségek kifejezésére szolgáló Gini-koefficiens szerint állítjuk sorrendbe, teljesen más sorrend alakul ki az országok között, mint a gazdasági fejlettség alapján. A jövedelmek differenciálódására az országok eltérő társadalmi berendezkedése, értékrendje is befolyást gyakorol.

Magyarországon a jövedelmkülönbségek viszonylag kicsik. Az USA-ban, vagy Izraelben nagyok, az európai jóléti államokban, pl. Finnországban, vagy Ausztriában a magyarhoz hasonlóak, míg az új EU-tagországok közül a legkevésbé fejlett Bulgáriában és Romániában, vagy Lengyelországban jelentősebbek.

5. ábra A jövedelmi egyenlőtlenség mértéke (Gini koefficiens) 2004

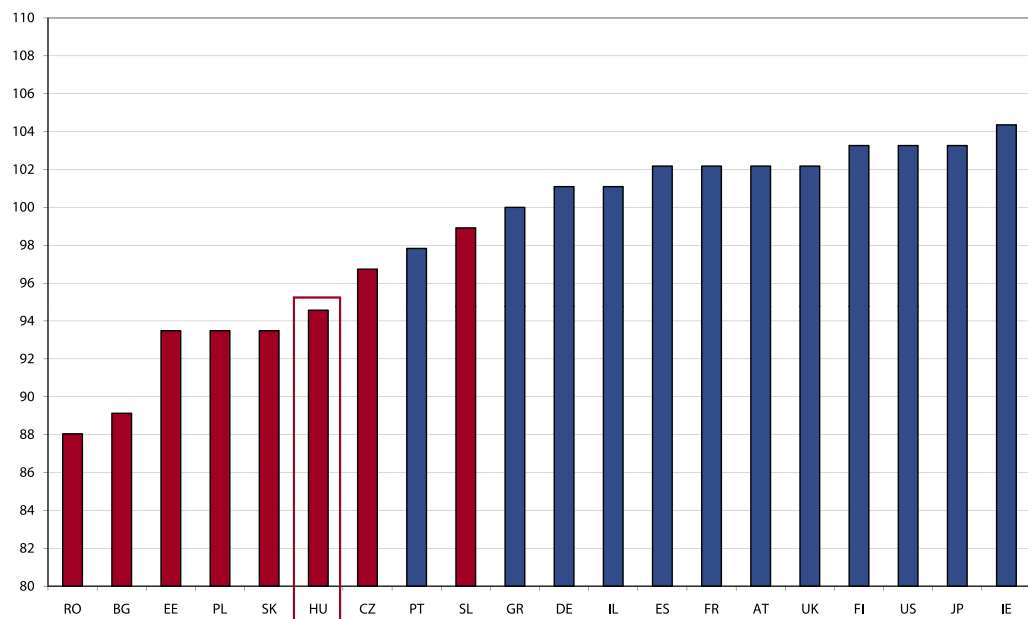

UN Human Development Report 2006

Az ENSZ az életminőség országok közötti összehasonlítására egy összetett mutatót alkalmaz. A Human Development Index (HDI) nemcsak – a fogyasztást közelítő – egy főre jutó GDP-t, hanem a születéskor várható élettartamot, az írni-olvasni tudást és az oktatásban való részvételt is kifejezi. E mutatószám szerint a vizsgált országok között sokkal kisebb a különbség, mint a GDP/fő vagy a fogyasztás/fő mutatók alapján. Ez abból adódik, hogy az írni-olvasni tudás vagy az oktatásban való részvétel tekintetében az egyes vizsgált országok között relatíve kicsik a különbségek. Érdekes az is, hogy míg a közvetlen versenytársak sorrendje alig különbözik e mutató alapján pl. a fejlettségi szintbeli sorrendtől, addig a fejlett EU- és tengerentúli országoknál más a helyzet: pl. Németország, Ausztria és az USA gyengébb pozícióban van a HDI szerint, mind a GDP/fő alapján, míg Izraelben, Spanyolországban, de leginkább Japánban éppen ellenkező a helyzet.

Magyarországot a közvetlen versenytárs országok közül kismértékben Csehország, nagyobb mértékben Szlovénia előzi meg, s csak kissé maradunk el az EU átlagától.

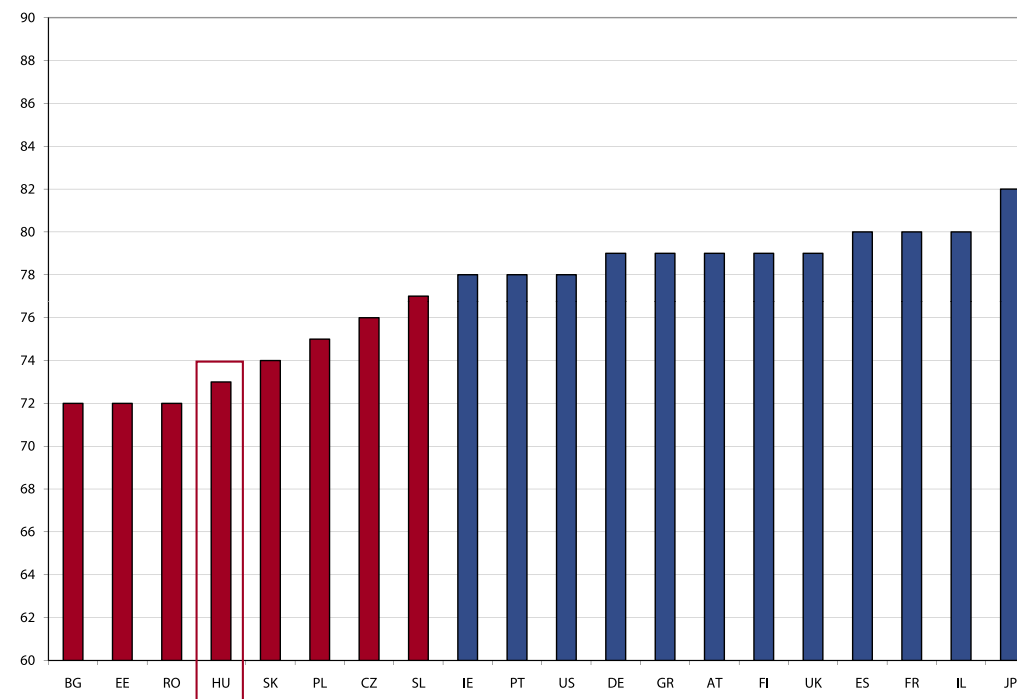
6. ábra A humán fejlettség mértéke 2005 (EU-15=100 százalék)

UN Human Development Report 2006

A fenti mutatószámot az új EU-országokban különösen lehúzza a születéskor várható átlagos élettartam. Magyarországon ez 2004-ben 73 év volt, ennél négy hasonló fejlettségű és történelmi múltú közvetlen versenytárs országban is 2-4 évvel magasabb, míg pl. Ausztria javára 6 év a különbség. Japánban minden ábrázolt országnál magasabb, 82 év a várható élettartam.

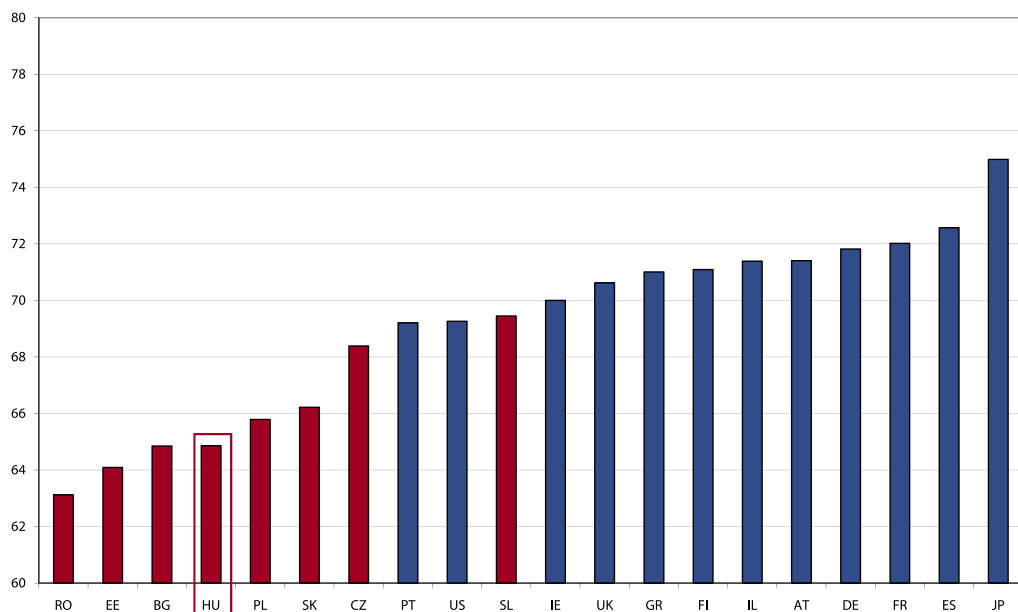
7. ábra A születéskor várható élettartam 2004 (év)

WHO: World Health Report 2006

Az élet minőségét nagyban befolyásoló faktor, hogy a lakosság hány évet tölt el jó egészségben. Magyarországon ez viszonylag alacsony, 65 év, 8 évvel kevesebb, mint a várható élettartam, de a többi országban is 7-9 év a differencia. A japánok pl. várhatóan 75, az osztrákok várhatóan 72 évet élnek meg egészségben.

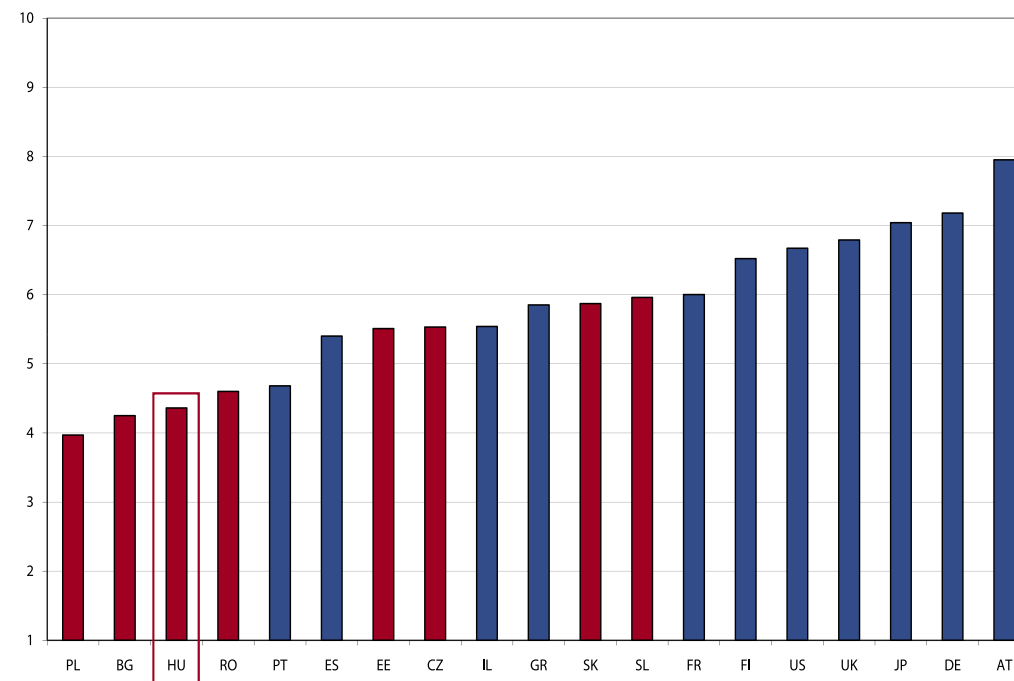
8. ábra Az egészségben megélt élettartam 2004 (év)

WHO: World Health Report 2006

Hogy milyen az élet minősége egy adott országban, az függ a társadalom, így a vállalatok felelősségvállalásától is. Az IMD felmérésében résztvevő szakértők úgy ítélik meg, hogy Magyarországon a vállalatok egészséggel, biztonsággal és környezettel kapcsolatos felelősségvállalása átlag alatti. Amint a következő ábra mutatja, ezt a felelősségvállalást sokkal erősebbnek ítélik meg Szlovéniában, Szlovákiában, Csehországban, vagy Észtországban, sőt Romániában is, nem beszélve a fejlett országoktól. Bár egyes szakértők elfogultsága nem zárható ki, ez az eredmény mégis lesújtó.

9. ábra A vállalatok egészséggel, biztonsággal és környezettel kapcsolatos felelősségvállalása 2007

1= nem jelentős; 10= jelentős

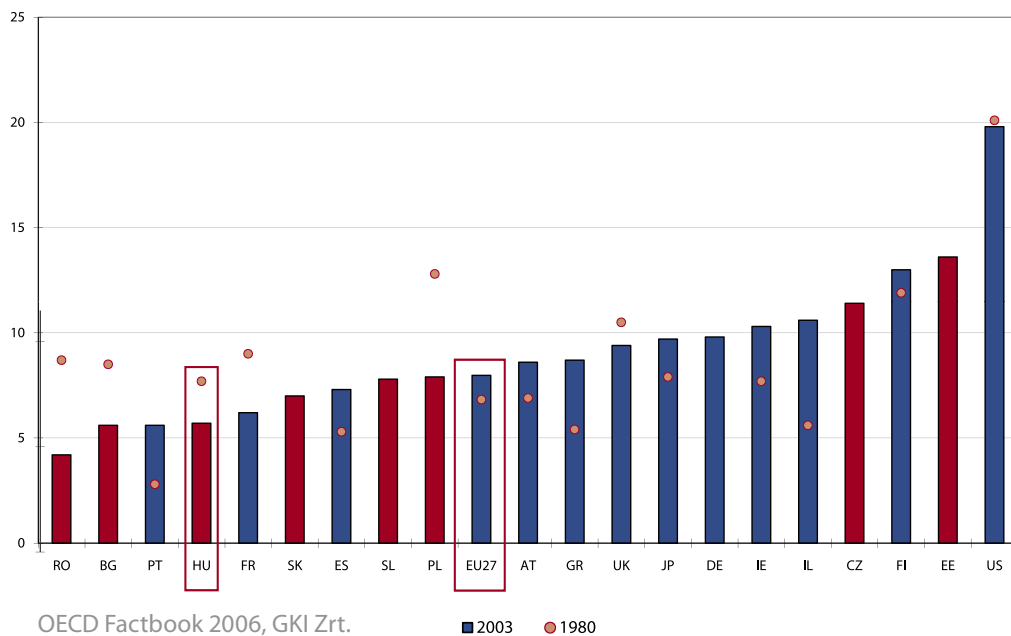
IMD World Competitiveness Yearbook 2007

1.3 A környezet fenntarthatósága

Közismert, hogy a környezetszennyezés komoly hatással van az emberi egészségre. Ezzel kapcsolatban az ún. Párizsi Felhívás érdemelhet figyelmet, amelyet 500 tudós, köztük több Nobel-díjas írt alá. A Felhívás megállapítja, hogy a vegyi szennyezések miatt az egész emberi faj komoly veszélyben van. Eddig ugyanis úgy becsülték, hogy a betegségek 0,6–2,5 százaléka van összefüggésben a vegyi szennyezéssel (ilyen betegségek például a rák, az asztma, az allergia, a leukémia, vagy a meddőség). Ezek a becslések azonban túlzottan optimisták, a legújabb kutatások szerint ez az érték akár a 25 százalékot is elérheti.

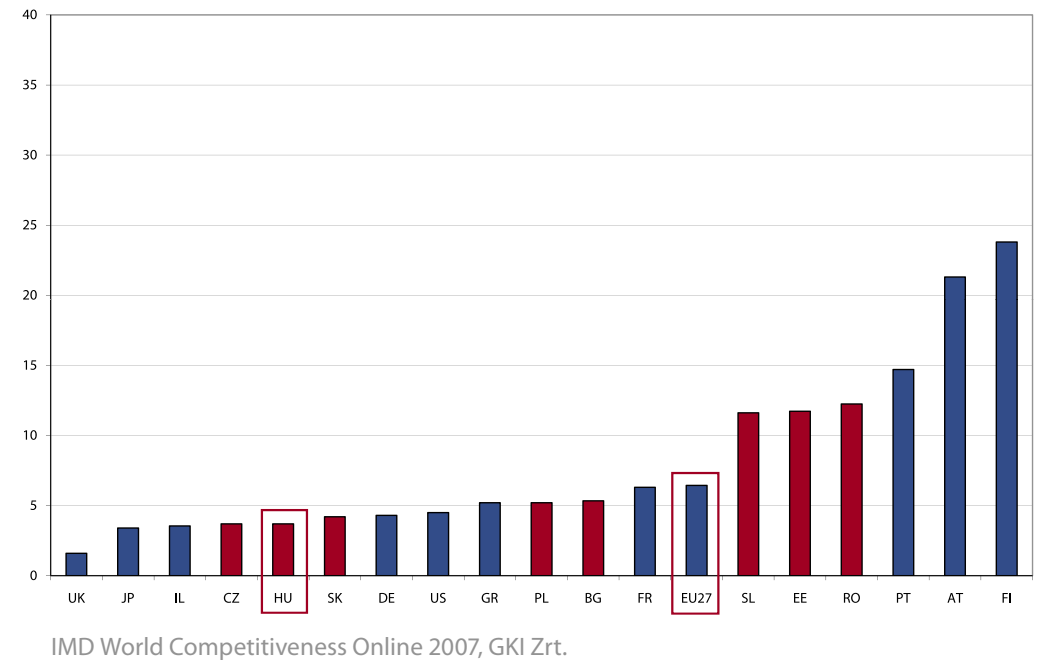
Korunk legnagyobb környezetvédelmi veszélye a növekvő széndioxid kibocsátás, amely nagymértékben járul hozzá a föld felszínének felmelegedéséhez. E globális probléma megoldását nemzetközi megállapodások, így a Kyotói Egyezmény is segítik. Magyarországon az elmúlt másfél évtizedben az egy főre jutó széndioxid kibocsátás több mint 20 százalékkal csökkent, ami elsősorban a gazdasági szerkezet változásaival, így az ipar energiafelhasználásának csökkenésével, s a szolgáltatások növekvő szerepével függ össze. Az egységnyi széndioxid kibocsátás messze alatta van az EU átlagának, mintegy a fele a csehnek, s kisebb, mint a szlovák és a szlovén érték. Nemcsak a környezet védelmét, hanem a versenyképességet is szolgálja a fajlagos energiafelhasználás további csökkenése, pl. a háztartások pazarló energiafelhasználásának gazdaságosabbá tétele.

10. ábra Egy főre jutó széndioxid kibocsátás 1980 és 2003 (metrikus tonna)

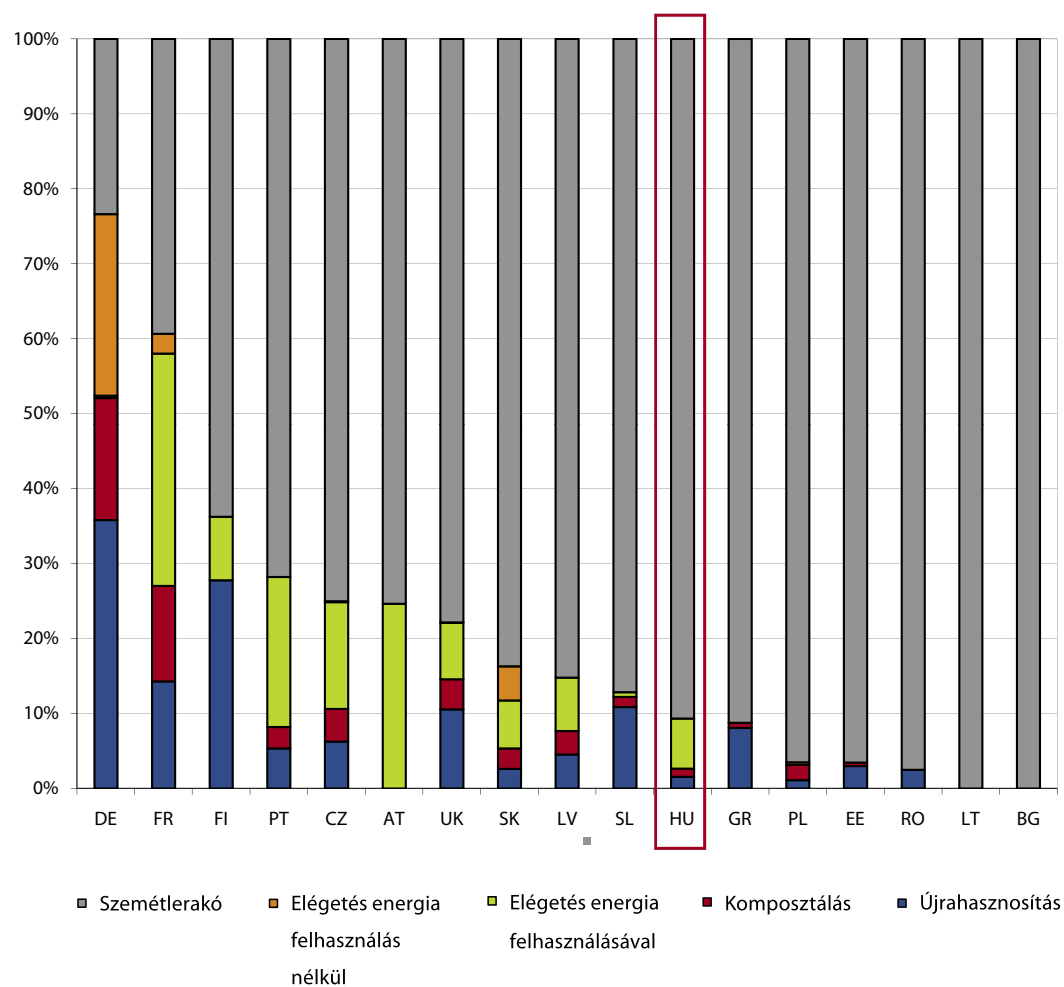
A megújuló, környezetbarát energiaforrások – pl. a vízi-, a nap-, a szélenergia, vagy a bioüzemanyag – még csak igen kis részét biztosítják az energia felhasználásának. Magyarországon ez kevesebb mint 5 százalék. Terjedésüket elsősorban az akadályozza, hogy a költséges technológiák miatt nem versenyképesek a fosszilis energiaforrásokkal szemben. Ezzel indokolható a megújuló energia felhasználásának állami ösztönzése. Ugyan az EU országai-ban ezzel kapcsolatban nincs egységes gyakorlat, találunk példákat a közvetlen beruházási támogatásra, ártámogatásra, adókedvezményekre. A közvetlen állami támogatások mellett vagy helyett egyes államok a fosszilis energiahordozók felhasználásának drágításával (pl. energiaadóval, széndioxid adóval) ösztönözik a „zöldenergia” fokozottabb felhasználására. A megújuló energiaforrások fontos, bővíthető területe a bio-üzemanyagok előállítása, ami egyrészt lehetővé teszi az olajfelhasználás visszafogását, csökkenti az energiatülszórás, új megélhetési lehetőséget kínál, másrészt csökkenti az üvegházhatást okozó gázok kibocsátását. Európa jelentős lépéshátrányban van az USA-hoz képest, ahol pl. több száz kukoricaalapú bioetanol üzem működik. Az Európai Unió 2010-re célul tűzte a környezetkímélő bio-üzemanyag arányának 6 százalékra növelését a közlekedésben. Ez a magyar mezőgazdaság számára is új lehetőségeket kínál, amit az eddigieknél sokkal jobban ki kellene használni. Magyarországon ezen a téren igen intenzív beruházási tevékenység folyik.

11. ábra A megújuló energiaforrások aránya az összes energia felhasználásból 2007 (százalék)

A települési szilárd hulladékok egy lakosra jutó mennyisége Magyarországon a régió országaihoz képest magas és a hulladékok kezelésében az ártalmatlanítás és nem a hasznosítás játssza a legnagyobb szerepet. Az ártalmatlanítás pedig lerakást jelent, több mint ezer telephelyén az országnak, ami annál is nagyobb probléma, mivel a hulladékok mennyisége évről évre nő. Gyakori a szelektíven gyűjtött hulladékok külföldön történő feldolgozása, ezért a szállítási környezetterhelő hatásával is számolni kell. Messze nem használjuk ki a hulladékfeldolgozásban rejlő üzleti lehetőségeket.

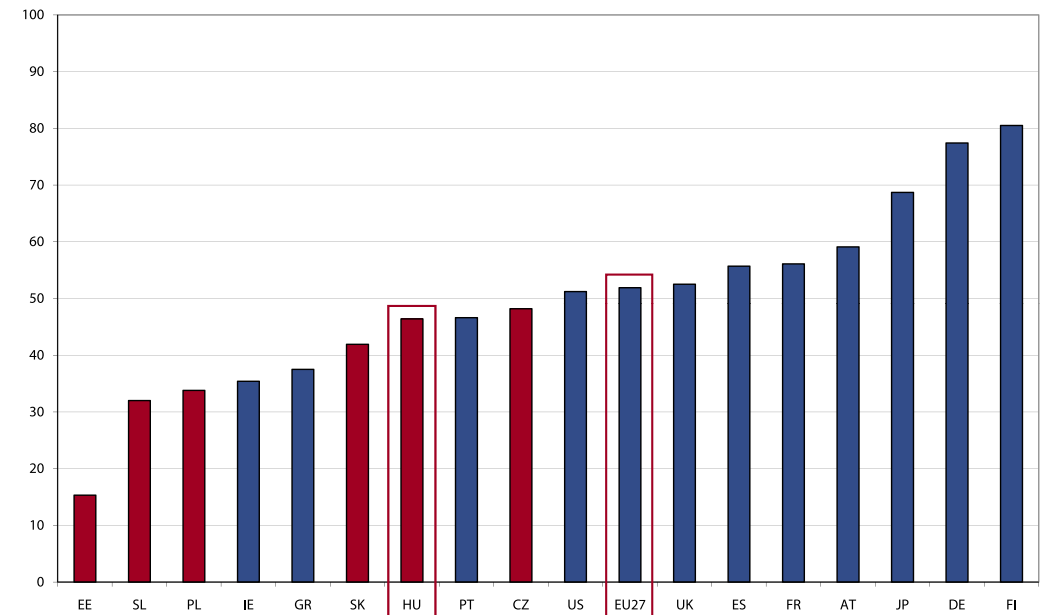
12. ábra A települési hulladék feldolgozása 2005 (százalék)

Eurostat

A papír elvileg teljes mértékben újrahasznosítható, s nemcsak a környezetvédelmet, hanem az erdők védelmét is szolgálja. Az újrafeldolgozott papír aránya az Európai Unióban épphogy meghaladja az 50 százalékot átlagosan, szemben Németország és Finnország 80, vagy Ausztria 60 százalék körüli újrafelhasználási arányával. Magyarország 47 százalékkal ugyan kissé az Európai Unió átlaga alatt van, de a régió országai közül csak Csehország előzi meg. Mind a papírgyártók, mind a papírfelhasználók számára üzleti lehetőségeket rejt az újrafeldolgozás, s Magyarországon ezt viszonylag széles körben felismerték a cégek. Az, hogy több országban, pl. Svédországban gyáróriások épültek az importált papír újrafeldolgozására, ez a határokon átnyúló piaci lehetőségekre hívja fel a figyelmet, amely Magyarország számára is nyitva áll.

13. ábra Papír és karton visszaforgatási ráta a felhasznált mennyiség arányában 2005 (százalék)

Global Market Information Database, Euromonitor International 2007 In: IMD World Competitiveness Yearbook 2007, GKI Zrt.

2 VERSENYKÉPESSÉG A NEMZETKÖZI PIACOKON

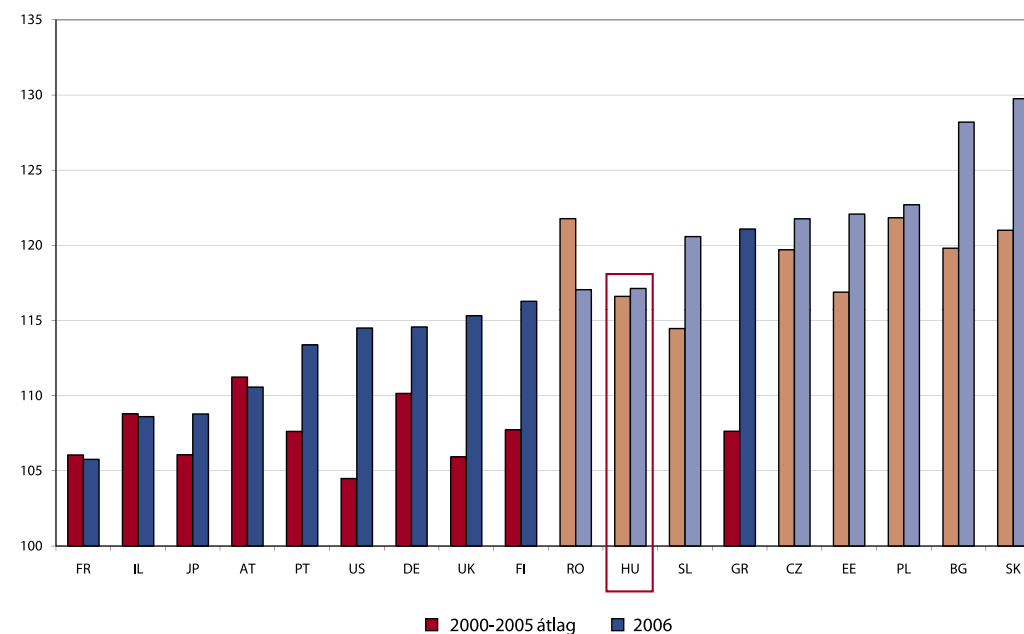
2.1 Áru- és szolgáltatás export

A versenyképesség kiemelkedő fontosságú alkotórésze a nemzetközi munkamegosztásba való bekapcsolódás mértéke és hatékonysága, különösen a nagy világgazdasági nyitottságú, így sebezhető kis országok esetében. A nemzetközi munkamegosztásba való bekapcsolódás fő elemeit az áru- és szolgáltatás-export növekedése, a világ áru- és szolgáltatás-exportjában elfoglalt részesedés változása, a kivitel áruszerkezetének alakulása, valamint a külföldi működőtőke-áramlás alkotja.

2.1.1 Az export dinamikája

A piacgazdaságba való átmenet befejeződése és az 1995. évi pénzügyi stabilizációs program végrehajtása után a magyar gazdaság exportképessége ugrásszerűen javult. Az 1990-es évi-zed második felében a magyar exportdinamika a vizsgált országok élcsoportjában volt, csak Észtország előzte meg. A 2000 és 2005 közötti időszakban a magyar kivitel növekedési üteme tartósan meghaladta az EU-15 országokét, de elmaradt az ábrán szereplő új tagállamok dinamikája mögött (Észtország és Szlovénia kivételével). 2006-ban Magyarországon továbbra is gyorsan, közel 17 százalékkal nőtt a kivitel, jóval meghaladva a behozatal bővülését. Ez a dinamika azonban nemzetközi összehasonlításban alacsony volt, Románia kivételével mindegyik vizsgált új EU-tagállam kivitele gyorsabban bővült, mint a magyar. A régi EU-tagok közül 2006-ban Görögország is a magyarnál gyorsabban növelte kivitelét és a finn exportdinamika is megközelítette a magyart.

14. ábra Az export növekedési üteme 2000-2005 átlaga és 2006 (százalék)

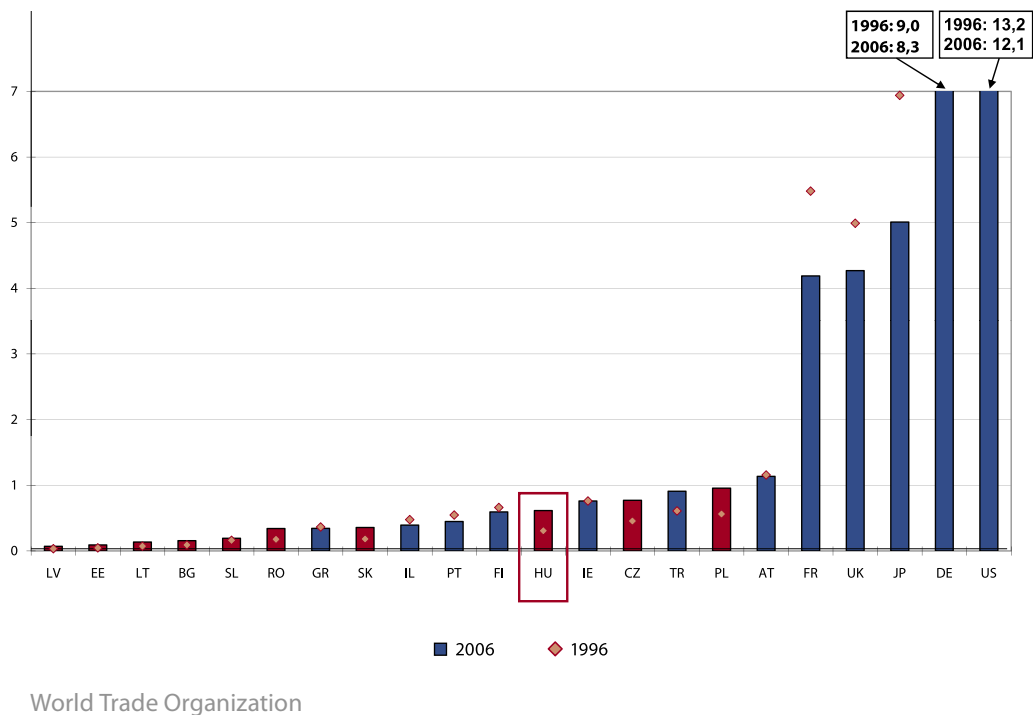
World Trade Organization

2.1.2 Részesedés a világ áru- és szolgáltatás exportjában

A kivitel dinamikus bővülése nyomán Magyarország világexportban elfoglalt részesedése 1996 és 2006 között megkétszereződött és a 2006. évi 0,6 százalék feletti érték megközelítette az 1938. évit.

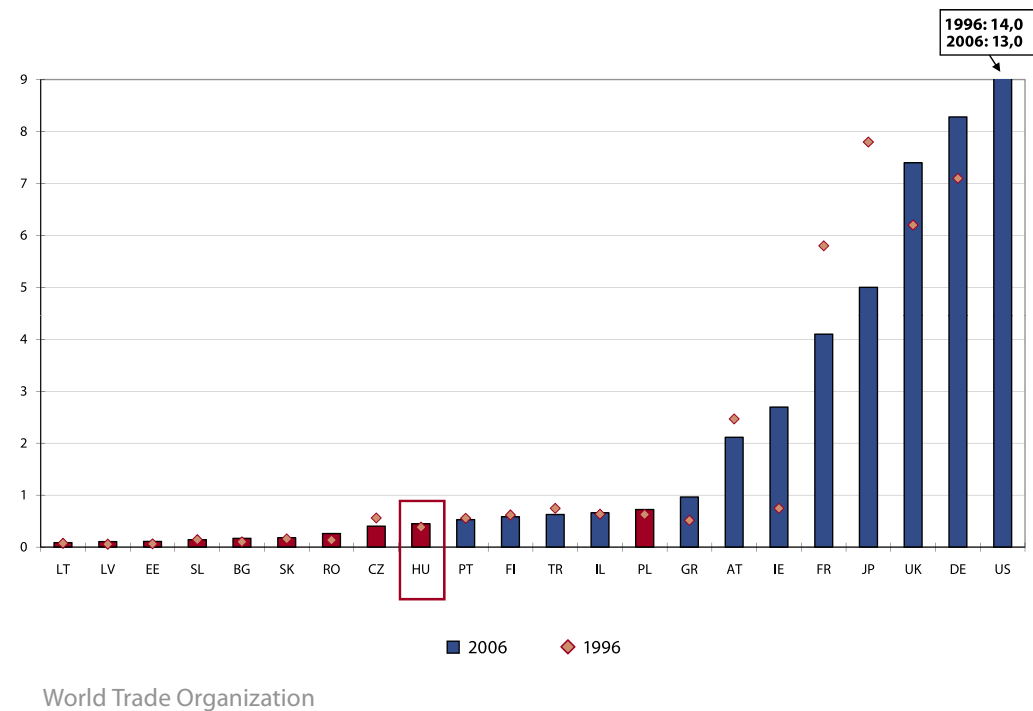
Magyarország világexportban elfoglalt részesedése növekedésének mértéke megegyezett Csehországgal és Törökországgal, másfelől Lengyelországgal kivételével mindegyik, az összehasonlításban szereplő országénál gyorsabb volt.

15. ábra Részesedés a világ áruexportjában 1996 és 2006 (százalék)

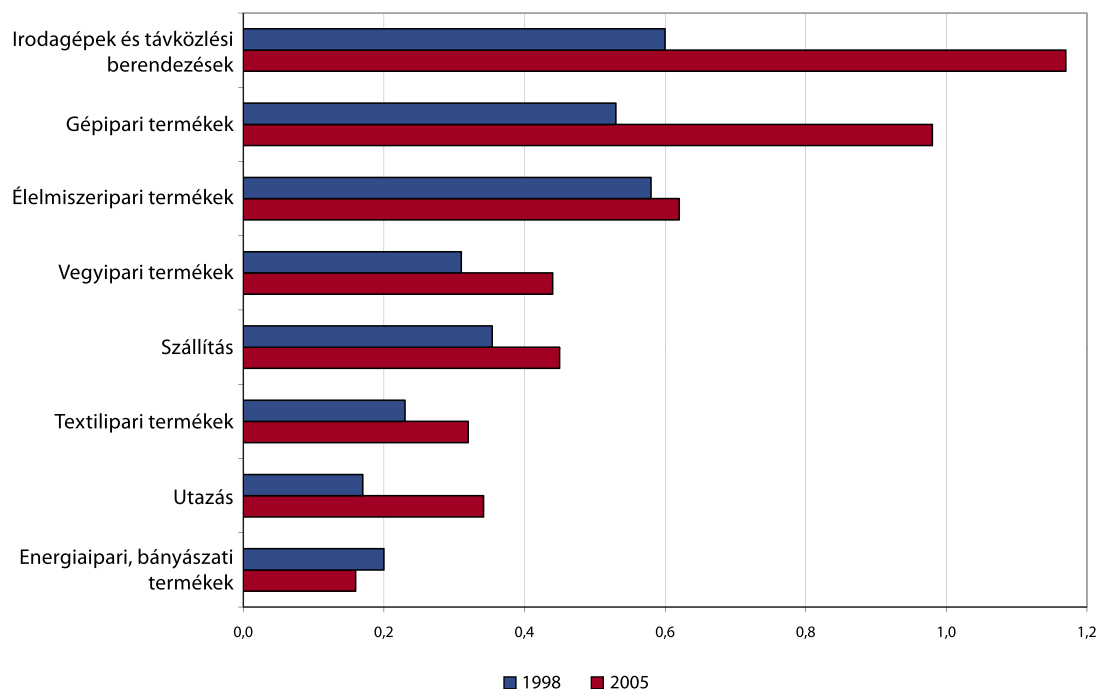
Az új EU-tagországok eddig kisebb mértékben kapcsolódtak be a globális szolgáltatás-kereskedelembé, mint az árukereskedelembé. Az 1996 és 2006 közötti időszakban az új közép- és kelet-európai EU-tagállamok részesedése – Románia és Csehország kivételével – csekély mértékben emelkedett a nemzetközi szolgáltatás-exportban (az előbbi súlya nőtt, az utóbbié visszaszorult). Az új EU-tagok rangsorát nagyságrendi okok miatt Lengyelország vezeti, majd Magyarország következik, megelőzve Csehországot. A nemzetközi szolgáltatás-kereskedelembé való bekapcsolódás tartalékait jelzi az idegenforgalmi „nagy hatalmak” (Ausztria és a dél-európai országok), valamint az üzleti szolgáltatásokra szakosodott Finnország kiemelkedő súlya. Írországnál viszont határozott szerkezetváltás ment végbe: az ország részesedése stagnált az árukereskedelemben, míg igen jelentős teret nyert a szolgáltatások kereskedelmében. Ez a tudásalapú üzleti szolgáltatások térnyerésének tulajdonítható.

16. ábra Részesedés a világ szolgáltatás-exportjában 1996 és 2006 (százalék)

A globális gazdaságba való bekapcsolódás szerkezetét és egyben minőségét nagymértékben jelzi az egyes ágazatok világexportjában elfoglalt részesedés. Az 1990-es és a 2000-es években végbement gyors szerkezeti korszerűsödés eredményeként Magyarország világexport-részesedése erőteljesebb javulást mutatott a szakképzett munka- és technológia-intenzív, illetve részben kutatás- és fejlesztés-igényes ágazatokban (pl. irodagépek és számítástechnikai berendezések gyártása vagy a gépgyártás egyéb területei, pl. a járműgyártás), mint a nemzetközi szerkezet-átalakulási folyamatokban lemaradó textiliparban és élelmiszeriparban, illetve a vegyipar egyes területein. Magyarország világexportban elfoglalt pozíciói javultak továbbá a szállítási és az utazási szolgáltatások körében.

17. ábra Magyarország részesedése néhány áru és szolgáltatás világexportjában 1998 és 2005 (százalék)

World Trade Organization

A nemzetközi munkamegosztásba való bekapcsolódás szerkezetete és minősége a visegrádi országokkal történő összehasonlításban is viszonylag kedvező. A gépipari termékek világexportjában elfoglalt magyar részesedés 2005-ben alig maradt el a cseh értéktől, bár igaz, hogy 1998-ban még a magyar részesedés volt a nagyobb. Gyors ütemben zárkózott fel Magyarország mögött Lengyelország is, de nagyobb gazdasági potenciálja ellenére még nem érte utol Magyarországot. Ugyanakkor Szlovénia, Szlovákia és Románia relatív súlya a magyarának csupán egyötöde.

A gépiparon belül az 1998 és 2005 közötti időszakban Magyarország az irodagépek és távközlési berendezések világexportjában betöltött részesedését megduplázta. Ezzel az előretöréssel csak Csehország tudott lépést tartani, de így is messze lemaradt Magyarország mögött.

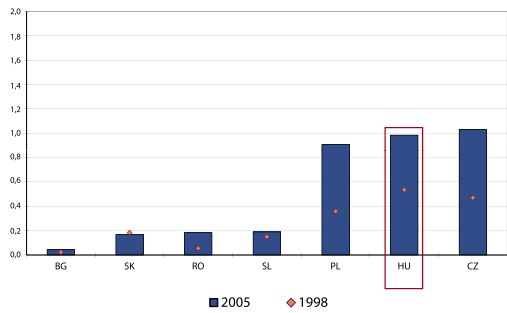
Ami a nemzetközi szerkezetátalakulási folyamatokban lemaradó ágazatokat és területeket illeti, az élelmiszeripari termékek világexportjában elfoglalt magyar részesedés a bolgárhoz, a románhoz és a szlovénhez hasonlóan nem változott 1998 és 2005 között, miközben Lengyelország, Csehország és Szlovákia erőteljesen javított pozícióin. A magyar részesedés stagnálása más tényezők mellett nem csekély mértékben vezethető vissza az export árualapok bővítésének korlátaira, amiben a mezőgazdaság piacosításának összes ellentmondása tükröződik. Az élelmiszeriparral kapcsolatos következtetéseket támasztja alá az a körülmény, hogy 1998 és 2005 között Magyarország aránya a mezőgazdasági termékek világexportjában kissé mértékben nőtt, miközben igen erőteljes volt Lengyelország és Csehország előretörése.

A vegyipari termékek világexportjában elfoglalt részesedés alapján Magyarország elhagyta Csehországot, de nem csökkent Lengyelország mögötti lemaradása. A többi közép- és kelet-európai ország közül Románia térnyerése érdemel még figyelmet, de ez nem veszélyeztette Magyarország világexport pozícióját.

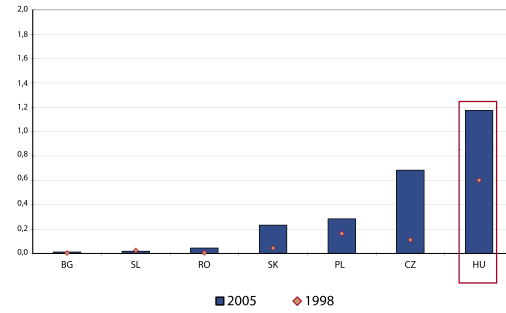
Magyarországnak a textilipari termékek világexportjában elfoglalt részesedése csekély mértékben csökkent 1998 és 2005 között. A vizsgált időszakban Csehország és Lengyelország megtartotta vezető pozícióját, viszont Magyarországot az alacsonyabb munkaerőköltség-színvonalú Románia is megelőzte. Az alacsony költségű fejlődő országok mind erőteljesebben kibontakozó árversenye mindegyik vizsgált országot érintette. A kedvezőtlenebb magyar teljesítményben nem elhanyagolható szerepe lehetett a forint erőteljes felértékelődésének is.

Részesedés a világelexportból 1998 és 2005 (százalék)

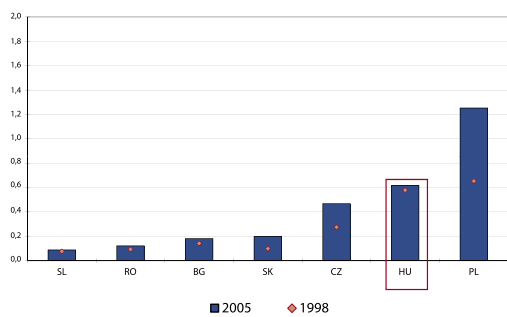
18. ábra Gépipari termékek

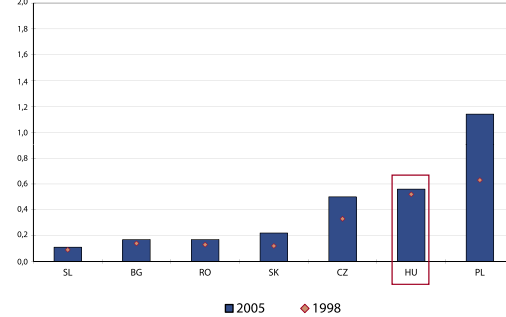
19. ábra Irodagépek és távközlési berendezések

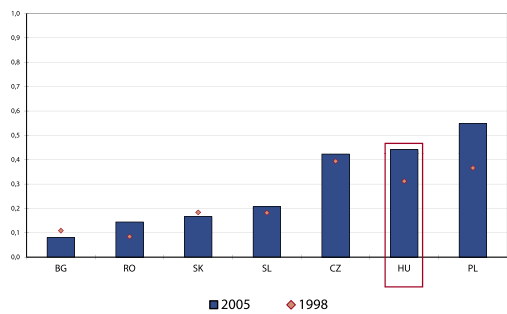
20. ábra Élelmiszeripari termékek

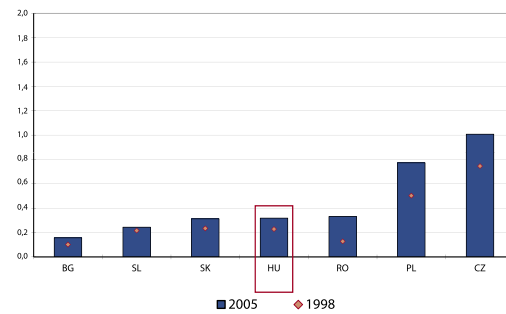
21. ábra Mezőgazdasági termékek

22. ábra Vegyipari termékek

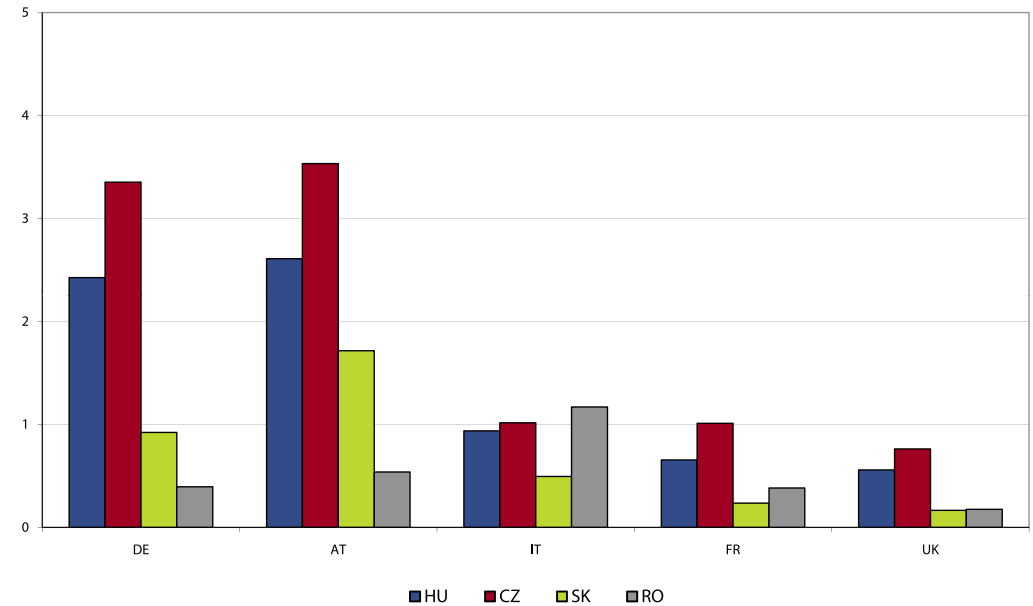
23. ábra Textilipari termékek

World Trade Organization

Az Európai Unió nagy országai a közép- és kelet-európai országok fő piacainak számítanak. Több ország számára a legfontosabb exportpiac Németország, majd az osztrák következik, ahol a cseh és a magyar piaci részesedés lényegesen meghaladja a szlovák és a román részarányt. Magyarország és Csehország közel azonos pozíciót foglal el az olasz piacon, míg Csehország pozíciója erősebb a magyarnál Németországban, Ausztriában, Franciaországban és Nagy-Britanniában.

24. ábra Részesedés a legfontosabb külkereskedelmi partnerek termékforgalmából 2005 (százalék)

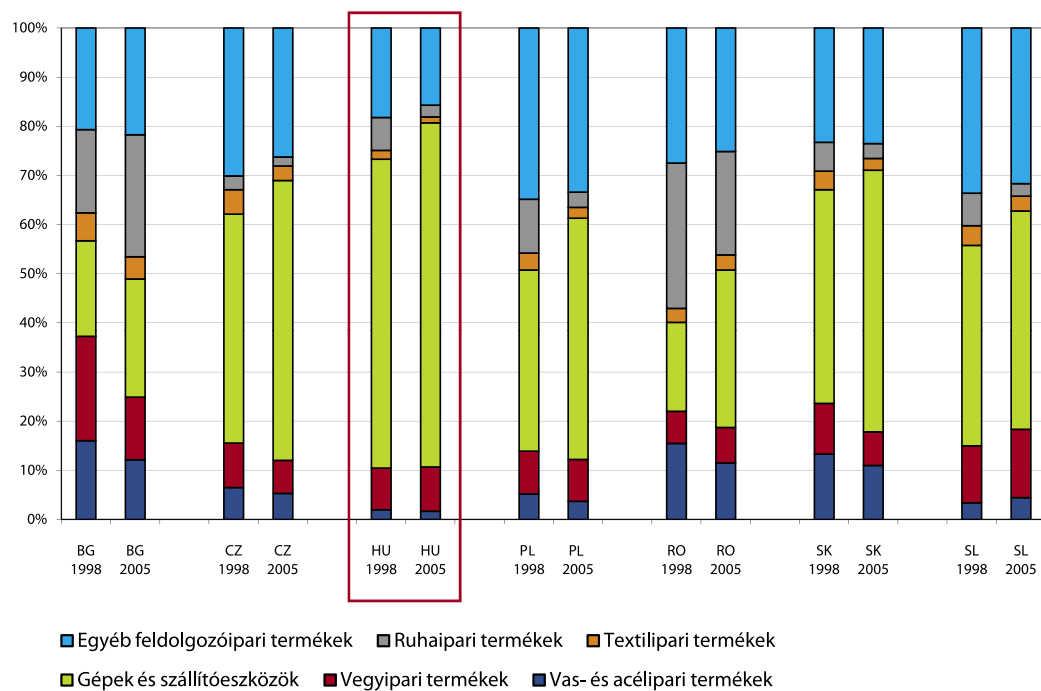

World Trade Organization

2.1.3 Az export áruszerkezete

Az export döntő részét a régió országaiban a feldolgozóipari termékek adják, s 2005-ben minden, az alábbi ábrán szereplő ország kivitelében a gépipari termékek domináltak. Ebben Magyarország vezet, a magyar kivitel mintegy 70 százalékkal. A szerény exportpotenciállal rendelkező Romániában és Bulgáriában még kisebb szerepet tölt be a gépipari termékek kivitele, de arányuk itt is nőtt 1998 és 2005 között. A vas-és acélgégyártás termékeinek exportja arányait tekintve minden országban visszaszorult, s ugyanez érvényes a textil- és ruhaipari termékek vonatkozásában is. Ugyanakkor Bulgáriában és Romániában – részben az üzemek fejlettebb országokból történő áttelepítése következtében – ezek még igen jelentős részét alkotják az exportnak.

25. ábra A kivitel áruszerkezete a feldolgozóiparban 1998 és 2005 (százalék)

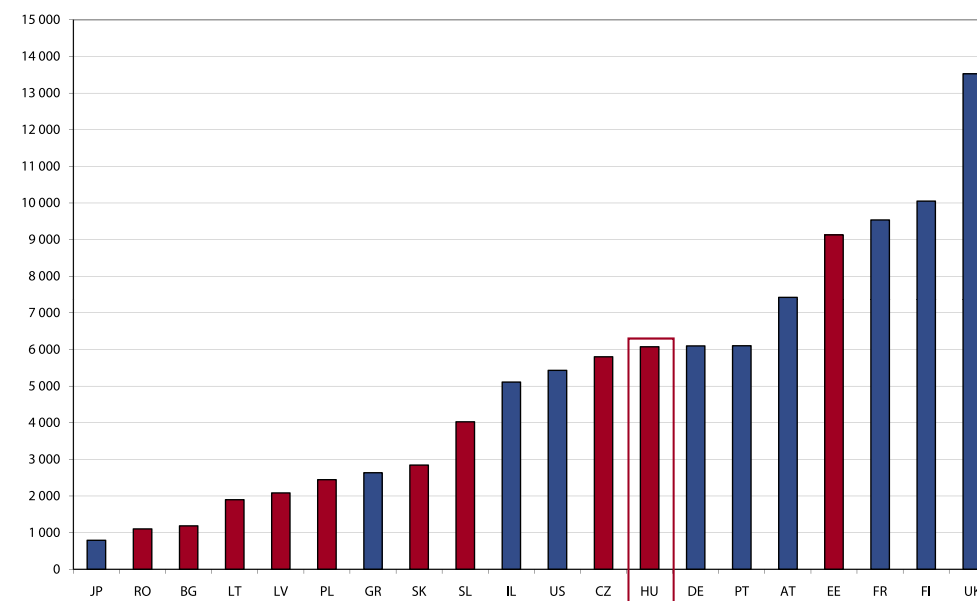

2.2 Külföldi működőtőke

A nemzetközi munkamegosztásba való bekapcsolódásnak mind mennyiségi, mind minőségi tekintetben leglényegesebb eleme a külföldi működőtőke-vonzó képesség, amit a külföldi működőtőke beáramlásával mérnek. Mivel a külföldi közvetlen beruházások alakulását egy-egy évben nagyszámú átmeneti tényező befolyásolja, ezért egy ország nemzetközi versenyképességét ebben a tekintetben a hosszabb időszak folyamatait koncentráltan tükröző állományadatok (egy főre jutó külföldi működőtőke-állomány, illetve a világ működőtőke-import állományában elfoglalt részesedés) érzékeltetik. Nemzetközi tapasztalatok alapján szoros pozitív korreláció mutatható ki a külföldi működőtőkebefektetések állománya és a versenyképességet kiemelkedő mértékben alakító termelékenység, illetve munkatermelékenység között.

Az egy főre jutó külföldi működőtőke-állomány 2005-ben Magyarországon 6000 dollár körül volt, ami Észtország után a második legmagasabb érték az új EU-tagországok között. E mutató alapján Magyarország Németországot és Portugáliát is behozta, miközben a magyar érték meghaladja az amerikaiat is. (Itt az összehasonlítás az USA hatalmas nemzetgazdasági dimenziói miatt torzít.) Az utóbbi években regisztrált dinamikus működőtőke-beáramlás eredményeként Csehország is mindinkább felzárkózik Magyarországot mögé.

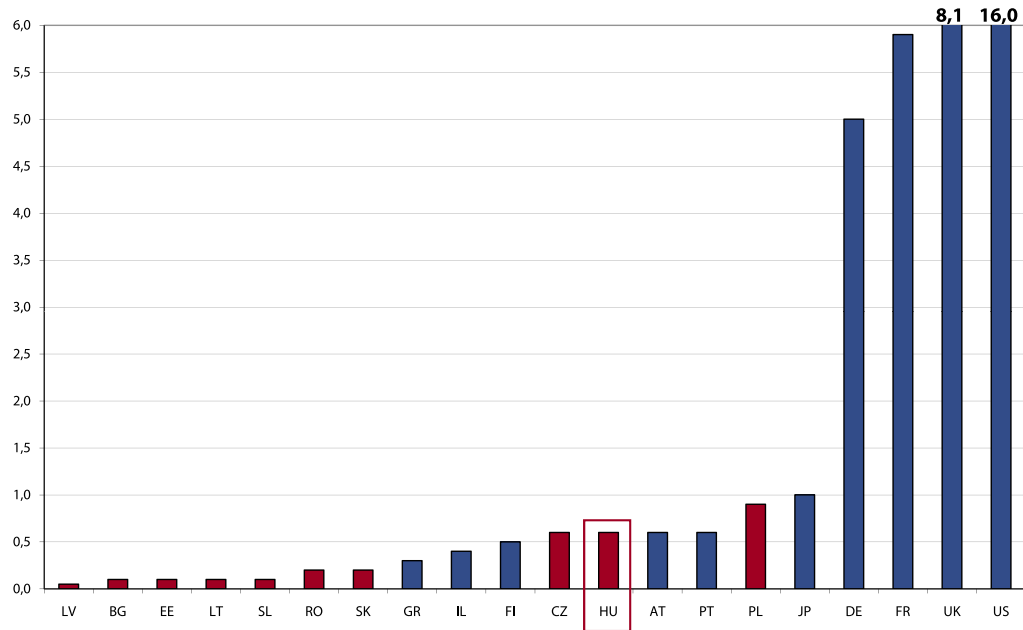
26. ábra Az egy főre jutó külföldi működőtőke állomány 2005 (dollár)

UNCTAD World Investment Report 2006

A világ működőtőke importjának állományában való részesedés tekintetében Magyarország Csehországgal, Ausztriával és Portugáliával hasonló pozíciót foglal el, a fejlett országok közül megelőzi Finnországot és Izraelt.

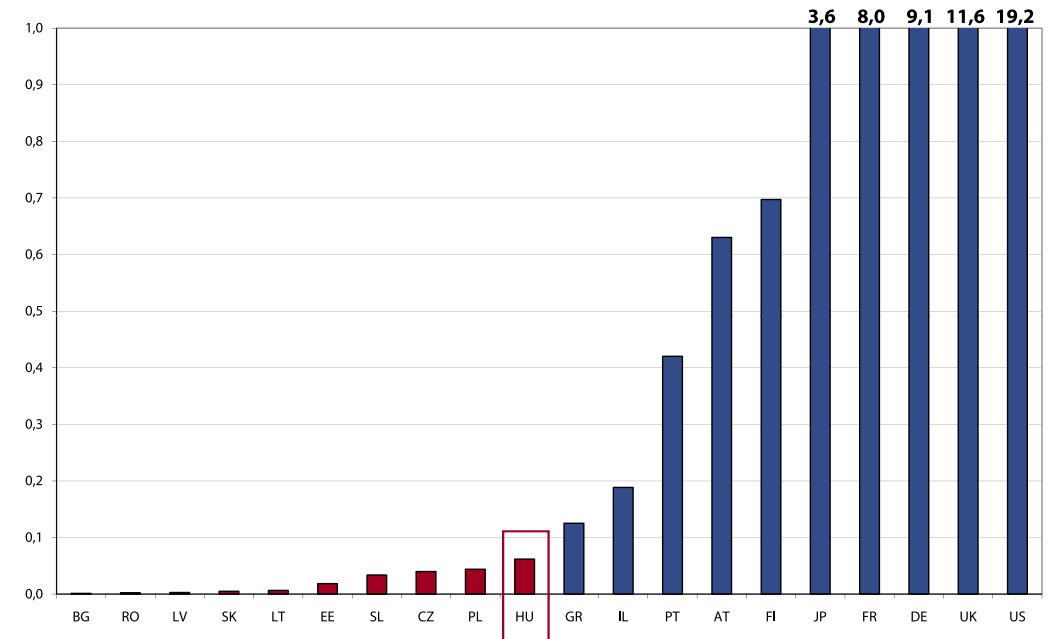
27. ábra A világ működő tőke importjának állományában való részesedés 2005 (százalék)

UNCTAD World Investment Report 2006

A fejlett európai és tengerentúli országokban a működőtőke-kivitel hasonló mértékű vagy meg is haladja a működőtőke-behozatalt a globális világgazdaságba való bekapcsolódás egyik legfontosabb csatornájaként. Ez az új EU-tagországokban még nagyságrendileg messze elmarad a beáramló tőkétől. Magyarország pozíciója a régióban a legerősebb. Néhány nagy és számos kisebb magyar vállalkozás működik már külföldön, főként a közeli országokban, kihasználva az olcsóbb munkaerőt, s a növekedésnek, piaci terjeszkedésnek ezt a lehetőségét.

28. ábra A világ működőtőke exportjából való részesedés 2005 (százalék)

UNCTAD World Investment Report 2006

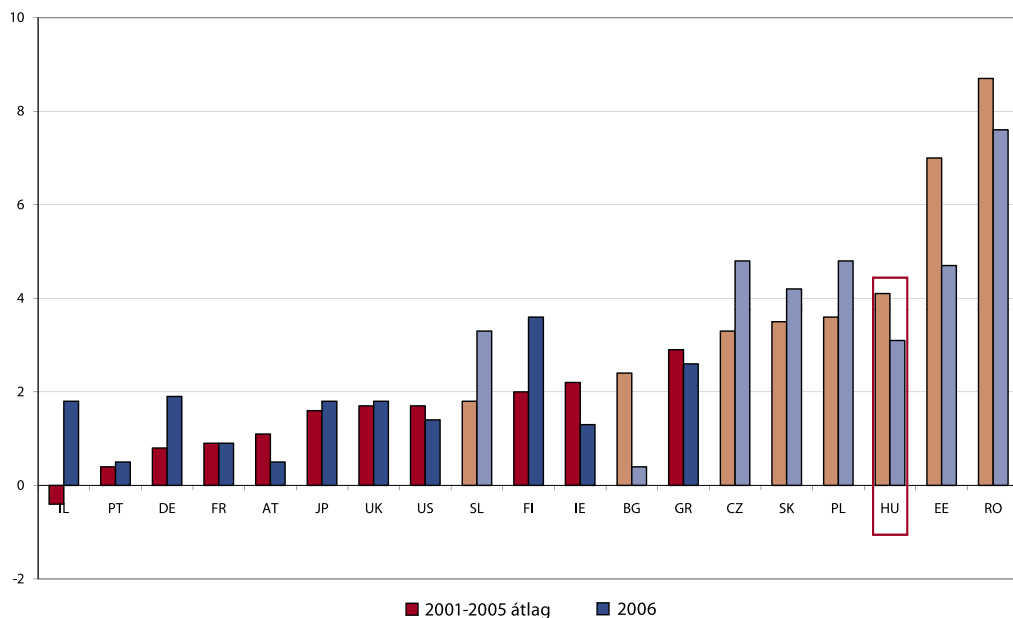
3 A VERSENYKÉPESSÉGET MEGHATÁROZÓ FŐ TÉNYEZŐK

3.1 Termelékenység

Az egyes országok versenyképességét kínálati oldalon kiemelkedő mértékben határozza meg a termelékenység szintje, illetve növekedési üteme. Olyan időszakban, amikor a munkavállalók heti munkaideje a legkülönbözőbb okok miatt nem növelhető és a foglalkoztatottak száma nem, vagy lassan nő, a GDP növekedési ütemét mind nagyobb mértékben határozza meg a termelékenység alakulása.

Az egy foglalkoztatottra jutó GDP-vel kifejezett nemzetgazdasági szintű munkatermelékenység 2001 és 2006 között a gazdasági fejlettség alacsonyabb szintjén álló Romániában nőtt a leggyorsabban. A magyart kissé meghaladta az észak gazdaság termelékenységnövekedése, míg a magyar mutató értékét alulról közelítette Lengyelország, Szlovákia és Csehország. A munkatermelékenység javulása volt a GDP-dinamika legfőbb forrása Magyarországon mellett Romániában, Észtországban, Lengyelországban és Csehországban.

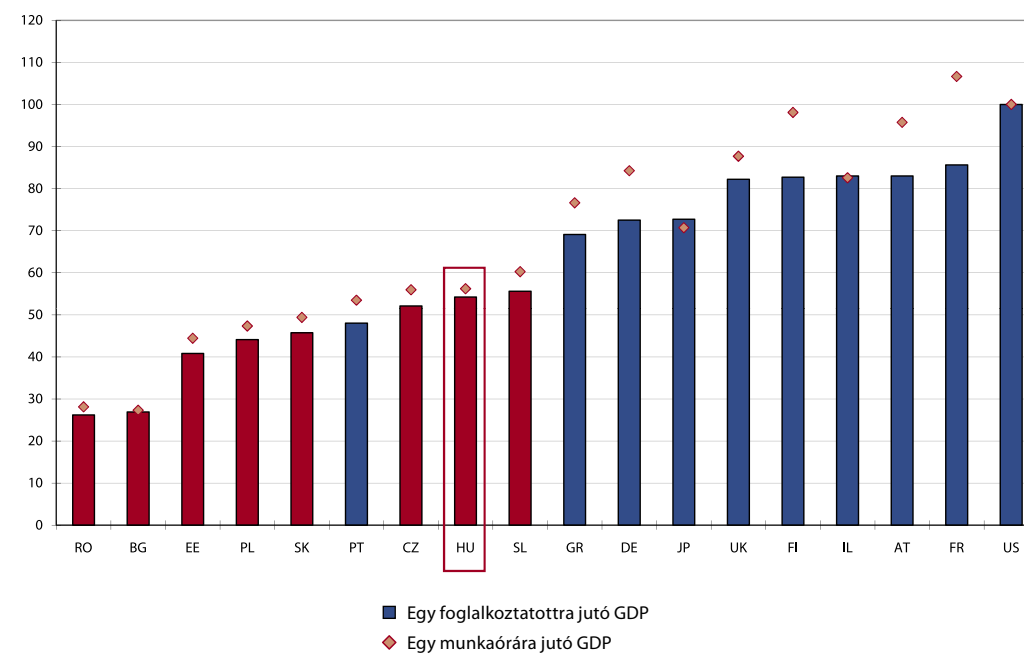
29. ábra A munkatermelékenység (egy foglalkoztatottra jutó reál GDP) alakulása 2001-2005 és 2006 (előző év=100 százalék)

IMD World Competitiveness Online 2007, World Bank, OECD in Figures 2006-2007, ILO Yearbook of Labor Statistics 2006

A munkatermelékenység szintje 2006-ban az USA értékének (vásárlóerőparitáson) közel 55 százaléka volt Magyarországon. Az új tagállamok közül ennél kissé magasabb volt ez a szint a fejlettebb Szlovéniában. A magyar gazdaság munkatermelékenységi szintjét megközelítette Csehország, Észtország, Lengyelország és Szlovákia, de Románia és Bulgária elmaradása még számottevő.

30. ábra Az egy foglalkoztatottra és az egy munkára jutó GDP vásárlóerőparitáson 2006 (USA=100 százalék)

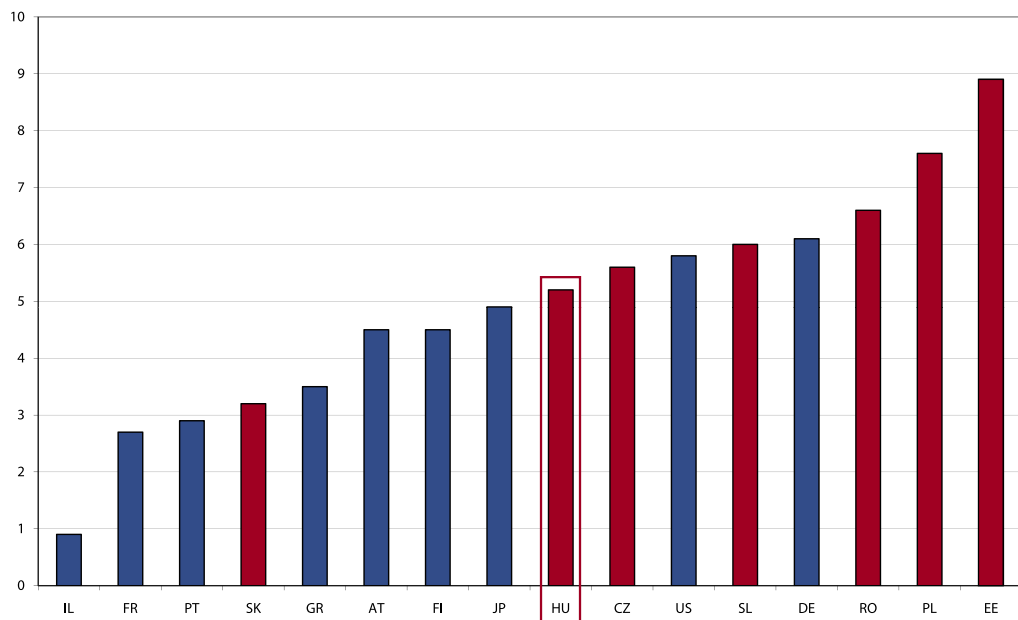

IMD World Competitiveness Yearbook, World Bank, OECD in Figures 2006-2007, ILO Yearbook of Labor Statistics 2006

A fő nemzetgazdasági ágazatok közül a termelékenységi vizsgálatokban az ipar kitüntetett jelentőségét az adja, hogy egyrészt a vizsgált országok kivételének oroszánrészt feldolgozóipari termékek alkotják, amelyek nemzetközi versenyképessége nem csekély mértékben függ a termelékenység alakulásától és szintjétől. Másrészt, ha javul az ipari termelékenység, akkor a bérek a termelékenységnövekedés mértékéig inflációs nyomás és a relatív nemzetközi versenyképesség romlása nélkül emelhetők.

Az iparban 2000 és 2005 között Magyarországon közel 30 százalékkal javult a vásárlóerőparitáson kalkulált GDP alapján számított munkatermelékenység. Ennél az jóval gyorsabb volt (részben, mert a felzárkózás később kezdődött) Észtországban, Romániában és Lengyelországban, kissé gyorsabb Szlovéniában és Csehországban.

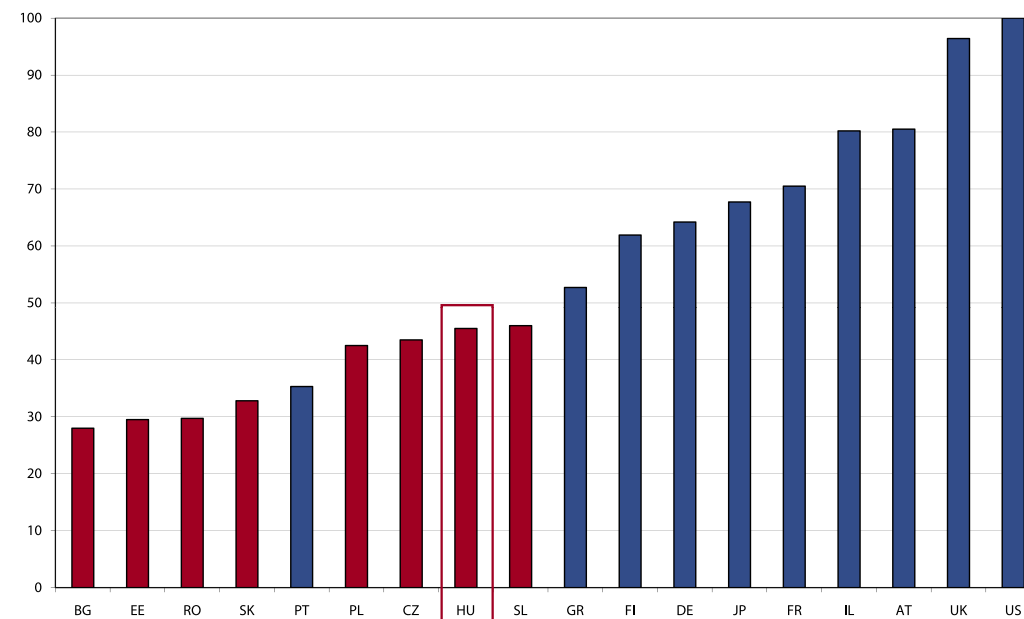
31. ábra A munkatermelékenység (egy foglalkoztatottra jutó GDP) éves átlagos változása az iparban 2001-2005 PPP (százalék)

IMD World Competitiveness Online 2007, World Bank, OECD in Figures 2006-2007, ILO Yearbook of Labor Statistics 2006

A következő ábrán világosan látszik az USA iparának termelékenységi előnye az európai országokkal szemben, ami a korszerűbb gazdasági szerkezettel és a piacgazdaság hatékonyabb működésével magyarázható. Figyelmet érdemel továbbá, hogy a közép- és kelet-európai államok közül Szlovénia, Magyarország, Csehország és Lengyelország ipari termelékenységének szintje magasabb volt, mint Portugáliáé. A több országban végbement gyors termelékenységjavulás mellett is a magyar ipari munkatermelékenység színvonala 2006-ban – a szlovénnel együtt, attól csak kicsit elmaradva –, a legmagasabb volt az új EU-tagországok között, bár Csehország és Lengyelország jelentős mértékben megközelítette azt.

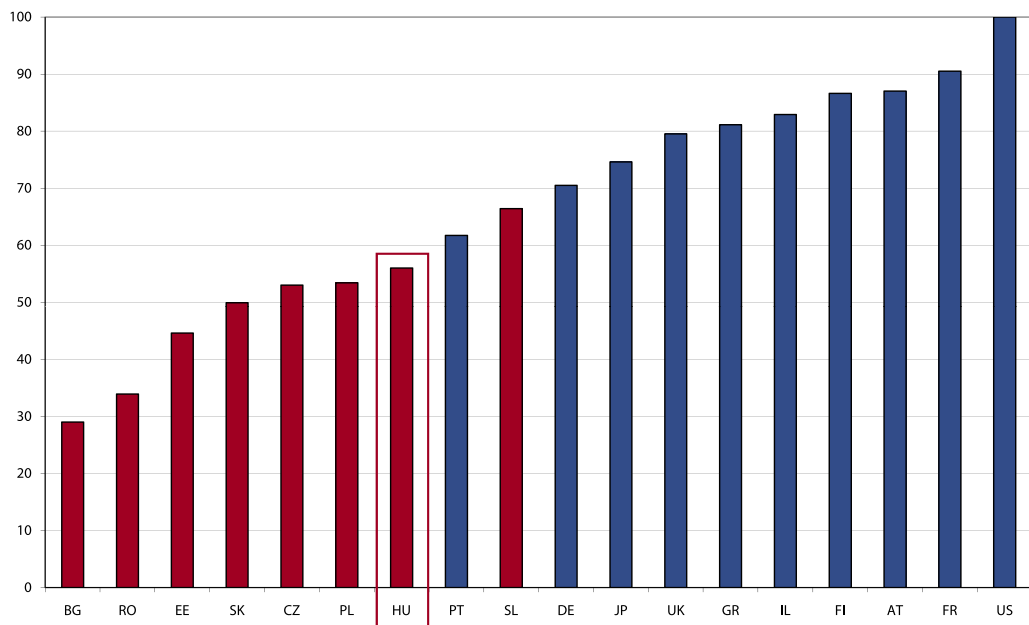
32. ábra A munkatermelékenység (egy foglalkoztatottra jutó GDP) szintje az iparban vásárlóerő paritáson 2006 (USA=100 százalék)

IMD World Competitiveness Yearbook 2007, World Bank, OECD in Figures 2006-2007, ILO Yearbook of Labor Statistics 2006

Az egyes országok közötti különbségek a legtöbb esetben a szolgáltatásokat tekintve kisebbek, mint az iparban. Az új közép- és kelet-európai EU-tagországokban ez Bulgária kivételével minden vizsgált országra igaz, legnagyobb mértékben Szlovéniára. Hasonló figyelhető meg az idegenforgalomban kiemelkedő teljesítményű Görögország, Portugália, Ausztria és Franciaország esetében is. Az iparral szembeni termelékenységi előny feltehetően összefügg az üzleti szolgáltatások fokozódó kiszervezésével és növekvő nemzetközi versenyével is. Ugyanakkor az adatok értékelését illetően óvatosságra int az a körülmény, hogy a szolgáltató szektorban – egyes szolgáltatások piacosításának korlátai miatt – jóval gyengébb a verseny, mint az iparban.

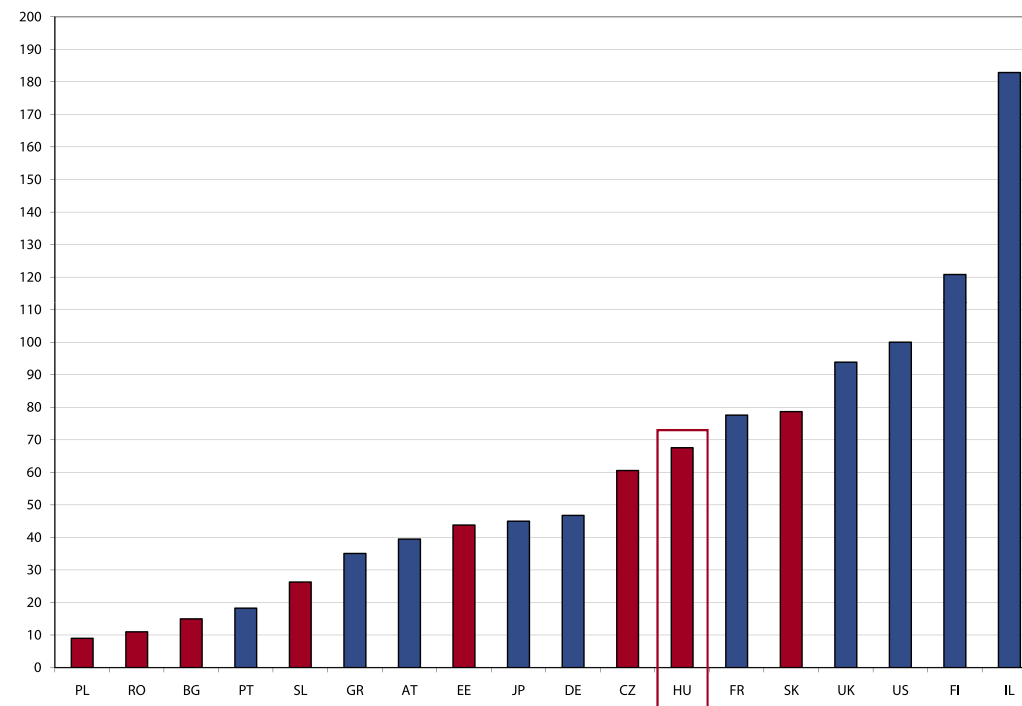
33. ábra A munkatermelékenység (egy foglalkoztatottra jutó GDP) szintje a szolgáltatási ágazatban vásárlóerő paritáson 2006 (USA=100 százalék)

IMD World Competitiveness Yearbook 2007, World Bank, OECD in Figures 2006-2007, ILO Yearbook of Labor Statistics 2006

A következő ábra szerint a munkatermelékenység a magyar mezőgazdaságban 2006-ban az amerikai színvonal mintegy 70 százaléka volt. Az új EU-tagországok közül ennél csak Szlovákia értéke volt magasabb (az amerikaiak közel 80 százaléka).

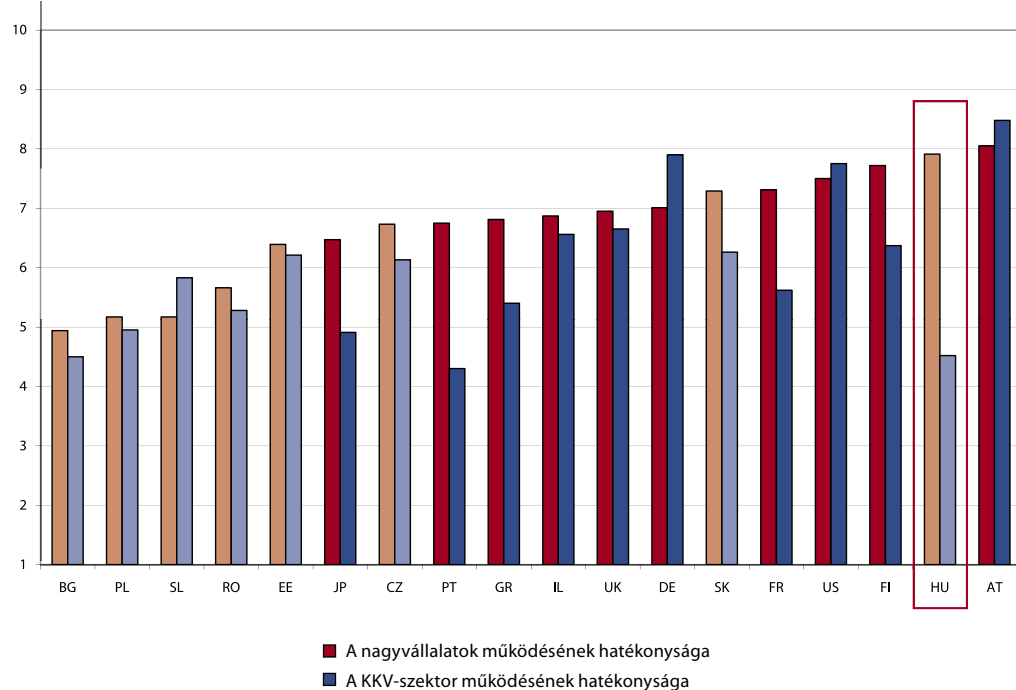
34. ábra A termelékenység (egy foglalkoztatottra jutó GDP) szintje a mezőgazdaságban vásárlóerőparitáson 2006 (USA=100 százalék)

OECD in Figures 2006-2007, ILO Yearbook of Labor Statistics 2006 In: IMD World Competitiveness Yearbook 2007

Az alábbi táblázat szakértői vélemények alapján azt érzékelteti, hogy a vállalatok mérete és hatékonysága hogy tér el, mennyire hatékonyak a nagyvállalatok, illetve a kis és közepes méretű cégek. Elég nagy eltérések vannak a fejlett országokban is, általában a nagyvállalatok javára, de pl. Ausztriában, vagy Németországban a KKV- szektor működésének hatékonysága jobb, mint a nagyvállalatoké. A legtöbb új tagországban a KKV-szektor gyengébben működik, Szlovénia viszont ebben kivétel. A magyar gazdaságban nemzetközi összehasonlításban egyedülállóan jelentős a kis- és középvállalati szektor hatékonyságának elmaradása a nagyvállalatitól.

35. ábra A nagyvállalatok és a KKV-szektor működésének hatékonysága 2007

1= nem hatékony; 10=hatékony

IMD World Competitiveness Yearbook 2007

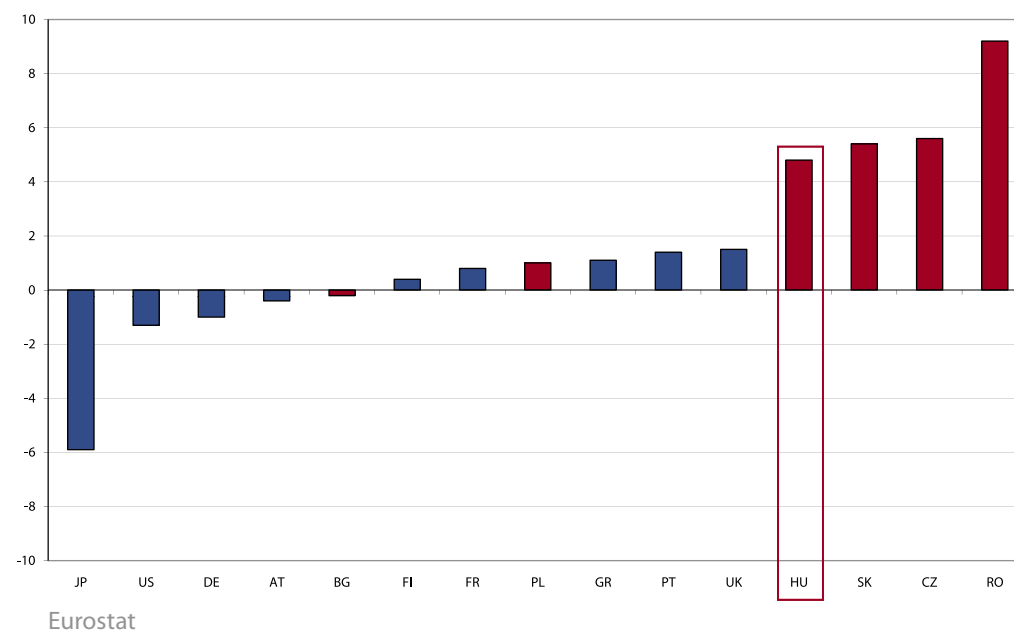
3.2 Költségek és árak

Az egyes országok nemzetközi versenyképességének másik fontos meghatározó tényezői az előállított és exportált áruk, illetve a belföldön és külföldön nyújtott szolgáltatások leglényegesebb költségelemeinek, valamint a nemzeti valuta árfolyamának az alakulása. A költségversenyképességet a reálárfolyamindexekkel mérik.

3.2.1 Reálárfolyamindex

Mivel a gazdaságban a munkabér és a ráakódó adó illetve járulék a legnagyobb költségtétel, ezért a termékegységre jutó munkaerőköltség alapú reálárfolyamindex változása meghatározó jelentőségű az egyes országok relatív nemzetközi versenyképességének alakulásában. Az index a nominális árfolyamot a reál egységnyi (termékegységre jutó) munkaerőköltséggel korrigálja. A 2000 és 2006 közötti időszakban az egységnyi munkaerőköltség alapú reálárfolyamindex a munkaerőköltségek gyors növekedése következtében Romániában értékelődött fel a legnagyobb mértékben, rontva a versenyképességet. A magyar érték lassabban nőtt, mint a szlovák és a cseh, de gyorsabban, mint Lengyelországban és az EU régi tagállamaiban.

36. ábra Egységnyi munkaerőköltség (ULC) alapú reálárfolyamindex 2000-2006 éves átlag (százalék)

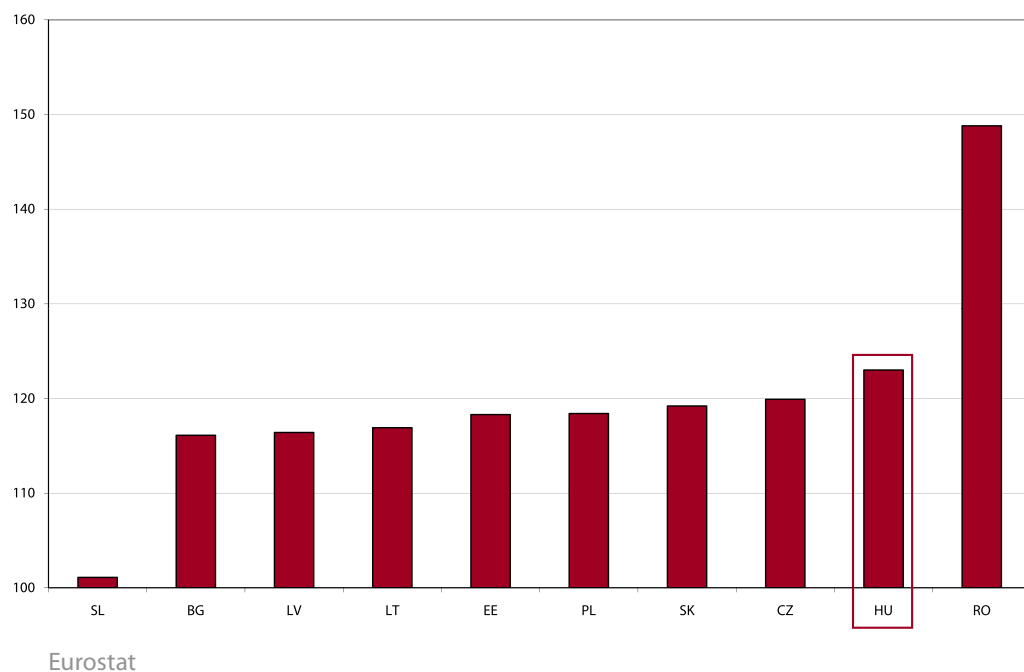
Eurostat

3.2.2 Munkaerőköltségek

Mivel a munkabér a vállalkozások fontos költségeleme, ezért a munkabérek, tágabb értelemben a járulékos költségeket is tartalmazó munkaerőköltségek nagysága és változása a nemzetközi versenyképesség kiemelkedő fontosságú tényezője.

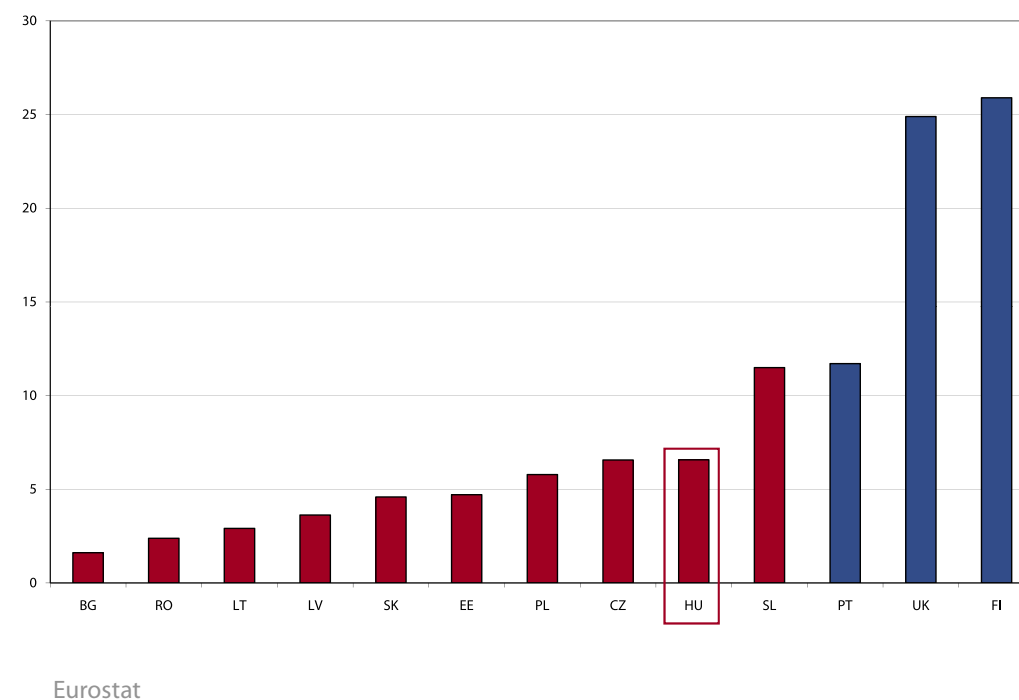
Irányát és fő trendjeit tekintve az egy munkaóra jutó munkaerőköltségek alakulása hasonló volt, mint az egységnyi munkaerőköltség alapú reálárfolyam indexeké. A felzárkózási utolérési hatásokkal összefüggésben a legdinamikusabb növekedés Romániában volt, majd Magyarország, Csehország, Szlovákia, Lengyelország és Észtország következett, a magyartól nem jelentős mértékben elmaradó ütemekkel. Magyarország esetében azonban az egy munkaóra jutó munkaerőköltségek növekedését ellensúlyozta a nemzeti valuta euróval szembeni nominális árfolyamának a versenytársakénál kisebb mértékű felértékelődése. Ezért az egységnyi munkaerőköltség alapú reálárfolyam alapján kisebb mértékű relatív nemzetközi versenyképességromlás következett be, mint amire a munkaerőköltség emelkedése alapján számítani lehetett. Emiatt az így mért versenyképesség sorrendje is módosult.

37. ábra Az egy munkaóra jutó munkaerőköltségek alakulása 2006 (2000=100 százalék)

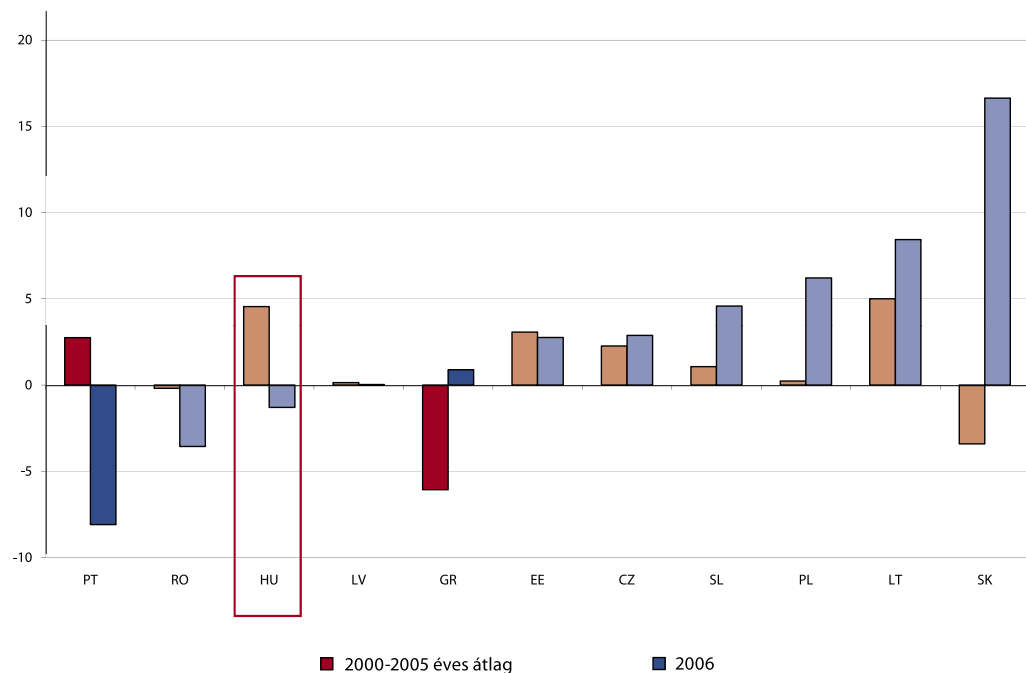
Az euróban kifejezett egy munkaóra jutó munkaerőköltségek szintje tekintetében Magyarország 2005-ben Szlovéniát és Portugáliát követte. A magyar érték a tíz új közép- és kelet-európai EU-tagország átlagának felelt meg, azon belül alig maradt el ettől a cseh és a lengyel mutató, amelyet az észt és a szlovák követett. Az egy munkaóra jutó munkaerőköltségek szintjének e nagyfokú kiegyenlítődése miatt a következő évek trendjei jelentős mértékben rendezhetik át az országok sorrendjét.

38. ábra Egy munkaóra jutó munkaerőköltségek 2005 (euró)

A 2000 és 2006 közötti időszakban a feldolgozóipari fajlagos munkaerőköltségek alakulása követte az egész gazdaságban kibontakozott trendeket. A kiigazító intézkedések hatására 2006-ban a versenytárs országok között Magyarországon volt a leglassúbb a feldolgozóipari fajlagos munkaerőköltségek növekedése.

39. ábra Fajlagos munkaerőköltségek (ULC) alakulása a feldolgozóiparban 2000-2005 és 2006 (előző év=100 százalék)

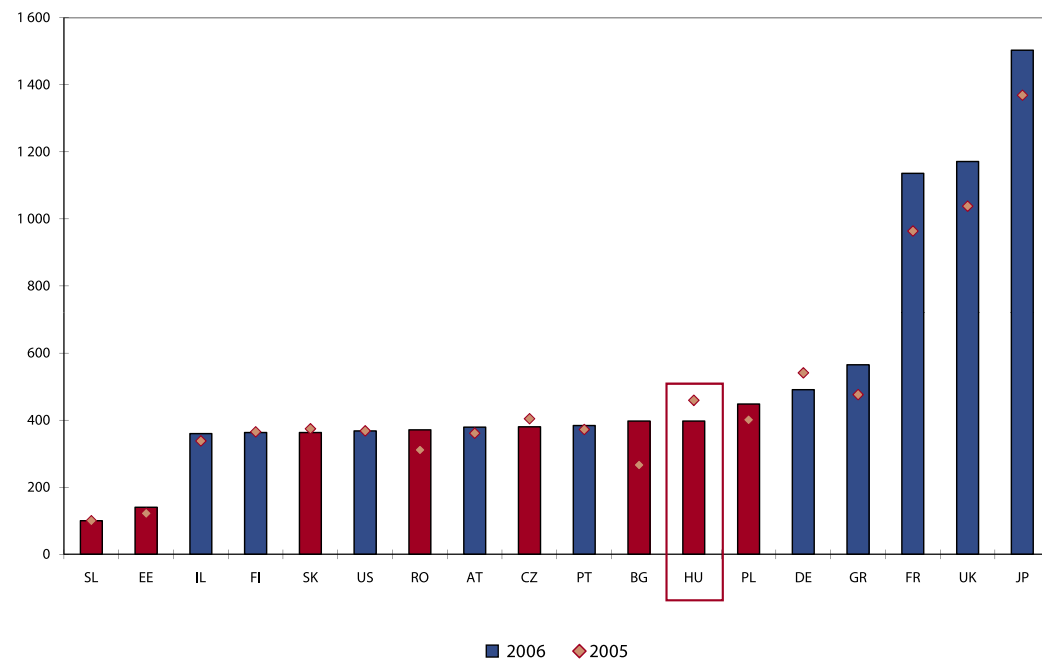
European Commission AMECO

3.2.3 Egyéb (nem bérjellegű) költségek

A nemzetközi versenyképességet befolyásolja néhány más költségnevet alakulása is, ezek jelentősége eltérő az egyes szektorokban. Az irodabérleti díjak nagyságának csak akkor van jelentősége, ha az egyéb feltételek azonosak vagy közel azonosak. Az energia már jelentősebb költségtétel, a magasabb energiaárak rontják a költségversenyképességet.

Magyarországon egy irodahelyiség átlagos éves (egy négyzetméterre vonatkozó) bérleti díja alacsonyabb, mint Lengyelországban (Japánról, az Egyesült Királyságról és Franciaországról nem is beszélve), közel egy szinten van Bulgáriával, Portugáliával, Csehországgal, Ausztriával és Romániával. 2006-ban a vizsgált országok legtöbbszörben nőttek az irodabérleti díjak, miközben Magyarországon csökkentek, a csökkenő bérleti díjú néhány ország közül a legnagyobb mértékben. A szakma várakozásai szerint annak következtében, hogy egyre több új irodaépületet adnak át, a bérleti díjak kis mértékben tovább mérséklődhetnek a következő években.

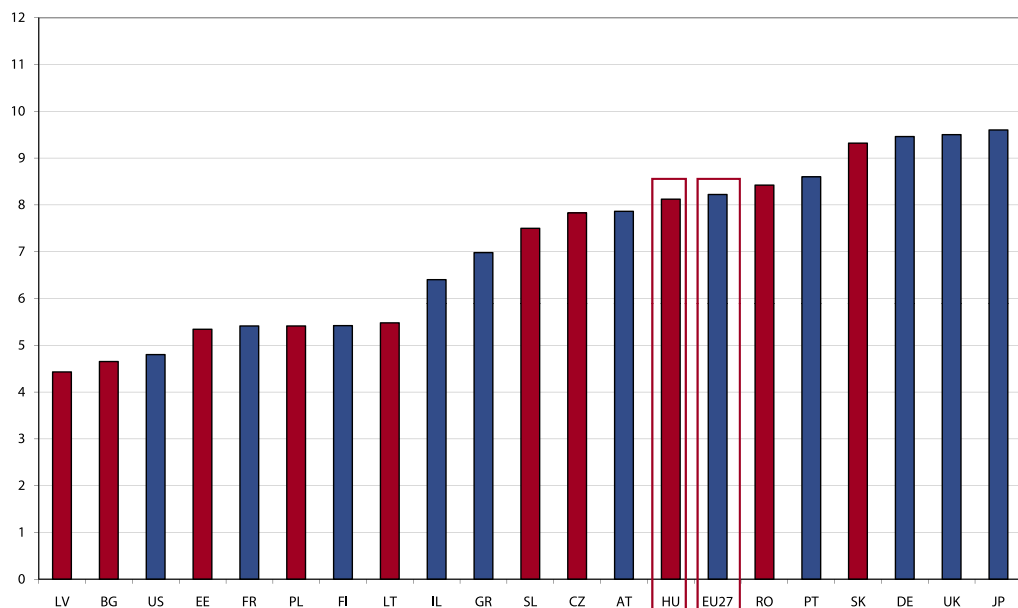
40. ábra Irodabérleti díjak 2005 és 2006 (dollár/nm/év)

CB Richard Ellis, Global Market Rents, November 2006 In: IMD World Competitiveness Online 2007, GKI Zrt.

Az ipari elektromos áram díja Magyarországon alig marad el a 27 tagú Európai Unió átlagától, az osztrák és a cseh közelében van, míg a balti államok, a dél-európai országok és Lengyelország tarifája alacsonyabb a magyarnál. A piac – közösségi jogszabályok által előírt – további liberalizációjával az EU-tagállamok közötti különbségek várhatóan mérséklődnek

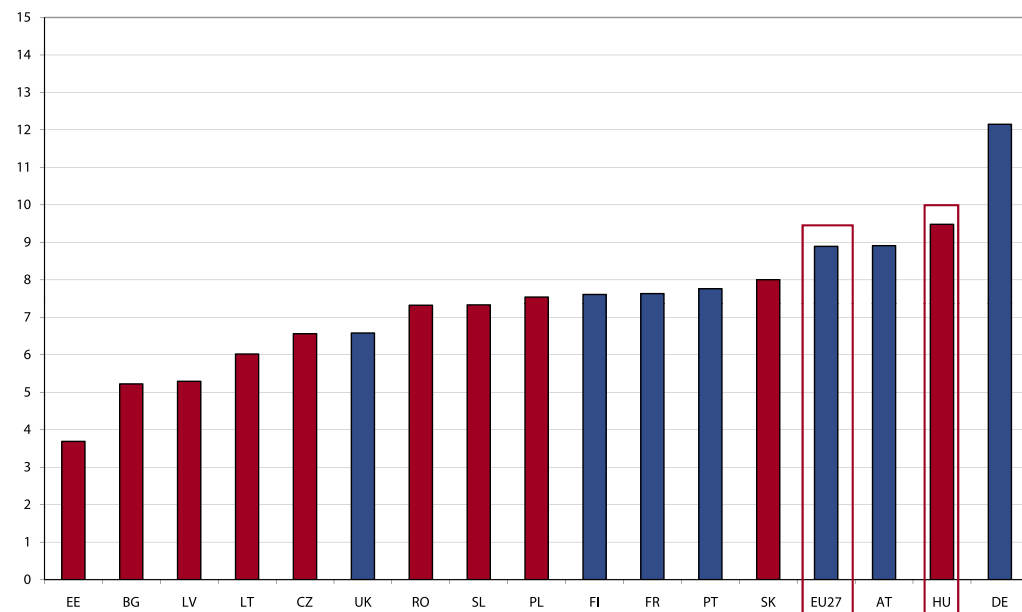
41. ábra Az ipari elektromos áram díja 2007 (euró/100 kWh)

Eurostat

A nagy, évi 41.860 GJ feletti ipari gázfelhasználók éves költségei Magyarországon több mint kétszeresükre emelkedtek 1995 és 2005 között. Az ipari gázár 2007-ben a visegrádi országok közül Magyarországon a legmagasabb, kissé meghaladja Ausztria és az EU-27 átlagát.

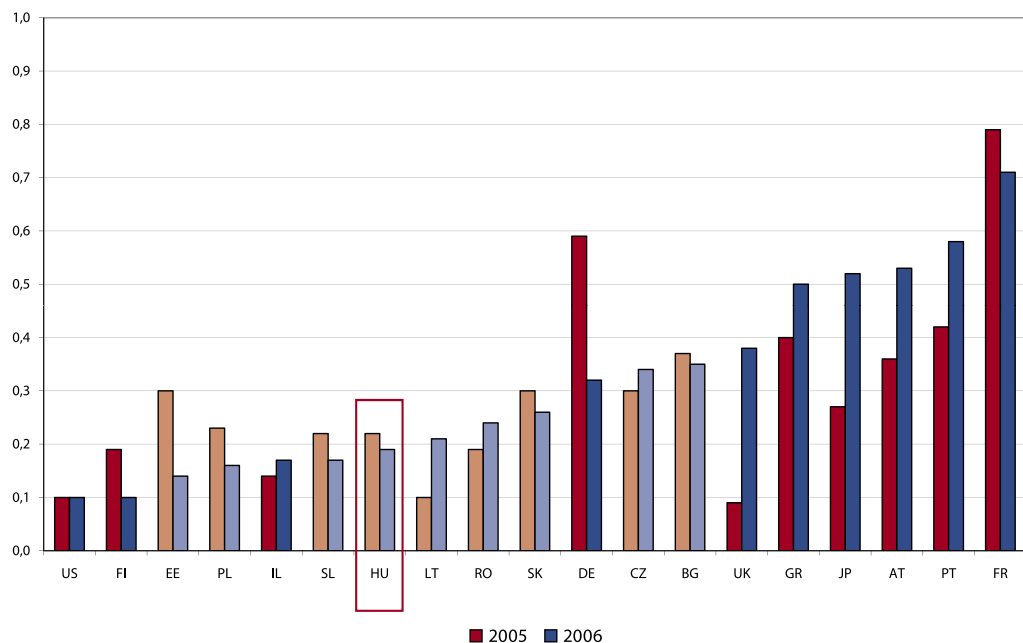
42. ábra Az ipari gáz ára 2007 (euró/GJ)

Eurostat

A helyi mobiltelefon hívás percdíja Magyarországon 14 százalékkal csökkent 2006-ban, aminek következtében az újonnan csatlakozott EU tagállamok közül csupán az észt, a lengyel és a szlovén díjak alacsonyabbak a magyarnál.

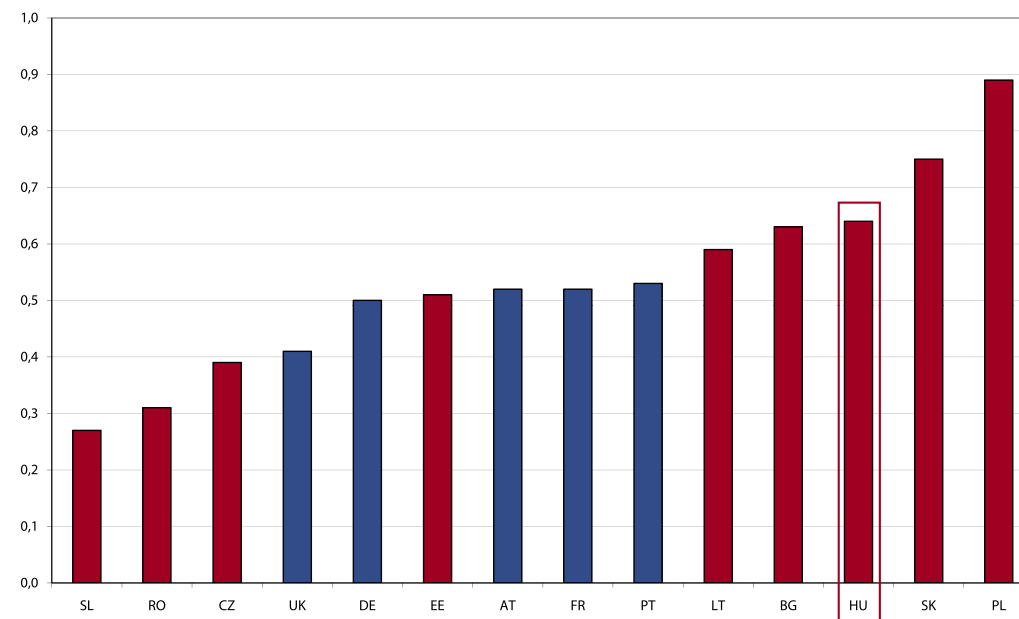
43. ábra Mobiltelefon költségek (helyi hívás díja) 2005 és 2006 (dollár/perc)

International Telecommunication Union In: IMD World Competitiveness Online 2007

A postai szolgáltatások a távközlés gyors fejlődésének köszönhetően ugyan veszítettek jelentőségükből, de így is fontos költségtételnek számítanak. Egy levél feladási díja Magyarországon nemzetközi összehasonlításban magas, azt térségünkben Szlovákia és Lengyelország díjai haladják meg.

44. ábra Postai levél* feladási díja vásárlóerőparitáson 2004 (euró)

*20 grammnál nem nehezebb standard postai országon belüli levélküldemény

Eurostat

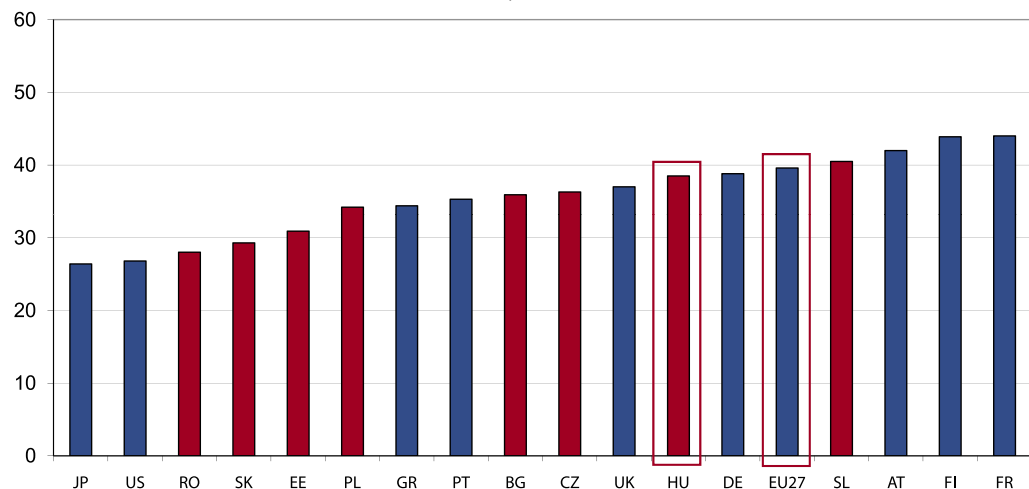
3.2.4 Adózás

Az adózás a nemzetközi versenyképesség egyik fontos tényezője. Magyarországon a versenytárs országokhoz képest (Szlovéniát kivéve) magas az adóterhelés, azaz az adók GDP-hez viszonyított aránya. Ahhoz, hogy az egyre élesebbé váló nemzetközi versenyben Magyarország megfelelő helyet tudjon magának biztosítani, komoly erőfeszítéseket kell tenni az alacsonyabb társadalmi költségekre alapozott, mérsékeltbb adóterhelési szint elérésére.

A rendelkezésre álló 2005. évi adatok szerint az adóbevételek GDP-hez viszonyított szintje Magyarországon 38,5 százalék volt, némileg alacsonyabb az EU-27-ek 39,6 százalékos átlagánál, de közel 5 százalékponttal magasabb a többi visegrádi ország együttes rátájánál. Ebben közrejátszott, hogy Magyarországon a mutató értéke az előző évhez viszonyítva kis mértékben csökkent, míg a közösség országainak átlaga minimális mértékben emelkedett.

Az újonnan csatlakozott EU-tagállamok adatait összehasonlítva megállapítható, hogy legnagyobb volt az adóterhelés Szlovéniában (40,5 százalék), a soron következő Magyarországhoz képest pedig némileg kisebb Csehországban (36,3 százalék) és Lengyelországban (34,2 százalék) és lényegesen alacsonyabb Szlovákiában (29,3 százalék). Az alábbi diagramból az is kitéűnik, hogy a magas színvonalú szociális ellátást biztosító országokban (Ausztria, Finnország, Franciaország,) a GDP-hez viszonyított adóterhelés is magas.

45. ábra Az összes adóbevétel a GDP arányában 2005 (százalék)

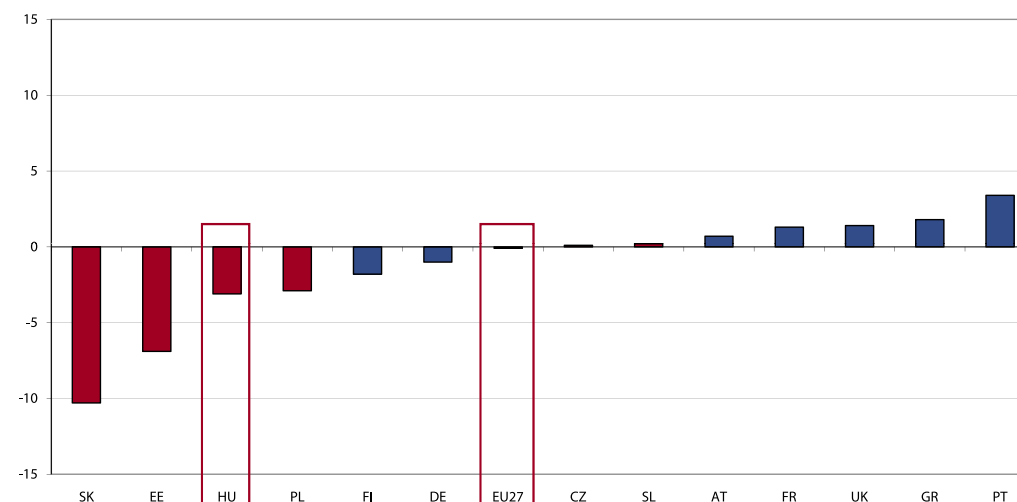
Eurostat Taxation Trends in the European Union, OECD Revenue Statistics 2005

Az EU tagállamaira az 1995-2005 időszak első felében az adószint kisebb mértékű emelkedése volt a jellemző, a rákövetkező években viszont mindinkább mérsékelték azokat. Ez utóbbiban már szerepet játszottak az újonnan belépő országok is, amelyekben mindinkább felismerték, hogy az adózási rendszer komoly hatással van a külföldi befektetők döntéseire, a tőkebeáramlásra, ha egyébként a többi feltételek is kedvezőek. (Hazai körökben különösen a Szlovákiában végrehajtott adóváltozások váltottak ki különböző reakciókat. Előfordult, hogy magán-személyek ott alapítottak cégeket a kedvezőbb adózási feltételek reményében, vagy vásároltak gépkocsikat a regisztrációs adó elkerülése végett.)

Magyarországon a teljes adóbevétel GDP-hez viszonyított aránya 1995 és 2005 között 3,1 százalékponttal mérséklődött. Ennél jóval dinamikusabban csökkent Észtországban (6,9 százalékpont) és Szlovákiában (10,3 százalékpont). Lengyelországban az adóterhelés a magyarhoz hasonlóan, 2,9 százalékponttal mérséklődött. Merőben ellentétes irányú változás volt Portugáliában, ahol a legnagyobb, 3,4 százalékpontos emelkedés következett be, ennél mérsékeltbb emelkedés volt jellemző Görögországban, az Egyesült Királyságban és Franciaországban.

Végül is az elemzésbe vont államok közel felénél nem vagy csak minimális mértékben változott az adóbevételek GDP-hez viszonyított aránya.

46. ábra Az összes adóbevétel GDP-hez viszonyított arányának változása 1995–2005 (százalékpont)

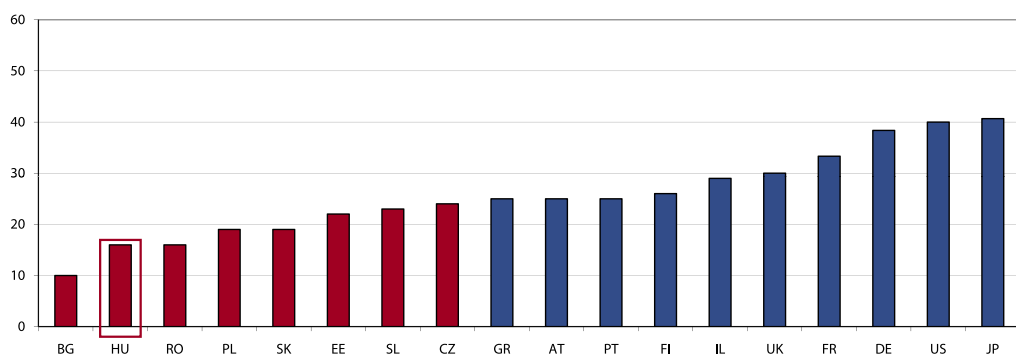
Eurostat Taxation Trends in the European Union 1995-2005

Az Európai Unióban nincsenek kötelező direktívák a társasági nyereségadókulcsok nagyságára, amelyek az utóbbi években mind a tagállamokban, mind Európa más országaiban is csökkentek. A közösség országai közül leginkább az újonnan csatlakozóknál alacsonyak az adókulcsok, mivel azokat a csatlakozás előtt jelentősen csökkentették: Lengyelország 27 százalékról 19 százalékra, Szlovákia 25 százalékról 19 százalékra, Csehország 31 százalékról 28 százalékra. Ezzel vonzóbbá kívánták tenni gazdaságukat a külföldi tőke előtt, szélesítve adóalapjukat és bővítve a foglalkoztatási lehetőségeket.

Magyarországon 2006-ban – költségvetési egyensúlyjavítási okok miatt – 4 százalékos különadó bevezetésére került sor, aminek következtében a vállalati nyereségadókulcs 25 százalékkal emelkedett. Jóllehet, az így kialakult 20 százalékos elvonás önmagában még mindig vonzó lenne a befektetők számára, azonban az iparűzési adóval együtt a teher már jelentős. Ez hátrányos a versenytárs országok adókulcsaihoz képest, hosszabb távú fennmaradása esetén fékezheti a tőkebeáramlást.

A különadó bevezetésével kapcsolatban említést kell tenni az adójogszabályok igen gyakori változtatásának kedvezőtlen hatásairól is. Ez a gyakorlat nagyban megnehezíti a gazdasági szereplők számára a tervezhetőséget, a kiszámíthatóságot, továbbá jelentős adminisztrációs terheket is előidéz. Mindezek legalább olyan jelentőséggel bírnak, mint maguk a néhány százalékos adókulcs-változások.

47. ábra Vállalati nyereségadó kulcsok 2007. január (százalék)

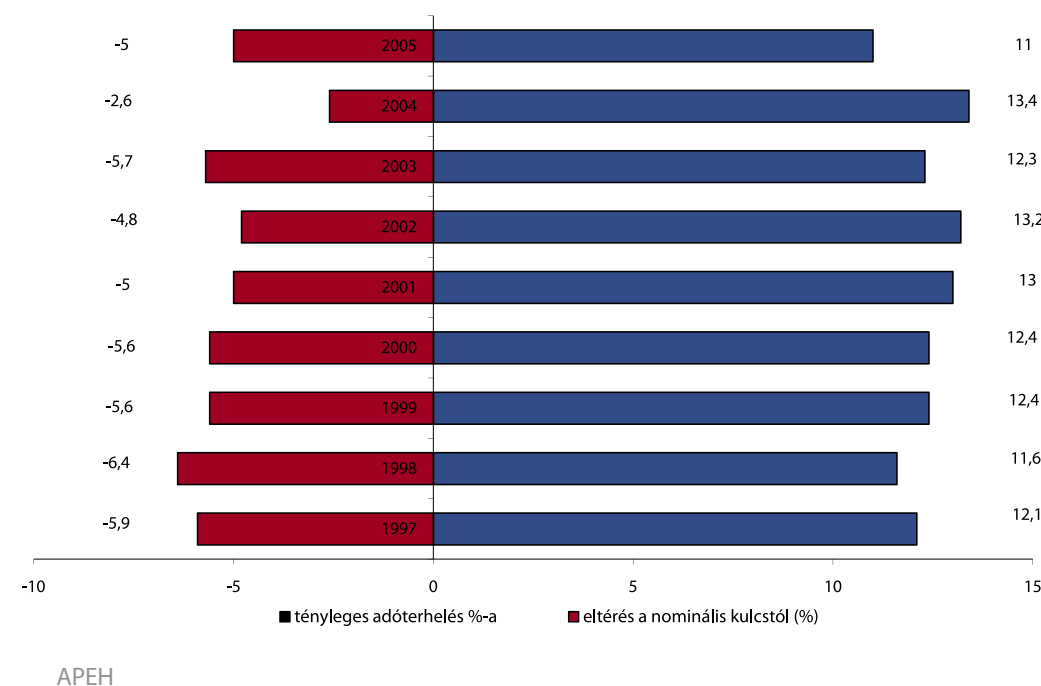

KPMG's Corporate and Indirect Tax Rate Survey 2007, GKI Zrt.

A törvényben meghatározott társasági nyereségadókulcsok azonban csak korlátozottan érzékeltek egy-egy ország helyét a nemzetközi rangsorban, többek között az adóalap számításának különbözőségei és az adókedvezmények nagyságának eltérései miatt.

Magyarországon a többféle jogcímen igénybe vehető, de leginkább a jelentős tőkeigényű és az elmaradott térségekben megvalósuló beruházásokat ösztönző adókedvezmények miatt a tényleges adókulcsok azonban alacsonyabbak az előbbieken felsoroltaknál. A fizetendő adó és a pozitív adóalap hányadosaként kiszámított tényleges, vagy effektív adókulcs 1997-2005 között 11 és 13,4 százalék között szóródott. Ugyanakkor az állami forrásból korábban nyújtott kedvezmények az EU csatlakozással kifutóban vannak és így távlatilag a valós adóterher mindinkább közelít a névlegeshez.

48. ábra A vállalatok nyereségének tényleges adóterhe Magyarországon 1997-2005 (százalék)

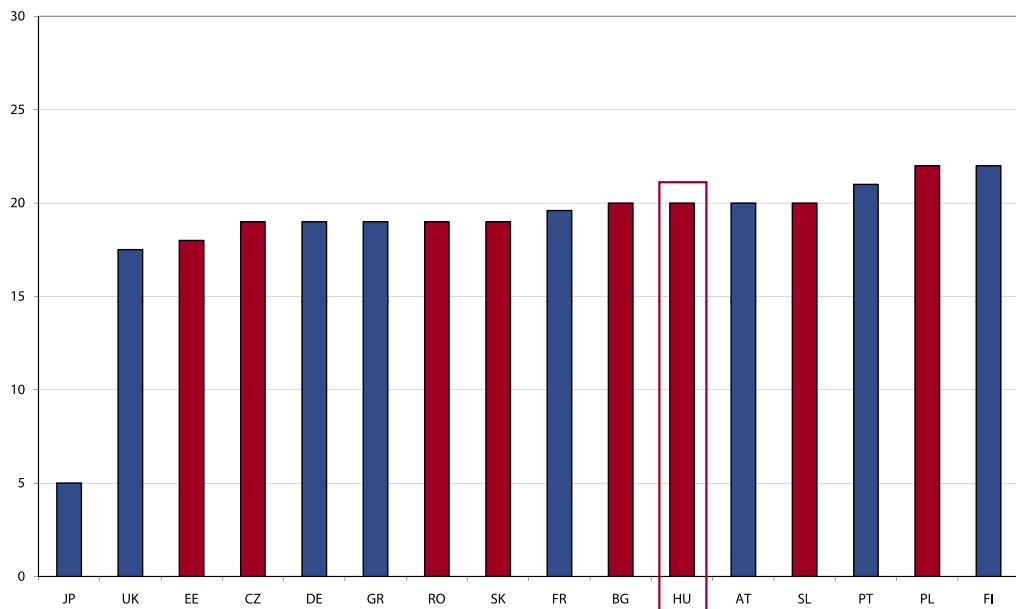

APEH

Az egységes belső piaccal rendelkező Európai Unió számára a forgalmi adók területén már a kezdet kezdetén fontos volt az adóharmonizáció. Ennek megfelelően az általános forgalmi adózás rendszere már 1977-től közösségi irányelvek szerint működik (77/388 EKG irányelv) és mivel a direktíva kiterjed az alkalmazható áfa-kulcsok nagyságára is (a normál kulcs 15 százaléknál nem lehet alacsonyabb), nincsenek jelentősebb eltérések az egyes normál mértékek között.

A tagállamok jelentős része normál áfa kulcsként 19, illetve 20 százalékos mértéket alkalmaz. Magyarországon 2006-ban a normál áfa kulcs 20 százalékra, a visegrádi országok átlagára csökkent, a 15 százalékos kulcs viszont 20 százalékra emelkedett (a kedvezményes kulcs 5%-on maradt).

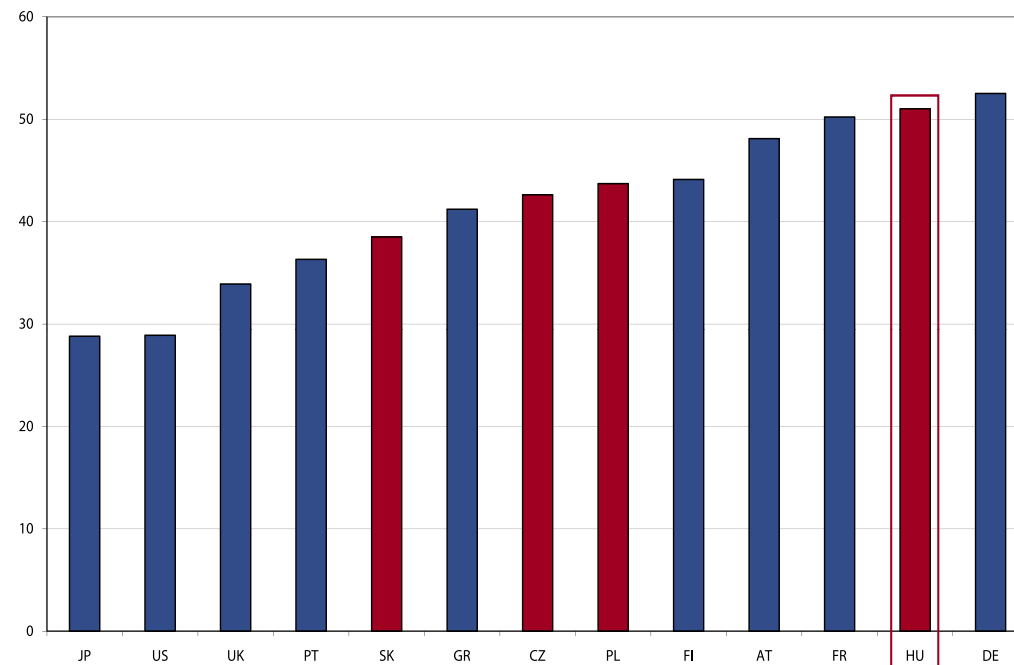
49. ábra Általános forgalmi adókulcs 2007. január (százalék)

KPMG's Corporate and Indirect Tax Rate Survey 2007

Magyarországon a munkabérekhez kapcsolódó közvetlen adók (tb-járulék, nyugdíjjárulék, egészségbiztosítási járulék, munkaadói- és munkavállalói járulék, szakképzési hozzájárulás, egészségügyi hozzájárulás) együttes nagysága az átlagos bruttó bérre vetítve igen magas, eléri az 51 százalékot (a nemzetközi adatsor még csak 2005-re áll rendelkezésre, azóta a magyar béarányos adók tovább emelkedtek). Az alábbi ábrán felsorolt országok közül ezen a téren csak Németország előzi meg Magyarországot, a három visegrádi államnak pedig a miénknél közel 10 százalékponttal alacsonyabb az átlaga. Az aktivitási ráta alacsony színvonala, továbbá a kiskeresetű munkavállalók minimálisan kötelező terhelése miatt az átlagos keresetű munkavállalók alkalmazása jelentős nagyságú adóterheléssel párosul. A magas bérterhek növelik a munkaerő költségét, ezzel fékezik a foglalkoztatást, mindezek hatásaként rontják az ország versenyképességét. Tanúi lehetünk annak is, hogy a magas közterhelés erősen ösztönzi az illegális foglalkoztatást, az adóelkerülést (becslések szerint többszázeken egyáltalán nem vagy csak részben fizetik meg jövedelmük után az adókat és járulékokat – feketén dolgoznak, vagy csak minimálbéren vannak bejelentve).

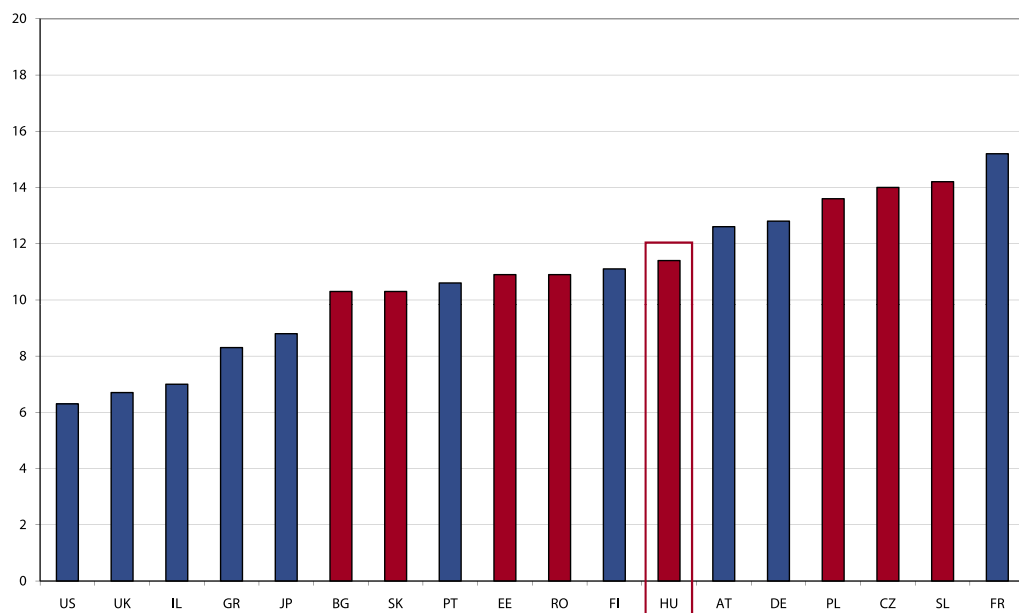
50. ábra Béradók a munkabérek költség arányában 2005 (százalék)

OECD Taxing Wages 2006

Magyarország 2006. évi GDP arányos társadalombiztosítási járulékterhelése (11,4 százalék) a következő ábrán felsorolt országok átlagát (11,1 százalék) alig haladja meg. A társadalombiztosítási járulékterheléssel kapcsolatban elsődleges gond, hogy alacsony a foglalkoztatottsági szint, ezáltal a biztosítási szolgáltatásokat igénybevevők körén belül kevés a járulékfizető. A foglalkoztatás a jelentős mértékű állami munkaerőpiaci beavatkozások ellenére sem emelkedett számottevően (2002-től mintegy 50 ezerrel). További gond, hogy mintegy 300 ezerre tehető a bejelentés nélkül dolgozók száma, ezáltal jelentős nagyságú a járulékkielés. Ebben előrelépést jelent a járulékfizetés terén ez évben végrehajtott változtatás, amelynek hatása a fekete munkaerő legalizálása terén máris érezhető. E hatások elemzése azonban csak hosszabb távon végezhető el.

51. ábra Kötelező tb-járulék a GDP arányában 2005 (százalék)

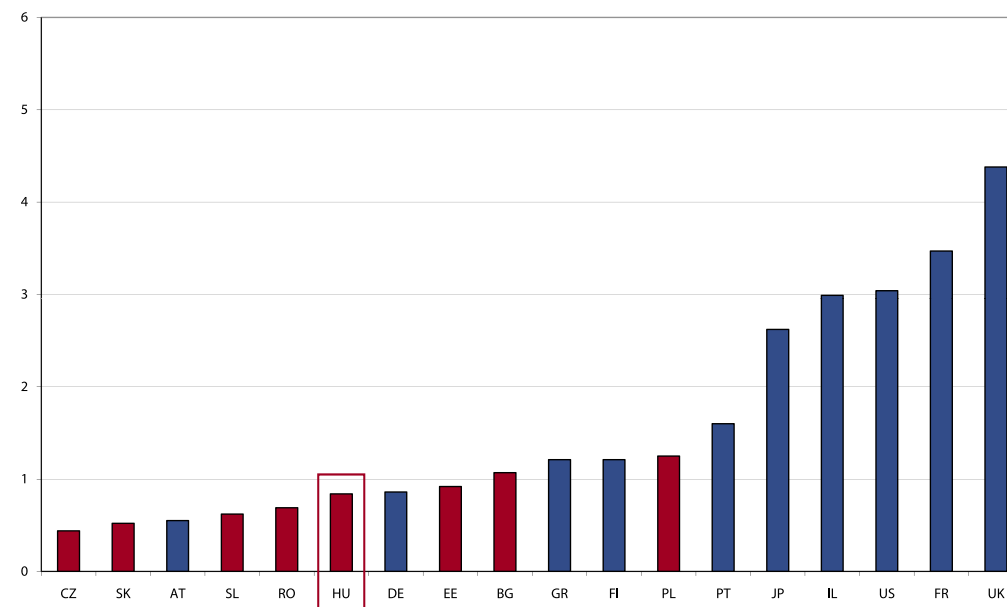

OECD Revenue Statistics 2006

A fejlett országokban általános tendencia az adóterhelés szerkezetének módosulása, amelynek lényege, hogy az adóterhelés súlypontja egyre inkább a fogyasztás és a vagyonfelhalmozás irányába tolódik el. Ennek következményeként a forgalmi- és vagyoni típusú adók mértéke nő, a vállalászati profitok és személyes jövedelmek adókulcsa pedig csökken. Ez utóbbi folyamat ösztönzőleg hat a teljesítmények fokozására és csökkenti az adóelkerülést, a fogyasztási és vagyonadók arányának növelése pedig méltányosabb és viszonylag biztonságosan beszédhető (bár ösztönözheti a szolgáltatások „szürkülését”).

Magyarországon a tőke- és vagyonadók GDP arányos szintje valamelyest meghaladja a környező országokét, azonban a fejlett nyugat-európai államokénál lényegesen alacsonyabb. Nyilván e trendekre is figyelemmel emelték a törvényalkotók Magyarországon 2006. szeptember elsejétől nulla százalékról 20 százalékra az adót, amely a megtakarítások kamatait, a befektetési jegyek hozamát és a részvények árfolyamnyereségét terheli.

52. ábra Tőke- és vagyonadók a GDP arányában 2005 (százalék)

OECD Revenue Statistics 2006

Az egyes adófajták arányai az adóbevételeken belül a Közösség országaiban igen eltérők, ezért is mutatkozik némi törekvés az adórendszerek közelítésére, az adónemek és adókulcsok harmonizálására.

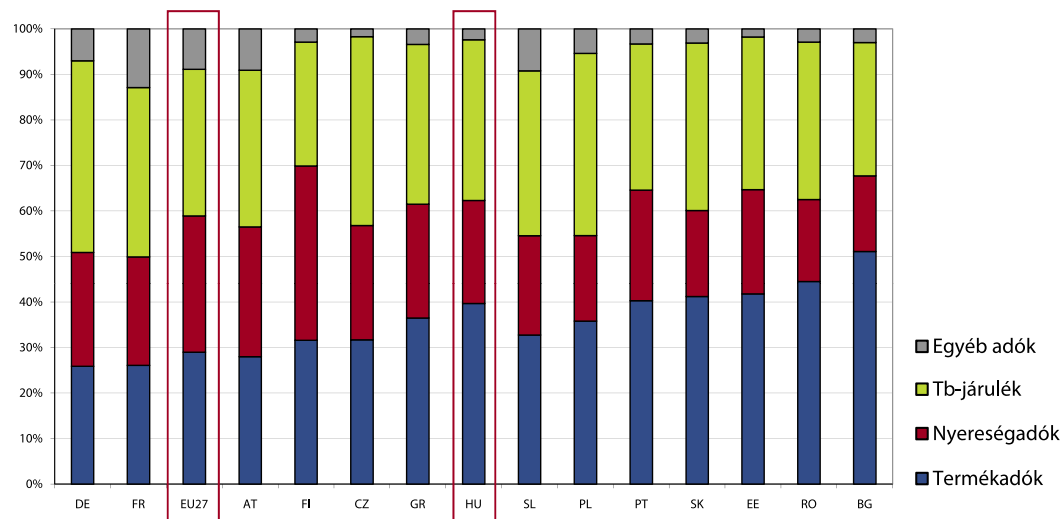
A következő ábrából kitűnik, hogy Magyarországon a termékadók aránya igen magas, meghaladja a 39 százalékot. Ez jóval nagyobb a közösségi államok 29 százalékos átlagánál, viszont nem éri el a szomszédos szlovákiai és romániai mértékeket (41 és 45 százalék).

A nyereségadók részesedése tág határok között szóródik, Magyarországé közel egyező a felsorolt országok 24 százalékos átlagával. Ennél lényegesen kisebb ez az arány a lengyel, a bolgár, a szlovák és a román adóbevételekben.

A társadalombiztosítási járulékok címén befizetett összeg átlagosan nem éri el az összes bevétel egyharmadát, ezzel szemben nálunk kissé meghaladja azt (35 százalék), mint ahogy Szlovákiában (37 százalék) is. Ugyanakkor jóval nagyobb ennek a bevételnek a súlya Lengyelországban (40 százalék) és Csehországban (42 százalék).

Az egyéb adók bevételeken belüli aránya minimális, nem éri el átlagosan az 5 százalékot, Magyarországon pedig ennek a felét.

53. ábra Az adóbevételek megoszlása a fő adófajták szerint 2006 (százalék)

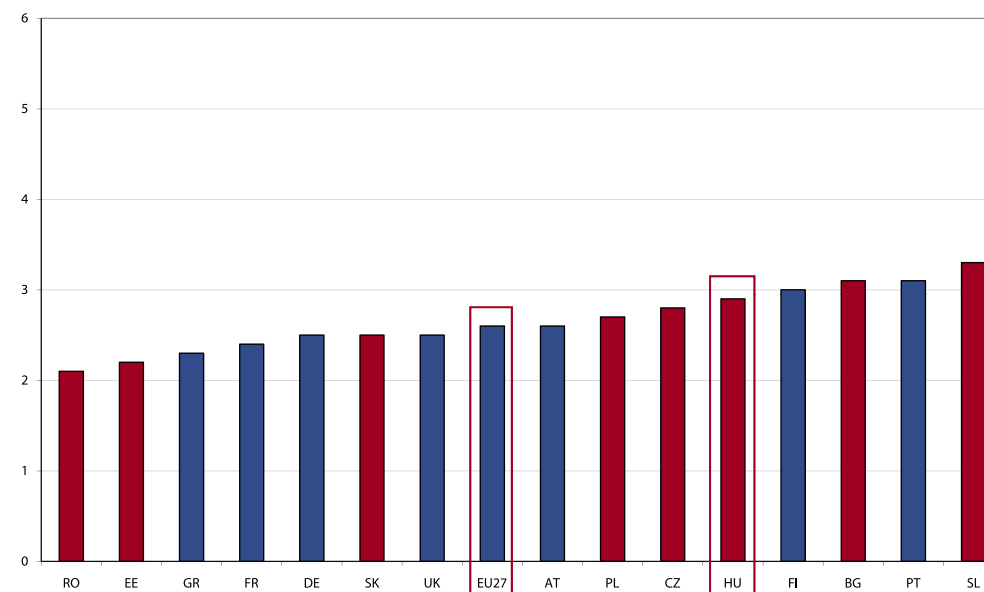
KPMG's Corporate and Indirect Tax Rate Survey 2006

A legfejlettebb OECD országok egyre hatásosabban alkalmaznak gazdasági eszközöket a környezetvédelem érdekében. Több országban már jóval korábban megkezdtek a környezetvédelmi jellegű adók emelését, illetve újak bevezetését, a környezetileg ártalmas tevékenységek támogatásának csökkentését. Az ilyen jellegű intézkedésekkel szemben azonban egyes érdekérvényesítő csoportok gyakran tiltakoznak azzal az indokkal, hogy a többletterhek rontják a szektor nemzetközi versenyképességét. Különösen az energia-intenzív iparágak tanúsítanak kisebb-nagyobb ellenállást az adófizetéssel szemben, ugyanis környezetvédelmi adókat leggyakrabban a különböző energiatermékekre vetnek ki.

Mint az a következő grafikonon is látható, a környezetvédelmi jellegű adókból származó bevételek GDP-hez viszonyított aránya nem mutat nagy eltéréseket az egyes országokban. Legkisebb annak mértéke Romániában (2,1 százalék), legmagasabb Szlovéniában (3,3 százalék), az EU-27 átlaga pedig 2,6 százalék.

Magyarországon 2004-től lépett hatályba a környezetterhelési díjról szóló törvény, amely a levegőbe, a felszíni vizekbe, valamint a talajba kibocsátott veszélyes anyagokat kívánja korlátozni, illetve meggátolni. Ebből a forrásból, illetve további egyéb adókból (pl. energiaadó) és bírságokból (pl. légszennyezési bírság) 2,9 százalékos GDP arányos bevétel származott 2005-ben.

54. ábra Környezetvédelmi adók a GDP arányában 2005 (százalék)

Eurostat Taxation Trends in the European Union, OECD Revenue Statistics

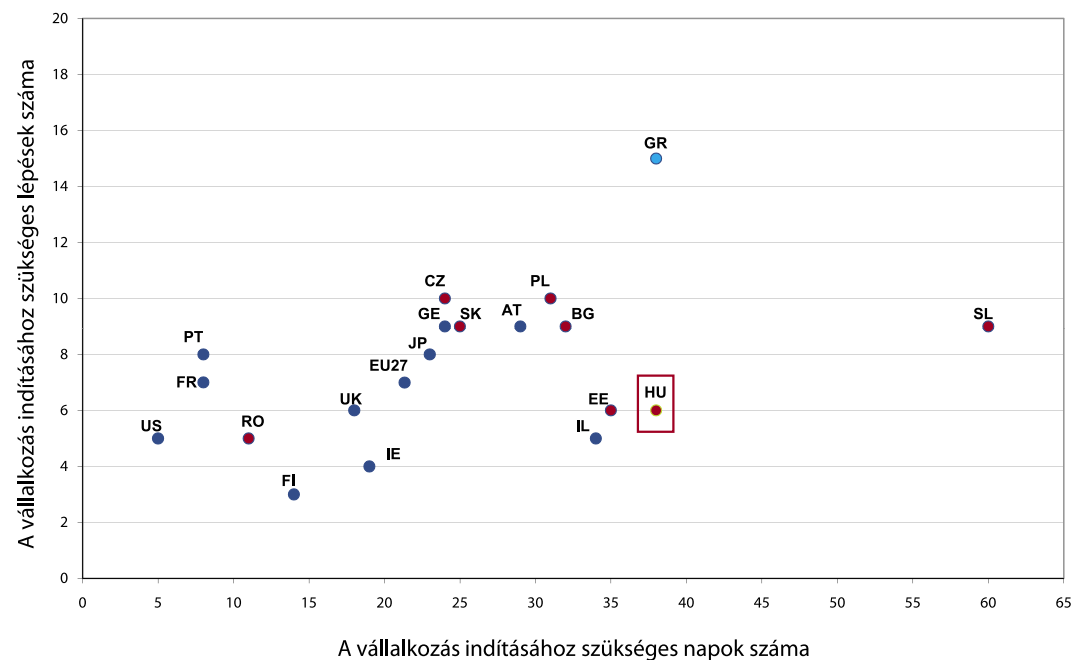
3.3 Üzleti környezet

A Magyarországon 2006-ra kialakult üzleti környezet a vállalatok versenyképességét jelentősen rontó tényező. Hasonló gondok az Európai Unió számos más országában is jelentkeznek, rontják az amerikai, illetve távol-keleti cégekkel szembeni versenyképességet, a magyar gazdaság pedig több ponton az átlagos európainál is kedvezőtlenebb képet mutat. Ebben a fejezetben az üzleti környezet négy elemét értékeljük: a vállalat alapítás és működés feltételeit, a tulajdonhoz és szerződésekhez fűződő jogok érvényesítési lehetőségeit, a vállalatközi kapcsolatokat, végül a cégek és az állam közti viszonyt.

3.3.1 A vállalat alapítás és működés feltételei

A gyors és olcsó vállalat alapítás a versenyképesség fontos feltétele. Az üzleti lehetőségek kihasználását visszafogja, ha bürokratikus szabályok korlátozzák a potenciális vállalkozókat, fékezik a vállalatok alapítását. Az Európai Unió országainak vállalkozásai ebben a tekintetben jelentős hátrányban vannak az amerikaiakkal szemben. Az USA-ban egy kisvállalat alapítása néhány, átlagosan öt nap alatt elintézhető, s csak néhány adminisztratív lépést igényel. Ugyanez az Unió számos országában sok szaladgálást és legalább egy hónapot vesz igénybe. A magyar pozíció az elmúlt években különösen kedvezőtlen volt; bár az előírt tennivalók száma európai összehasonlításban nem volt kifejezetten magas, de azok időszükséglete a leghosszabbak közt volt. Ennél lényegesen jobb a helyzet Csehországban, Romániában, vagy Szlovákiában. A magyar kormány az előírt bürokráciát csökkentő 2007. évi lépései ezért a legmesszebbmenőkig indokoltak voltak.

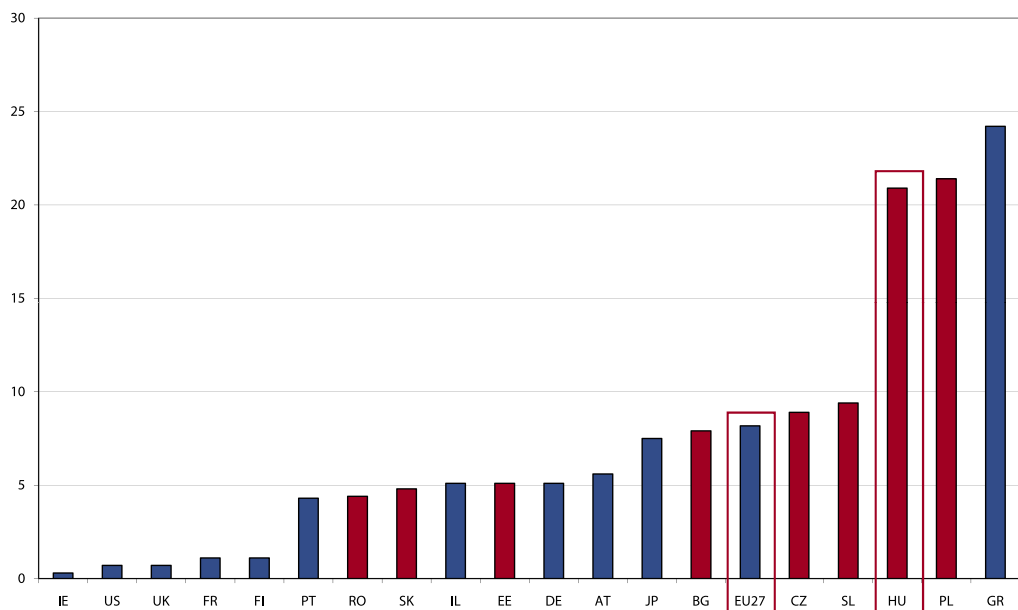
55. ábra A vállalat alapítás idő- és eljárás igénye 2007

World Bank Doing Business in 2007, GKI Zrt.

A vállalat alapítással kapcsolatban felmerülő költségek országonként még jobban eltértek: az angolszász országokban, vagy Franciaországban és Finnországban ez csaknem költségmentes, s az Európai Unió legtöbb országában nem igényel nagy anyagi ráfordítást. Ezzel szemben a költségek kiugróan magasak voltak Magyarországon és Lengyelországban. A szabályozás ez évi hazai módosítása e gondot is mérsékelte.

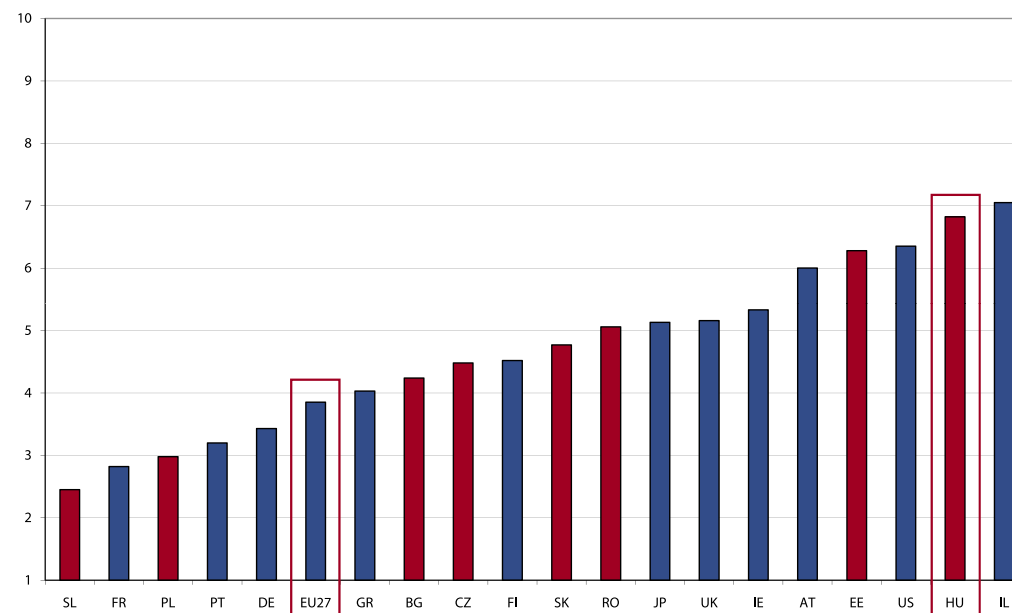
56. ábra A vállalat alapítás költségei az egy főre jutó nemzeti összjövedelem (GNI) arányában 2007 (százalék)

World Bank Doing Business in 2007, GKI Zrt.

Az alkalmazottak megszerzését, foglalkoztatását, vagy elbocsátását szabályozó előírások akkor szolgálják a versenyképességet, ha nem korlátozzák indokolatlanul a vállalatok reakcióképességét. Az USA-ban (vagy például az itt nem ábrázolt Kínában) az előírások inkább segítik, míg – a munkaerő intézményes védelme következtében – az Európai Unió legtöbb országában inkább visszafogják a munkaerőpiaci rugalmasságot. Magyarország munkaerőpiaci szabályozása azonban viszonylag liberális és ez segíti a gazdaság felzárkózását. Ugyanakkor a munkaerő alacsony mobilitása jelentősen korlátozza a munkaerőpiac hatékony működését.

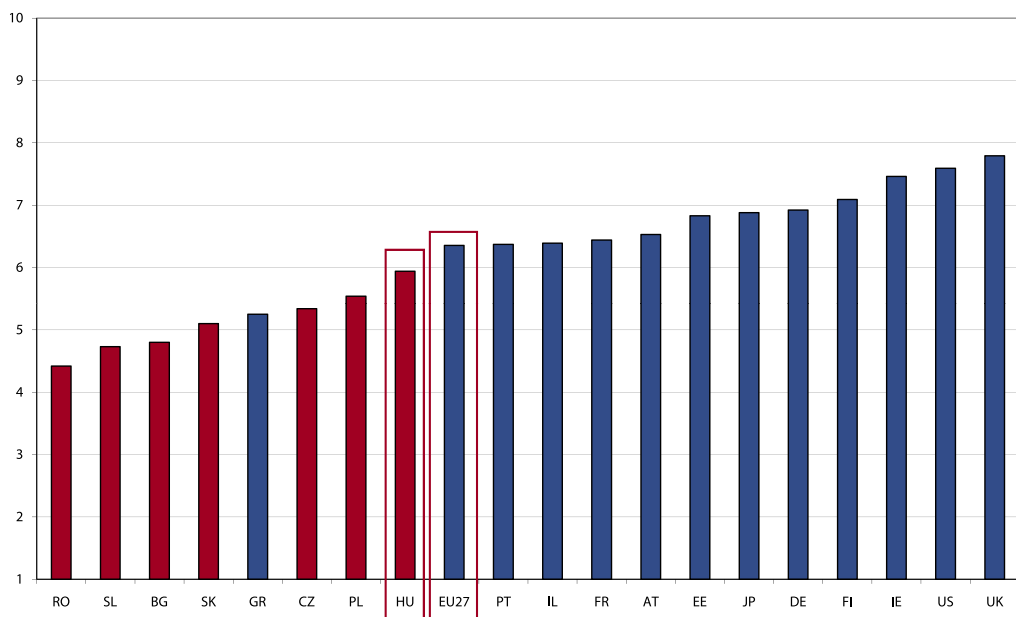
57. ábra Munkaerőpiaci szabályozás 2007

1=erősen korlátozza az üzleti folyamatokat; 10=nem korlátozza az üzleti folyamatokat
IMD World Competitiveness Yearbook 2007, GKI Zrt.

Korunkban a számos tőkepiaci szereplő működésére lehetőséget teremtő, a tőke áramlását könnyítő (olcsóvá tevő), a befektetőket hatékonyan védő előírásrendszer a gazdaságok lendületes fejlődésének egyik alapköve. A vállalkozók könnyebben jutnak tőkéhez a fejlett gazdaságokban, míg az újonnan csatlakozott országokban rosszabbak annak feltételei. Némiképp meglepő a magyar gazdaság viszonylag kedvező minősítése versenytársaihoz képest.

58. ábra A tőkéhez való hozzáférés (Capital Access Index) 2005

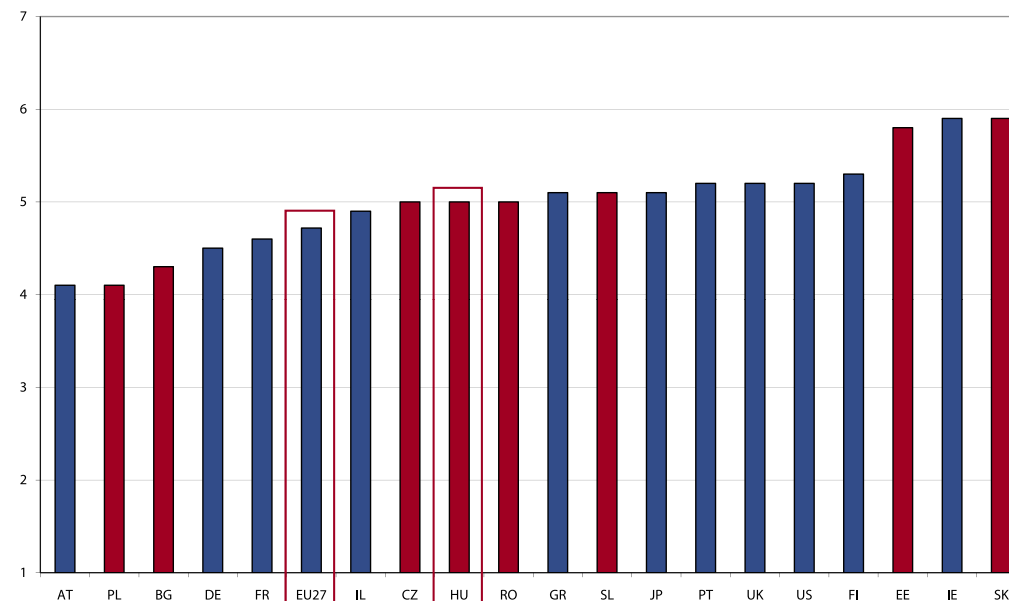

1=nagyon nehéz; 10=nagyon könnyű

Milken Institute's Capital Access Index, Securitization in Financing Economic Activities 2005, GKI Zrt.

Az elmúlt év során sok ország kívánt érdemben változtatni a hitelhez jutás feltételein. A legnagyobb javulás a versenyképessége erősítésére törekvő Szlovákiában, illetve Finnországban és az igen kedvező hitelszerzési feltételekkel rendelkező USA-ban volt érzékelhető. A hitelezés feltételei Magyarországon is javulnak.

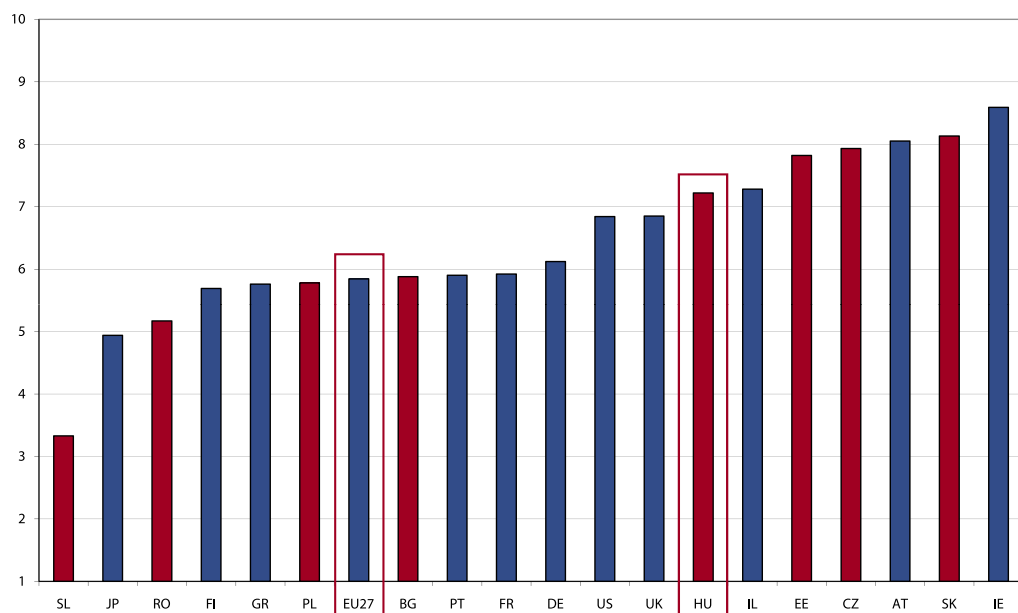
59. ábra A hitelhez jutás feltételei 2007

1=az elmúlt egy évben a vállalati hitelfelvétel sokkal nehezebb lett; 7=jóval könnyebbé vált
WEF The Global Competitiveness Report 2006-2007, GKI Zrt.

A külföldi működőtőke-import bővíti a gazdaság rendelkezésére álló tőkét, s fontos eszköze a technológia-transzfernek is. Ezért a legtöbb ország – bár igen különböző mértékben – ösztönzi azt. Az újonnan csatlakozott országok gyakorlatában is jelentősek az eltérések, a cseh, a szlovák és az észt ösztönzés a legerősebbek közé sorolható, míg a lengyel átlagos, a román visszafogott, a szlovén pedig kifejezetten gyenge. Magyarország pozíciója ebben a nemzetközi összehasonlításban viszonylag erős.

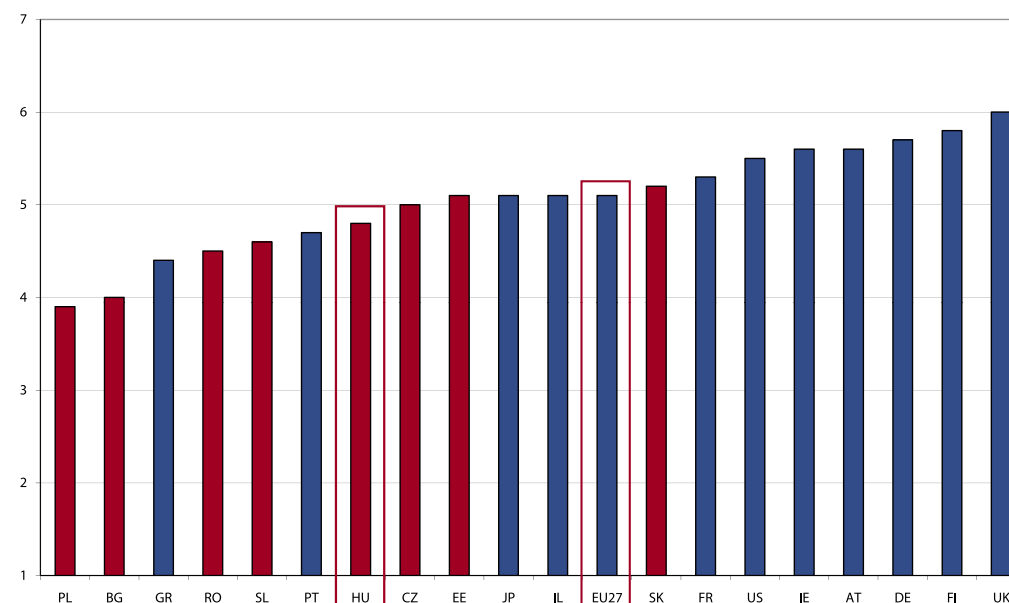
60. ábra A külföldi működőtőke befektetések ösztönzése 2007

1=a beruházásösztönzők (ha egyáltalán vannak) nincsenek hatással a külföldi befektetőkre;
 10=a beruházásösztönzők erőteljesen vonzzák a külföldi befektetéseket
 IMD World Competitiveness Yearbook 2007, GKI Zrt.

Ha a tulajdonosok (befektetők) és – elvileg – az érdekeik védelmére hivatott igazgatótanácsok hatékonyan ellenőrzik a vállalati menedzsment tevékenységét, ez javítja a versenyképességet. Az ellenőrzés több régebbi európai uniós országban az USA-ban szokásosnál is hatékonyabb, javítva Európa versenyképességi pozícióit. A magyar menedzsment ellenőrzése a régióban a leghatékonyabbak közt van, s az európai szinttől sem marad le jelentősebben.

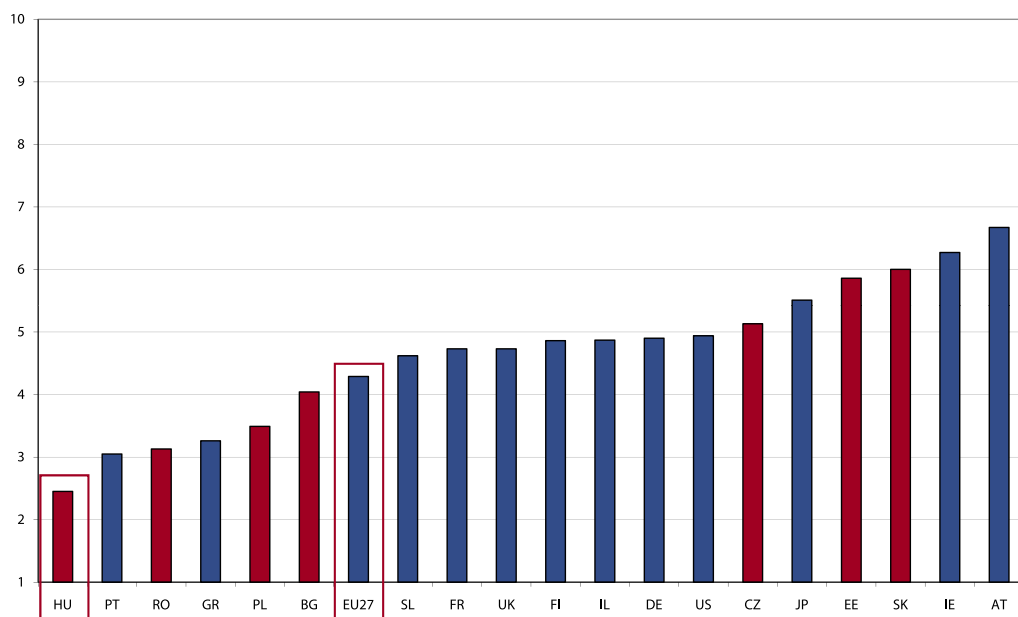
61. ábra A vállalati igazgatótanácsok hatékonysága 2007

1= a menedzsment tevékenységét az igazgatótanácsok nem ellenőrzik;
 7= széleskörűen ellenőrzik
 WEF The Global Competitiveness Report 2006-2007, GKI Zrt.

Minden országban vannak olyan vállalatok, amelyek megkerülik az adófizetést. Az adóelkerülés rontja az üzleti környezetet, mert az egyenlőtlen közteherviselés az adót fizetők-re magasabb terheket ró. Ausztriában és Japánban e magatartás ritkább, mint a legtöbb országban, s korlátozott egyes, alacsony adókat kirovó országokban, például Szlovákiában és Észtországban. Magyarország megítélése viszont feltűnően negatív. A magyar kormány jelenleg az ellenőrzés szigorításával törekszik csökkenteni az adóelkerülés mértékét.

62. ábra Az adófizetés elkerülése 2007

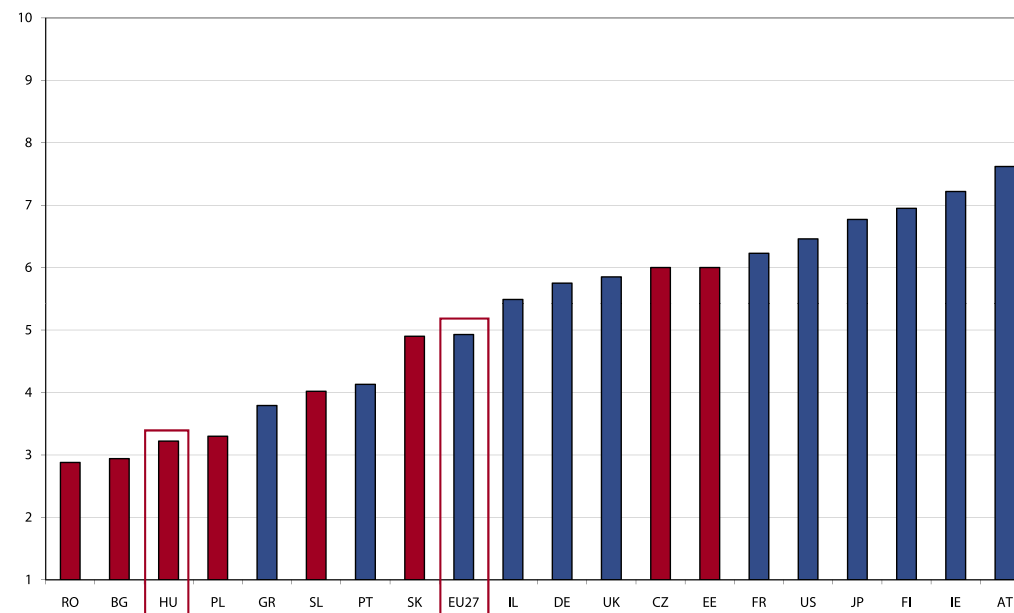
1=korlátozza az üzleti tevékenységet; 10=nem korlátozza az üzleti tevékenységet

IMD World Competitiveness Yearbook 2007, GKI Zrt.

A fekete illetve szürke gazdaságot azok a tevékenységek alkotják, amelyeket egyrészt a cégjegyzékben nem szereplő „cégek”, másrészt regisztrált cégek, de adófizetés nélkül végeznek. A gazdaságok versenyképességét ez számos ponton ronthatja, például amiatt, hogy növelik az üzleti kockázatokat, korlátozottak a lehetőségek a szerződések érvényesítésére, nincs garancia, szavatosság stb. Aligha meglepő, hogy a fejlett országokban a fekete és szürke gazdaság súlya többnyire lényegesen kisebb, mint a felzárkózókban.

Magyarországon a fekete és szürke gazdaság jobban korlátozza a gazdaság fejlődését, mint a versenytárs közép- és kelet-európai országok többségében, de ennél is rosszabb Románia és Bulgária megítélése.

63. ábra A fekete és szürke gazdaság 2007

1=erőteljesen korlátozza a gazdaság fejlődését; 10=nem korlátozza azt

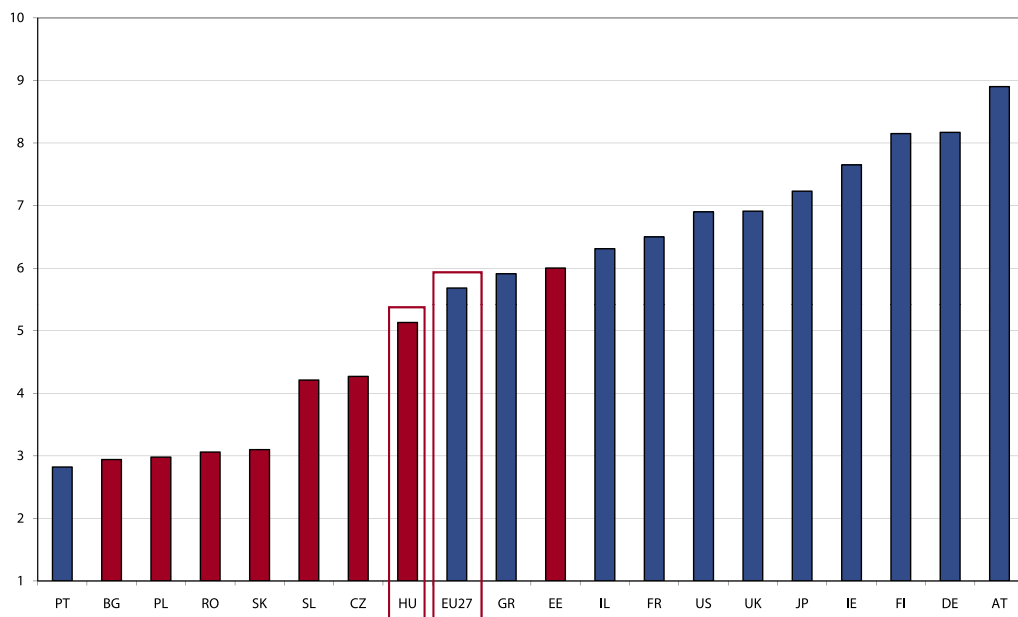
IMD World Competitiveness Yearbook 2007, GKI Zrt.

3.3.2 Jobbiztonság

A tulajdonhoz és a szerződésekhez fűződő jogok érvényesítési lehetősége – azaz a jogbiztonság – a piacgazdaság alapkövetelménye. Léte, illetve a gyengeségéből, vagy hiányából adódó kockázatok a gazdálkodás környezetének meghatározó tényezői. A gyenge jogbiztonság mind a vállalászási, mind az innovációs hajlandóságot igen erőteljesen fogja vissza. A jogbiztonság a fejlett gazdaságokban általában erős, a versenyképességet javító hatású, a felzárkózók körében, köztük számos újonnan csatlakozott országban azonban viszonylag gyenge, a versenyképességet rontja.

A szakértői vélemények szerint a magyar gazdaságban a jogbiztonság közepes erősségű, hasonló, mint a kibővített Unióban átlagosan, így jobb az újonnan csatlakozott országok többségénél.

64. ábra Jobbiztonság 2007

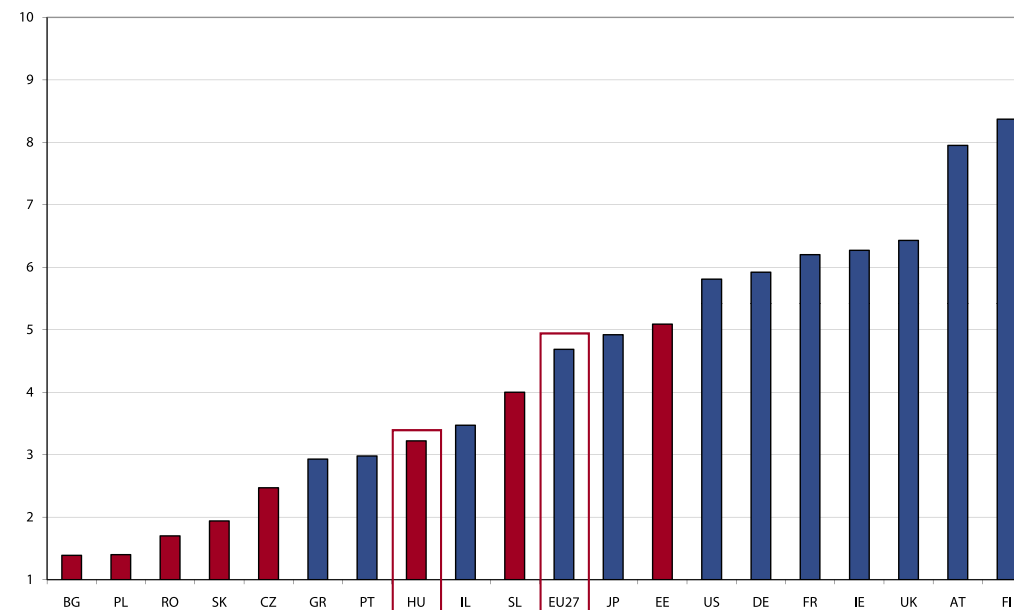

1=teljesen hiányzik; 10=teljes

IMD World Competitiveness Yearbook 2007, GKI Zrt.

Korrupció mindenütt van, de a fejlett országok többségében a korrupció vállalati megítélése jóval kedvezőbb, mint a kevésbé fejlettekben. A magyar gazdaságban a korrupció az átlagosnál erősebb.

65. ábra Korrupció 2007

1=erős korrupció; 10=nincs korrupció

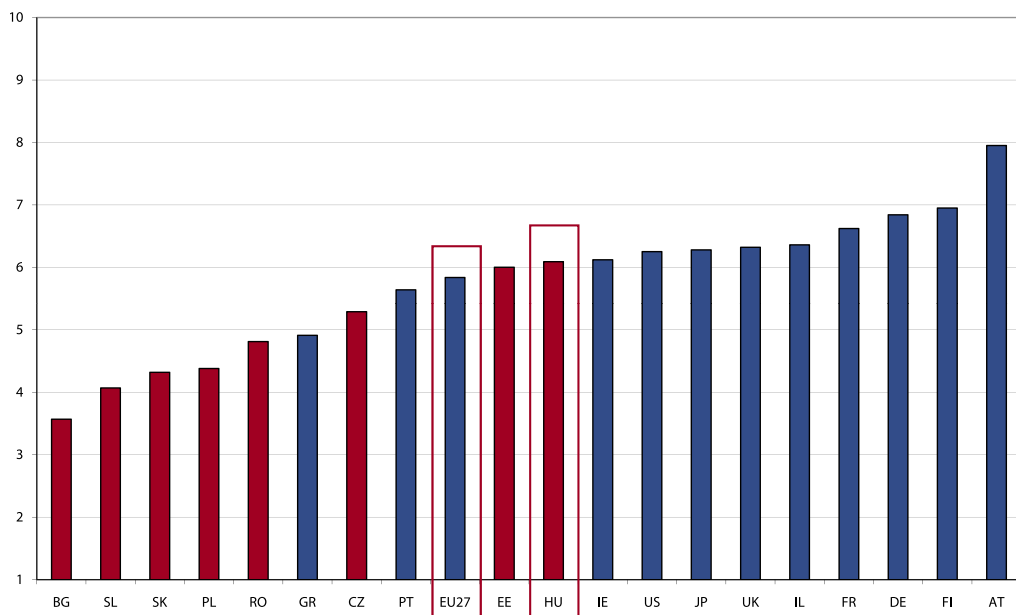
IMD World Competitiveness Yearbook 2007, GKI Zrt.

3.3.3 A vállalatok közötti kapcsolatrendszer

A gazdálkodás környezetére az is jelentős hatást gyakorol, hogy milyen viszony alakul ki a versenyző, illetve együttműködő vállalatok között. A tisztességtelen versenynek igen kedvezőtlen gazdasági és társadalmi hatásai vannak, a monopolpozíciók szűkítik a kínálatot és emelik az árakat, míg a megalapozatlan információközlés esetenként a tisztességes versenytársakat szoríthatja ki a piacról. Ezért valamennyi állam rendelkezéseiben megjelenik az inkorrekt verseny tiltása, s számos országban a vállalkozók maguk is kiközösítik a tisztességtelenül versengőket. A verseny szabályozása az Európai Unió fejlett országaiban szigorú, az USA-ban az uniós átlag közeli, az újonnan csatlakozott országokban viszont gyengébb.

A versenyszabályozást a szakértők Magyarországon az európai uniós átlaghoz közeliként ítélik meg, ezzel a legtöbb új tagországot megelőzzük, de ez nem jelenti azt, hogy ne lenne tere a további szigorításoknak.

66. ábra Versenyszabályozás 2007

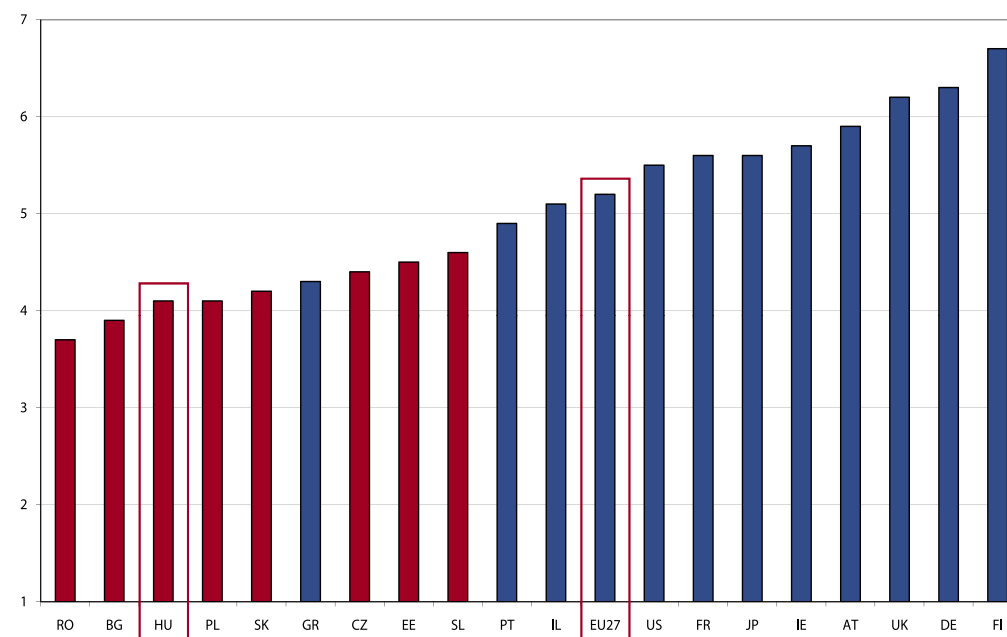

1=nem gátja a tisztességtelen versenynek; 10=hatékony gátja a tisztességtelen versenynek
IMD World Competitiveness Yearbook 2007, GKI Zrt.

A cégek etikai kultúrája mind a verseny tisztaságát, mind a társadalmi felelősség-vállalást (social responsibility), így a munkavállalói esélyegyenlőséget, vagy a környezetvédelemmel kapcsolatos érdekek érvényesítését is tükrözheti. A fejlett gazdaságokban a cégek etikai kultúrájának színvonala általában magas, az újonnan csatlakozott államok többségében – és például Görögországban – alacsonyabb.

Ami a magyar cégeket illeti, itt az etikai kultúra európai mércével mérve meglehetősen alacsony, mögöttünk csak Bulgária és Románia áll.

67. ábra A cégek etikai kultúrája 2007

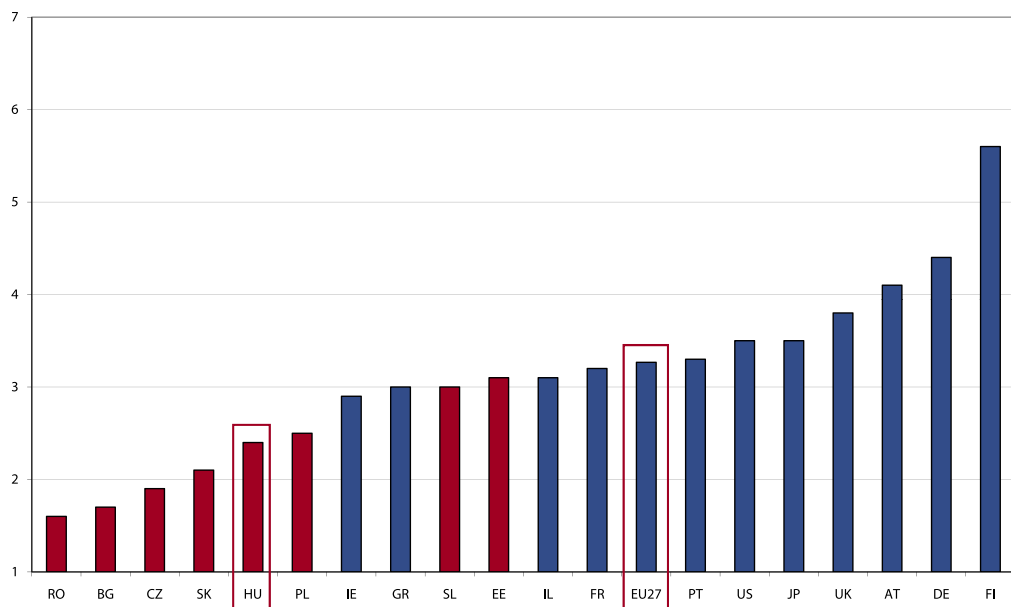
1=a világ legrosszabbjai között van; 7=a világ legjobbjai között van

WEF The Global Competitiveness Report 2006-2007, GKI Zrt.

3.3.4 A vállalatok és az állam kapcsolata

Az állam tevékenysége egyike a vállalati környezetet meghatározó tényezőknek, sőt, egy gazdaság versenyképessége szempontjából az állam tevékenysége jelentős potenciált képvisel. Az állami tevékenységek kedvezőtlen megítélését összefoglalóan mutatja, hogy adataink szerint a politikusok iránti bizalom hiánya napjainkban világjelenség. A vizsgált országok közt egyetlen olyan van (Finnország), ahol a közbizalom a 10 fokozatú skálán az 5-ösnél magasabb értéket mutat. Az általánosan is csak mérsékelten kedvező vélekedésekhez képest Magyarországon a közbizalom jóval az átlag alatt van.

68. ábra A politikusok iránti közbizalom 2007

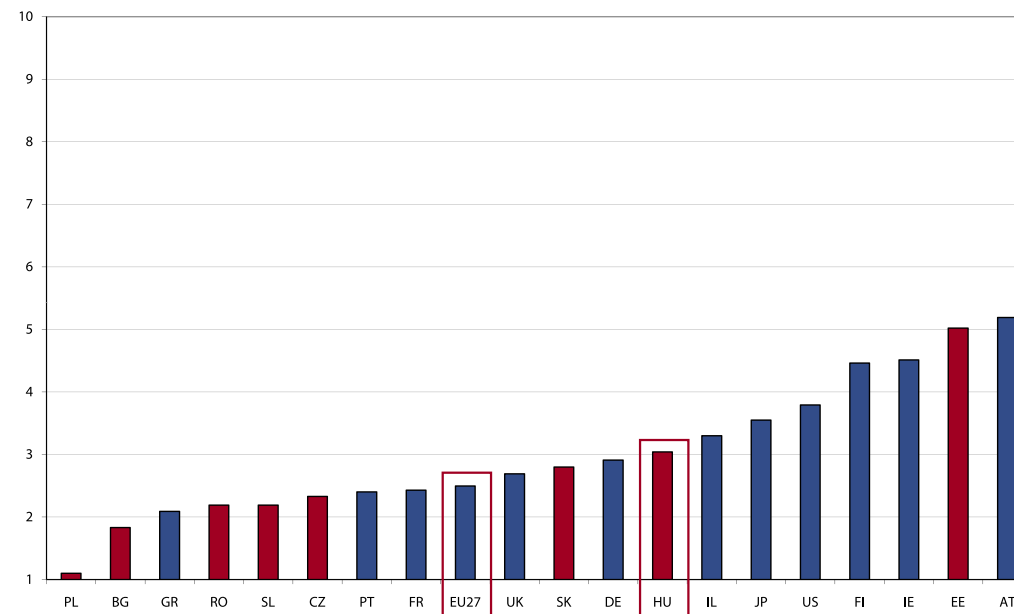
1=alacsony; 7=magas

WEF The Global Competitiveness Report 2006-2007, GKI Zrt.

A vállalati versenyképességet a túlzott bürokrácia is erősen visszafogja. A költségek növelésén túl a bürokratizmus korlátozza a szabályozás áttekinthetőségét, hibás döntésekhez vezet. A szakértői értékelés szerint a vállalatok számára előírt adminisztrációs kötelezettségek a vállalatok működését jelentősen akadályozzák még a fejlett országokban is, nem beszélve a közép- és kelet-európai országokról.

A bürokráciával kapcsolatban a szakértők Magyarországon viszonylag kedvezően nyilatkoztak. Ha azonban azt is figyelembe vesszük, hogy ez a 10 fokozatú skálán csak 3-as, ebből arra kell következtetnünk, hogy bürokrácia csökkentése jelentős versenyképességi tartalékokat szabadíthat fel.

69. ábra A bürokrácia 2007

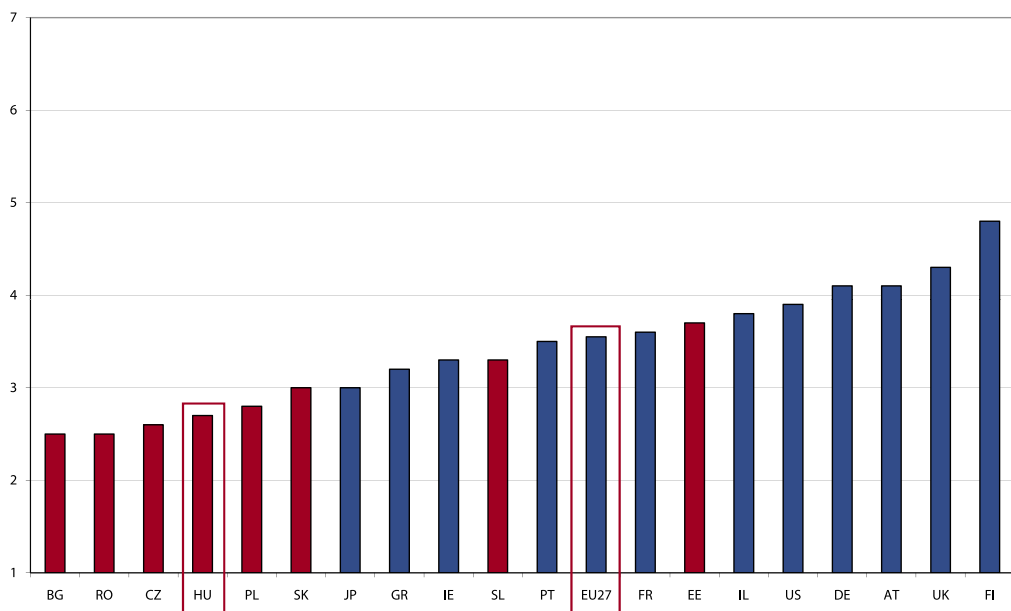
1=akadályozza a vállalati működést; 10= nem akadályozza a vállalati működést

IMD World Competitiveness Yearbook 2007, GKI Zrt.

A közgazdászok egyetértenek abban, hogy az állam a társadalom számára kedvezőtlen piaci folyamatok korrekciójával javítani képes a nemzetgazdaságok versenyképességét. Az ebből fakadó túlzott kormányzati költekezés ugyanakkor – elsősorban a közterheknek a költségvetés finanszírozásához szükséges magas szintje miatt – az üzleti szféra teljesítményét visszafogó tényező. A szakértők jellemzően világszerte pazarlónak ítélik a kormányzati költségvetéseket. A túlköltekezés mértéke – a szakértők szerint – a fejlett országokban kisebb, mint a felzárkózókban.

A magyar kormányzat költekezését a felmérésben résztvevők 2006-ban pazarlónak, de a régióbeli átlaghoz közelinek értékelték (ez ránk nézve igen előnyös vélemény).

70. ábra A kormányzati költekezés 2007

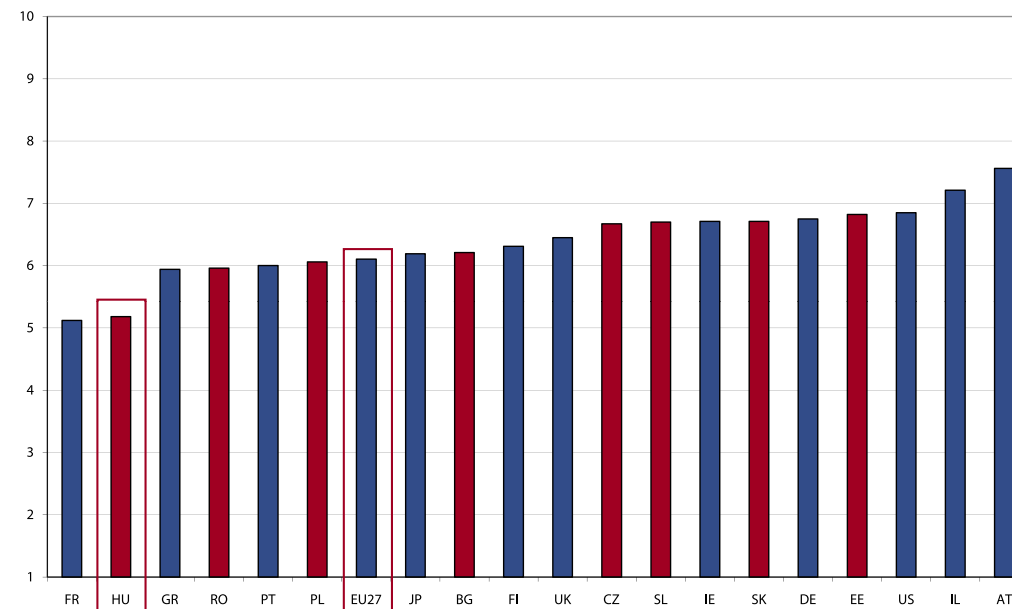
1=pazarló; 7=takarékos

WEF The Global Competitiveness Report 2006-2007, GKI Zrt.

A központi bankok pénzügyi politikája az infláció csillapításával és a pénzügyi rendszer stabilizálásának védelmével képes lehet a gazdasági tevékenység kedvező befolyásolására. Ugyanakkor a szakértői vélemények e politikák versenyképességre gyakorolt hatását is negatívan – bár az államinál kedvezőbben – értékelték. Az állásfoglalásokban ezúttal nem mutatkozik meg azonban a régebbi, illetve újonnan csatlakozott uniós államok közti, más mutatóknál gyakori különbség. A cseh és a szlovák központi bank üzleti tevékenységre gyakorolt hatását például igen kedvezőnek, míg a franciákét igen kedvezőtlennek ítélték.

A Magyar Nemzeti Bank tevékenységéről ebben a vonatkozásban a szakértői vélemények igen kritikusak.

71. ábra A központi bank politikája 2007

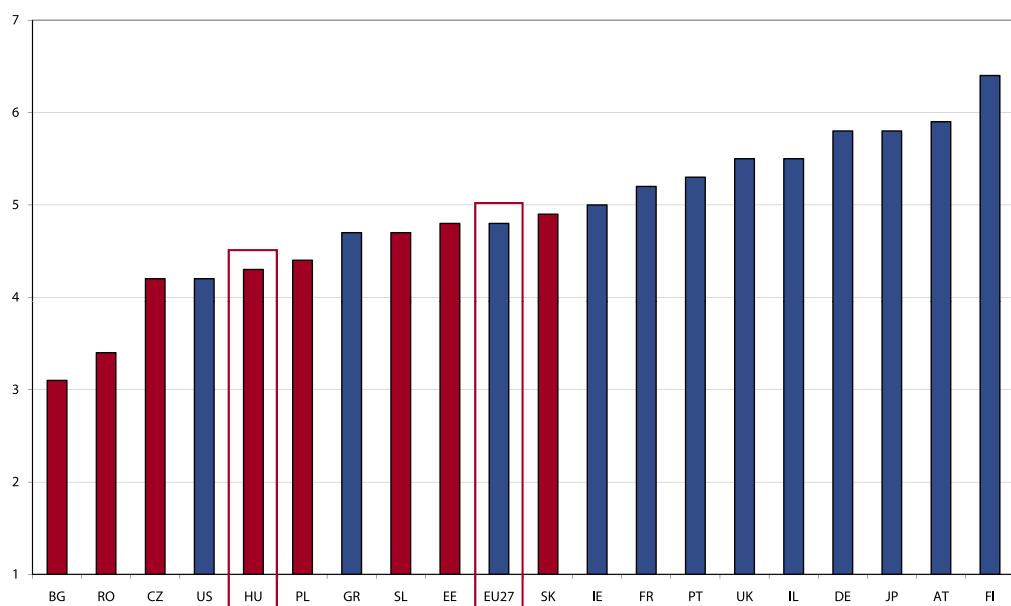
1=korlátozza az üzleti tevékenységet; 10=nem korlátozza az üzleti tevékenységet

IMD World Competitiveness Yearbook 2007, GKI Zrt.

A politikai és üzleti szféra összefonódása rontja a versenyképességet, mert az üzleti döntéseknél nem piaci, hanem ettől eltérő, politikai, baráti, vagy akár családi szempontok is érvényesülnek. Ezt az összefonódást az USA-ban lényegesen erősebbnek érzik, mint a legtöbb nyugat-európai országban, míg Finnországban ezt a nepotizmusnak is nevezett jelenséget nem is érzékelik.

Az új EU-tagországokban a jelenség erősen érzékelhető. A versenyt korlátozó, a piaci működés hatékonyságát ronszó jelenléte Magyarországon is számottevő. Különösen erősek a közbeszerzések tisztaságával kapcsolatos kétélyek.

72. ábra Az összefonódások 2007

1= jelentős hatást gyakorol a cégekre; 7=nincs ilyen hatás.

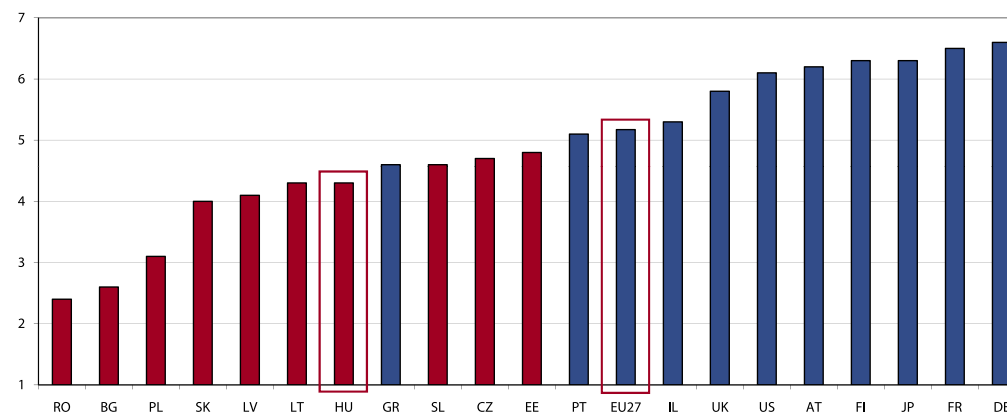
WEF The Global Competitiveness Report 2006-2007, GKI Zrt.

3.4 Infrastruktúra

Magyarországon az elmúlt években a beruházások jelentős része, mintegy 15-20 százaléka az infrastruktúra fejlesztését szolgálta, amit döntően állami – főként központi költségvetési – forrásból finanszíroztak. A rendszerváltás idején a fejlett országokhoz képest gyenge színvonalú infrastruktúra egyes területei, így pl. a távközlési és energetikai rendszer azok privatizációját követően gyors fejlődésnek indultak, míg pl. a közlekedési infrastruktúra csak lassan és egyenetlenül fejlődött. Míg a gyorsforgalmi úthálózat fejlesztése 2002-től vett nagyobb lendületet, addig a vasút korszerűsítését szolgáló beruházások igen lassan haladnak, nem pótolják a korábbi évek elmaradt fejlesztéseit.

Ami az infrastruktúra egészét illeti, a szakértői megítélések tükrében az európai országok három csoportra oszthatók. Az első csoport, a régi tagországok többsége fejlett infrastruktúrával rendelkezik, míg a második csoportba tartozó országokban – a legtöbb új tagországban és Görögországban – gyengébb annak színvonala. A harmadik országcsoportban viszont – így Romániában, Bulgáriában és ide kerül Lengyelország is – a fejlődés lassúbb, olykor kritikus színvonalúak az infrastruktúra egyes részei. Ezekben az országokban kiemelkedően fontos, hogy jelentős hangsúlyt kapjanak az infrastruktúrába történő beruházások.

73. ábra Az infrastruktúra minősége 2006

1=fejletlen; 7=világszínvonalú

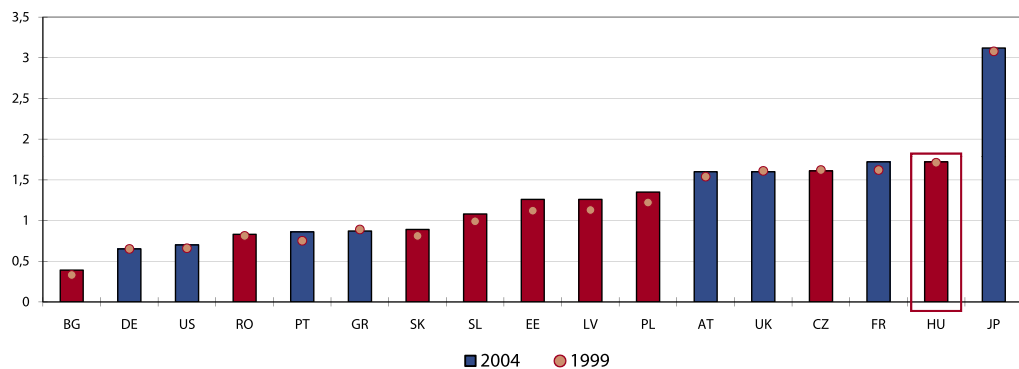
WEF The Global Competitiveness Report 2006-2007, GKI Zrt.

3.4.1 Közlekedés, energiaellátás

A közúthálózat fejlesztése, ezen belül is leginkább az autópályák, gyorsforgalmi utak jól érzékelhetően megnövelik egy térség gazdasági potenciálját. A gyorsforgalmi utak hálózatába való bekapcsolódás különösen előnyös a vállalkozások számára, az érintett régiókban ennek következtében felgyorsulhat a gazdaság fejlődése, az elmaradottabb régiók esélyt kapnak a felzárkózásra. A közutak hálózata amellet, hogy az országon belüli gazdálkodókat, térségeket összeköti, fontos feltétele annak, hogy más országokkal is bővíjenek a gazdasági kapcsolatok. A közutak iránya, sűrűsége és színvonala különösen fontos versenyképességi tényező a külföldi működőtőke befektetések vonzása szempontjából. Magyarországon kedvező földrajzi helyzetének és domborzati viszonyainak köszönhetően viszonylag sok európai értelemben is fontos út, vasút halad át. Ez felértékeli Magyarországot, s lehetővé válik az egységesülő páneurópai logisztikai hálózatban való további térnyerés.

A közúthálózat sűrűsége európai viszonylatban Magyarországon igen magas, bár 1999 és 2004 között szinte nem változott, miközben 10 százalékot meghaladóan bővült Bulgáriában, Lengyelországban, Lettországon és Észtországban. 2005-től viszont Magyarországon is lendületet vettek a fejlesztések, számottevően bővült a gyorsforgalmi úthálózat. 2007-ben már 1000 km-re nőtt az autópályák hossza. A fejlett országok is érdekeltek a transzeurópai úthálózatok modernizálásában, ezért az Európai Unió strukturális alapjaiból 2013-ig jelentős összegű támogatásra számíthatnak a felzárkózó új EU-országok. 2007-2013 között Magyarország közel 1800 milliárd Ft-ot fordíthat a közlekedés fejlesztésére, ennek egyötödét nemzetközi jelentőségű utak bővítésére, modernizálására.

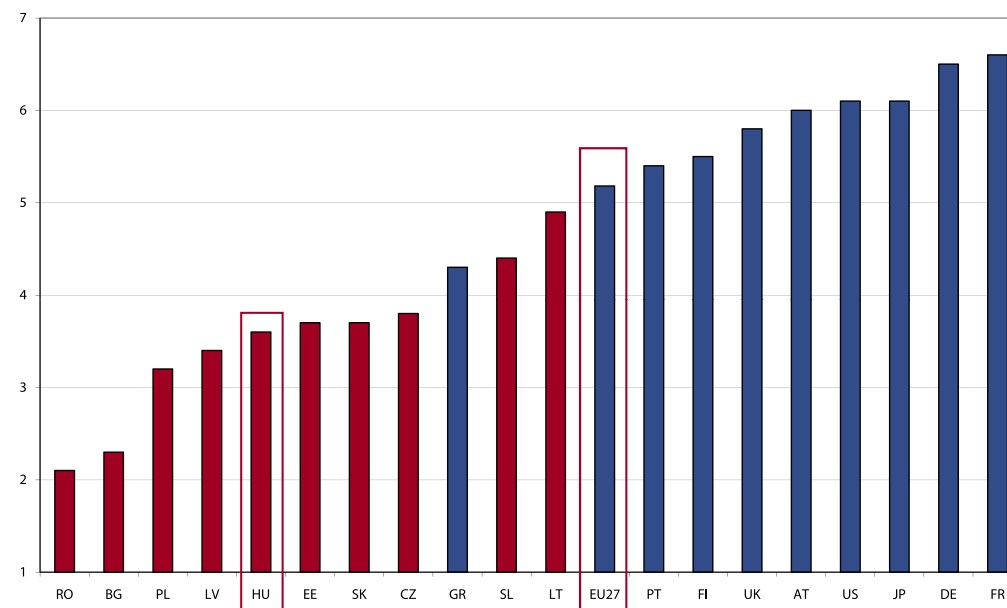
74. ábra A közúthálózat sűrűsége (egy négyzetkilométerre jutó utak hossza 1999 és 2004) (km)

The International Road Federation: World Roads Statistics 2006 In: IMD World Competitiveness Online

2006-ban Magyarországon a közúti infrastruktúra minősége szakértők értékelése alapján megelőzte Romániát, Bulgáriát, és a 2004-ben csatlakozott országok átlagának felelt meg. De míg a fejlett európai és tengerentúli országokban igen jó minőségűek a közutak, addig Magyarországon csak közepes minőségűek, akárcsak Csehországban, Szlovákiában, vagy Lengyelországban. Ez az értékelés a gyorsforgalmi utak minőségének egyenetlenségét, helyenként túlszűfoltosságát, az alsórendű utak leromlott állapotát is tükrözi. A Nemzeti Fejlesztési Tervben további gyorsforgalmi utak építése mellett az alsórendű úthálózat rekonstrukciója is szerepel, ami várhatóan javítja majd a közutak minőségének megítélését. Mivel ez a környező országokban is fontos cél, s az Unió fejlesztési forrásainak jelentős része erre fordítható, a közép- és kelet-európai régió egészének felzárkózását, a gazdasági integráció erősödését is szolgálja.

75. ábra A közutak minősége 2006

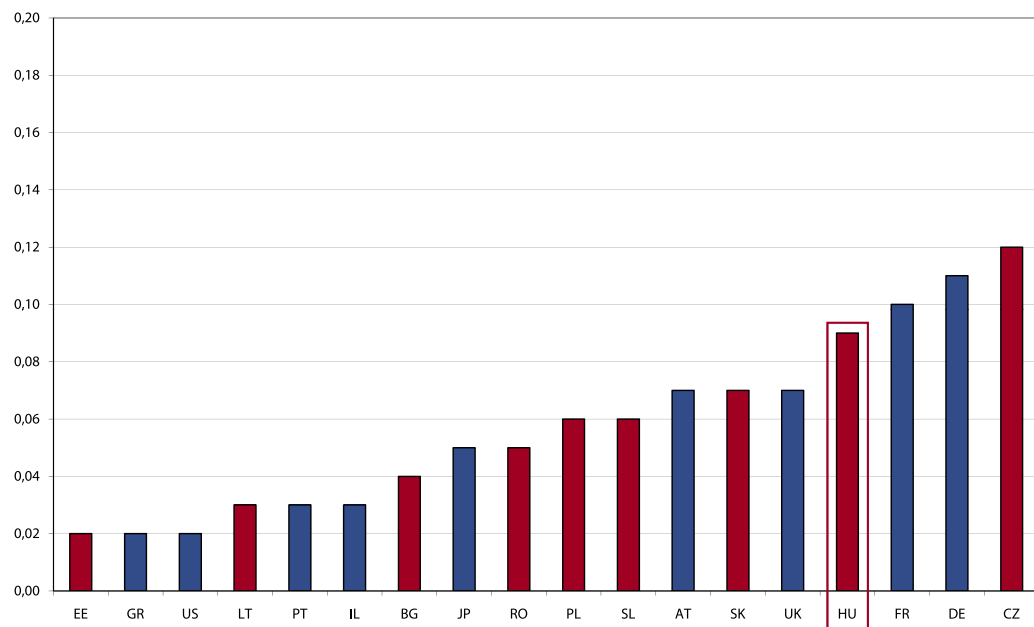

1=fejletlen; 7=világszínvonalú

WEF The Global Competitiveness Report 2006-2007, GKI Zrt.

Magyarországon sűrű a vasúthálózat, ez az érték Csehországot követően a második legmagasabb az új EU-országok között. Ez ugyanakkor nem jelent fejlettség szerinti sorrendet, hiszen nem tekinthetünk el a domborzati viszonyoktól, illetve a közlekedés szerkezeti sajátosságaitól, vagy – különösen – a minőségi szempontoktól. A túlzottnak tekinthető sínhálózat fenntartása felemészt a működtető (MÁV) fejlesztésre fordítható forrásait, miközben valós forgalom a sínek mintegy egyharmadán nem folyik. Mindez konzerválja a jelenlegi elmaradást, ahelyett, hogy a felesleges hálózati elemeket felszámolnák. Igaz ugyanakkor, hogy erős az ellenállás is a szükségtelennek ítélt irányvonalak megszüntetésével szemben.

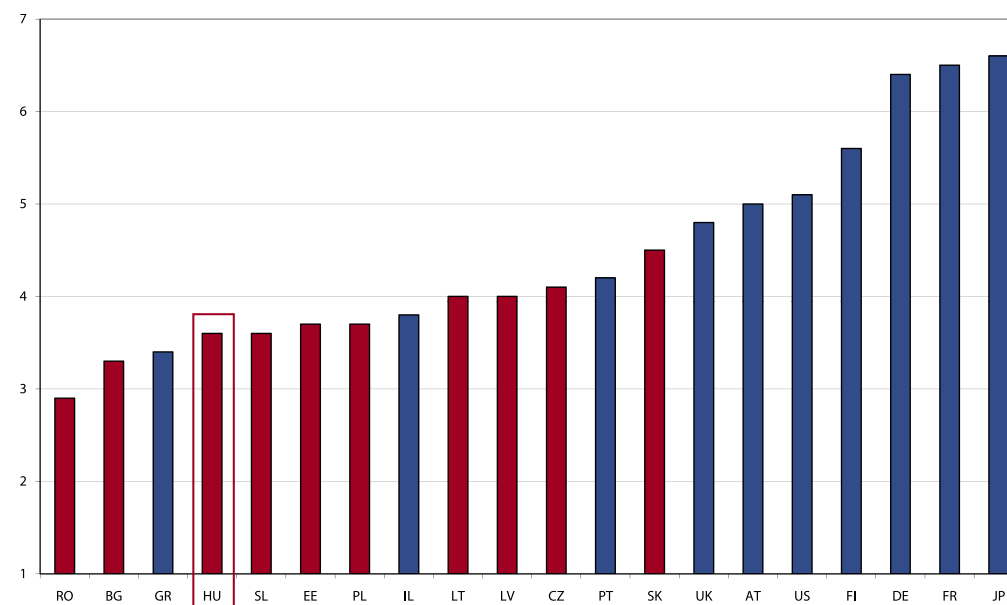
76. ábra A vasúthálózat sűrűsége (egy négyzetkilométerre jutó sínek hossza) 2005 (km)

International Union of Railways: International Railways Statistics 2005 In: IMD World Competitiveness Yearbook 2007

A vasúti közlekedés, főként a személyszállítás (a fejlesztések ellenére) alacsony színvonalú, az utazósebesség a múlt század elejét idézi, sok pályaudvar állapota messze van az európai követelményektől. Ezt tükrözik a vasúti közlekedés minőségét értékelő vélemények is, amelyek szerint Magyarország nemcsak a fejlett országoktól, hanem Csehországtól, vagy Szlovákiától is lemaradt.

77. ábra A vasúti közlekedés minősége, 2006

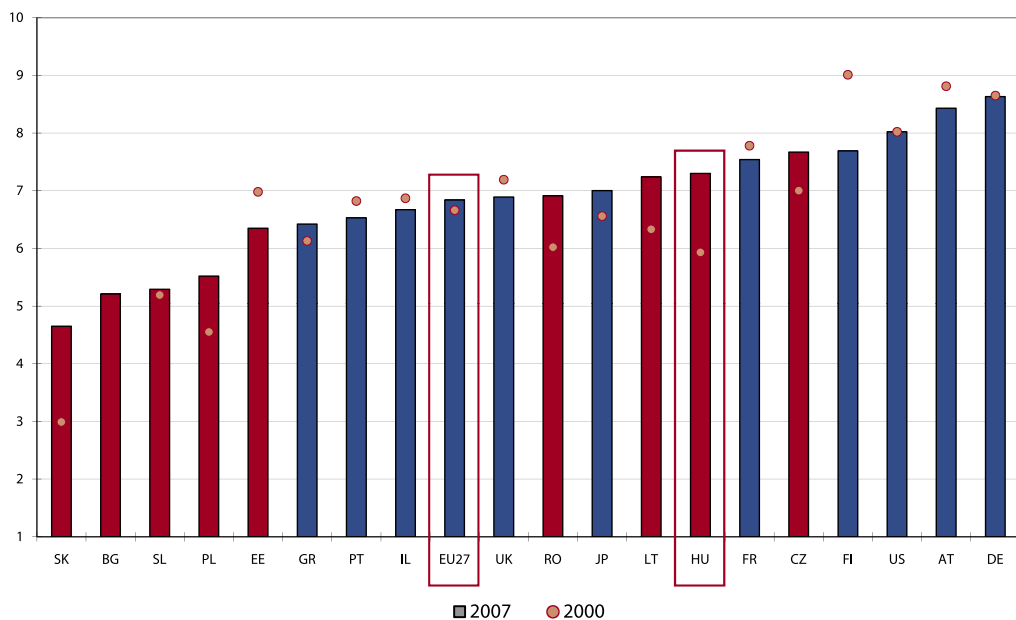

1=fejletlen; 7=világszínvonalú

WEF The Global Competitiveness Report 2006-2007

A légi közlekedés minőségének eltérései sokkal kisebbek a vizsgált országokban, mint a közút, vagy a vasút. Ez Magyarországra is érvényes. Az utóbbi években jelentősen javult az új EU-országok többségében a légi közlekedés minősége (Magyarországon a Ferihegy 1 átépítése, a légi irányítás hatékonyságának növelése). Ferihegy kapacitásai elégségesek a jelenlegi forgalomhoz mérten, viszonylag pontos a menetrendek betartása, s eddig jellemzően ritkák voltak – az egyes országokban gyakori – sztrájkok miatti korlátozások. A repülőtér végre fejlesztésre képes, tőkeerős társaság kezébe került, s ez reményt ad a növekvő igényekkel összhangban a kapacitások bővülésére is. Szűk keresztmetszet viszont a repülőtér megközelítése, a fővárossal való összeköttetése. A kialakított rendszer (vasút) az igényeknek csak részben felel meg, más szempontból (járatsűrűség, pontosság stb.) már nem.

78. ábra A légi közlekedés minősége 2000 és 2007

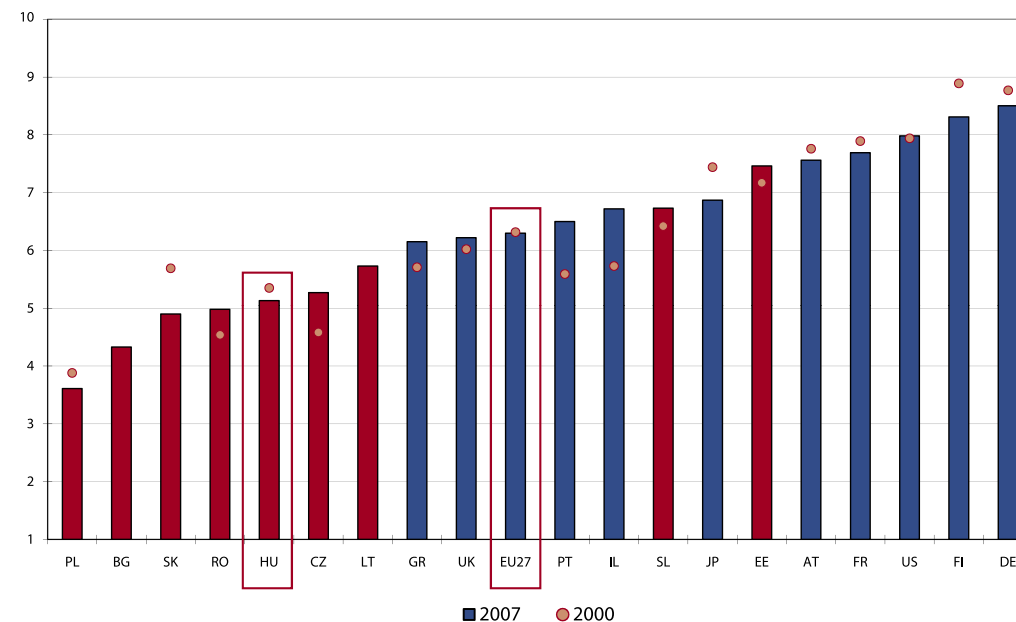

1=igen gyenge; 10=kiváló

IMD World Competitiveness Yearbook 2007, GKI Zrt.

A vízi szállítás Magyarországon jelenleg marginális az áruszállításban, s nem túl jelentős a személyszállításban sem. Az utóbbi néhány évben nem történt lényegesebb változás: a sok kidolgozott és megvitatott tervből alig-alig valósult meg valami. Ezen várhatóan változtat majd a tervbe vett dunaújvárosi, mohácsi és gönyői fejlesztés, illetve a Csepeli Szabadkikötőben végrehajtandó beruházások. Az utóbbi években egyre fontosabb versenyképességi kérdéssé vált az energia. Nemcsak a beruházási források diverzifikálása, a kiszolgáltatottság csökkenése motiválja az Európai Uniót energiastatégiájá megalkotásakor, hanem az is, hogy a hektikus ármozgások a gazdasági kalkulációkat is megnehezítik.

79. ábra A folyami közlekedés minősége 2000 és 2007

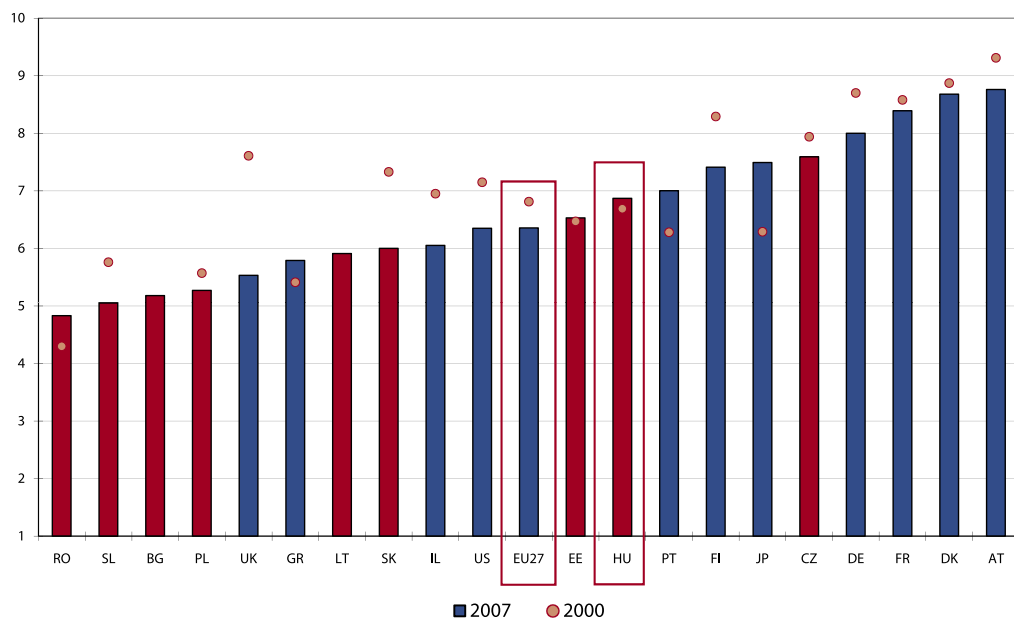
1=igen gyenge; 10=kiváló

IMD World Competitiveness Yearbook 2007, GKI Zrt.

Nemcsak az a kérdés, hogy honnan (mennyire megbízható országokból) származik az energia, hanem az is, hogy az importált energia időben eljut-e a fogyasztókhoz. Ez az utóbbi években a villamos energia esetében vált különösen éles problémává több európai országban. Az, hogy a fejlett országokban is egyre gyakoribbak az áramkimaradások, nemcsak természeti tényezőkkel (pl. árvíz, vihar), hanem a fejlesztések elmaradásával is összefügg, különösen a határokat keresztező kapacitások esetében. Ezért is került az energiabiztonság kérdése előtérbe az Európai Bizottságban.

A hazai energiaellátásról alkotott kép viszonylag kedvező, a szakértők szerint az energiaellátás minősége jobb, mint az EU átlaga. Ez azonban nem annyira a hazai fejlődésnek, hanem annak köszönhető, hogy a hazai ellátás megítélése nem változott, miközben egy sor ország megítélése romlott.

80. ábra Az energiaellátás minősége 2000 és 2007

1=igen gyenge; 10=kiváló

IMD World Competitiveness Yearbook 2007, GKI Zrt.

3.4.2 Információs és kommunikációs technológia

A dotcom válságot követően az információs és kommunikációs technológiákba (IKT) vetett bizalom befektetői oldalon is gyorsan helyreállt. Az IKT termékek és szolgáltatások iránti kereslet felvirágzását az általános gazdasági élénkülés erősítette, s mindez az IKT beruházásokra is jótékony hatással volt. A keresleterősítő hatást fokozta, hogy az IKT (hálózati technológiák, internet eléréshez szükséges eszközök, szoftverek) fejlődése miatt a szektorba történő beruházások a korábbinál is jobb megtérüléssel kecsegtettek, illetve hatékonyságnövelést tettek lehetővé. Az IKT-k szektortól függetlenül alapvető eszközei lettek a kutatás-fejlesztési projekteknek.

Több adatsorból is kitűnik ugyanakkor, hogy Európa egésze fokozatosan lemarad az információs és kommunikációs technológiák alkalmazása és kihasználása tekintetében az Egyesült Államokhoz és Dél-Kelet Ázsia országaihoz képest. India neve szintén egyre többet szerepel az IKT szempontjából rohamléptekben fejlődő országok között, elsősorban a jól képzett, tömeges olcsó munkaerőnek (programkódolóknak, fejlesztő mérnököknek) köszönhetően. A legtöbb infokommunikációs technológiagyártásban érdekelt multinacionális vállalat üzemeltet már fejlesztőközpontot az országban, több indiai vállalat pedig meghatározó szerepet harcolt ki magának a világpiacon (pl. Satyam).

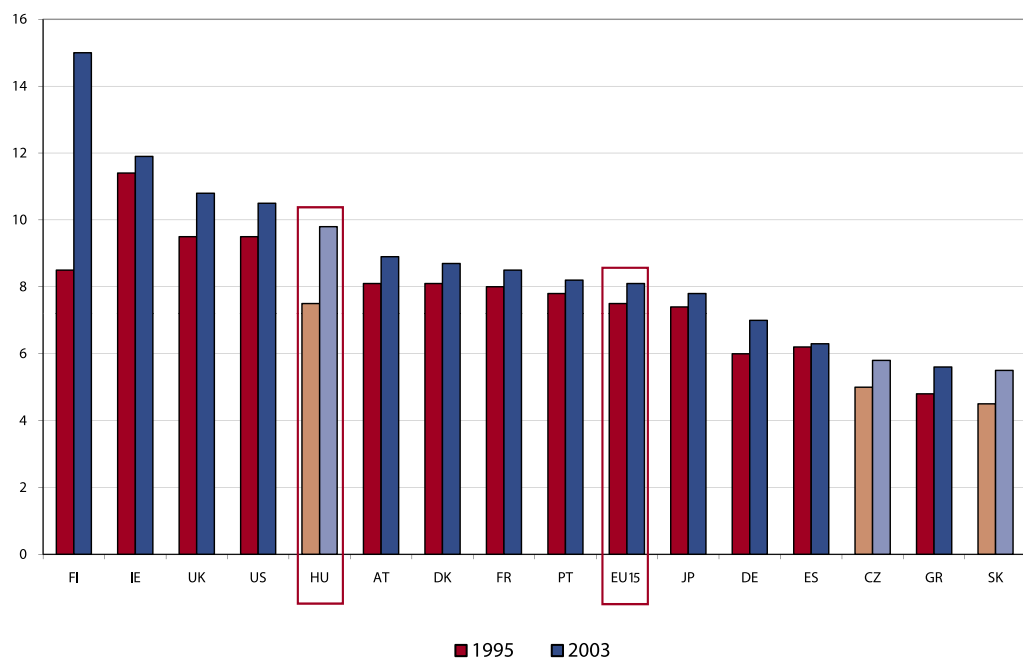
Mindemellett Kína kutatás-fejlesztési ráfordításai az infokommunikációs szektorban szédületes iramú növekedést indítottak el. 2006-ban az országban már többet költöttek K+F-re mint Japánban (az éves növekedés 22%-os volt), s a teljes költség (136 milliárd dollár) több mint 26%-a kizárólag technológiai fejlesztésre irányult. Az Egyesült Államok továbbra is vezet a ráfordítások volumenét tekintve. 2007 tavaszán Kínában elfogadták az ország történelmének eddigi legnagyobb ívű kutatás-fejlesztési programját, amelynek értelmében 2010-re az ország GDP arányos K+F költségeit 2%-ra kívánják felemelni (1995-ben még 0,6% volt, 2006-ban pedig 1,4%) – a növekedést pedig elsősorban az infokommunikációs technológiák fejlesztésével kívánják elérni.

Az Európai Unió vezetői egyre több pályázati úton elnyerhető támogatással próbálják ösztönözni a versenyszférát IKT-fejlesztésekre, ám a szektorban sorra megjelenő innovatív megoldások zöme továbbra sem Európához köthető. Az új ötletek megvalósítását, finanszírozását és piaci bevezetését az Egyesült Államokban és többségében Dél-Kelet Ázsiában is „megoldja” az üzleti szféra és a verseny, az állami szerepvállalás jóval korlátozottabb, mint Európa országaiban.

3.4.2.1 Makrogazdasági hatások

Az IKT-tevékenységek (termelés és szolgáltatások) által létrehozott hozzáadott érték összes megtermelt hozzáadott értéken belüli aránya a fejlődő és a fejlett országokban egyaránt folyamatosan növekszik. Magyarország ebből a szempontból kiemelten jól teljesített, mivel 1995 és 2003 között 6,7%-ról 9,9%-ra emelkedett ez az arány. A magyar növekedés annak köszönhető, hogy mind az IKT eszközgyártás (több IT eszközt termelő cég hozott létre telephelyet), mind az IKT szolgáltatások területén (regionális szolgáltató központok) sikerült előrelépni.

81. ábra Az IKT tevékenységek által létrehozott hozzáadott érték aránya az összes hozzáadott értéken belül 1995 és 2003 (százalék)

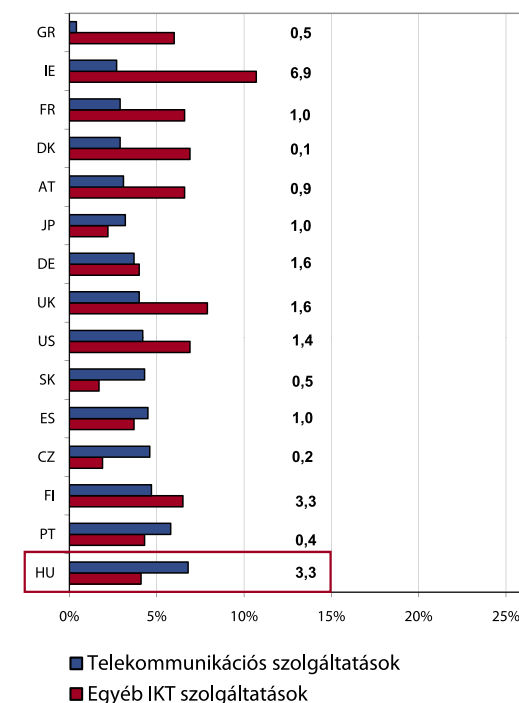
OECD Information Technology Outlook 2006

Az IKT-eszközök gyártása által előállított hozzáadott értéknek az iparban előállított hozzáadott értékhez viszonyított aránya a legtöbb országban csökkent 1995 és 2003 között. Leginkább csak azokban az országokban történt növekedés, ahol nagy gyártókapacitásokat hoztak létre, elsősorban export céljából. Az IKT-szolgáltatások aránya – ezzel ellentétben – nőtt a szolgáltatások által előállított hozzáadott értéken belül, ami jelzi, hogy az IKT-k diffúziója miatt mindenütt egyre nagyobb szükség van az IKT szolgáltatásokra.

82. ábra Az IKT-eszközök által létrehozott hozzáadott érték aránya az összes iparban létrehozott hozzáadott értékhez viszonyítva 2003 (százalék), valamint a változás mértéke 1995-2003 (jobb oldali skála: százalékpont)

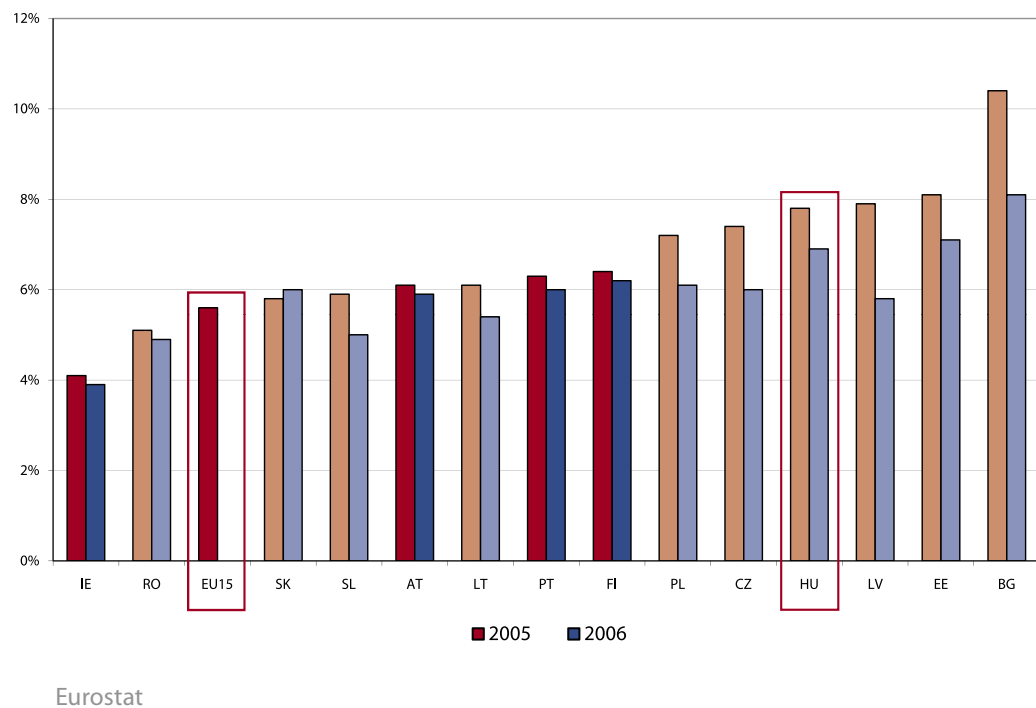
83. ábra A telekommunikációs és az egyéb IKT-szolgáltatások által létrehozott hozzáadott érték aránya az összes szolgáltatás hozzáadott értékéhez viszonyítva 2003 (százalék), valamint a változás mértéke 1995-2003 (jobb oldali skála: százalékpont)

OECD Information Technology Outlook 2006

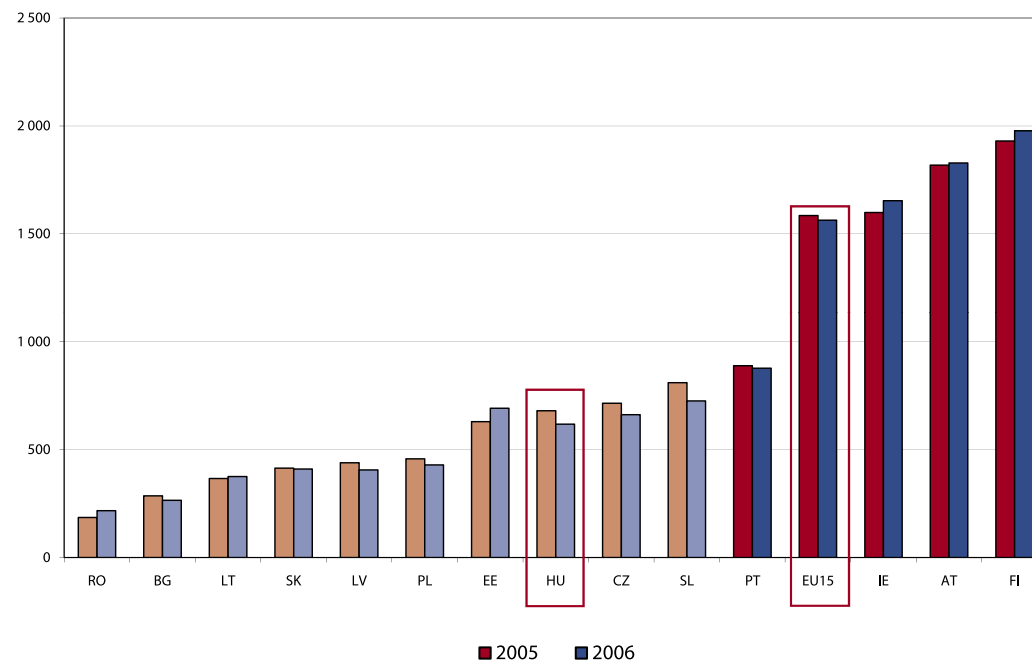
A közép- és kelet-európai országok GDP-arányos IKT-költése 2006-ban csökkent 2005-höz képest. Bár Magyarországra is jellemző a mérséklődés, de ez a régióra jellemző átlagnál kisebb mértékű volt. 2006-ban Észtország és Bulgária fordított többet IKT-ra a nemzeti össztermék arányában. Bulgária magas GDP-arányos IKT költése a tudatos (elsősorban az oktatásban használt) IKT-infrastruktúra és szolgáltatásfejlesztési törekvéseknek köszönhető.

84. ábra Az IKT-ra fordított összkiadások a GDP arányában 2005 és 2006 (százalék)

Az IKT-kiadások volumenének csökkenése az egy főre jutó IKT-kiadásokra is érezhető hatással volt. Magyarországon 2006-ban egy főre vetítve 618 eurót fordítottak információs és kommunikációs technológiákra (2005-ben még 680 eurót), ami mintegy egyharmada az Ausztriára, illetve Finnországra jellemző értékeknek. A mutatót tekintve hazánk továbbra is elmarad az EU-15 országokhoz képest, viszont továbbra is megelőzi a 2004-ben csatlakozott országokat (csak Csehország és Észtország előzte meg Magyarországot.). Az alacsonyabb jövedelmi helyzet mellett ugyanakkor Magyarországon csaknem annyit költenek IKT-ra, mint Portugália. Mindez mentalitásbeli (kulturális) okokra is visszavezethető: a magyar lakosság szereti az elektronikai újdonságokat és presztízst tulajdonít nekik.

85. ábra IKT kiadások/fő 2006 (euró)

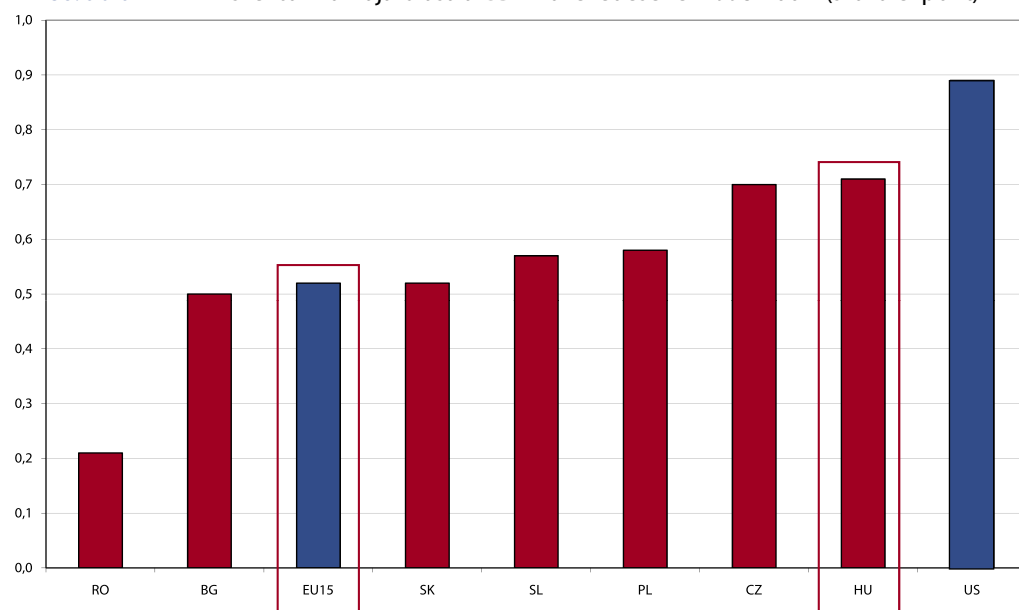

Az IKT gazdasági fejlődéshez való hozzájárulása több hatásból ered: növeli a tőkeintenzív IKT-termelő iparágakba való beruházásokat, illetve új beruházásokat generál az erőteljes IKT-felhasználó szektorokban is. Az IKT-termelő iparágak technológiai fejlődése átgyűrűzik a gazdaság egyéb területeire is, és a megnövekedett IKT-használat közvetlen hatékonyság-növekedést okoz. Ezen túlmenően az innováció kihat a teljes termelékenységre, különös tekintettel az új munkaszervezési és munkavégzési eljárásokra, amelyek az IKT közvetett hatékonyság-növekedését mozdítják elő. Mivel az IKT-termelő iparágak aránya viszonylag alacsony, ezért az IKT versenyképesség növelő hatása leginkább attól függ, hogy milyen az IKT-használat elterjedése az egyéb ágazatokban.

Számos tanulmány igazolta, hogy az IKT-beruházások pozitív hatással vannak a GDP növekedésére, pontosabban a GDP növekedés számottevő hányada magyarázható az IKT terjedésével. Az IKT-technológiák az OECD országokban 1990 és 1995 között átlagosan 0,4-0,5 százalékponttal járultak hozzá a 2,5 százalékos átlagos GDP-növekedéshez, míg 1995 és 2003 között hozzájárulásuk már 1 százalékpont körül volt a 4 százalékos GDP növekedésben (az Egyesült Államokban viszont ennél jelentősebb volt az IKT szerepe). A közép- és kelet-európai régióban – beleértve az ábrán nem szereplő kevésbé fejlett országokat is – az IKT-beruházások hozzájárulása a GDP 1 százalékos növekedéséhez összességében 0,2-0,25 százalékpont volt az 1995-2004 közötti években.

Az Európai Unió vezetői az IKT-szektor fejlődésének kiemelten fontos jelentőséget tulajdonítanak, mivel az elmúlt három évben az EU GDP növekedése mintegy 50%-ban ezzel függött össze. Az Európai Unióban működő infokommunikációs technológiát gyártó és szoftvercégek többsége ennek ellenére sem bizonyul a világpiacon versenyképesnek, csak néhány specializált területen (pl. mobiltelefon gyártás) tudnak vezető szerepet betölteni. Az európai termelékenység lemaradásának okai között minden bizonnyal az európai gazdaság szerkezete áll: Európában a vállalatok az IKT által nyújtott innovációk kihasználásában fokozatosan lemaradtak az amerikai és ázsiai versenytársaik mögött.

86. ábra Az IKT-szektor hozzájárulása a GDP növekedéséhez 1995-2004 (százalékpont)

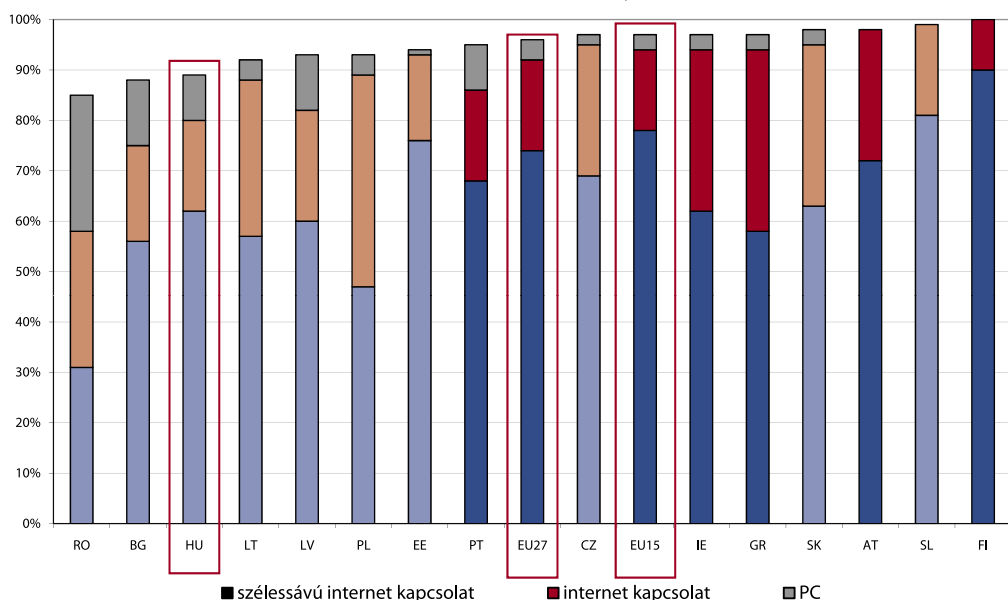
Eurostat, GKI eNet

3.4.2.2 Az IKT vállalati alkalmazása

Az IKT vállalati alkalmazása ma már szinte magától értetődő, mind a nagy-, mind a kis- és középvállalatok körében általánosan elterjedt a PC-használat. Az EU-27 és az EU-15 országok között nem mutatkozik jelentős különbség, de Magyarország továbbra is lemarad régióbeli versenytársaihoz képest. A hátrányt fokozza, hogy Portugáliához és Lettországhoz, valamint Bulgáriához hasonlóan az internet-kapcsolattal rendelkező vállalatok aránya mintegy 10 százalékponttal alacsonyabb a PC-t használó cégek arányánál, szemben az Európai Unió többi tagországával, ahol legfeljebb 2-4 százalékpontos eltérések a jellemzőek.

A szélessávú kapcsolatok kiépítése már jelentősen eltér az Unió tagállamai között. Magyarország az elmúlt években versenyelőnyt élvezett a szélessávú kapcsolatok átlagosnál magasabb relatív (internettel rendelkezők körében mért) aránya terén, ami annak volt köszönhető, hogy az internet-infrastruktúra kiépítésébe egy technológiai váltás határán (ISDN-ről ADSL-re) kapcsolódott be. Az abszolút mértékben azonban már inkább kis lemaradás mutatkozik. Hazánkban az internet-kapcsolattal rendelkező vállalkozások 78%-ának van szélessávú kapcsolata, míg az Európai Unió 27 tagállama esetében ezt kissé meghaladó, átlagosan 80%-os mértékű a szélessávú internet-penetráció.

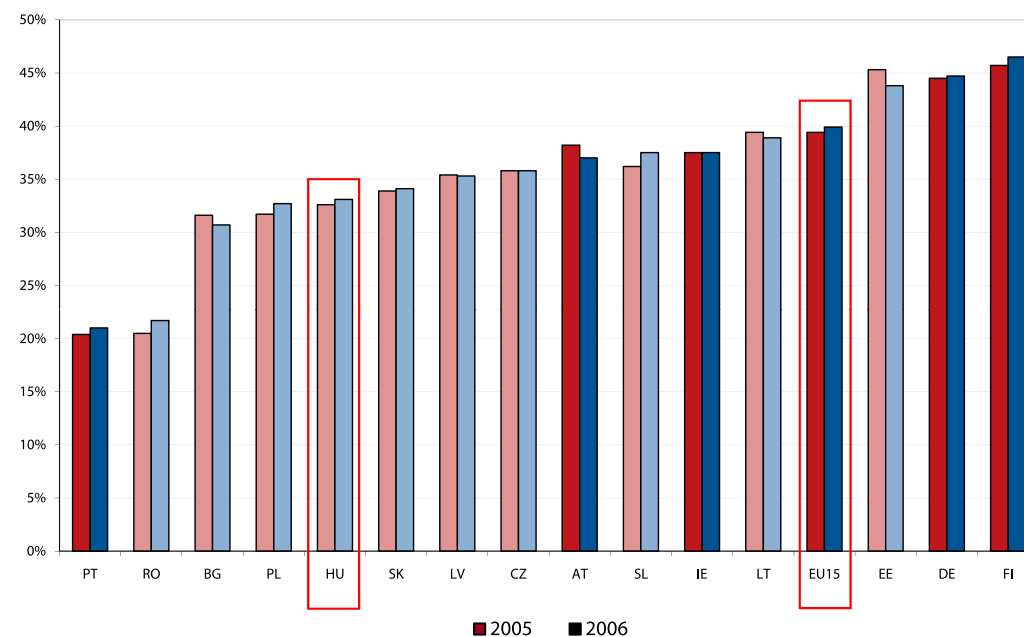
87. ábra A személyi számítógéppel (PC-penetráció), az internet kapcsolattal, illetve a szélessávú internet kapcsolattal rendelkező vállalkozások aránya* 2006 (százalék)

Eurostat – *A legalább 10 főt foglalkoztató vállalkozások körében (Portugália: 2005).

Ami a vállalkozások számítógép használatát illeti, a 2004-ben az Európai Unióhoz csatlakozott országok csak kis mértékben maradtak le a korábban csatlakozott EU tagországokhoz képest. Előbbieknél az alkalmazottak 30-35%-a, míg az EU-15 országokban a dolgozók 40%-a veszi igénybe munkája során PC-t. Jelentős hátrányban van Portugália és Románia, ahol a foglalkoztatottaknak csak alig több mint egyötöde használ számítógépet a munkavégzéshez.

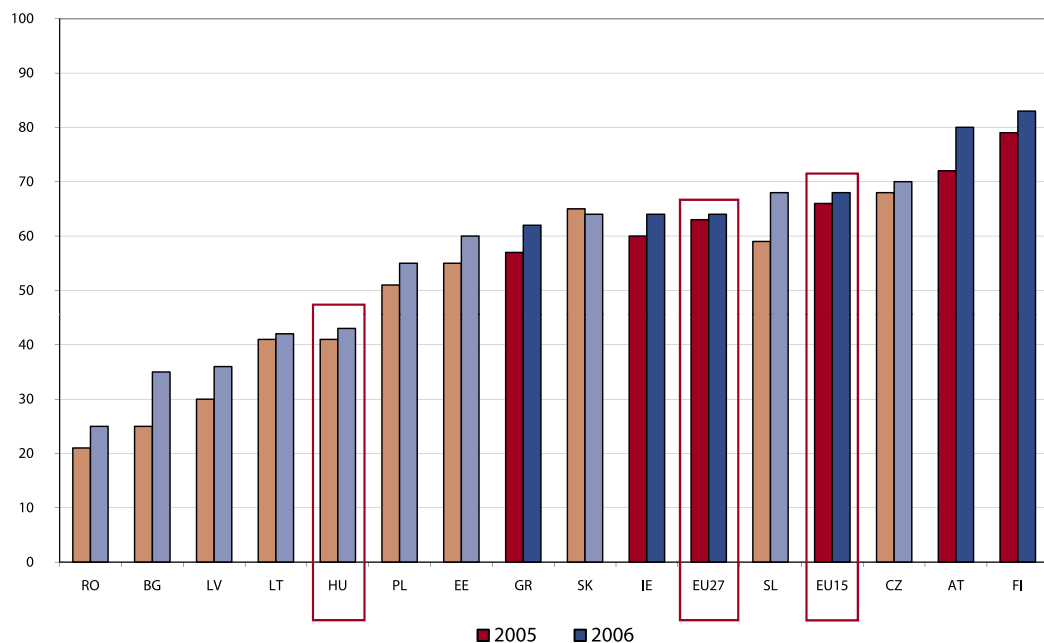
88. ábra A PC-t igénybe vevő alkalmazottak aránya az összes foglalkoztatotthoz képest 2005 és 2006 (százalék)

Eurostat

Az internet-kapcsolatok alacsony aránya nem kedvez az internetes kereskedelemnek, s előrevetíti az e-business terén való lemaradást. Az EU-15 tagállamok 10 fő feletti vállalatai közül a cégek 68%-ának volt honlapja 2006-ban, míg az EU-27 tagállamokra vonatkozóan ez az arány 64% volt. A hazai internet penetráció ennek hozzávetőleg kétharmada, ami jelentős hátrány. A helyzetet a trendek vizsgálata még kedvezőtlenebb színben tünteti fel, hiszen mind az élenjáró, mind a mögöttünk álló országok körében egyaránt jellemző volt 2005-ben és 2006-ban a weboldalak számának növekedése, így a hazai lemaradás fokozódhat. A GKIE NET Kft. rendszeres mérései a hazai vállalatokra vonatkozóan megerősítik a nemzetközi statisztikákban is megjelenő tendenciákat. Magyarországon a honlap-penetráció az elmúlt három évben szinte egyáltalán nem nőtt, de a 2007-es mérések már némi reményre adhatnak okot: a penetráció 50% fölé történő emelkedése várható 2007 végére.

89. ábra A honlappal rendelkező vállalkozások* aránya 2005 és 2006 (százalék)

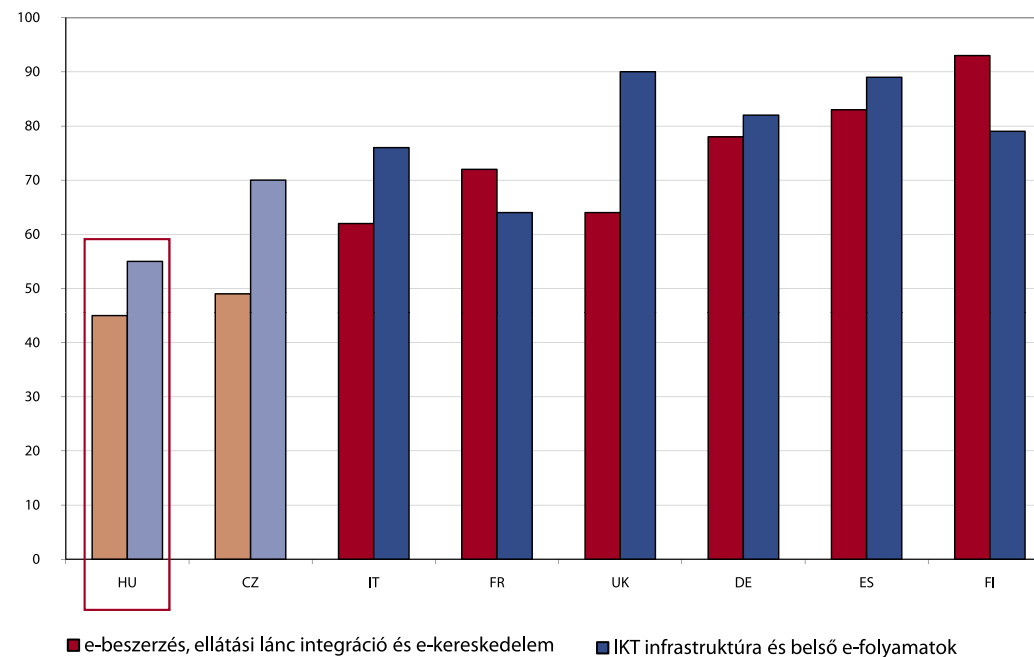

Eurostat – *A legalább 10 főt foglalkoztató vállalkozások körében (Portugália: 2005).

Az e-business fejlettségét az e-Business W@tch által kidolgozott 16 mutató alapján felállított rangsor szemlélteti. A mutatók egyik csoportjába tartoznak az IT-infrastruktúra minőségével és a vállalati folyamatok elektronizáltságával, valamint informatikai támogatottságával kapcsolatos tényezők, a másik csoportot pedig az elektronikus kereskedelemre (értékesítés és beszerzés), illetve a beszállítói láncok elektronizáltságának mértékére vonatkozó mutatók alkotják. Ez alapján vizsgálva Magyarország jelentősen lemaradt a nyugat-európai tagállamoktól, de még a régiós versenytárs Csehországtól is.

Figyelembe véve az IKT terjedésének versenyképességre gyakorolt pozitív hatásait – amit a nemzetközi kutatások egyértelműen igazolnak – illetve azt a tényt, hogy Magyarország bizonyítottan a sereghajtók közé tartozik a tagállamok között az IKT-technológiák elterjedését illetően, meglepő, hogy a Nemzeti Fejlesztési Tervben a magyar kormány mindössze két program keretében, néhány milliárd forint erejéig nyújt célzott támogatást a vállalatok számára vállalatirányítási és e-business rendszerek kiépítésére.

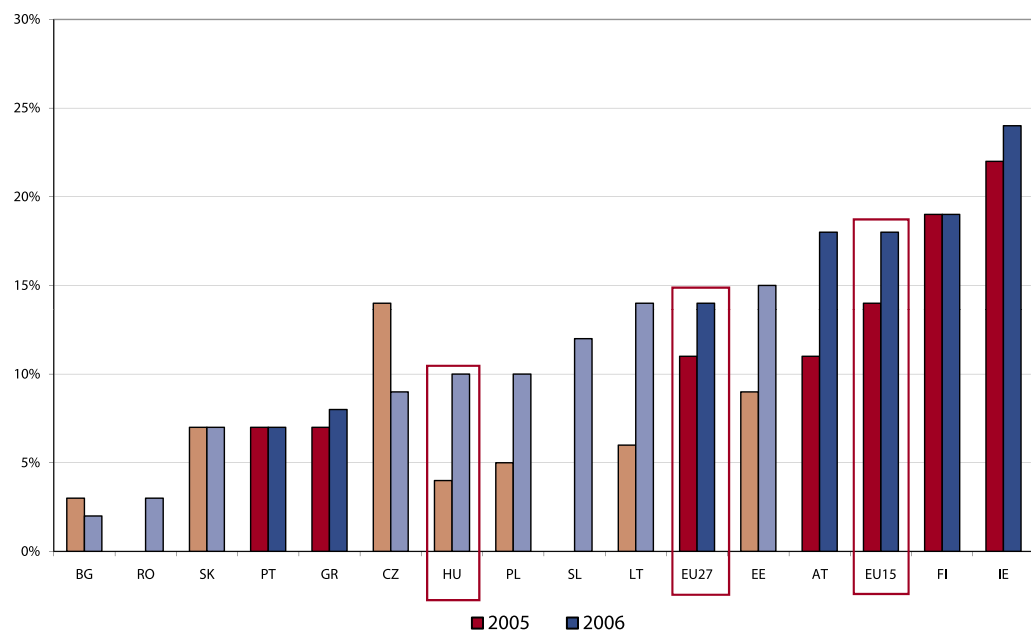
90. ábra Az e-business fejlettsége egyes EU tagállamokban 2006 (százalék)*

The European E-Business Report 2006/2007 – *Az index a számítógéppel rendelkező 10 fő feletti cégekre vonatkozik.

Az internetes értékesítésből származó bevételek aránya az összes árbevételen belül még az Európai Unióban is alacsony, a közép- és kelet-európai országokra jellemző értékek pedig ettől is jóval elmaradnak. Az interneten keresztül megrendelést végző vállalatok aránya messze kiemelkedő Írországban, ami a tengerentúlról Írországba települt online értékesítéssel foglalkozó vállalatok tevékenységének köszönhető, s amiben az ír gazdaságpolitikának is fontos szerepe van.

91. ábra Az online módon is értékesítő vállalkozások* aránya 2005-2006 (százalék)

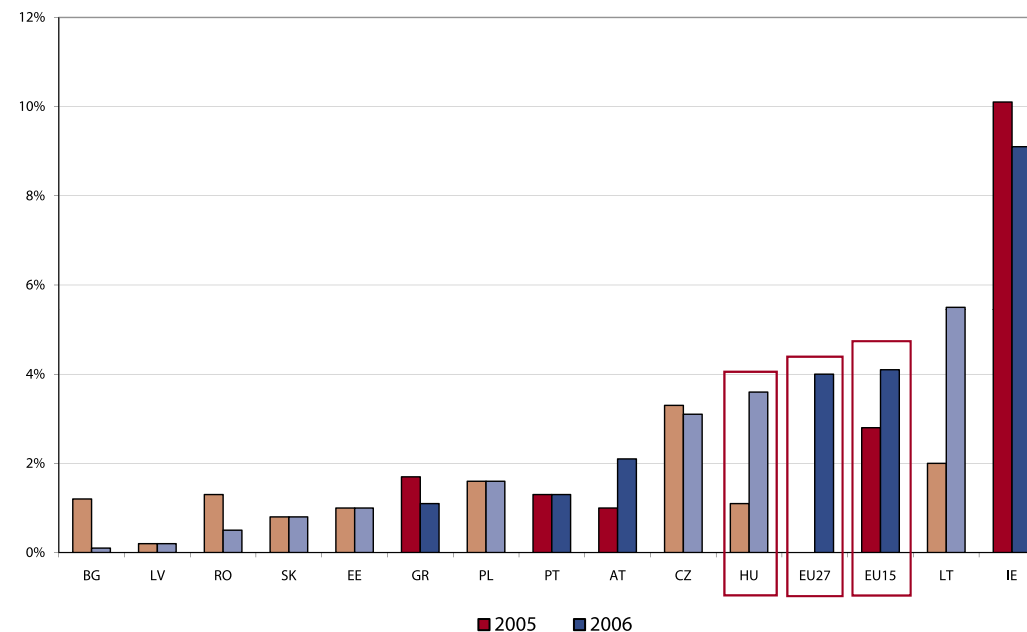

Eurostat – *A legalább 10 főt foglalkoztató vállalkozások körében, melyek legalább 1 százaléknyi online rendelést kaptak (Szlovákia, Portugália: 2005).

Az internetes értékesítés összes árbevételhez viszonyított arányának tekintetében 2006-ot gyenge növekedés jellemezte. Egy-két országot kivéve – melyek között Magyarország is szerepel – az online értékesítésből származó bevételek aránya csökkent a vállalkozások összes bevételéhez képest. A magyar, az osztrák és a lett eredmények azonban arányaiban jelentős növekedést mutatnak.

Az internetes értékesítésből származó bevételek kapcsán két értékelési szempontot érdemes kiemelni. Az egyik, hogy az online kereskedéssel foglalkozó vállalatok jelentős része 10 főnél kevesebb alkalmazottal működik és ezek tevékenysége az ábrán nem jelenik meg. A másik, hogy az ábra csak az adózás szempontjából az adott országban megvalósult internetes értékesítéseket jeleníti meg, viszont a nagy internetes értékesítésre specializálódott cégek (pl. e-Bay, Sportingbet) székhelye jellemzően valamilyen adóparadicsomnak számító országban, vagy területen van bejegyezve.

92. ábra Az internetes értékesítésből származó bevételek aránya a vállalkozások* összes bevételében 2005-2006 (százalék)

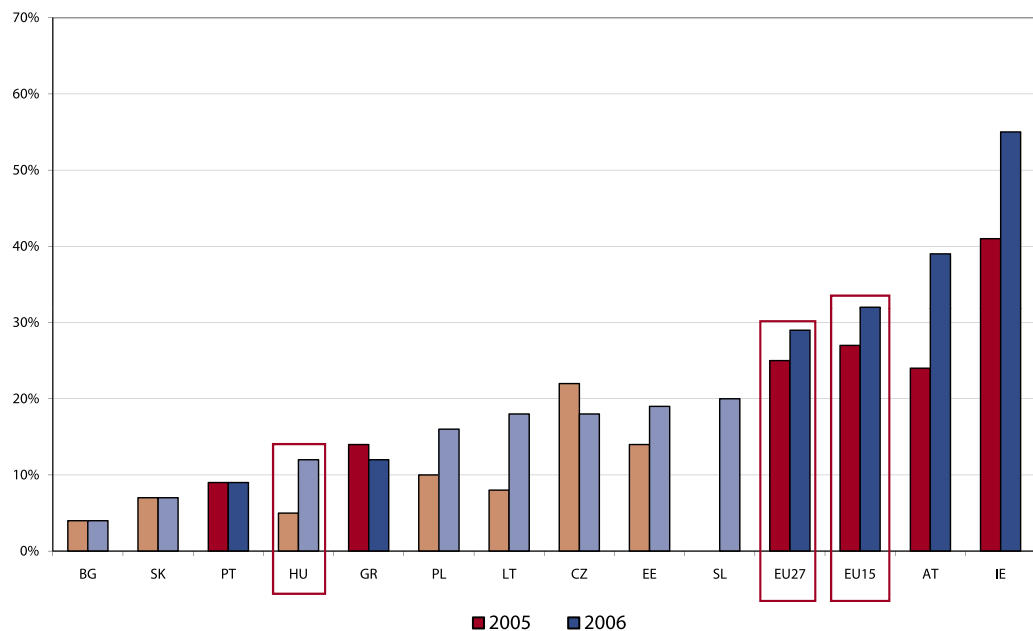

Eurostat – *A legalább 10 főt foglalkoztató vállalkozások körében (Litvánia, Szlovákia, Portugália: 2004; Lengyelország, Észtország: 2005; Bulgária, Románia: 2004 és 2006).

Az internetes kereskedelem keresleti korlátja az internet-kapcsolatok alacsony aránya. A magasabb internet-penetráció nemcsak több potenciális megrendelőt jelent, de azt is mutatja, hogy az IT-technológiák iránti bizalom erősebb és a használatukra való nyitottság nagyobb. Ezen túlmenően az online módon megrendelést végzők arányát az interneten keresztül értékesítők aránya is befolyásolja.

Az online módon megrendelést végzők tekintetében még nagyobb a szóródás az Európai Unió országai között. Az EU-15 országok vállalkozásainak 32%-a vásárolt interneten keresztül 2006-ban. A vizsgált országok között az ír cégek ebből a szempontból is élenjárók, míg Magyarországon a 7 százalékpontos növekedés egy átmeneti visszaesésnek köszönhető, 2004-ben a magyar vállalkozások 15%-a adott fel online megrendelést.

93. ábra Az online módon megrendelést végző vállalkozások* aránya 2005-2006 (százalék)

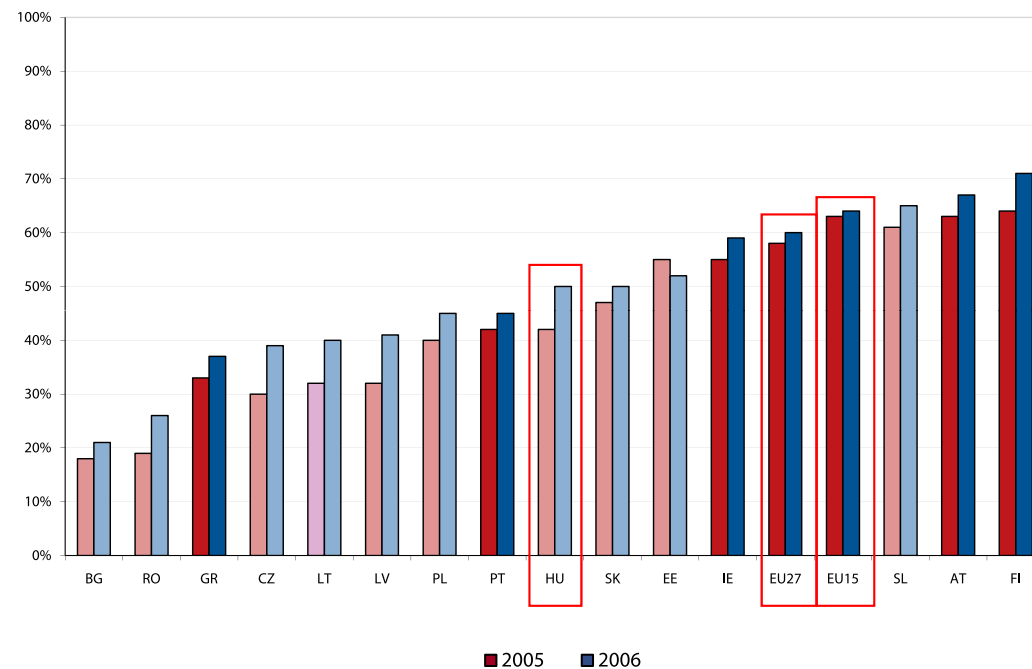

Eurostat – *A legalább 10 főt foglalkoztató vállalkozások körében, melyek rendeléseik legalább 1 százalékát online intézték

3.4.2.3 Az IKT szerepe a lakosság körében

Magyarországon 2006-ban a háztartások 50%-a rendelkezett legalább egy PC-vel – ami 8 százalékponttal magasabb volt, mint 2005-ben – a felzárkózás viszonylag gyors. A penetrációs adatok alapján jelentős különbség mutatkozik a korábbi EU tagállamok és az Európai Unióhoz 2004-ben csatlakozó országok között. Magyarország a középmezőnyben foglal helyet, a régióbeli versenytársakhoz hasonló a személyi számítógépek otthonokban való elterjedtsége.

94. ábra PC-vel rendelkező háztartások aránya 2006 (százalék)

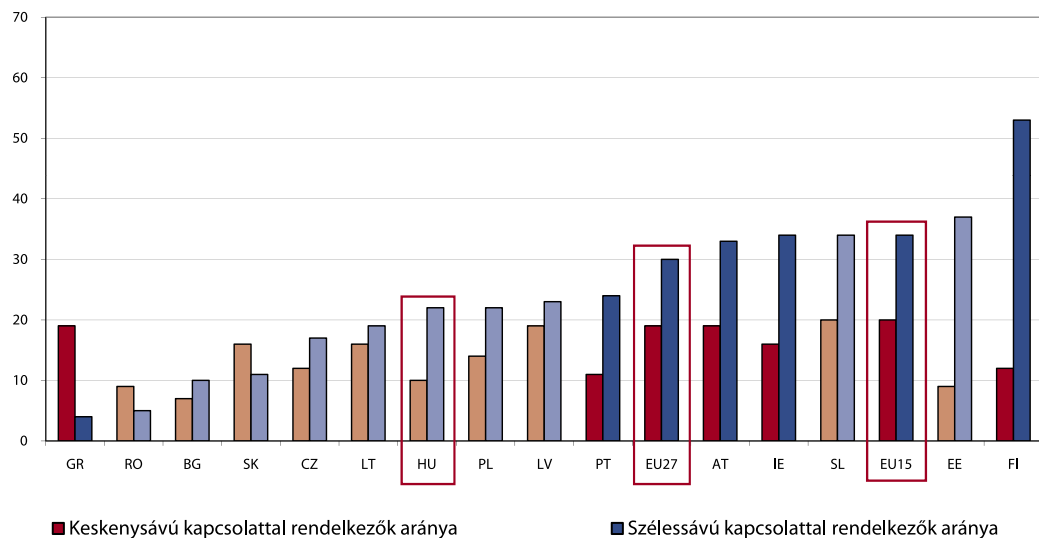

Eurostat

A magyar háztartások egyharmadának volt internet-kapcsolata 2006 végén, ami jelentős előrelépés a 2005-ös 22%-os penetrációhoz képest. A növekedés mértéke hasonló volt a többi 2004-ben csatlakozott tagországban is. Az internet-penetráció azonban nem bővült jobban, mint a számítógép-ellátottság, s továbbra is a sereghajtók köréhez tartozunk. A képet tovább árnyalja, hogy 2005-ben a PC-vel rendelkező háztartások kevesebb mint fele rendelkezett internet-kapcsolattal. Bár a számítógépet használó háztartások körében 2006-ban kétharmadra emelkedett az internet-penetráció mértéke, ez még mindig jócskán elmarad az EU-15 országokra jellemző 84 százalékos aránytól.

A lemaradást más szempontból mutatja, hogy a háztartásokra vonatkozóan a magyarországi PC-penetráció az EU-15 átlagának 78%-a, míg az internet penetrációnál 60% ez az arány.

95. ábra Az internet-kapcsolattal rendelkező háztartások aránya 2006 (százalék)

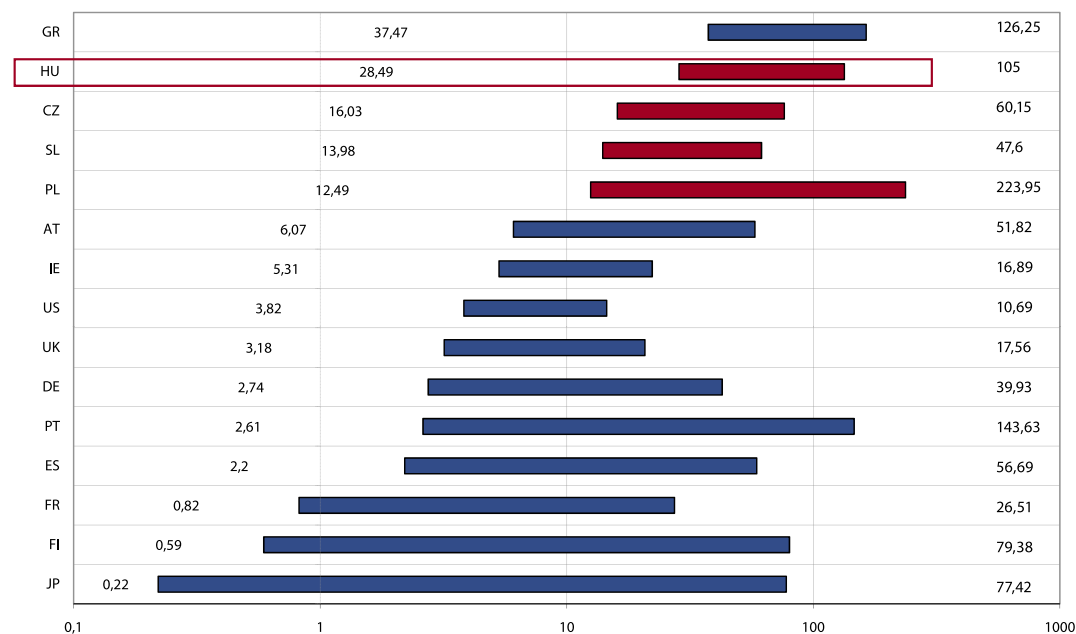

Eurostat

A lemaradás egyik oka az infrastruktúra hiánya, illetve elégtelensége. Ennek fejlesztésére Magyarország kormánya már az Első Nemzeti Fejlesztési Tervben is tett lépéseket és ez folytatódik az Új Magyarország Fejlesztési Terv szerint is. A közhálózati fejlesztések viszont csak kis mértékben képesek a helyzeten javítani. A szolgáltatók számára nem jövedelmező az IKT infrastruktúra kiépítése az üzletileg kevésbé vonzó településeken, így a szélessávú hozzáférés általánosan csak akkor valósulhat meg, ha ebben az állam szerepet vállal. A verseny erősítése érdekében az infokommunikációs infrastruktúra fejlesztéseknél ugyanakkor az állam elsődleges feladata biztosítani az alpinfrastruktúrának számítógépekhez való szabad hozzáférést.

A lemaradás másrészt az eltérő jövedelmi viszonyokkal és a háztartások egy részét jelentősen megterhelő IKT kiadásokkal függ össze. Igaz, egy PC megvásárlása egyszeri költséget jelent, továbbá a gyors technológiai fejlődés és a használt PC-k árának rohamos csökkenése már az alacsonyabb jövedelemmel rendelkezők számára is elérhetővé teszi a személyi számítógépeket. Ezzel szemben az internet-kapcsolat fenntartása folyamatos kiadást indukál. Mind a szolgáltatók, mind a kormányzat kommunikációjukban egyaránt az internet árának jelentős csökkenését hangsúlyozzák, azonban az 1 Mbit/s-ra vetített előfizetési árak még mindig kiemelkedően magasak. Olyannyira, hogy az EU-tagállamok többségéhez viszonyítva 5-15-szörös árról is beszélhetünk. Ha figyelembe vesszük, hogy Magyarországon az egy főre jutó GDP vásárlóerőparitáson kevesebb mint 60%-a az EU-15 átlagának, akkor világossá válik, hogy a jelenlegi árstruktúra komoly akadályozó tényezője a hazai információs társadalom fejlődésének.

96. ábra Szélessávú árintervallumok 2006. október (USD/Mbps PPP)*

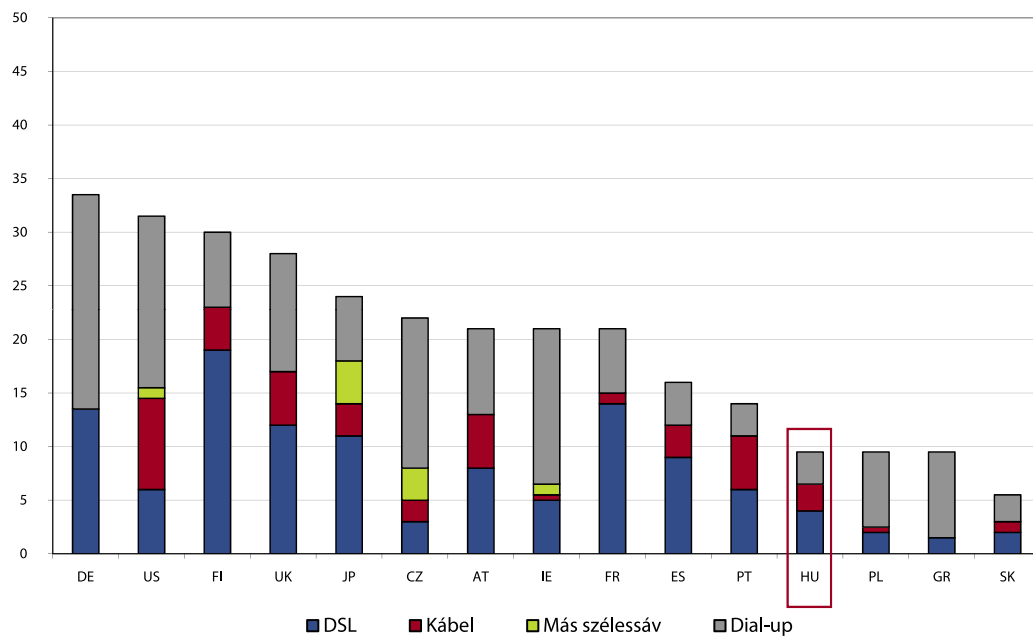
OECD Communications Outlook 2007

*Az ábra azt mutatja, hogy az egyes országokban az internet-előfizetések árai \$/Megabit-re lebontva milyen intervallumok között mozogtak. Mivel ez elég tág tartomány, ezért logaritmikus skálázással érdemes megjeleníteni az eredményeket.

A két legelterjedtebb szélessávú hozzáférési technológia a DSL és a kábeltelevízió. A 100 főre jutó szélessávú kapcsolatok aránya az OECD tagállamai közül Svájcban a legmagasabb, továbbá ezen a téren világviszonylatban is jól állnak az észak- és nyugat-európai országok. Általánosan igaz, hogy a kábeltársaságok szerepe Európában sokkal kisebb, mint az Egyesült Államokban. Az Európai Unión belül e tekintetben kivételnek számít Ausztria és Portugália, valamint a Benelux államok, ahol kiemelkedően magas a 100 főre jutó kábeltelevízió-kapcsolatok száma.

Magyarország a régió államaihoz viszonyítva jó eredményt ért el. Hazánkban a 100 főre jutó DSL-kapcsolatok száma 4,8, a 100 főre jutó kábeltelevízió-kapcsolatok száma 2,9, a 100 főre jutó egyéb szélessávú előfizetések száma pedig 0,1 volt 2006 nyarán. Így az összesen 7,8 darab 100 lakosra jutó szélessávú előfizetéssel az OECD-országok között Magyarország a 25. helyen áll, a helyezés 2005-höz képest nem változott.

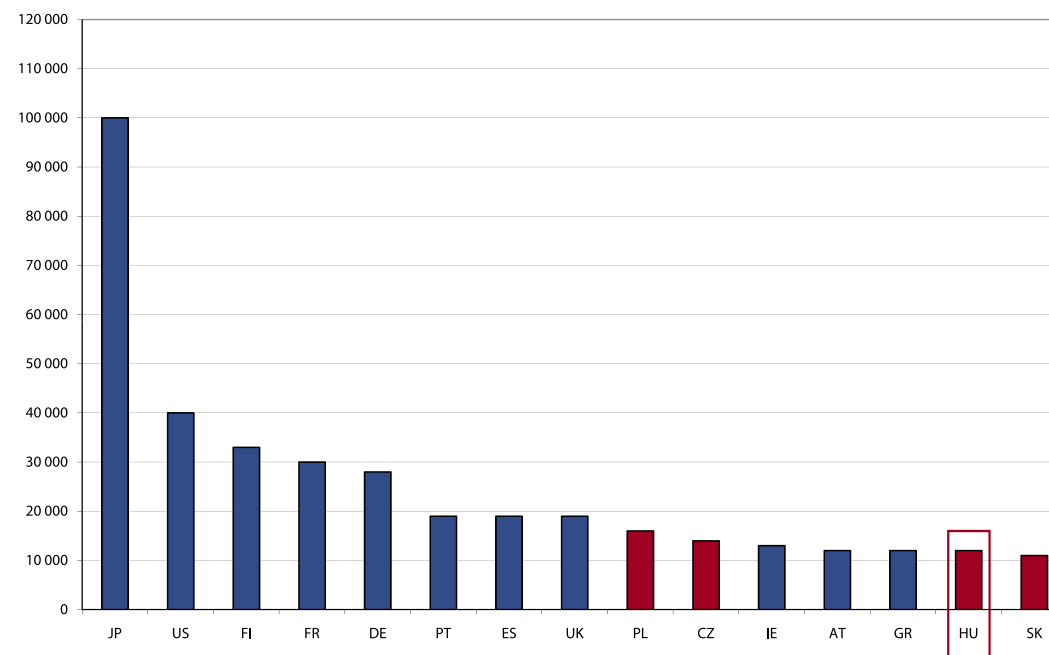
97. ábra A 100 főre jutó internet kapcsolatok száma 2005

OECD Communications Outlook 2007

A szélessávú technológiához igen változatos alkalmazási kör kapcsolódik. Lehetőség van pl. televízió (akár IPTV) és házimoziszolgáltatás nyújtására, interaktív játékokra (MMORPG) – amelyek kifejezetten csak szélessávon élvezhetők – de még a multimédiás tanuló programok számára is szükség van a minél magasabb adatátviteli képességre. Mindehhez – és egy sor egyéb szolgáltatáshoz – szükséges feltétel a gyors hozzáférést lehetővé tevő infokommunikációs alpinfrastruktúra folyamatos bővítése, a minél gyorsabb megvalósítás legalább olyan fontos a gazdasági fejlődés szempontjából, mint hajdan a vasúthálózat kiépítése volt.

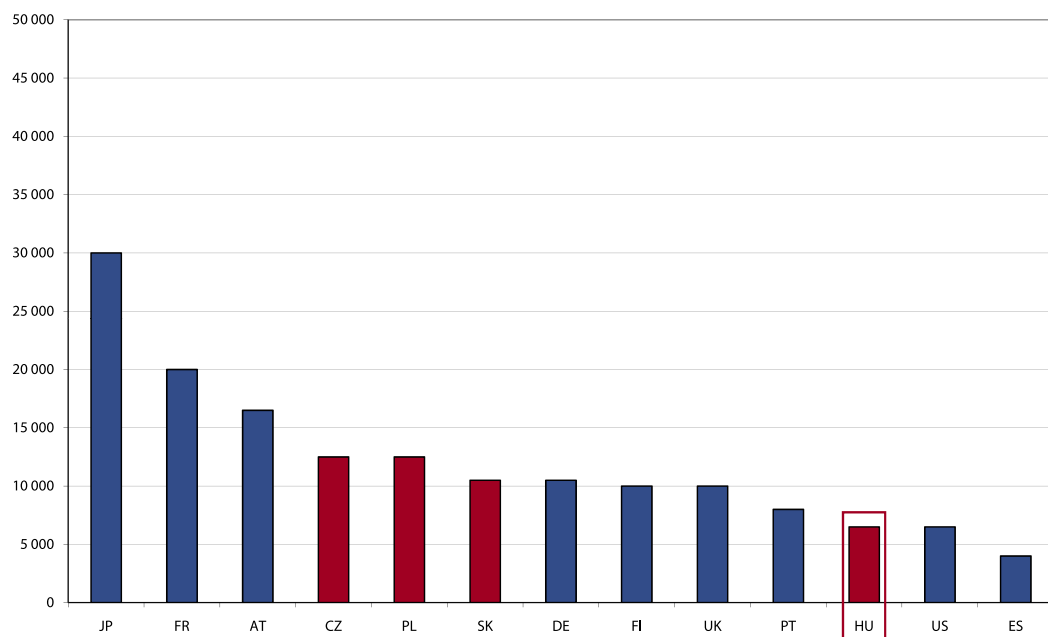
98. ábra Leggyorsabb szélessávú letöltési sebességek az adott ország fő szolgáltatójánál 2005 (kbit/s)

OECD Communications Outlook 2007

A felhasználók oldalán mért letöltési sebességeket tekintve Japán dominanciája egyértelmű. A szigetország egészén már optikai körzet- és helyi hálózatok biztosítják a gyors adatáramlást (a gerinchálózatok a fejlődő és fejlett országokban ma már mindenhol optikai hálózatok), a nagyobb városokban pedig szinte mindenhol elérhető a háztartásokba menő VDSL technológia (kb. 70 kb/s), vagy akár az üvegszál is (FTTH – Fiber To The Home).

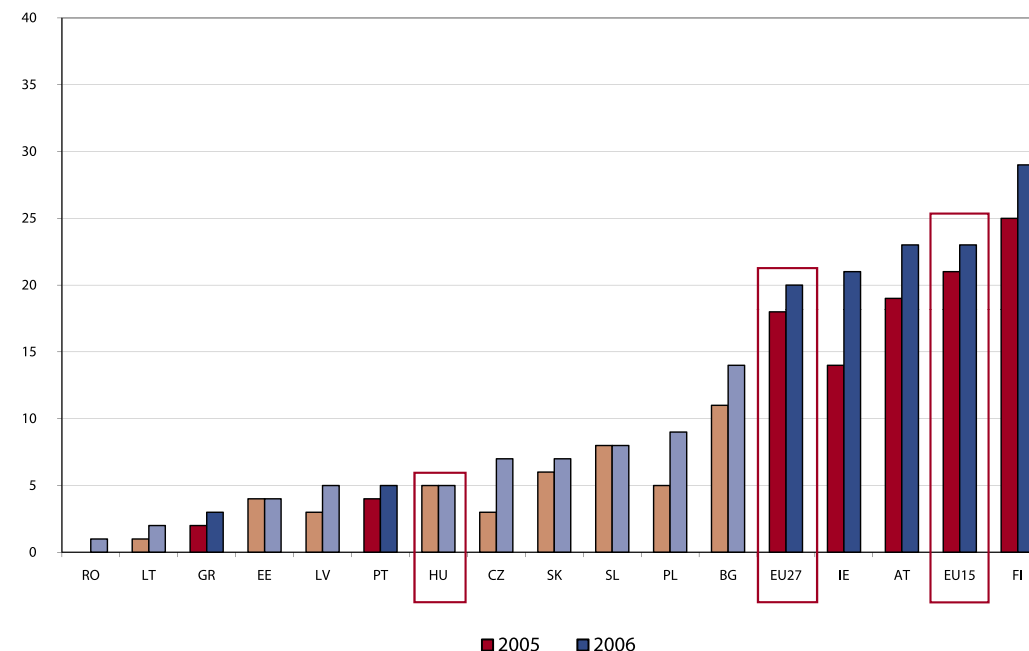
99. ábra Leggyorsabb szélessávú letöltési sebességek az adott ország legnagyobb kábelszolgáltatójánál 2005 (kbit/s)

OECD Communications Outlook 2007

Az EU-15 országaiban minden ötödik, míg Magyarországon minden huszadik lakosra jellemző, hogy háromhavonta megrendel valamilyen terméket, vagy szolgáltatást az interneten keresztül. Az online vásárlási lehetőséggel élők aránya az elmúlt év során egyik vizsgált országban sem csökkent, ráadásul az EU-15 és az EU-27 államainak átlaga sem tér el jelentősen egymástól. A mutatókat erősen befolyásolja a rendszeresen internetezők aránya. Az internetet rendszeresen használókat vizsgálva a magyar lakosság a régió országaihoz képest pozitívabb attitűdöt mutat az interneten keresztüli vásárlás iránt. A hetente legalább egyszer internetezőknek mintegy 20%-a vásárolt 2006 utolsó három hónapja során az interneten valamilyen árut vagy szolgáltatást, míg a régiós versenytársakra jóval alacsonyabb arányok jellemzőek.

100. ábra Az interneten vásárlók aránya* 2005-2006 (százalék)

Eurostat – *A mutató azokra a vásárlókra vonatkozik, akik az adott év utolsó három hónapja során saját használatra rendeltek meg termékeket vagy szolgáltatásokat interneten keresztül.

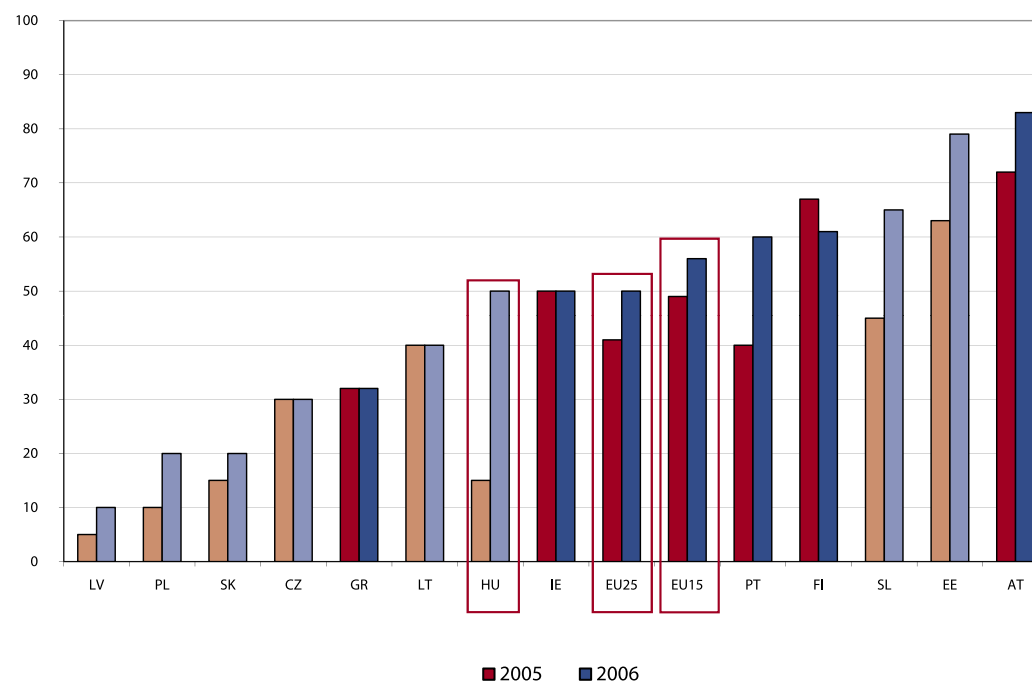
3.4.2.4 E-kormányzat

Az IKT-technológiákban rejlő potenciál kiteljesedését a gazdaságpolitika több módon is támogathatja. A megfelelő gazdasági és intézményi környezet megteremtése javítja a versenyképességet, ez a többi ágazathoz hasonlóan az IKT-termelő szektor fejlődése és az IKT-termelő vállalatokba való beruházások szempontjából is igaz. Az IKT által elérhető versenyképesség növekedés eléréséhez mindemellett szemléletváltás is szükséges, vagyis az IKT-termelő iparágak direkt támogatása helyett az IKT-technológiák nem IKT-termelő szektorokban való meghonosítása az elsődleges fontosságú.

A kormányzat szempontjából a leglátványosabb sikereket az e-kormányzati fejlesztések hozhatják az IKT-k támogatásakor, amely egyszerre jelenti a kormányzat IT-infrastruktúrájának modernizálását, a belső folyamatok magasabb szintű elektronizálását, illetve az online közszolgáltatások és az elektronikus beszerzések bevezetését, amelyek a lakosság és a vállalkozások számára is kényszerítő erőt jelentenek a digitális írástudás elsajátítására. Nagy-Britanniában az elektronikus beszerzéseknek köszönhetően a kormányzat 2 milliárd fontot takarított meg 2003-2004-ben, a 2007-2008-as időszakra előirányzott megtakarítás pedig 20 milliárd font, vagyis a GDP 1,5%-a. Nagy-Britanniához hasonlóan sikeresen hajtotta végre az elektronikus beszerzési rendszer bevezetését az izraeli kormányzat is, ahol az elektronikus beszerzési rendszerek 2005-ben 0,6-1,2% közötti GDP-arányos megtakarítást eredményeztek. A kormányzati IKT-használatban rejlő lehetőségeket mutatja Lengyelország példája is, ahol a Pénzügyminisztérium több mint 300 adózási adatbázist vont össze egyetlen rendszerbe, így a GDP 1,5%-ának megfelelő bevétel-növekedést tudott elérni.

A Cap Gemini tanácsadó cég nemzetközi összehasonlítása szerint hazánkban a megvalósított e-kormányzati szolgáltatásoknak 50%-a intézhető el teljes egészében elektronikus úton, ami nem sokkal marad el az EU-15 56%-os átlagától. Észtországban a meglévő 20 szolgáltatás 79%-a érhető el teljes mértékben online módon, ezzel az értékkel a legfejlettebb országok között foglalnak helyet.

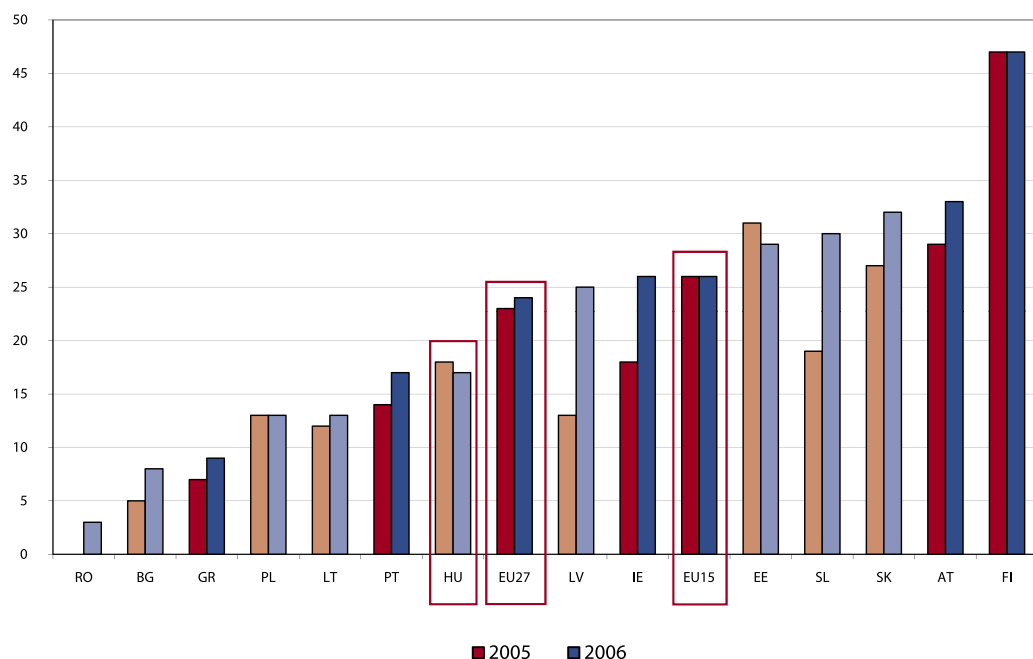
101. ábra A teljes mértékben online módon intézhető e-kormányzati szolgáltatások aránya 2005-2006 (százalék)

Eurostat

A közhivatalokkal interneten keresztül kapcsolatba lépők aránya 2006-ban Magyarországon meghaladta a 17%-ot, mely nem sokkal marad el a korábban csatlakozott országok átlagától. Az internetet használók körében Finnországban a leggyakoribb a közhivatalokkal való elektronikus kapcsolattartás, minden második internetezőre jellemző, hogy ilyen módon jut hozzá információkhoz, nyomtatványokhoz, vagy így tud ügyet intézni. A vállalati online értékesítésben élenjáró Írország a lakosság és a közhivatalok internetes kapcsolattartásában nem tér el jelentősen az európai átlagtól.

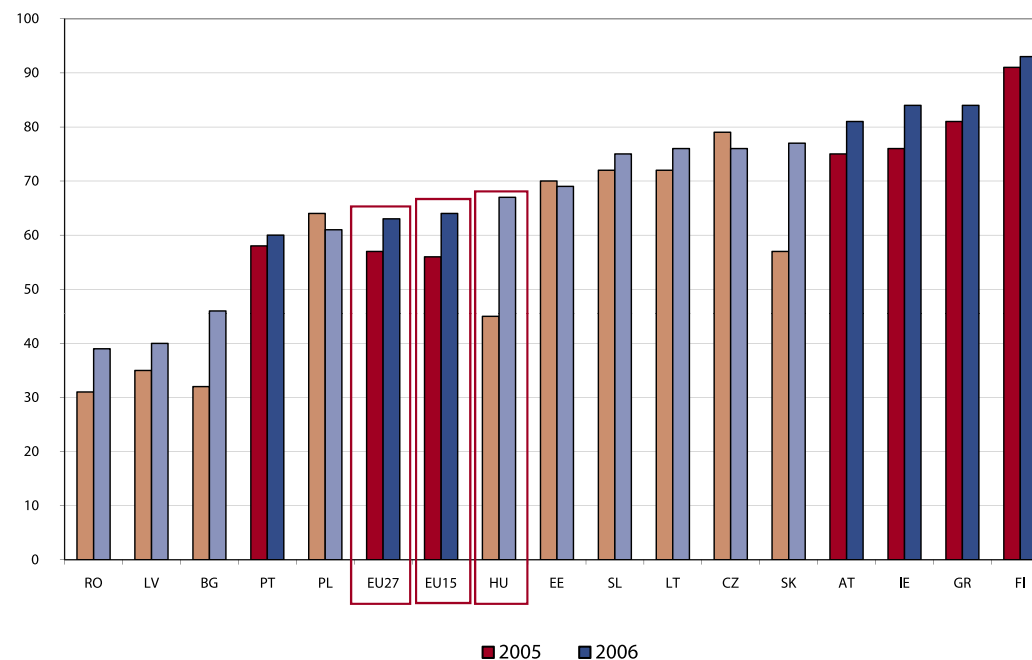
102. ábra Közhivatalokkal interneten keresztül ügyintézés kezdeményező lakosok aránya* 2005-2006 (százalék)

Eurostat – *Azon 16-74 év közötti lakosok körében, akik az elmúlt 3 hónapban közhivatalokkal való kapcsolatfelvételre használták az internetet – információt szereztek a weboldalakról, formanyomtatványokat töltöttek le, illetve küldtek vissza (Lengyelország, EU-15: 2005).

A vállalkozások körében az elektronikus ügyintézés sokkal inkább elterjedt, mint a lakosság esetében. A különbséget az is magyarázza, hogy a kormányzat gyakran kötelezővé teszi a vállalkozások számára az elektronikus ügyintézés. Magyarországon 2003-ban a legnagyobb 450, 2004-ben már a legnagyobb 3000 adózónak kellett adóbevallását elektronikus úton eljuttatnia az APEH-hoz, 2005-től pedig kiterjesztették az előírást a 10.000 legnagyobb adózóra. 2007-ben minden olyan vállalkozásnál, amelynek volt a bevallást megelőző hónapban árbevétele, kötelezővé tették az erről szóló bevallás elektronikus úton való teljesítését. Mind-ez azt is jelentette, hogy az adóbevallásokat készítő cégek könyvelőinek meg kellett tanulniuk a digitális írástudás alapjait.

103. ábra Közhivatalokkal interneten keresztül ügyintézés kezdeményező vállalkozások* aránya 2005-2006 (százalék)

Eurostat – *A legalább 10 főt foglalkoztató vállalkozások körében (Románia: 2004 és 2006).

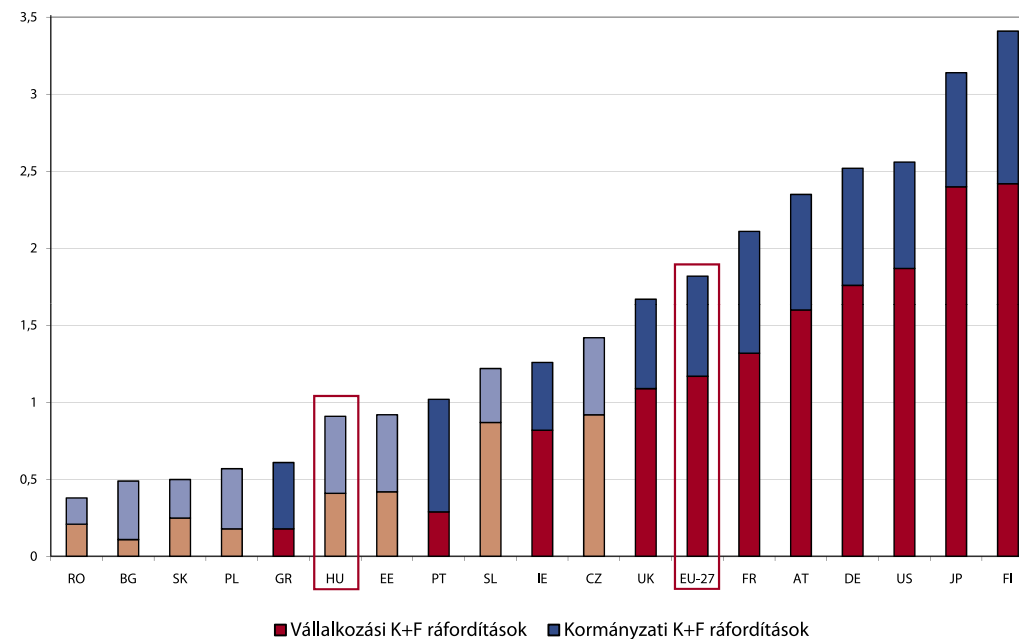
3.5 Kutatás-fejlesztés és innováció

Magyarország nemzetközi összehasonlításban keveset költ kutatás-fejlesztésre és innovációra, különösen a vállalkozások ráfordításai maradnak el a fejlett országokétól. A külföldi tőkével működő ipari és szolgáltatási szektor hatékony, jól alkalmazkodik a globális piaci kényszerekhez, de kevésbé támaszkodik hazai tudásra, a KKV szektor egészének innovációs teljesítménye gyenge. Van ugyanakkor a gazdaságban néhány, főleg magyar tulajdonú kisvállalat (elsősorban műszaki kutató-fejlesztő, illetve számítástechnikai szolgáltató cég), amely árbevételéből jelentős arányban költ K+F-re és a külföldi piacokon is versenyképes. Számuk azonban csekély és csak lassan növekszik. Az üzleti környezet nem eléggé innovációbarát, részben azért, mert korlátozott a verseny, a társadalom az újításokra nem eléggé fogékony, a kormányzati finanszírozású K+F nincs szoros kapcsolatban a vállalkozásokkal. Nem véletlen, hogy az új tudás hasznosulásában (így a szabadalmak számában, az új termékek arányában, az innovatív vállalatok számában) meglehetősen gyenge az ország pozíciója, s a folyamatok változatlansága esetén Magyarország innovációs pozícióvesztése folytatódik.

3.5.1 Befektetések az új tudásba

Magyarország azok közé a közepesen fejlett országok közé tartozik, ahol a kutatási-fejlesztési ráfordítások a GDP 1 százaléka körül mozognak, míg a fejlett gazdaságok hasonló mutatója meghaladja a 2 százalékot, Japánban, illetve Finnországban a 3 százalékot is. A régióban ez a mutató Csehországban és Szlovéniában a legmagasabb, megelőzve Magyarországot. Bulgária, Lengyelország, Románia és Szlovákia ennél lényegesen kevesebbet költ K+F-re. Jellemző különbség a fejlett országok és a felzárkózók között, hogy előbbieknél a vállalkozások K+F ráfordításai jelentősen meghaladják az állami kiadásokat, míg utóbbiaknál (beleértve a régi EU-tag Görögországot és Portugáliát is) a kormányzati K+F kiadások aránya meghaladja a vállalkozásokét. Magyarországon az állami K+F kiadások a GDP arányában kb. azonosak a hasonló fejlettségű országokéval. Csehországban és Szlovéniában viszont a vállalkozások K+F kiadásai teszik ki az összes K+F kiadás nagyobb részét.

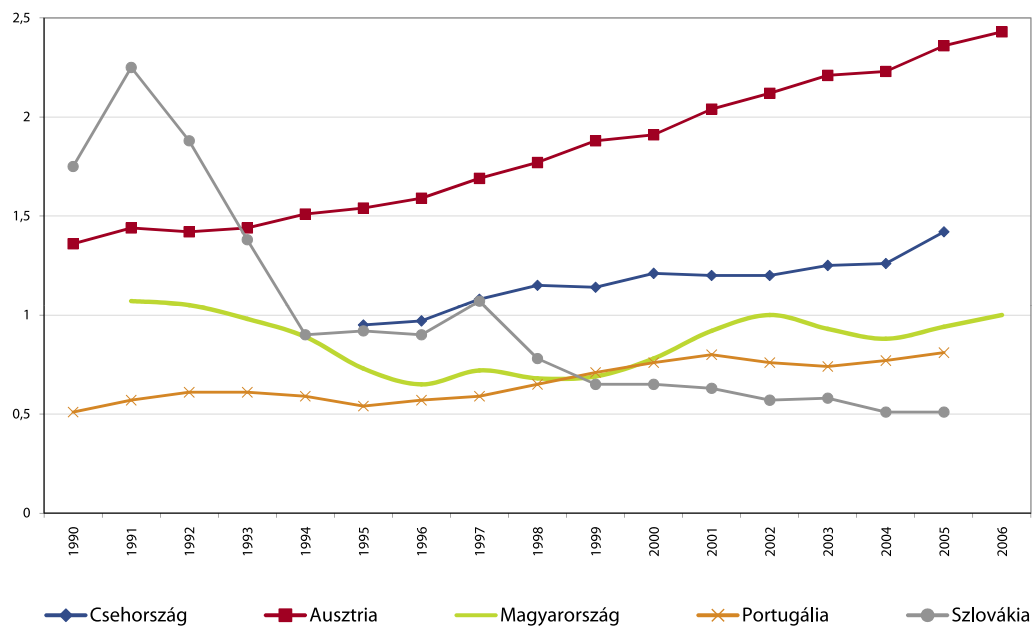
104. ábra A K+F ráfordítások a GDP arányában 2005 (százalék)

Eurostat

Ami a régió néhány országát illeti, Csehország viszonylag tempósan növeli GDP arányos K+F ráfordításait, Szlovákia azonban egyelőre ezzel ellentétes pályán mozog, azaz csökken a K+F kiadások GDP-hez viszonyított aránya. Ausztriában viszont az elmúlt években jelentősen nőtt a K+F/GDP mutató, megelőzve Írországot, az Egyesült Királyságot és Franciaországot is. A fejlettségi szintben közel álló, az EU átlagától jelentősen lemaradó Portugáliában a K+F arány alacsonyabb, mint Magyarországon, s az utóbbi évtizedben is csak mérsékelten emelkedett. Nincs határozott trend, a K+F ráfordítások aránya 1991 és 1999 között csökkent, illetve stagnált, majd kissé emelkedett, de 2002-től ismét mérséklődött, s 2005-ben is alatta volt a másfél évtizeddel korábbi értéknek. 2006 %-ban 1% volt a K+F/GDP mutató, kissé emelkedett.

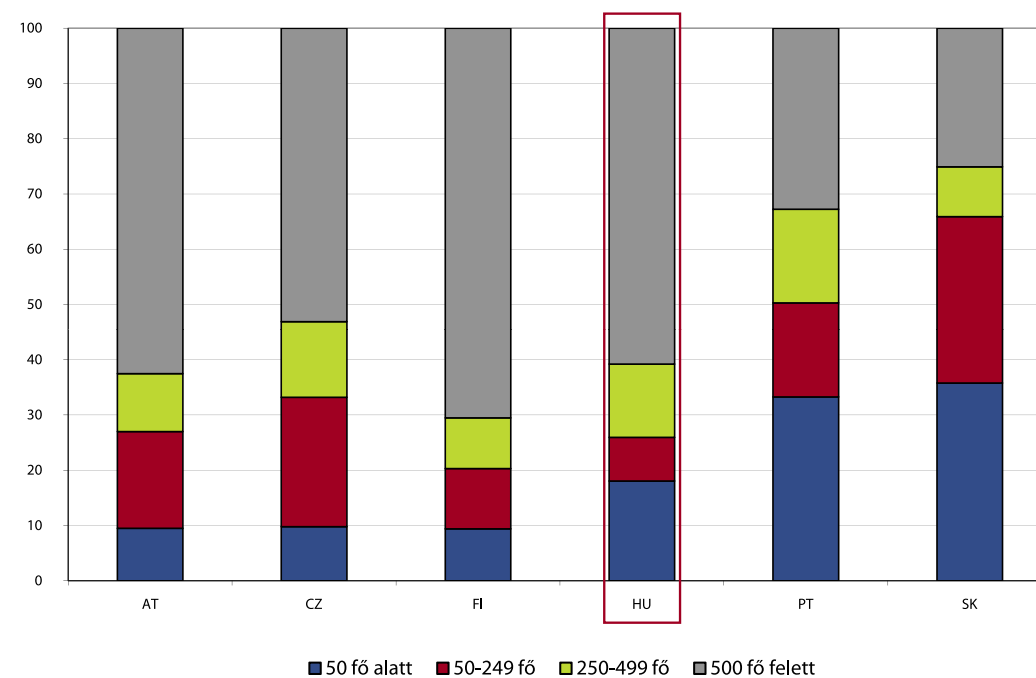
105. ábra A K+F ráfordítások alakulása a GDP arányában 1990-2006 (százalék)

Eurostat

Magyarországon elsősorban a nagy, a világszerte bekapcsolódó vállalatok költik a legtöbbet K+F-re. Mindenek előtt a gyógyszeripari kutatások emelkednek ki, de más szektorokban is elsősorban a nagyvállalatok azok, amelyek saját K+F-fel rendelkeznek. Hasonló a helyzet másutt, pl. Finnországban is, ahol a mobilkommunikációs és információtechnológiai kutatások nagyvállalati keretek között folynak, s jelentős arányt képviselnek a vállalati K+F-ben. A KKV-szektor szűk szegmensében viszont intenzív K+F tevékenység zajlik.

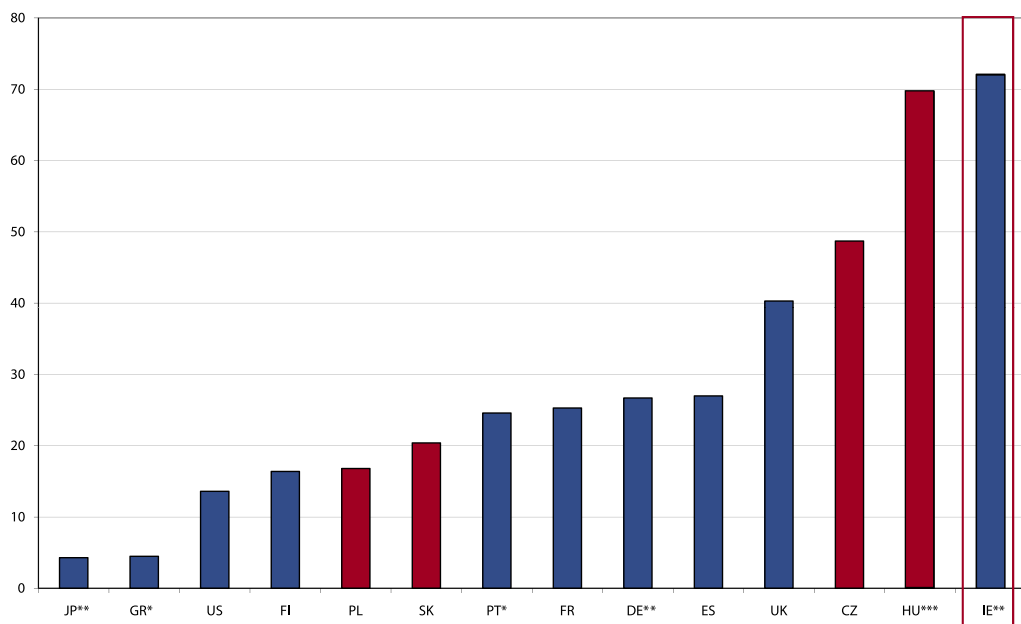
106. ábra A K+F ráfordítások vállalati méret szerinti megoszlása 2005 (százalék)

Eurostat

A szerény hazai tulajdonú vállalati kutatások hatásaként Magyarországon igen magas a külföldi tulajdonú vállalkozások K+F ráfordításainak részaránya. Csehországban viszont a hazai vállalatok K+F ráfordítása jelentősebb.

107. ábra A külföldi tulajdonú vállalkozások aránya a vállalatos K+F ráfordításokban 2004 (százalék)

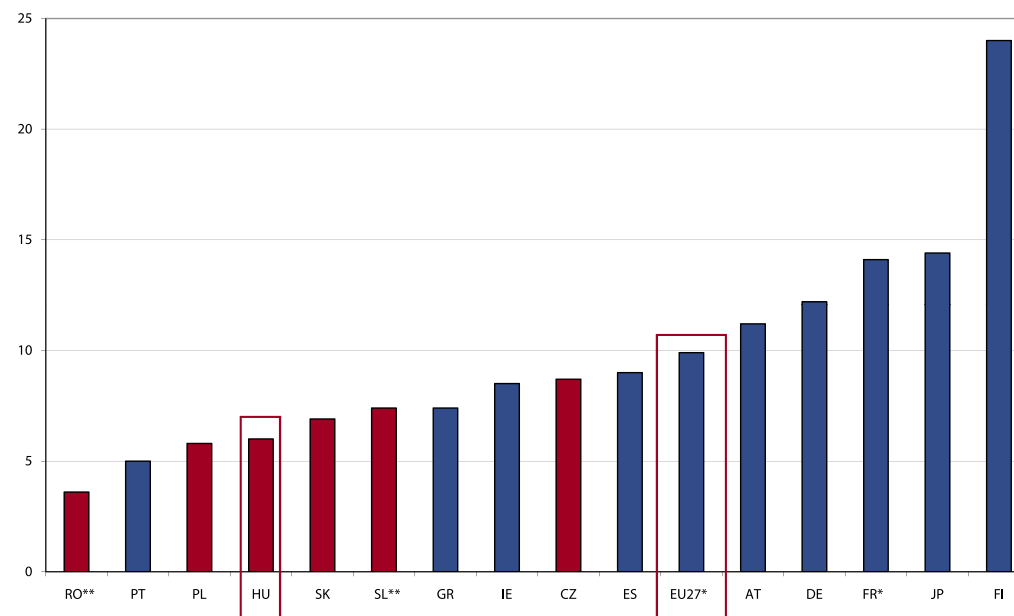

* 1999, ** 2003, *** 2006

OECD Main Science and Technology Indicators, KSH

A kutató-fejlesztők létszámának arányát a foglalkoztatottakon belül megfelelő körültekintéssel kell megítélni. Ha pl. a következő táblázatban Finnország és Írország példáját tekintjük, a jelentős eltérésre abban kereshetjük a magyarázatot, hogy a finn gazdaságban erős a hazai kutatás-fejlesztés, míg Írország fejlődésében komoly szerepe van a külföldön keletkezett K+F-nek, s Magyarországon ehhez némiképp hasonló a helyzet. Ezzel együtt is tény, hogy Magyarországon a statisztikailag kutatóként nyilvántartottak részaránya meglehetősen alacsony, de hozzá kell tenni, hogy a vállalati kutatást végzők sokszor nem jelennek meg kutatóként a statisztikában, különösen nem a kisebb vállalkozásoknál.

108. ábra A kutatók 1000 foglalkoztatottra jutó létszáma 2005 (fő)

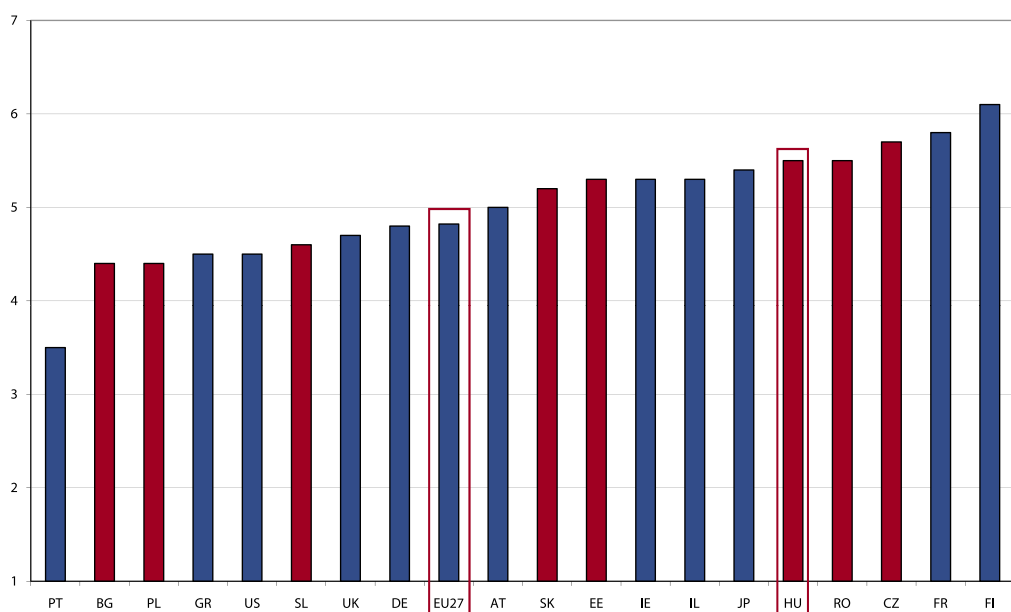

* 2004, ** 2006

OECD Main Science and Technology Indicators, GKI Zrt.

Miközben aggasztó, hogy a kutatói utánpótlás gyenge, részben mert a PhD fokozatot szerző fiatalok száma is csak lassan nő, s Magyarország ebben kicsit elmaradt a környező országoktól, a K+F terén jelentős szerepet betöltő természettudományi végzettségűek és matematikusok jó képzést kapnak. A WEF felmérése azt mutatja, hogy ezeken a területeken az oktatás színvonala az egyik legjobbnak számít Európában, s mivel hasonló ennek megítélése pl. a cseh és a román gazdaságban is, ez a térség egésze számára kedvező, versenyelőny.

109. ábra A matematika és a természettudományok oktatása 2006

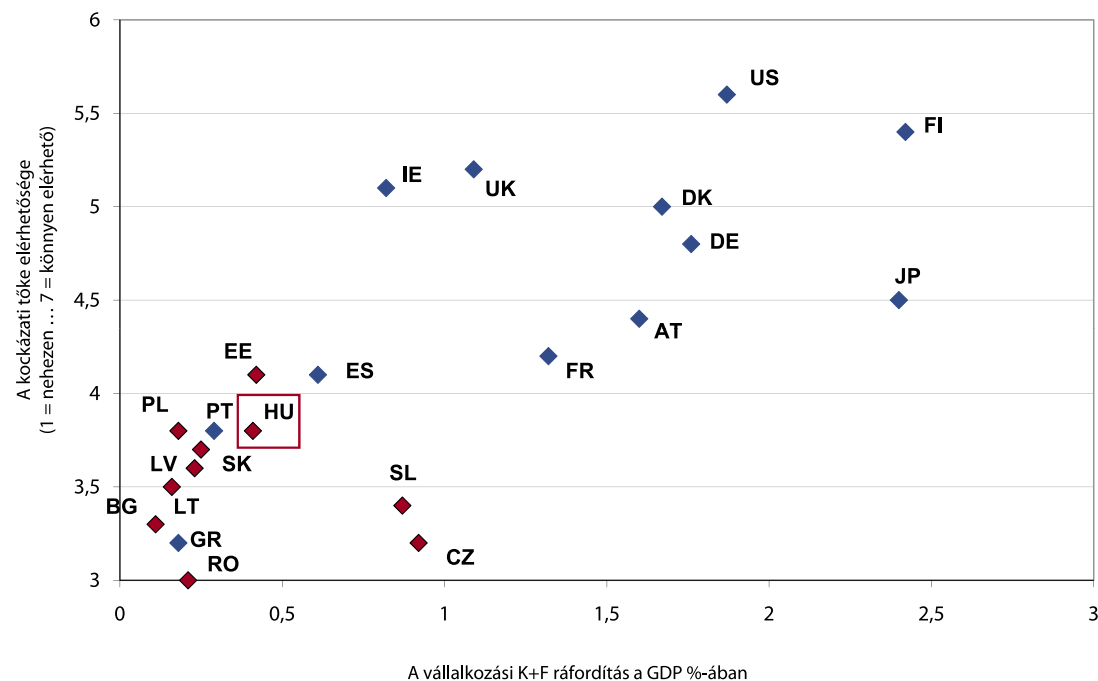

1=nagyon gyenge; 7=a világon az egyik legjobb

WEF The Global Competitiveness Report 2006-2007, GKI Zrt.

A nemzetközi tapasztalatok szerint azokban az országokban, ahol jelentősek a vállalati innovációs célú, illetve kutatás-fejlesztési ráfordítások, ott a kockázati tőke is markánsan jelen van. Ez a régióban elsősorban Magyarországon és Lengyelországban játszik jelentősebb szerepet, miközben itt is nagy a lemaradás a legtöbb fejlett ország mögött.

110. ábra A kockázati tőke elérhetősége és a vállalati K+F közötti kapcsolat

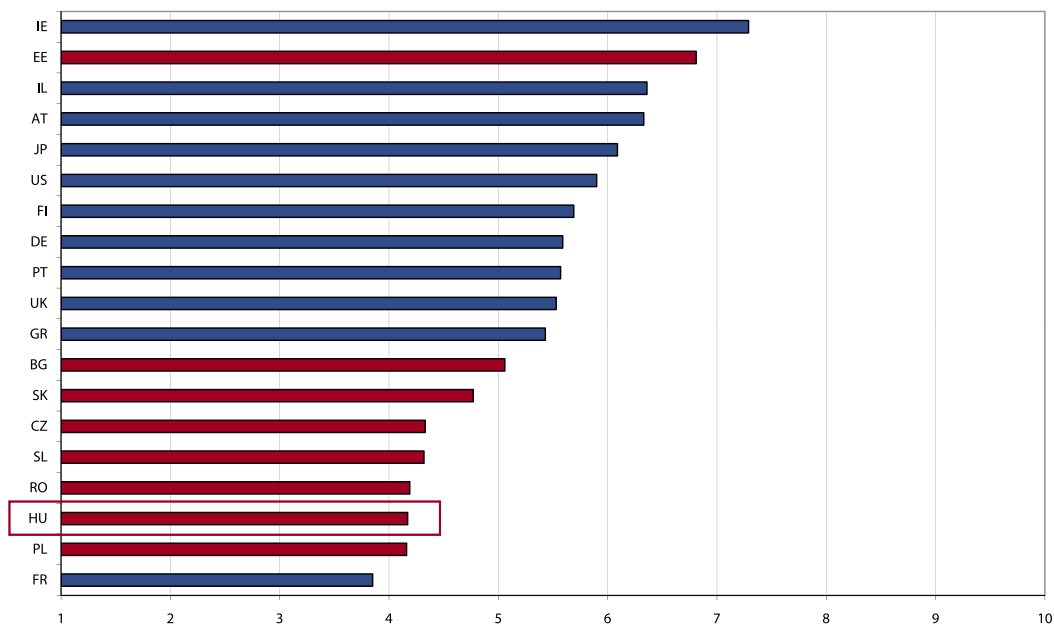
Eurostat, WEF The Global Competitiveness Report 2006-2007

3.5.2 Innovációs miliő, hálózatosodás

Azok az országok képesek az innovációra alapozott fejlődésre, ahol a KKV szektor is „jól érzi magát”, kényszerrel érez és képes költeni K+F-re, s az innovációt a társadalmi közeg és a gazdasági szabályozási környezet is segíti.

A vizsgált országokat tekintve Lengyelország és Magyarország az, ahol a társadalom a legkevésbé megértő a reformokkal szemben, legalábbis ez derül ki az IMD felméréséből. Ez az innovációs folyamatok szempontjából rendkívül kedvezőtlen, mert rugalmatlanságot, nem kooperáló attitűdöt konzervál. Írország esetében az elmúlt évtizedek példátlan felzárkózását sokan annak is tulajdonítják, hogy a politikai elit konszenzusra jutott a legfontosabb gazdaságfejlesztési kérdések és az ahhoz kapcsolódó oktatási és szociálpolitikai lépések tekintetében és ebben a társadalmi közeg is kooperatív volt.

111. ábra A gazdasági-társadalmi reformok elfogadása 2006

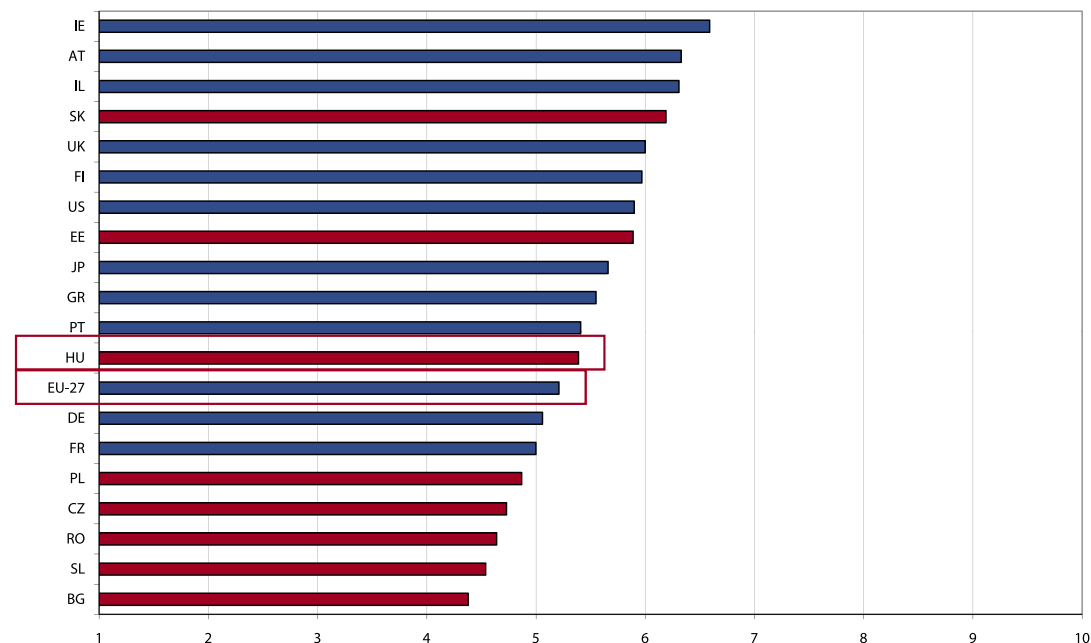

1 = a reformokat nem fogadja el a társadalom; 10 = a reformokat a társadalom támogatja

IMD World Competitiveness Yearbook 2007, GKI Zrt.

Ami az innovációk mikroklimáját illeti, az újítások a legtöbb esetben vállalkozók, vállalkozó szellemű vezetők motivációiból erednek. A magyarországi vállalati felső vezetés hatékonysága – az IMD felmérése szerint – elég jó a közép- és kelet-európai mezőnyhöz képest. Ha az innováció egyéb feltételei (üzleti környezet, oktatás, infrastruktúra stb.) kedvező irányban változnának, ennek az előnyeit a menedzserek minden bizonnyal ki is használnák.

112. ábra A vállalkozások vezetésének hatékonysága 2006

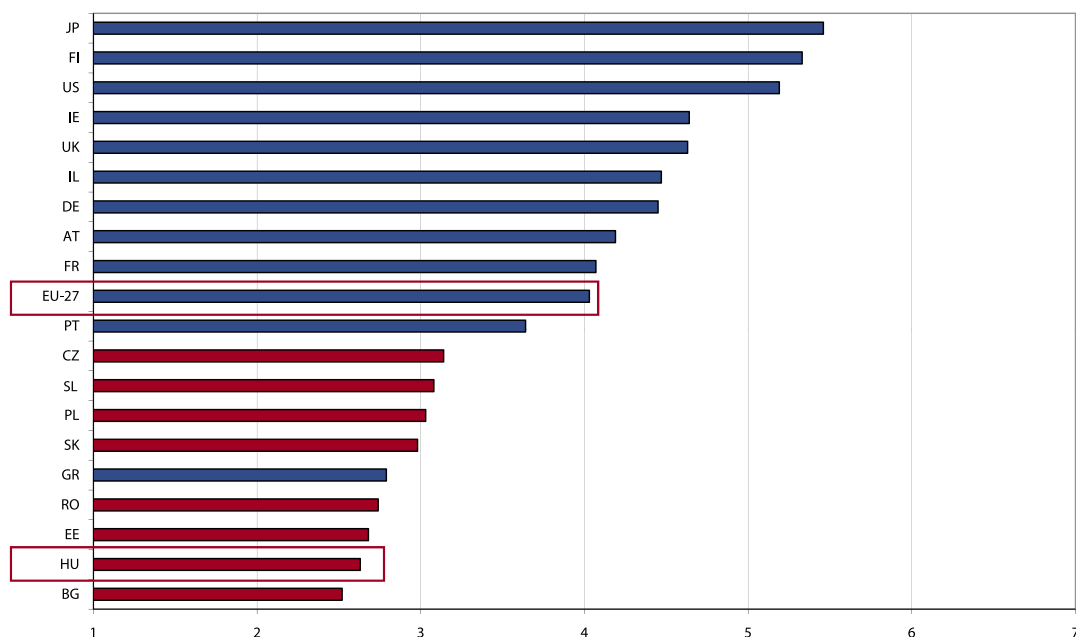

1=nem hatékony; 10=igen hatékony

IMD World Competitiveness Yearbook 2007, GKI Zrt.

A magyar gazdaság dinamizmusához – elsősorban az exporton keresztül – a külföldi működőtőke jelentősen járul hozzá. Ugyanakkor a külföldi vállalatok sok esetben szigetyszerűen termelnek, szolgáltatnak. Nyugat- és Közép-Magyarország autóiparától eltekintve nem nagyon jöttek létre regionálisan koncentrált és bizonyos helyi sajátosságokra és szolgáltatásokra épülő, a fejlett országok gazdaságát jellemző klaszterek sem (a nyugat-magyarországi autóipari klaszter működése is jelentősen különbözik a versenytárs külföldiekétől). A klaszterek kialakulása módot ad arra, hogy a lokálisan meghatározó egy vagy több szektor vállalataihoz kapcsolódó különböző kutatás-fejlesztési (és egyéb, pl. jogi, pénzügyi, marketing, informatikai) szolgáltatások és képzés helyben, kevés utánajárással is elérhetőek legyenek. A kutatások szerint e klaszterek jelentik a dinamikusabb fejlődés zálogát. A klaszterek fejlődésének fő előfeltétele viszont a regionalizmus megerősödése, amiben egyetlen közép- és kelet-európai ország sem jeleskedik (miközben az EU – tekintettel a világgazdasági trendekre – ezt kifejezetten erőlteti). Világosan jelzi ezt a K+F szolgáltatások és képzés nehéz helyi elérhetősége is. Ehhez az is hozzájárul, hogy a kutatóhelyek nagy többsége centralizáltan – és rosszul konzerválódott struktúrában, a gazdaságtól elkülönülten – működik.

113. ábra – A klaszterek fejlettsége 2004

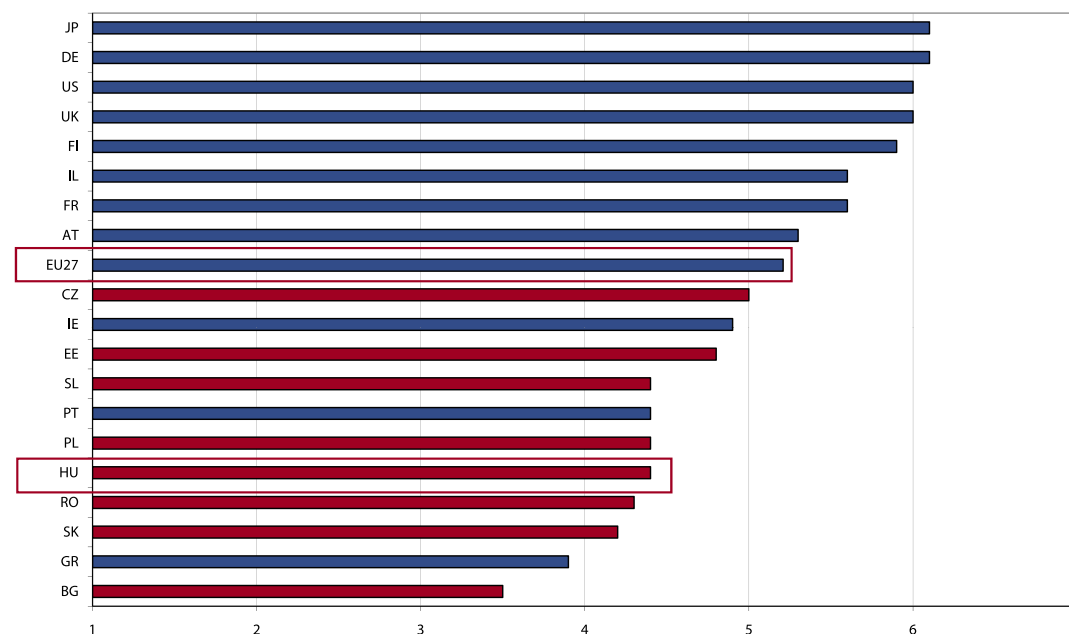

1=a klaszterek fejletlenek; 7=fejlettek

WEF The Global Competitiveness Report 2004, GKI Zrt.

A személyes kapcsolat lehetősége fontos feltétele az innovációnak. A fejlett országokban jellemzőbb, hogy a vállalkozások könnyen kapcsolatba tudnak lépni a közelükben működő kutatóhelyekkel, képzési intézményekkel, amelyek nagyrészt üzleti alapon működnek. A jó kutatóhelyek és oktatási intézmények vonzzák is a befektetőket. Ez a kevésbé fejlett országokban, így Magyarországon sokkal kevésbé jellemző.

114. ábra A K+F szolgáltatások és képzés helyi elérhetősége 2006

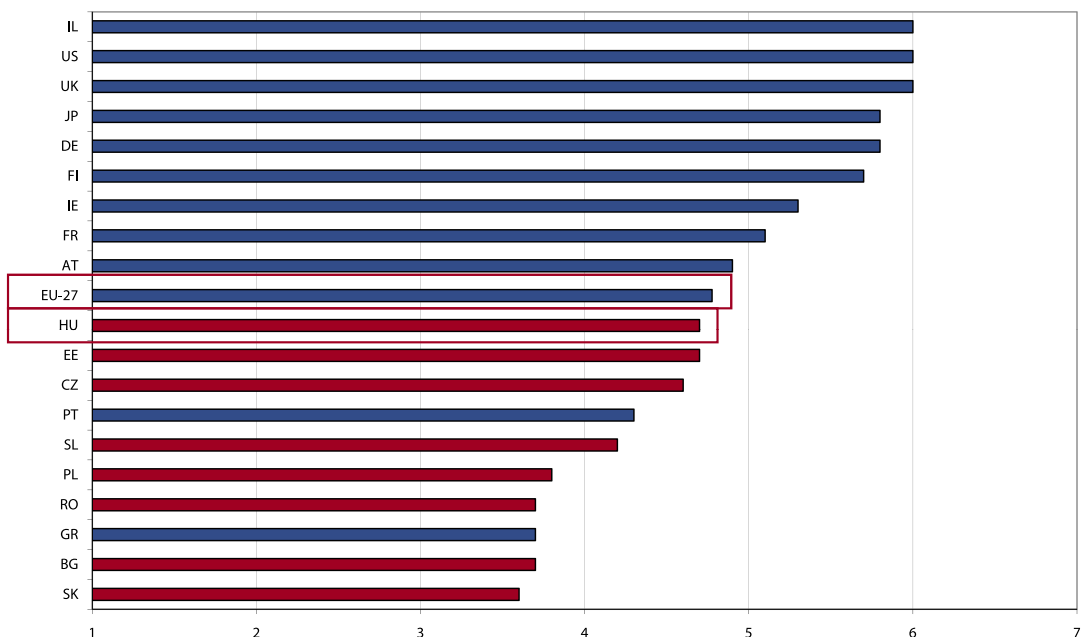

1=nem elérhető; 7=világszínvonalú helyi intézményeknél elérhető

WEF The Global Competitiveness Report 2006-2007, GKI Zrt.

Lényeges és fontos, hogy a szakértők vélekedése a hazai kutatóhelyek tudományos színvonaláról még mindig a legkedvezőbb a régióban. E színvonal megőrzése és emellett a tudományos kutatóműhelyek gazdasági szerepének erősítése, az üzleti szektorba történő integrálódása, a tényleges munkakapcsolatok erősítése elengedhetetlen a versenyképesség javításában.

115. ábra A tudományos kutatóhelyek színvonala 2006

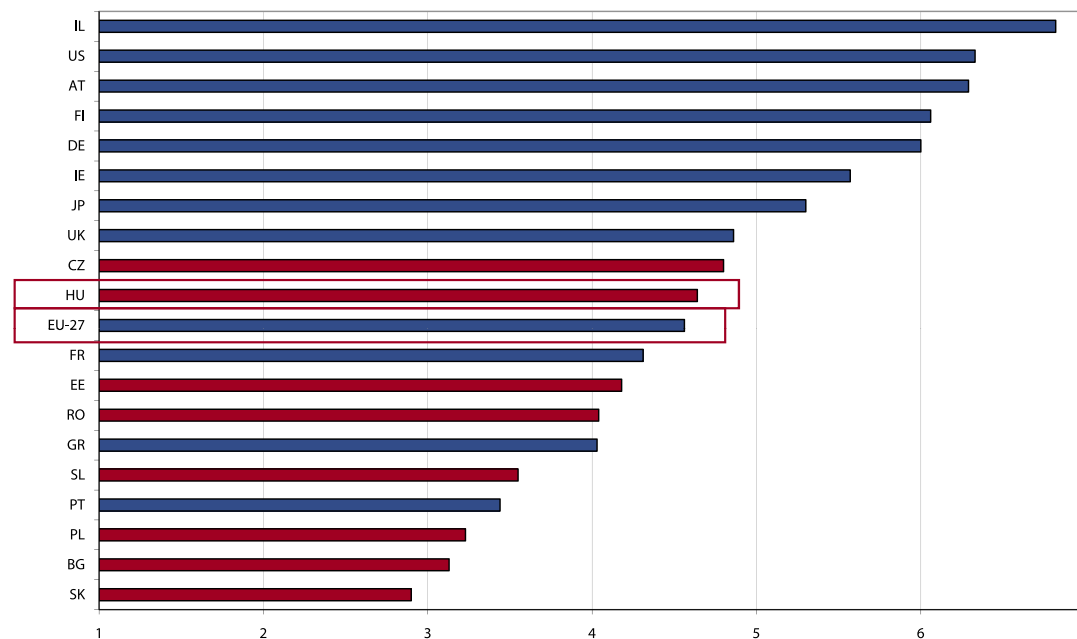

1=igen alacsony; 7=igen magas

WEF The Global Competitiveness Report 2006-2007, GKI Zrt.

Az egyetemekkel való vállalati kapcsolatok Magyarország és Csehország esetében intenzívebbek, mint Közép- és Kelet-Európa egyéb országaiban (Románia, Bulgária és Szlovákia megítélése lényegesen kedvezőtlenebb). A két ország nívósabb műszaki egyetemei környezetében néhány multinacionális nagyvállalat kisebb-nagyobb kutatási részlege is letelepült, ami egyértelmű jelzése annak, hogy a régióban léteznek a vállalatok számára fontos és versenyképes tudás. Ha ennek kihasználása a multinacionális vállalatok számára kifizetődő, akkor hosszabb távon mindez záloga lehet a helyi (belföldi tulajdonú) vállalatok fejlődésének is az egyetemek környezetében. Ehhez a gazdaságpolitikának és az egyetemi (sokszor intézményen belül eldönthető) szabályozásnak, valamint a menedzsmentnek érdemes megfelelő ösztönzőket teremteni.

116. ábra A vállalkozások és az egyetemek közötti tudástranszfer 2006

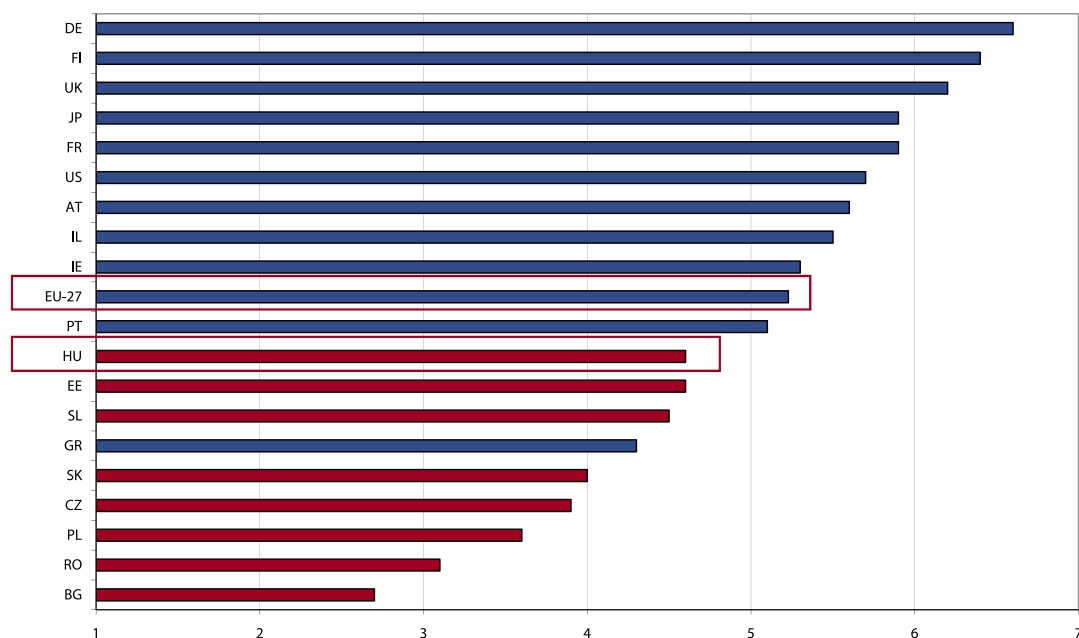

1=nem működik; 10=kiválóan működik

IMD World Competitiveness Yearbook 2007, GKI Zrt.

Az innovációk terjedése szempontjából kulcstényező a szellemi tulajdonhoz fűződő jogok széles körű érvényesítési lehetősége is. A közép- és kelet-európai régióban azonban a szellemi tulajdonvédelem gyenge. Meglepő ezért, hogy a WEF felmérése szerint a magyar helyzet a közepesnél valamivel kedvezőbb (s az észti adattal megegyezve jelenti a régió élbolyát), bár a fejlett országoktól jelentős az elmaradás.

117. ábra A szellemi tulajdon védelme 2006

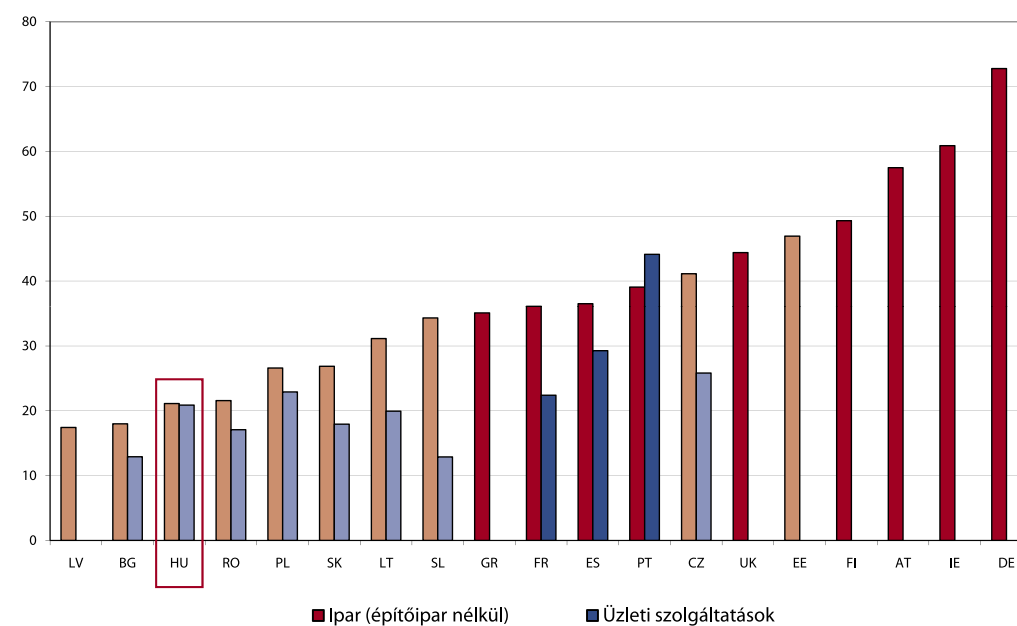
1=gyenge vagy nem létezik; 7= a világ legszigorúbb jogi szabályozásával egyenértékű

WEF The Global Competitiveness Report 2006-2007, GKI Zrt.

3.5.3 Az innováció hatásai és a tudományos-technológiai teljesítmény

Annak következtében, hogy Magyarország keveset fektet be az új tudásba és a fejlett országokhoz képest gyenge az innovációs milió, a gazdaságban az innovatív vállalatok aránya alacsony. E cégek aránya Szlovákia, Lengyelország és különösen Csehország iparában magasabb, a magyar helyzet a románhoz hasonló. Az üzleti szolgáltatások körében valamivel kedvezőbb a magyar helyzet.

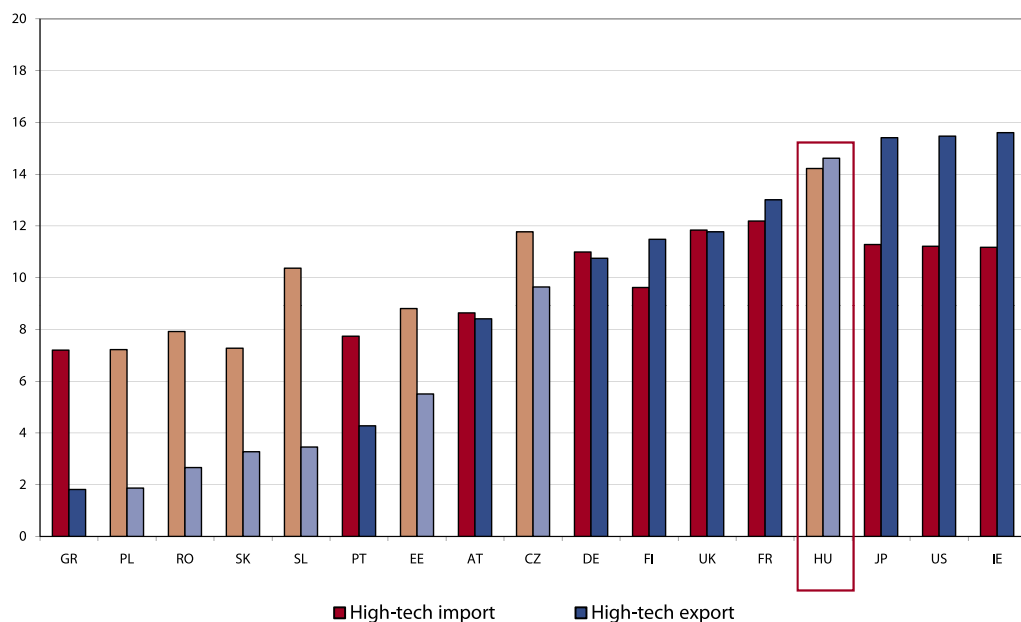
118. ábra Az innovatív vállalatok aránya 2004 (százalék)

Eurostat Community Innovation Survey (CIS) 2004

Az innovációs milióvel kapcsolatos problémák ellenére a magyar feldolgozóipar tekintélyes hányada – a külföldi működőtőke segítségével – sikerrel kapcsolódott be a világgazdasági munkamegosztásba. Ezt a 90-es évek második felétől felfutó csúcstechnológiai export kiemelkedően magas részaránya is jelzi. Ma már e termékcsoportok aránya a kivitelben meghaladja a finn értéket. A csúcstechnológiai export azonban jelentős részben külföldi vállalatoknak végzett összeszerelést jelent, nagyrészt, bár csökkenő mértékben, importált részegységekből. A bolgár, román és szlovák high-tech kivitel aránya az összes kivitelben több nagyságrenddel alacsonyabb, mint a magyar, a gazdasági szerkezet eltérései miatt.

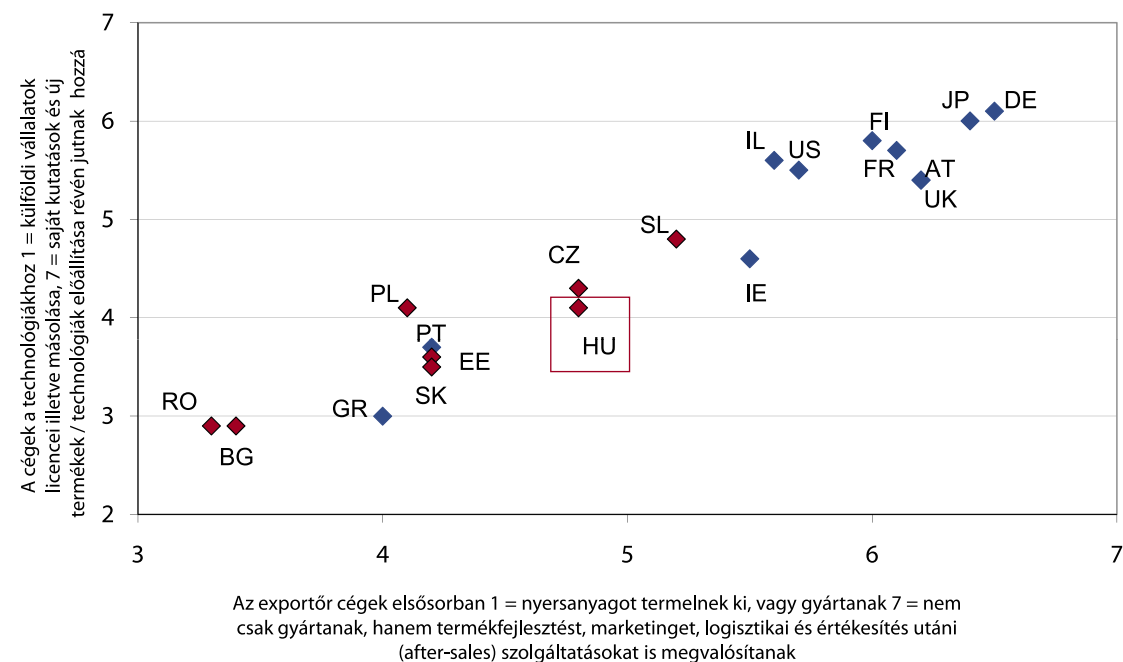
119. ábra Csúcstechnológiai kivitel illetve behozatal aránya az összes kivitelből, ill. behozataltól 2004 (százalék)

Eurostat

A következő ábra azt mutatja, hogy a fejlett országokban az exportáló cégek az értéklánc legértékesebb, legnagyobb hozzáadott értékű tevékenységeivel, így kutatással, fejlesztéssel, logisztikai tevékenységgel stb. is foglalkoznak. Ezt szolgálja a nagy élőmunka igényű tevékenységek (pl. összeszerelés, üzleti szolgáltatások) olcsóbb bérű országokba történő ki-helyezése (outsourcing) is. Ezzel szemben a felzárkózó gazdaságokban kevésbé jellemző, hogy a vállalatok az értéklánc tudásintenzív fázisait is integrálják. E tekintetben Magyarország, Csehország és Szlovénia pozíciója viszonylag jobb a régió belül (és kedvezőbb a portugálnál és görögénél is).

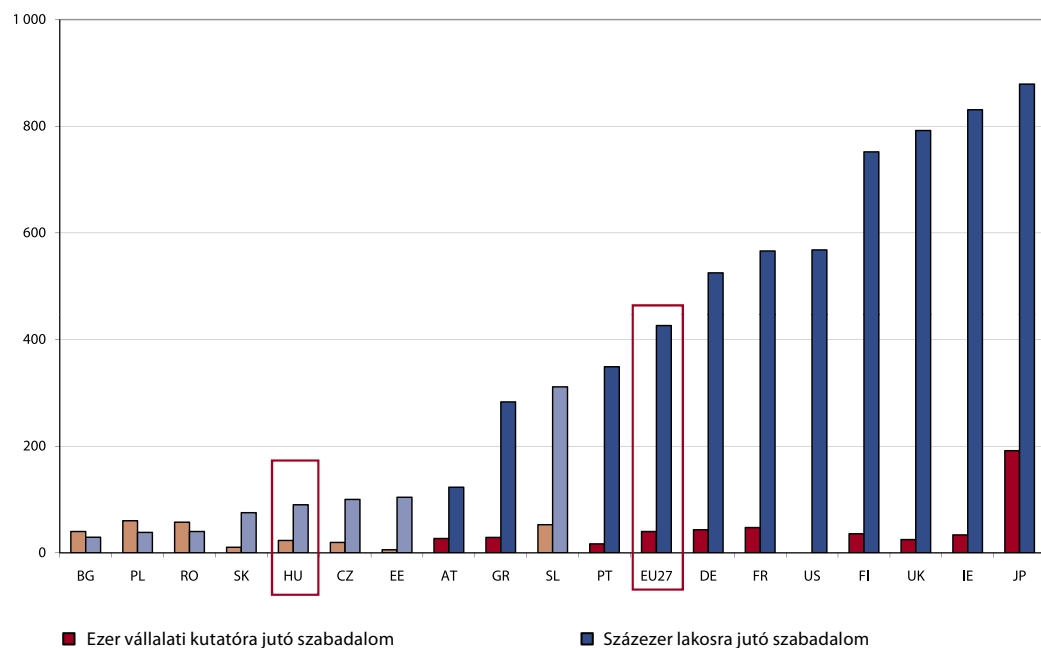
120. ábra Értékláncok jelenléte és a vállalatok innovációs kapacitása 2006

WEF The Global Competitiveness Report 2006-2007

A régió szerény innovációs teljesítményét a szabadalmi mutatók is jelzik. A nagy népességszám és az ahhoz képest csekély kutatói létszám miatt Lengyelország és Románia népességarányos szabadalmi teljesítménye rosszabb, kutatókra vetítve viszont jobb, mint Magyarország, Csehország és Szlovákia esetében. A szlovén kutatók szabadalmaztatási teljesítménye kiemelkedő. Magyarország esetében viszont érdemes hangsúlyozni, hogy népességszámra vetítve az Egyesült Államokban bejegyzett, nagyobb presztízsnek örvendő, valamint magasabb piaci potenciált jelentő szabadalmi kérelmek száma ugyan jelentősen elmarad a fejlett országokhoz képest, ám még így is jobb a helyzet, mint a közép- és kelet-európai régió legtöbb országában.

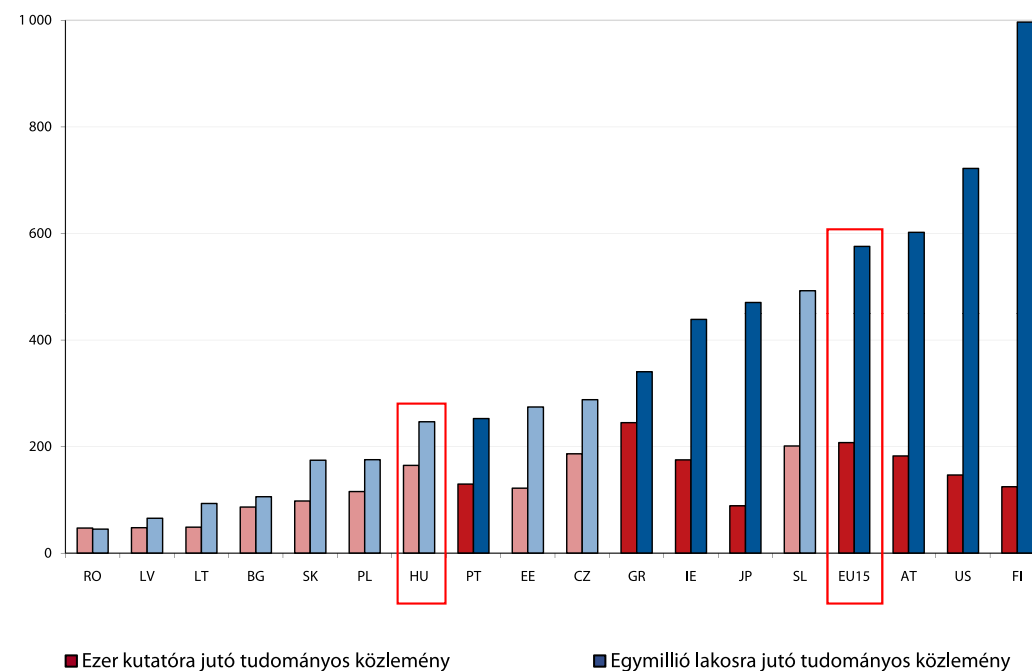
121. ábra Szabadalmi teljesítmény 2005

WIPO In: IMD World Competitiveness Yearbook 2007, Eurostat, GKI Zrt.

A tudományos teljesítményt gyakran a jegyzett folyóiratokban megjelent publikációk számával jellemzik. Népszerűsége arányosan Magyarország publikációs teljesítménye belesimul a közép- és kelet-európai mezőnybe. Amennyiben viszont a tudományos publikációk számát a kutatói létszámra vetítjük, Szlovénia, Csehország és Magyarország néhány fejlett országot meg is előz.

122. ábra Tudományos teljesítmény 2005

UNCTAD, Eurostat, US National Science Foundation

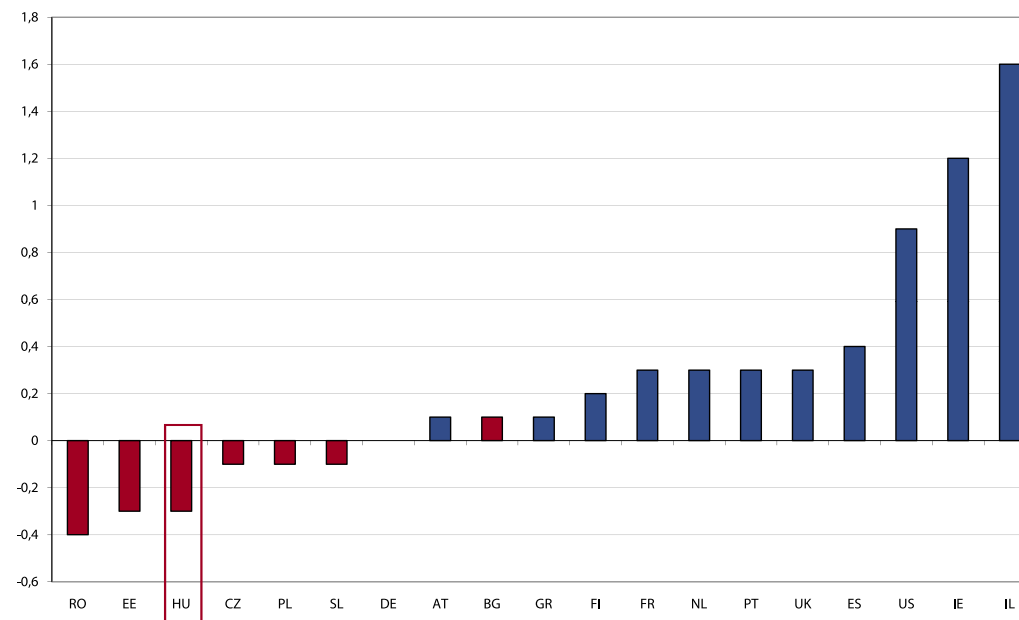
3.6 Foglalkoztatás, oktatás és képzés

Magyarországon a foglalkoztatás színvonala valamelyest emelkedett 2006-ban. Elsősorban a szigorúbb munkaügyi ellenőrzés, de más intézkedések hatására is előrelépés történt a foglalkoztatás kifehéritése terén. A munkavállalási korú inaktívak magas hányada és növekvő száma azonban továbbra is jelentős terheket ró a gazdaságra. A munkanélküliek közel fele olyan tartós munkanélküli, akik valójában az inaktívak arányát növelik. Éppen ezért a magyar gazdaság versenyképességét kedvezően befolyásolná, ha többen dolgoznának legálisan, így többen fizetnék meg a közterheket, valamint, ha csökkennének a foglalkoztatás adó- és járulék terhei.

3.6.1 Demográfiai folyamatok

A közép- és kelet-európai országok többségében várhatóan 2015-ig tovább csökken a népesség, tartósan szűkítve a gazdaság munkaerőbázisát. A népesség alakulása több tényezőre, így a születésszámra, az aktív korúak halandóságára és a migrációs folyamatokra vezethető vissza. Az EU régi tagállamai közül legnagyobb mértékben Írországban nő a népesség 2015-ig, de ez a többi európai uniós országban is számottevő lesz, bár jóval kisebb mértékű, mint a vizsgált országok közül Izraelben és az USA-ban, ahol igen jelentős a bevándorlás. Magyarország esetében a népesség fogyását némileg mérsékli, ha a környezet – zömében EU-tagállam – országok magyar ajkú, illetve más országok migrációs szándékú népessége számára vonzó marad az ország.

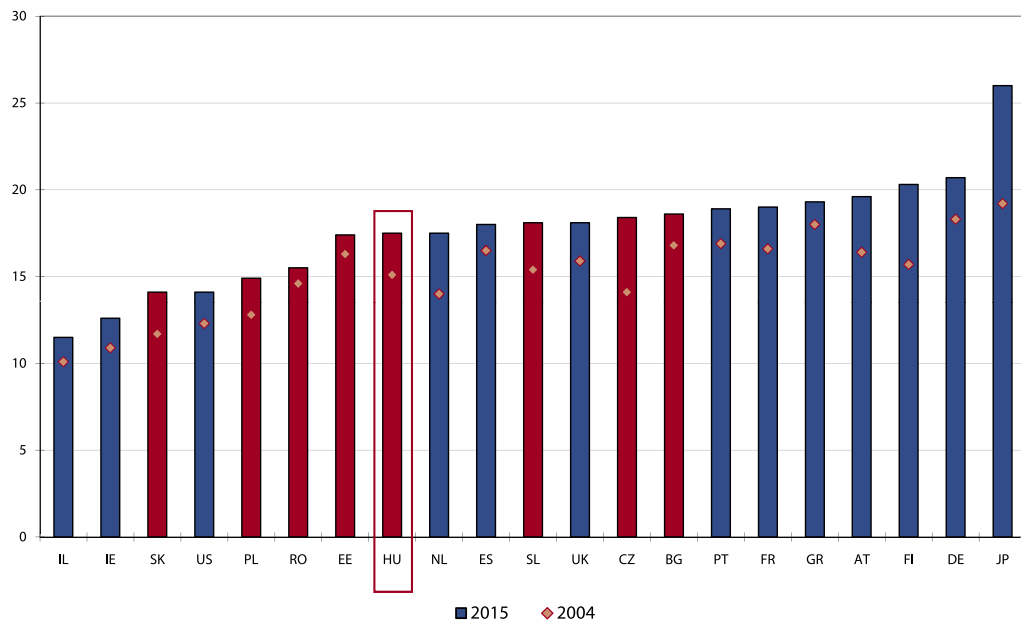
123. ábra A népesség éves átlagos változása 2004-2015 (százalék)

UN Human Development Report 2006

A népesség elöregedése annak mértékét és idődimenzióját tekintve kissé eltérő módon érinti az EU egyes országait. Magyarországot ez a folyamat főként 2020 után fogja érzékenyebben érinteni. Szlovákiában és Lengyelországban a magyarországinál kevésbé csökken a fiatal népesség, bár – főként Lengyelországban – az elvándorlás ezt súlyosbíthatja. Romániában a rendszerváltás előtti népesedéspolitikája még évtizedekig éreztetni fogja fiatalító hatását. Az EU fejlett országaiban a magyarnál magasabb lesz az idős népesség aránya, ez az előrejelzések szerint különösen érinteni fogja Finnországot, valamint Németországot. A japán társadalom mindegyik vizsgált országnál jobban öregszik el.

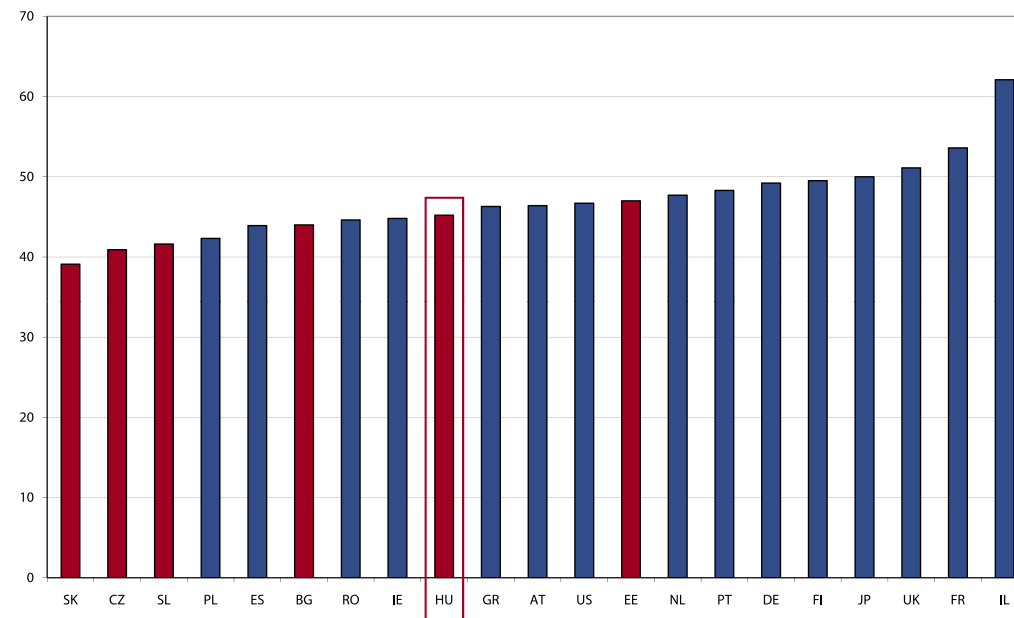
124. ábra A 65 évesnél idősebb népesség aránya a teljes népességből 2004-ben és 2015-ben (százalék)

UN Human Development Report 2006

A társadalomnak a fiatalok és az idősök ellátásával kapcsolatos terhei szempontjából a környező országokban általában kedvezőbb a helyzet, mint Magyarországon, de Görögország és Portugália terhei nagyobbak, így Magyarország ebből a szempontból közepesen rossz helyzetben van. A népességnek több mint a fele eltartandó fiatal, illetve idős pl. Izraelben, Franciaországban és az Egyesült Királyságban. Mivel ebben a három országban az eltartottakon belül a fiatalok vannak többségben, hosszabb távon ezek az országok kedvezőbb munkaerőpiaci potenciállal rendelkeznek.

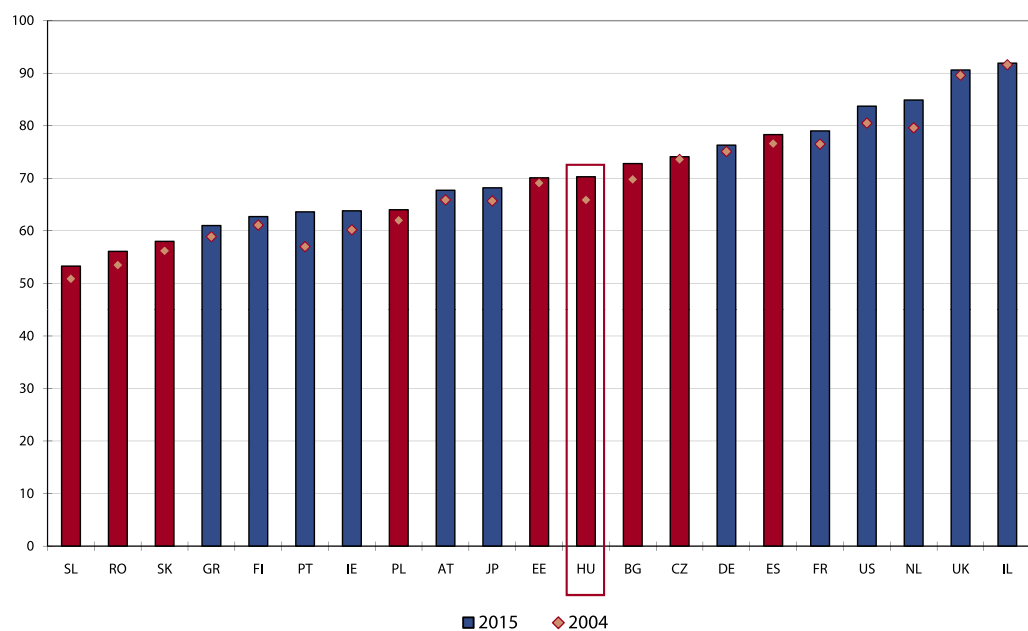
125. ábra Függségi ráta (a 15 évnél fiatalabbak és a 64 évnél idősebbek / 15-64 évesek) 2006 (százalék)

UN Human Development Report 2006

A városi népesség aránya szorosan összefügg az országok gazdasági fejlettségével, mert a gazdaság – az ipar és a szolgáltatások – csak bizonyos népesség-koncentráció esetén tudnak hatékonyan működni. A városi népesség arányát ezen túlmenően a földrajzi adottságok és a történelmi tradíciók, továbbá a várossá nyilvánítás szabályai is determinálják. Mindezek magyarázzák, hogy a magyarnál fejlettebb és kevésbé fejlett országok egyaránt szerepelnek az alacsonyabb és a magasabb városi népesség-hányaddal rendelkező országok között.

126. ábra A városi népesség aránya 2004-ben és 2015-ben (százalék)

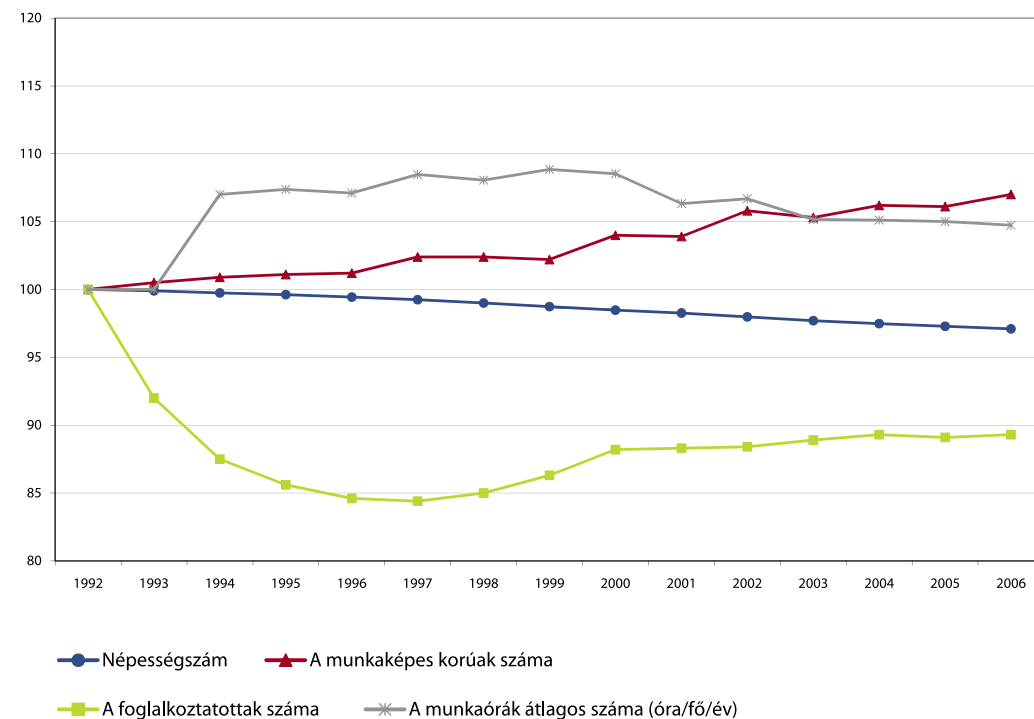

UN Human Development Report 2006

3.6.2 Munkaerőpiac

Magyarországon a rendszerváltást követően folyamatosan csökkent a foglalkoztatottak és nőtt a munkaórák száma, leegyszerűsítve: akinek volt munkahelye, az egyre többet dolgozott. A gazdaság teljesítőképességének növekedésével a helyzet az ezredfordulóra konszolidálódott, a munkaórák száma csökkent, a foglalkoztatottság nőtt, majd 2000 után stabilizálódott. A munkaképes korú népesség számának bővülését elsősorban a nyugdíjkorhatár 1998-tól bekövetkezett növelése okozza. Az 55-59 évesek aktivitási rátája az 1997-es 27 százalékról napjainkra közel 50 százalékra nőtt, de ez is alacsony nemzetközi összevetésben. A jövőben is az idős népesség növekedésével célszerű számolni a munkaerőpiacon.

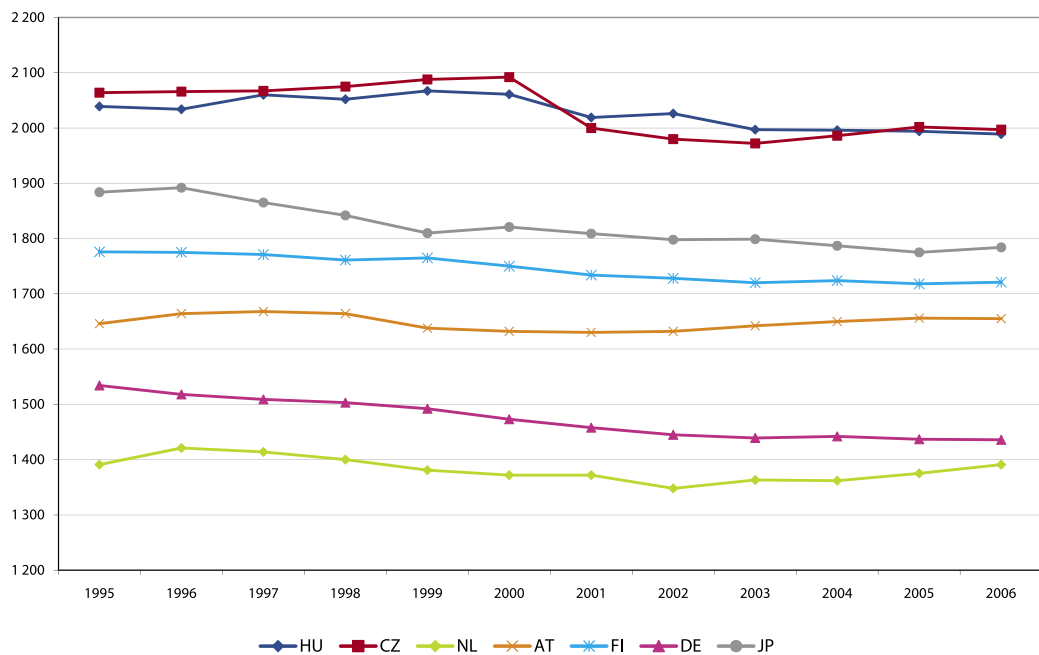
127. ábra A munkaórák alakulásának „tényezői” Magyarországon 1992-2006 (1992=100 százalék)

OECD, KSH A nemzetgazdaság munkaerőmérlege 1990-2006.

A közép- és kelet-európai országokban jóval magasabb az egy fő által ledolgozott órák száma, mint a fejlett országokban, ahol rövidebb a munkaidő, hosszabb a fizetett szabadság, jelentősebb a részmunkaidőben foglalkoztatottak aránya, kevesebb a túlóra. Lengyelországban, Magyarországon és Csehországban dolgoznak a világon a legtöbb órát egy évben, legalább 20 százalékkal többet, mint Ausztriában. Magyarországon az EU-27 átlagához képest 30 százalékkal, Hollandiához képest pedig – ahol átlagosan a legrövidebb a munkaidő – több mint 40 százalékkal dolgoznak több órát.

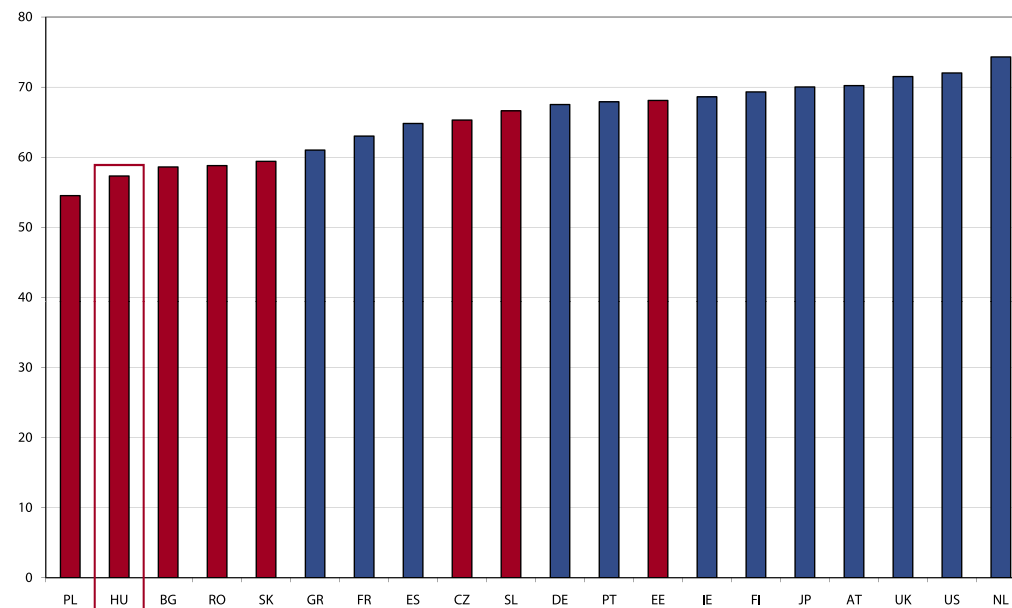
128. ábra Ledolgozott munkaórák száma/fő/év 1995-2006

OECD

Magyarországon a kirívóan alacsony foglalkoztatási szint szorosan összefügg a fekete gazdaság jelentős terjedelmével, de hasonló a helyzet Lengyelországban és más közép- és kelet-európai országokban is. A foglalkoztatás legalizálása érdekében számos intézkedés történt Magyarországon az elmúlt években, aminek már vannak eredményei. Erre utal, hogy néhány fekete foglalkoztatással erősen terhelt ágazatban a teljesítmények alakulásával nem indokolható bér- és/vagy létszámnövekedés következett be 2006-ban (pl. építőipar, kereskedelem, vendéglátás).

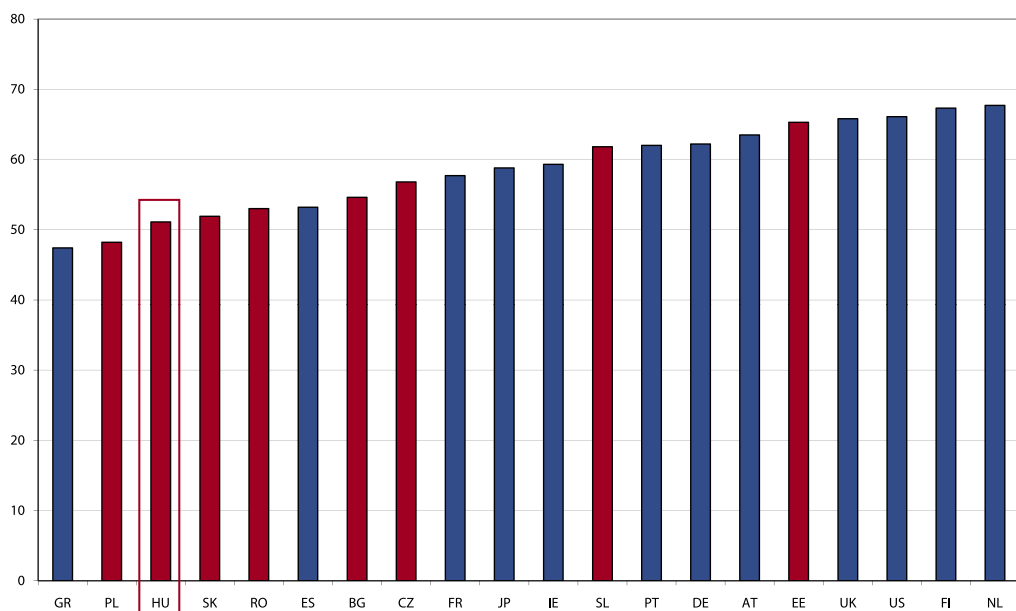
129. ábra A foglalkoztatottak aránya a munkaképes korú (15-64 éves) népességben belül 2006 (százalék)

OECD

A női népesség aktivitása alacsonyabb a férfiakénál, s ez főként néhány mediterrán és közép- és kelet-európai országban jellemző. Az eltérések mértékében szerepet játszanak a női munkavállalással kapcsolatos hagyományok, de szabályozási kérdések is, így a nyugdíjba vonulás szabályozása. Ahol nem jelentős a részmunkaidős foglalkoztatás mint Magyarországon is, ott alacsonyabb a nők foglalkoztatása.

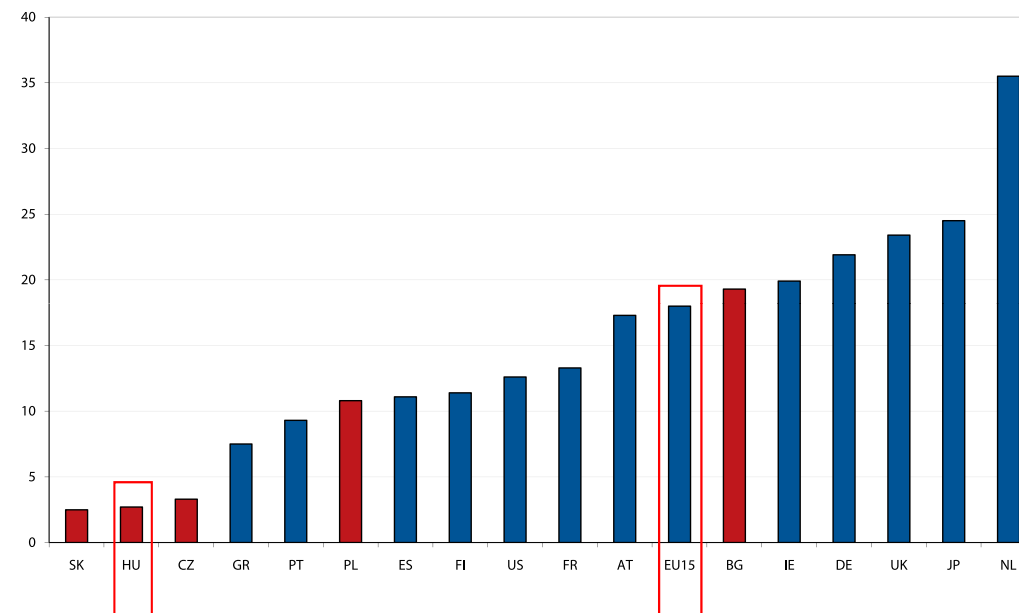
130. ábra A női foglalkoztatottak aránya a munkaképes korú (15-64 éves) népességben belül 2006 (százalék)

OECD

A rugalmas, így a részmunkaidős foglalkoztatás hatékony eszköz lehet a kereslet ingadozásainak a kiegyenlítésére. A részmunkaidőben alkalmazottak aránya meglehetősen tág határok között mozog az EU-ban. A legkevésbé terjedt el Szlovákiában és Magyarországon, s leginkább az Egyesült Királyságra és Hollandiára jellemző. Az EU-n belül sem a közép- és kelet-európai országok, sem az alacsonyabban fejlett régi tagországok nem alkalmazzák széleskörűen a részmunkaidős foglalkoztatást, ami a jövedelmek színvonalával, a hagyományokkal, a társadalmi értékrenddel egyaránt összefügg.

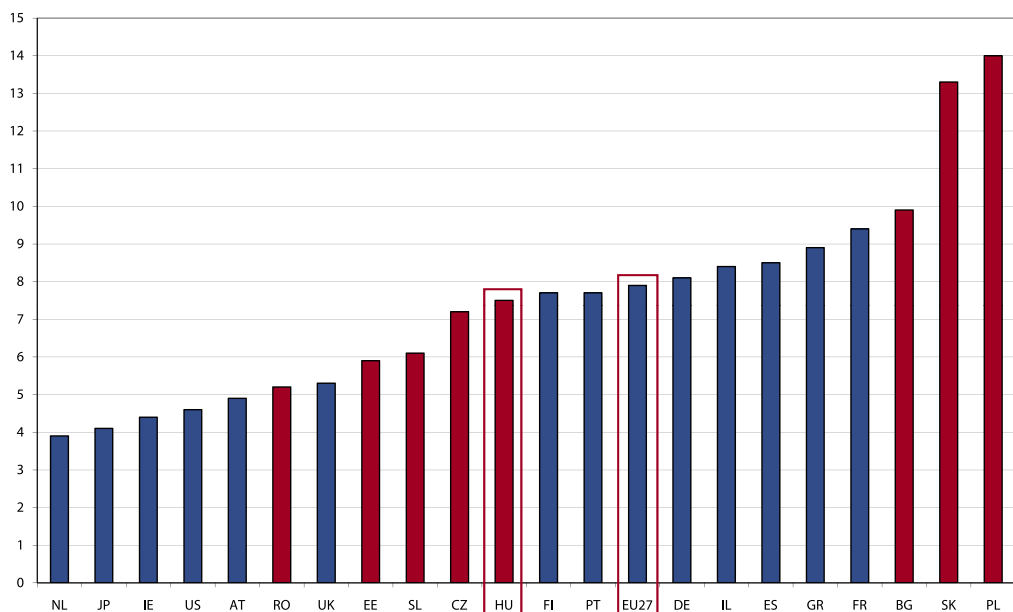
131. ábra A részmunkaidős foglalkoztatás aránya az összes foglalkoztatásból 2006 (százalék)

OECD Employment Outlook 2007

Az EU-27 országokban 2006-ban az aktív népesség 92 százaléka volt foglalkoztatott, 7,9 százalék pedig munkanélküli. A közép- és kelet-európai országok közül kiemelkedően magas a munkanélküliek hányada Bulgáriában, Lengyelországban és Szlovákiában és lényegesen jobb a helyzet Csehországban és Magyarországon.

132. ábra A munkanélküliségi ráta 2006 (százalék)

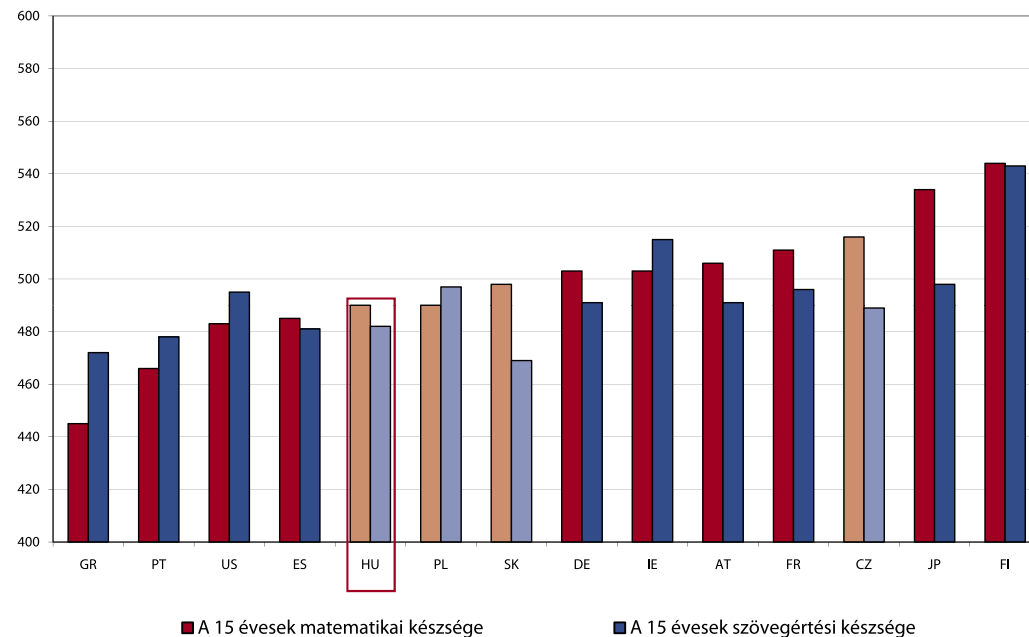
OECD Main Economic Indicators 2007, Eurostat

3.6.3 Oktatás

A magyar oktatási rendszernek mind az un. tárgyi, mind pedig személyi feltételei sok szempontból kedvezőtlenek. Viszonylag alacsonyok az oktatási ráfordítások, a pedagógusok nagy része nem eléggé képzett és nem kellően motivált. Ennek is a következménye, hogy a diákok teljesítményét tekintve nemzetközi összehasonlításban elég rosszul állunk. Nemcsak a közismereti tárgyak oktatása gyenge, hanem a szakképzési rendszer sem hatékony. Sem a felsőoktatás szerkezete, sem annak színvonala nem felel meg a gazdaság jelenlegi és főleg nem a jövőbeli igényeinek.

Az oktatás gyengeségei már az általános iskolai képzésben is megmutatkoznak. A nemzetközi PISA teszt alapján, amely többek között a 15 éves diákok szövegértési készségét méri, Magyarország más közép- és kelet-európai országokkal és a fejletlenebb régi EU-tagállamokkal együtt a gyenge középmezőnybe tartozik. A magyar fiatalok matematikai készsége ennél valamivel jobb, de gyengébb, mint a legtöbb vizsgált országban.

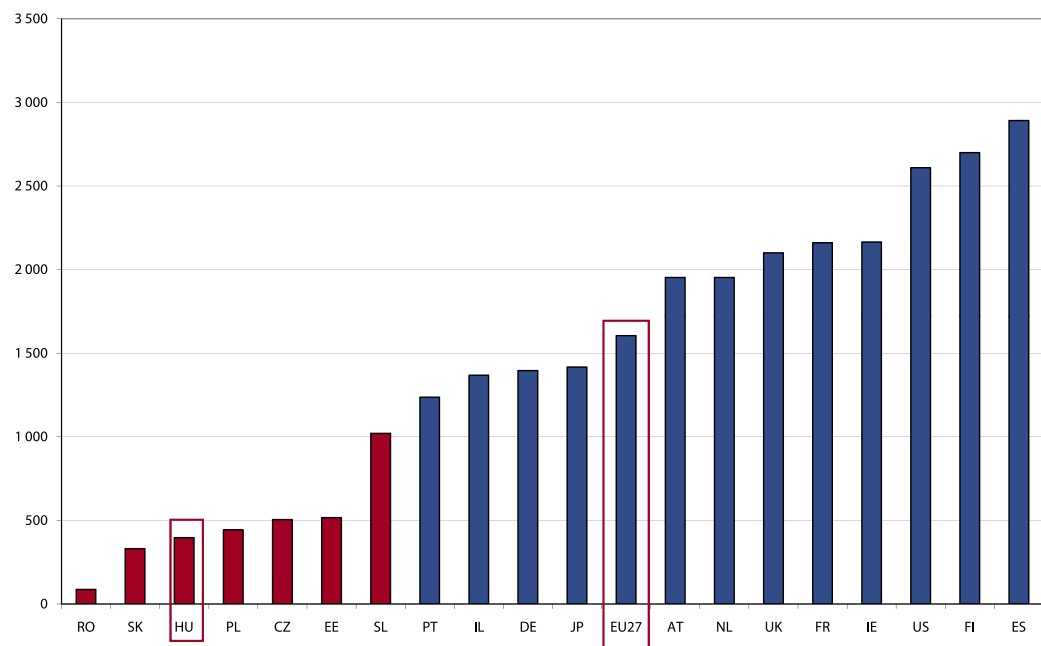
133. ábra A 15 évesek matematikai és szövegértési készsége 2003 (pont)

OECD PISA 2005

Az oktatási kiadások részben egy ország oktatáshoz fűződő elhivatottságát, részben a rendszer hatékonyságát tükrözik. Magyarország a közép-európai országok körében lemarad az egy diákra jutó kiadások terén, s különösen nagy a lemaradása Szlovéniától. Részben az alacsony ráfordítások következménye az alacsony színvonalú képzés, ami a túlzottan decentralizált képzési rendszernek, a pedagógusképzés gyengeségeinek, az alacsony béreknek is a következménye. Ha ezen nem változtatunk, Magyarország lemarad a tudásalapú társadalom kiépítéséért folytatott nemzetközi versenyben, aminek egyenes következménye a versenyképesség romlása.

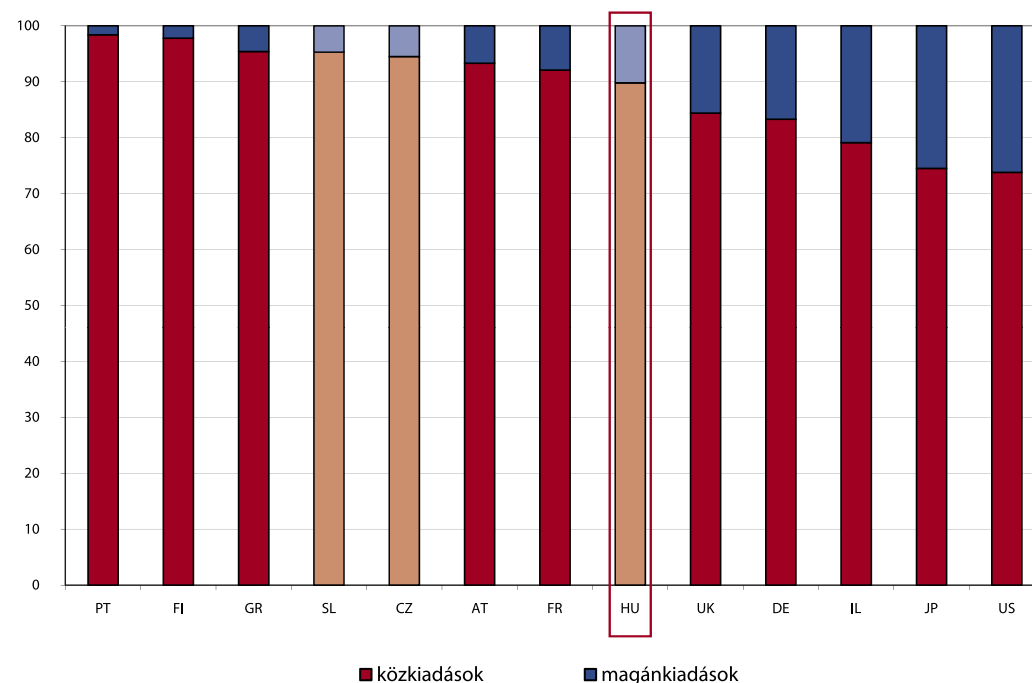
134. ábra Egy főre jutó oktatási közkiadások 2005 (dollár)

IMD World Competitiveness Yearbook 2007, GKI Zrt.

Az oktatást teljesen vagy túlnyomó részben minden országban az állam finanszírozza. A magánkiadások nagy részét a tandíjak teszik ki. Ez utóbbiak szerepe a vizsgált országok közül az Egyesült Államokban, Japánban és Izraelben a legjelentősebb. Magyarországon a magánfinanszírozás aránya 10 százalék körüli, ez magasnak számít Közép- és Kelet-Európában, magasabb, mint Franciaországban, Ausztriában és a mediterrán országokban. Magyarországon a tandíj általánosabb bevezetésével – elsősorban a felsőoktatás területén – növekedni fog a magánkiadások aránya.

135. ábra A köz- és a magánkiadások aránya az oktatásban (százalék)

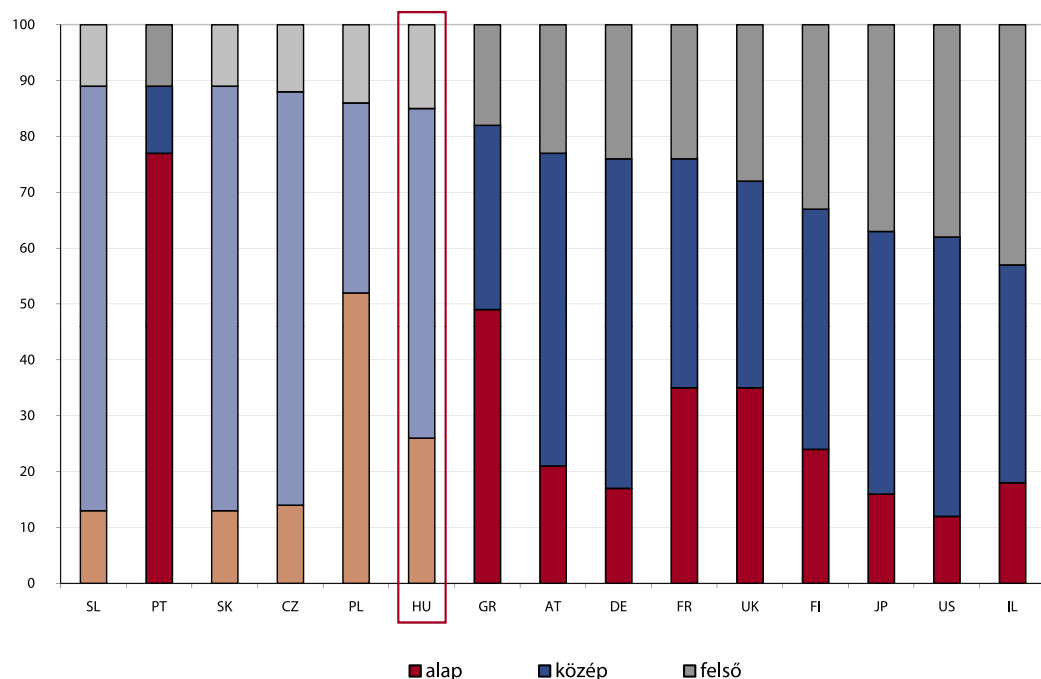
OECD Education at a Glance 2006

A tudásalapú társadalom képzett munkaerőre épül, s a képzettségi szint mind a fejlett, mind a felzárkózó országokban nő. Az országok többségében még a középfokú végzettséggel rendelkező népesség aránya a legmagasabb, de a technológiai haladásban és globalizálódásban élenjáró Izraelben a felsőfokú végzettségűek köre ezt meghaladja, míg Japánban, az USA-ban és több fejlett európai országban megközelíti. Ezzel szemben a közép- és kelet-európai országokban kisebb a csak általános iskolát végzők aránya a középfokú végzettségűekkel szemben, de a főiskolát, egyetemet végzettké jóval elmarad a fejlett országoktól.

A kelet-ázsiai országok teljesítménye az oktatás területén egyre inkább felülmúlja Európát. 1995-2004 között több mint kétszeresére nőtt az egyetemre járó diákok száma Kínában és Malajziában, kiemelkedően teljesít továbbá Korea, Thaiföld és India is.

Magyarországon a legdinamikusabb változás a felsőoktatás területén ment végbe az elmúlt másfél évtizedben. 1990 óta megközelítően négyszeresére emelkedett a felsőoktatásban részesülők száma, ugyanakkor az oktatók száma csupán 30 százalékkal nőtt. Miközben a felsőoktatás szinte tömegszerűvé vált, romlott az oktatás minősége.

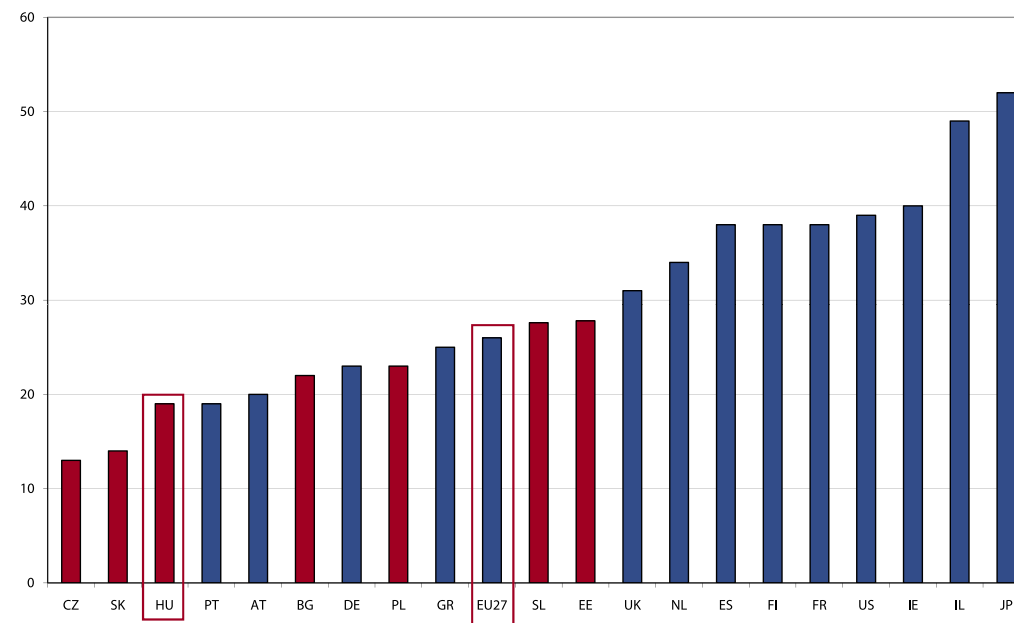
136. ábra Az alap-, a közép- és a felsőfokú végzettségűek aránya a 25-64 éves népességben 2003 (százalék)

OECD Education at a Glance 2006

A képzettségi színvonalban való lemaradásunk nemcsak a népesség egészére, de a fiatalabb korosztályra is vonatkozik. Az Európai Unió országaiban átlagosan a fiatal felnőtteknek mintegy egynegyede rendelkezik felsőfokú végzettséggel, a világ technológiai fejlődésében élenjáró országokban mintegy a fele. Magyarországon a felsőfokú végzettségűek aránya alacsonyabb, mint a fejlett EU-országokban, de kissé magasabb, mint Csehországban, Szlovéniában, vagy Portugáliában. Az, hogy a felsőoktatásban végzők száma igen gyorsan, mintegy kétszeresre nőtt az elmúlt másfél évtized alatt, arra vezetett, hogy a fiatal diplomások jelentős része nem, vagy csak nehezen, nem képzettségének megfelelően tud elhelyezkedni. Ezt súlyosbítja, hogy a felsőfokú képzés szerkezete messze nem felel meg a gazdaság igényeinek, mert a műszaki képzettségükben hiány, a humán képzettségükben túlkínálat van, ezen belül is vannak szerkezeti problémák. Ez tovább fokozza a túlképzés okozta gondokat.

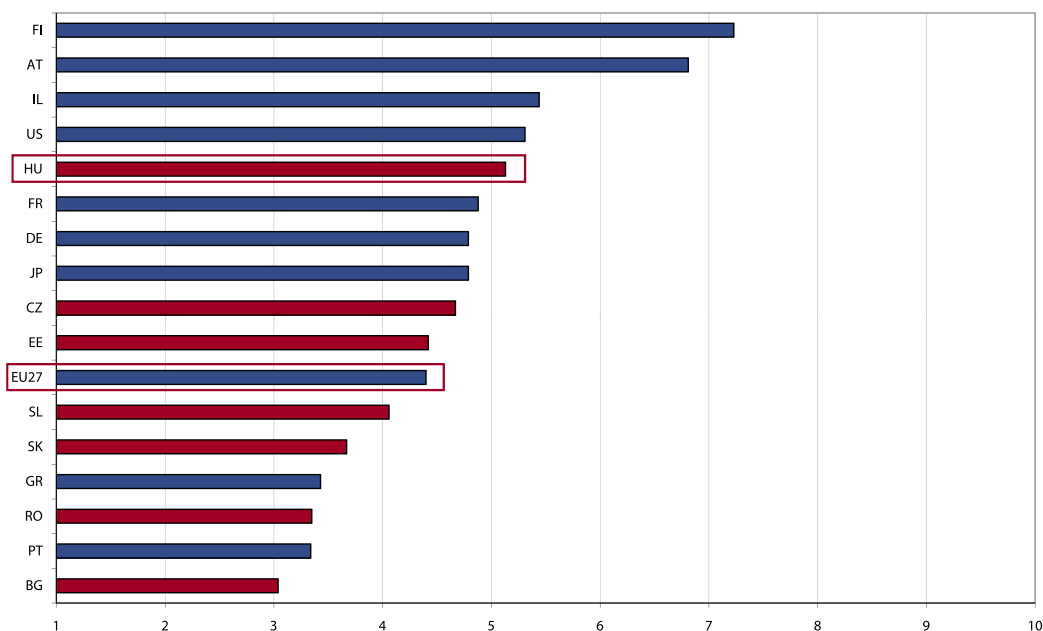
137. ábra A felsőfokú végzettségűek aránya a 25-34 éves népességben 2005 (százalék)

OECD Education at a Glance 2006, GKI Zrt.

Az oktatás minőségének és szerkezetének, munkaerőpiaccal való összhangjának nemzetközi összehasonlítását az egyes országok szakértői körében végzett felmérések teszik – bizonyos korlátok között – lehetővé. A szakértők általában gyenge, vagy legfeljebb közepes „osztályzatot” adtak, s Magyarország helyezése ebben – meglepetésre és a hazai értékeléssel ellentétben - viszonylag kedvező. A hazai kutatások azonban sokszor rámutatnak a munkaerőpiaci kereslet és kínálat eltéréseire, elsősorban a szakmunkás utánpótlás vonatkozásában és egyes régiókban.

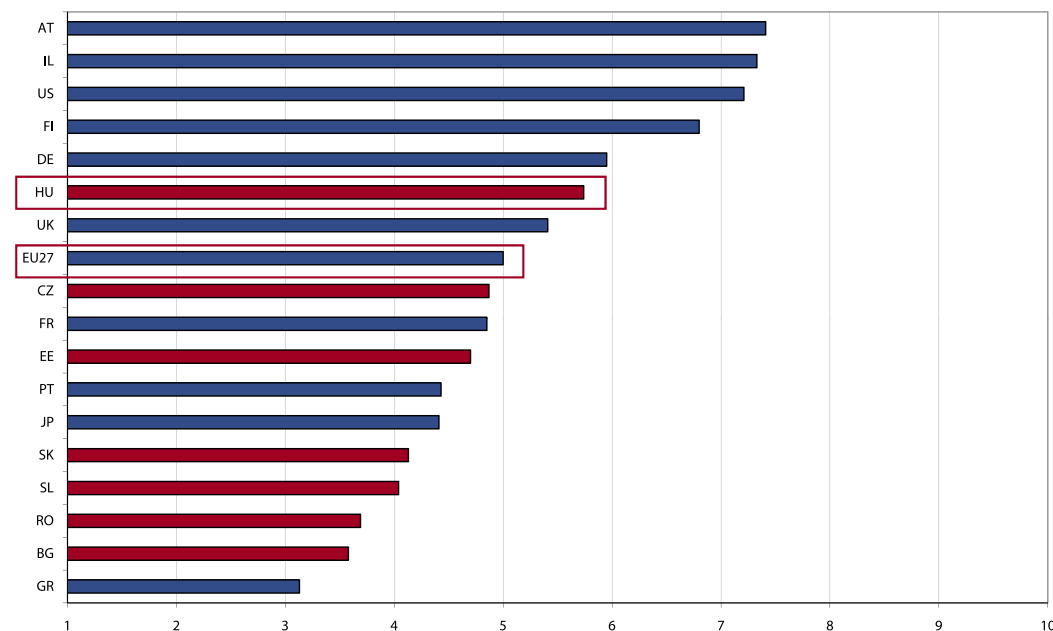
138. ábra Az oktatási rendszer igazodása az üzleti szféra igényeihez 2007

1=nem felel meg; 10=teljes mértékben megfelel
 IMD World Competitiveness Yearbook 2007, GKI Zrt.

A felsőszintű képzésről a szubjektív értékelések általában kissé kedvezőbbek, mint az oktatás egészéről, s ez Magyarországra is érvényes. Az országok széles köre viszont a közepesnél is gyengébb értékelést kapott, ami az európai – és japán – felsőoktatással szembeni általános elégedetlenséget tükrözi szinte világviszonylatban.

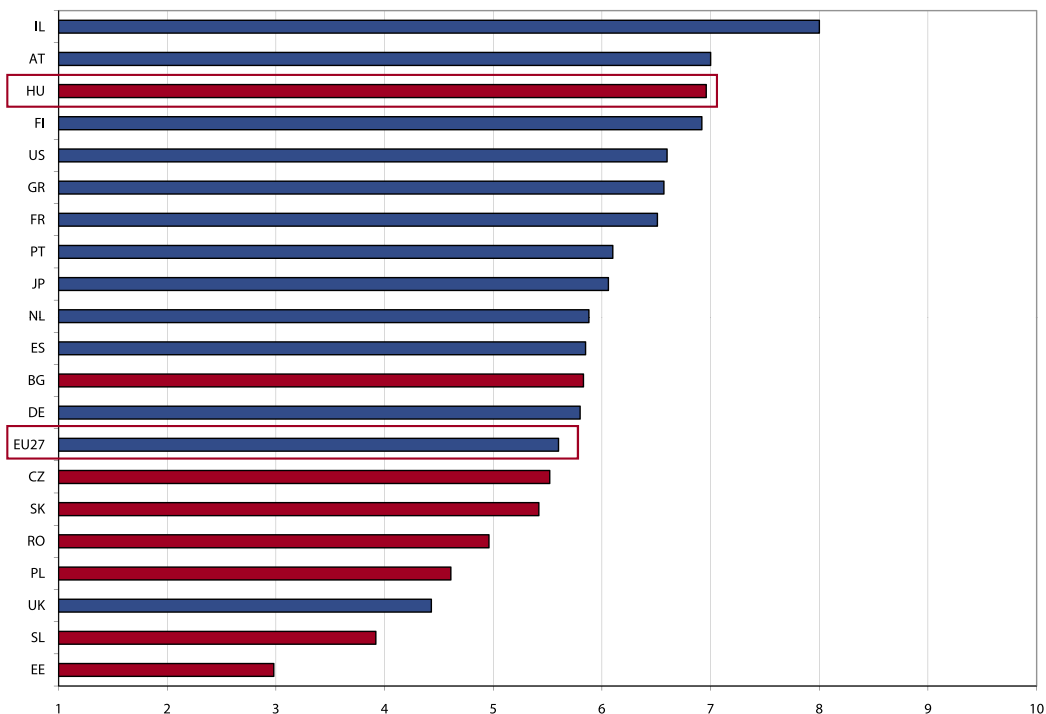
139. ábra A felsőfokú oktatás kielégíti a vállalatok szükségleteit 2007

1=nem elégíti ki; 10=teljes mértékben kielégíti
 IMD World Competitiveness Yearbook 2007, GKI Zrt.

Magyarországon – az IMD felmérése szerint – a vállalkozások inkább találnak a munkaerőpiacon kiváló műszaki szakembereket, mint a többi közép- és kelet-európai és több nyugat-európai országban.

140. ábra Kiváló műszaki szakemberek jelenléte a munkaerőpiacon 2007

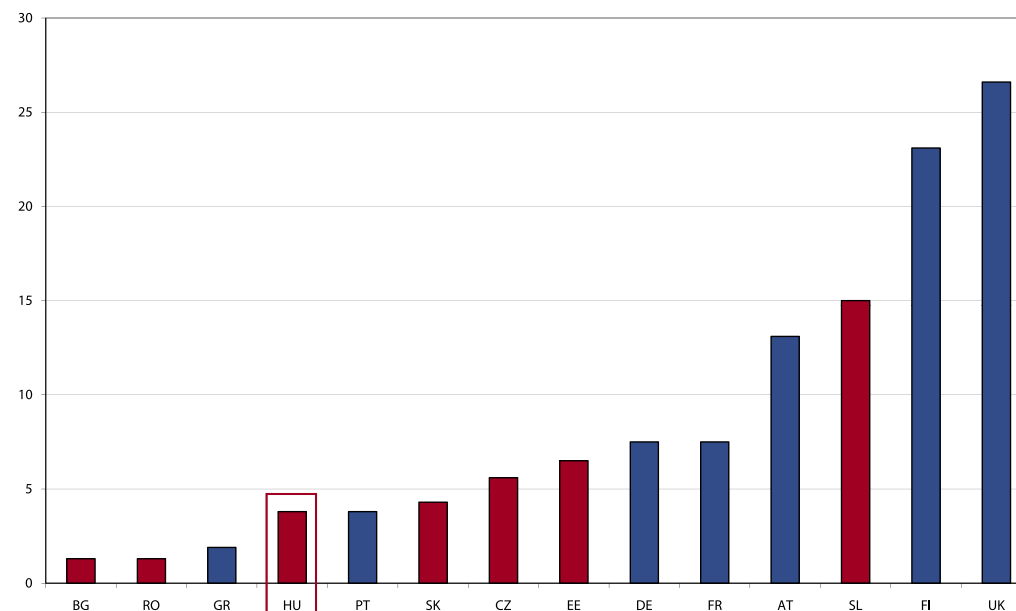

1=hiányoznak; 10=jelen vannak

IMD World Competitiveness Yearbook 2007, GKI Zrt.

A munkaerő iránti igények felgyorsuló változásai kikényszerítik a folyamatos tanulást. E kényszer hatásai azonban igen eltérők az egyes országokban és néhány kivételtől eltekintve a felnőttek képzési részaránya elmarad a 12,5 százalékos lisszaboni céltől. A magyar munkavállalók körében ez az egyik legalacsonyabb, 4 százalék.

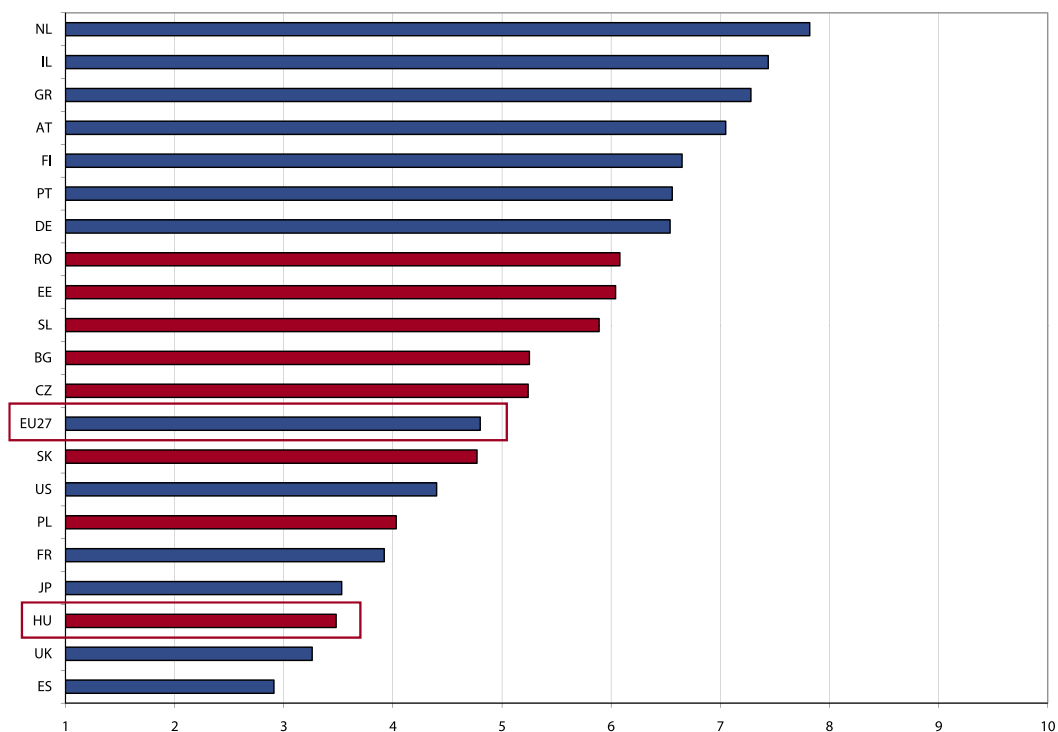
141. ábra Élethosszig tartó tanulás aránya (a 25-64 évesek közül oktatásban, képzésben résztvevők) 2006 (százalék)

Eurostat

Ellentmondásos a kép a nyelvtudás tekintetében. Magyarország a nyelvi adottságok miatt eleve különösen hátrányban van más, pl. kétnyelvű vagy a nyelvet sokan beszélő országokkal szemben. Köztudottan alacsony az idegen nyelvet jól beszélők aránya, s a globalizálódó gazdaságban ez a vállalkozásoknak egyre nagyobb gond lesz.

142. ábra A nyelvtudás értékelése 2007

1=nem megfelelő; 10=megfelelő

IMD World Competitiveness Yearbook 2007, GKI Zrt.

4 FÜGGELÉK

4.1 Kiemelt adatbázisok

AMECO

Az Európai Unió AMECO adatbázisát, amely éves szintű adatokat tartalmaz az EU országairól, a DG Economic and Monetary Affairs állítja össze.

EUROSTAT

Az Eurostat az Európai Statisztikai Rendszer (ESS) szerves része. Az ESS az Eurostat mellett tartalmazza a tagországok statisztikai hivatalait, ügynökségeit, valamint központi bankjait, amelyek a tagországok, továbbá Izland, Norvégia és Lichtenstein hivatalos statisztikai adatait gyűjtik. A tagországok az EU által megadott szempontok szerint végzik az adatgyűjtést. Az ESS hálózatként működik, melynek tagjaként az Eurostat fő feladata az egyes nemzetek statisztikai mutatóinak harmonizációja és közzététele. Az ESS emellett folyamatos koordinációt folytat a nemzetközi szervezetekkel, az OECD-vel, az ENSZ-szel, az IMF-fel és a Világbankkal.

KSH

A Központi Statisztikai Hivatal nagy múltú, a kormány közvetlen felügyelete alá tartozó, szakmailag önálló, országos hatáskörű szerv. Feladata adatfelvételek megtervezése, adatok felvétele, feldolgozása, tárolása, elemzése és közzététele, az egyedi adatok védelme. A hivatal adatokat szolgáltat az országgyűlés és a közigazgatás szervei, a társadalmi szervezetek, az érdekképviseletek, a helyi önkormányzatok, a köztisztviselők, a tudományos élet, a gazdasági szervezetek, a lakosság és a hírközlő szervek, valamint a nemzetközi szervezetek, a külföldi felhasználók részére.

OECD

Az OECD 30 tagországot foglal magában, melyeket a demokratikus kormányzás, valamint a piacgazdaság iránti elkötelezettség jellemez. A szervezet folyamatos aktív kapcsolatot tart fenn 70 szervezeten kívüli országgal, nemzeti kormányokkal, valamint civil szervezetekkel. Tevékenysége – gazdasági és társadalmi szinten egyaránt – a makroökonómiai elemzésektől kezdve a kereskedelmi, oktatási tevékenységen keresztül a tudományos kutatás-fejlesztésre is kiterjed. Az OECD adatbázisai a tagországok gazdasági- és társadalomstatisztikai adatait, mutatóit tartalmazzák.

4.2 Egyéb jelentősebb adatforrások

European Information Technology Observatory 2006

Az Európai Információtechnológiai Obszervatórium (European Information Technology Observatory – EITO) feladata többek között az információ- és kommunikáció-technológiai évkönyv elkészítése az IKT ágazat, illetve az IKT felhasználói számára. A szervezet elemzéseket készít a nyugat-európai információtechnológiai és telekommunikációs piacokról. Az EITO-2006 158 táblázatba rendezett adatbázist, valamint 71 ábrát és grafikont tartalmaz.

IMD World Competitiveness Yearbook 2007, IMD World Competitiveness Online

A World Competitiveness Yearbook (WCY) először 1989-ben jelent meg Svájcban, Lausanneban, az Institute for Management Development kutatóintézet termékeként. A 18 év óta folyamatosan megjelenő évkönyv elkészítésének kiemelt célja a világ országai versenyképességének minősítése és számos szempont szerinti rangsorolásuk. A versenyképesség szokásos mutatói (termelékenységi index, unit labour cost) mellett kiterjed olyan – a vállalkozások környezetét meghatározó – indikátorokra, amelyek a gazdaság működésének hatékonyságát nagyban befolyásolják. A WCY 51 fejlett és fejlődő országot fog át. Több mint 300 versenyképességi kritérium szerint állítja sorrendbe az országokat, a következő területek szerint rendszerezve: gazdasági teljesítmény, kormányzati hatékonyság, üzleti hatékonyság, infrastruktúra. A WCY egyrészt statisztikai adatokat, másrészt mintegy 4000 válaszadó szakember által kitöltött kérdőíves felmérés eredményeit tartalmazza. Az IMD World Competitiveness Online-on hosszabb idősorok is elérhetők.

International Railway Statistics

A vasúti közlekedés nemzetközi statisztikai adatait tartalmazó kiadvány, amelyet a vasutak 1922-ben alakult nemzetközi szövetsége (International Union of Railways, Paris) ad ki.

KPMG's Corporate Tax Rate Survey 2007

A KPMG Nemzetközi Adóügyi és Jogi Központja évente publikálja a vállalati adókulcs-felmérést. Az 1993-ban indult felmérés jelenleg 69 országra terjed ki, többek között 30 OECD tagállamra, valamint számos ázsiai, illetve latin-amerikai országra. A felméréshez a helyi KPMG adóirodák biztosítják az adatokat.

Transparency International

A Transparency International nemzetközi civil szervezet, amelynek elsődleges célja a korrupció globális és lokális felszámolása. A szervezet saját statisztikai adatbázissal rendelkezik.

UN Human Development Report 2006

Az ENSZ jelentése kétfajta statisztikai információt tartalmaz: a társadalmi fejlődés egyes indikátorait, amelyek képet nyújtanak a társadalmi fejlődésről, valamint fejezetenként tematikus összehasonlítást az egyes országokról. A jelentést évente publikálják, elég nagy késéssel.

UNCTAD World Investment Report 2006

Az 1991 óta évente megjelenő World Investment Report 2006 a működőtőke áramlás legfrissebb folyamataiba enged betekintést. A jelentés függelékében 196 országra vonatkozó adatok szerepelnek a működőtőke áramlásról és állományról.

WEF The Global Competitiveness Report 2006-2007

A Global Competitiveness Report 1979 óta jelenik meg a Világgazdasági Fórum (World Economic Forum-WEF) Globális Versenyképességi Programja keretében. A kiadvány, amelynek összeállításában neves szakemberek, köztük Michel Porter is részt vesz, egyes országok versenyképességét két index (Növekedési Versenyképességi Index – GCI, illetve Üzleti Versenyképességi Index – BCI) segítségével elemzi. E két index nyilvánosan hozzáférhető adatokból, valamint 103 országban folyó felméréséből (Forum's Executive Opinion Survey) épül fel. A felmérés keretében közel 9000 üzleti vezető nyilváníthatja ki véleményét az üzleti környezet egyes tényezőiről.

World Bank, Doing Business in 2006

A Világbank Doing Business adatbázisa a vállalatok szabályozási környezetét fogja át, nemzetközileg összehasonlítható mutatószámok alapján 175 ország gazdaságára vonatkozóan.

World Development Indicators 2006

A World Development Indicators (WDI) a Világbank évente megjelentetett, fejlettséget és fejlődést mérő és bemutató kiadványa. A 2006-os kiadvány 80 táblázatba rendezve 6 fő fejezet szerint (Világ, Társadalom, Környezet, Gazdaság, Piacok, Globális kapcsolatok) több mint 900 indikátort tartalmaz.

World Roads Statistics

A közutak független nemzetközi szervezetének (The International Road Federation) 1958 óta megjelenő statisztikai kiadványa.

World Trade Organization

A World Trade Organization (WTO) az egyetlen nemzetközi szervezet, amelynek tevékenysége a nemzetközi kereskedelmet szabályozó előírások elemzésére, befolyásolására, módosítására irányul. A WTO honlapja on-line keresőfelülettel rendelkezik, amely tagországainak legfontosabb kereskedelmi statisztikáit tartalmazza.

4.3 Rövidítések magyarázata**ADSL**

Az ADSL (Asymmetric Digital Subscriber Line = aszimmetrikus digitális előfizetői vonal) technológiával a hagyományos (analóg) telefonvonal nagysebességű internetezésre alkalmas digitális vonallá alakítható. Az adatkommunikáció két irányának (feltöltés és letöltés) sebessége eltérő (aszimmetrikus), a legtöbb internetező számára fontos letöltési irány sokkal gyorsabb, mint az általában alig használt feltöltési irány.

APEH

(Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal)

CIS

(Community Innovation Survey). Az EU kutatás-fejlesztéssel és innovációval kapcsolatos felmérése.

DSL

Digital Subscriber Line (Digitális Előfizetői Vonal).

FDI

Foreign Direct Investment (Külföldi működőtőke befektetés).

GDP

Gross Domestic Product. (Bruttó nemzeti termék) Az elállított javak (termékek és szolgáltatások) összességének értéke.

GINI-KOEFFICIENS

A jövedelem-eloszlás egyenlőtlenségének kifejezésére szolgál. Értéke 0, ha teljes jövedelem-egyenlőség valósul meg (azaz mindenki jövedelme egyenlő), és 100 a teljes egyenlőtlenség esetén (vagyis minden jövedelmet egyetlen háztartás kap meg).

GPRS

General Packet Radio Service (általános csomagkapcsolt rádiószolgáltatás), csomagkapcsolt adatátviteli technológia, amely 115 kb/s vagy gyorsabb vezeték nélküli internetes és egyéb adatkommunikációt tesz lehetővé.

HDI

A Human Development Index (Humán Fejlettség Indexe) a születéskor várható átlagos élettartamot, az iskolázottsági szintet és az egy főre jutó bruttó hazai termék (GDP) vásárlóerőparitáson mért értékét összesíti egy mérőszámokban.

IKT

Információs és Kommunikációs Technológia

ISDN

Integrated Service Digital Network (ISDN) egy olyan telekommunikációs szolgáltatás, amely a hálózatokat digitális vonalon, termináladapter segítségével köti össze.

KKV

Kis- és középvállalatok.

K+F

Kutatás-fejlesztés.

NSF

National Science Foundation, az Amerikai Egyesült Államokban 1950-ben létrehozott független szervezet, amely a tudományos kutatást és fejlesztést támogatja.

LAN

Local Area Network (helyi hálózat). Számítógépek és egyéb eszközök olyan csoportja, amely mindössze néhány négyzetkilométernyi vagy kisebb területet szolgál ki, és olyan kommunikációs csatlakozással van összekötve, amely lehetővé teszi, hogy a hálózaton belül bármely eszköz bármelyik másikkal kapcsolatba lépjen. Mivel a hálózat csak kis területet fed be, a hálózati jelprotokollokon olyan optimalizációkat lehet végrehajtani, amelyek akár 100 Mbps sebességű adatátvitelt is lehetővé tesznek.

ORSZÁG RÖVIDÍTÉSEK

AT – Ausztria	IT – Olaszország
BG – Bulgária	JP – Japán
CZ – Csehország	LT – Litvánia
DE – Németország	LV – Lettország
DK – Dánia	NL – Hollandia
EE – Észtország	PL – Lengyelország
ES – Spanyolország	PT – Portugália
FI – Finnország	RO – Románia
FR – Franciaország	SK – Szlovákia
GR – Görögország	SL – Szlovénia
HU – Magyarország	UK – Egyesült Királyság
IE – Írország	US – USA
IL – Izrael	

PC

Személyi számítógép.

PISA-TESZT

A fejlett ipari országok (OECD) megbízásából PISA (Programme for International Student Assessment) néven egy átfogó nemzetközi felmérésorozat folyik a világban, melynek célja az oktatás hatékonyságának és eredményességének mérése.

PPP

Purchasing Power Parity (vásárlóerőparitás) a hazai árszínvonal és a nominális árfolyamon hazai valutában kifejezett külföldi árszínvonal hányadosa. Ha ez 1 alatt van, akkor a nemzeti valuta alulértékelt, ha 1 felett, akkor felülértékelt.

ULC

Unit Labour Cost (a termelés egységére eső munkaerőköltség)

UMTS

Universal Mobile Telecommunication System (Általános Mobil Távközlési Rendszer) – vezeték nélküli adatátviteli rendszer. Az Európában és a világ több helyén bevezetett harmadik generációs mobiltelefon rendszer szabványának neve. A jelenleg már piaci bevezetésre került eszközök lehetővé teszik az akár 1,5-2 Mbps-os sebességű, kétirányú vezeték nélküli adatátvitelt.

UNCTAD

United Nations Conference on Trade and Development, az ENSZ Kereskedelmi és Fejlesztési szervezete.

UNESCO

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, az Egyesült Nemzetek Szervezetének Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezete.

WIPO

World Intellectual Property Organization, az ENSZ-nek a szellemi tulajdon védelmével foglalkozó nemzetközi szervezete.

WLAN

Wireless Local Area Network (vezeték nélküli helyi hálózat) a hagyományos vezetékes hálózat vezeték nélküli kiterjesztése, amely a felhasználók számára kényelmes, nagysebességű adatkapcsolat létrehozását teszi lehetővé.

5 ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra Egy főre jutó GDP vásárlóerőparitáson, 2000-2005 átlag és 2006 (EU-15=100 százalék) 17
2. ábra Az egy főre jutó GDP vásárlóerőparitáson az Európai Unió egyes régióiban 2005 (euró) 18
3. ábra A GDP éves átlagos növekedési üteme 2000-2005 és 2006 (százalék) 19
4. ábra Egy főre jutó GDP és egy főre jutó fogyasztás vásárlóerőparitáson 2006 (euró) 20
5. ábra A jövedelmi egyenlőtlenség mértéke (Gini koefficiens) 2004 21
6. ábra A humán fejlettség mértéke 2005 (EU-15=100 százalék) 22
7. ábra A születéskor várható élettartam 2004 (év) 23
8. ábra Az egészségben megélt élettartam 2004 (év) 24
9. ábra A vállalatok egészséggel, biztonsággal és környezettel kapcsolatos felelősségvállalása 2007 25
10. ábra Egy főre jutó széndioxid kibocsátás 1980 és 2003 (metrikus tonna) 26
11. ábra A megújuló energiaforrások aránya az összes energiafelhasználásból 2007 (százalék) 27
12. ábra A települési hulladék feldolgozása 2005 (százalék) 28
13. ábra Papír és karton visszaforgatási ráta a felhasznált mennyiség arányában 2005 (százalék) 29
14. ábra Az export növekedési üteme 2000-2005 átlaga és 2006 (százalék) 31
15. ábra Részesedés a világ árukereskedelmében 1996 és 2006 (százalék) 32
16. ábra Részesedés a világ szolgáltatás-kereskedelmében 1996 és 2006 (százalék) 33
17. ábra Magyarország részesedése néhány áru és szolgáltatás világexportjában 1998 és 2005 (százalék) 34
18. ábra Gépipari termékek 36
19. ábra Irodagépek és távközlési berendezések 36
20. ábra Élelmiszeripari termékek 36
21. ábra Mezőgazdasági termékek 36
22. ábra Vegyipari termékek 36
23. ábra Textilipari termékek 36
24. ábra Részesedés a legfontosabb külkereskedelmi partnerek termékforgalmából 2005 (százalék) 37
25. ábra Az export áruszerkezete a feldolgozóiparban 1998 és 2005 (százalék) 38
26. ábra Az egy főre jutó külföldi működőtőke-állomány 2005 (dollár) 39
27. ábra A világ működőtőke-importjának állományában való részesedés 2005 (százalék) 40
28. ábra A világ működőtőke-exportjának állományában való részesedés 2005 (százalék) 41
29. ábra A munkatermelékenység (egy foglalkoztatottra jutó reál GDP) alakulása 2001-2005 és 2006 (előző év=100 százalék) 42
30. ábra Az egy foglalkoztatottra és az egy munkaóra jutó GDP vásárlóerőparitáson 2006 (USA=100 százalék) 43

31. ábra A munkatermelékenység (egy foglalkoztatottra jutó GDP) éves átlagos változása az iparban vásárlóerőparitáson 2001-2005 (százalék) 44
32. ábra A munkatermelékenység (egy foglalkoztatottra jutó GDP) szintje az iparban vásárlóerőparitáson 2006 (USA=100 százalék) 45
33. ábra A munkatermelékenység (egy foglalkoztatottra jutó GDP) szintje a szolgáltatási ágazatban vásárlóerőparitáson 2006 (USA=100 százalék) 46
34. ábra A termelékenység (egy foglalkoztatottra jutó GDP) szintje a mezőgazdaságban vásárlóerőparitáson 2006 (USA=100 százalék) 47
35. ábra A nagyvállalatok és a KKV-szektor működésének hatékonysága 2007 48
36. ábra Egységnyi munkaerőköltség (ULC) alapú reálárfolyamindex 2000-2006 éves átlag (százalék) 49
37. ábra Az egy munkaóra jutó munkaerőköltségek alakulása 2000-2006 (2000=100 százalék) 50
38. ábra Egy munkaóra jutó munkaerőköltségek 2005 (euró) 51
39. ábra Fajlagos munkaerőköltségek (ULC) alakulása a feldolgozóiparban 2000-2005 éves átlag és 2006 (előző év=100 százalék) 52
40. ábra Irodabérleti díjak 2005 és 2006 (dollár/nm/év) 53
41. ábra Az ipari elektromos áram díja 2007 (euró/100 kWh) 54
42. ábra Az ipari gáz ára 2007 (euró/GJ) 55
43. ábra Mobiltelefon költségek (helyi hívás díja) 2005-2006 (dollár/perc) 56
44. ábra Postai levél* feladási díja vásárlóerőparitáson 2004 (euró) 57
45. ábra Az összes adóbevétel a GDP arányában 2005 (százalék) 58
46. ábra Az összes adóbevétel változása a GDP arányában 1995-2005 (százalékpont) 59
47. ábra Vállalati nyereségadó kulcsok 2007. január (százalék) 60
48. ábra A vállalatok nyereségének tényleges adóterhe Magyarországon 1997- 2005 61
49. ábra Általános forgalmi adókulcs 2007. január (százalék) 62
50. ábra Béradók a munkabérek költség arányában 2005 (százalék) 63
51. ábra Kötelező tb-járulék a GDP arányában 2005 (százalék) 64
52. ábra Tőke- és vagyonadók a GDP arányában 2005 (százalék) 65
53. ábra Az adóbevételek megoszlása a főbb adófajták szerint 2006 (százalék) 66
54. ábra Környezetvédelmi adók a GDP arányában 2005 (százalék) 67
55. ábra A vállalat alapítás idő- és eljárás igénye 2007 69
56. ábra A vállalat alapítás költségei az egy főre jutó nemzeti összjövedelem (GNI) arányában 2007 (százalék) 70
57. ábra Munkaerőpiaci szabályozás 2007 71
58. ábra A tőkéhez való hozzáférés (Capital Access Index) 2005 72
59. ábra A hitelhez jutás feltételei 2007 73
60. ábra A külföldi működőtőke befektetések ösztönzése 2007 74
61. ábra A vállalati igazgatótanácsok hatékonysága 2007 75
62. ábra Az adóízetés elkerülése 2007 76
63. ábra A fekete és szürke gazdaság 2007 77
64. ábra Jogbiztonság 2007 78
65. ábra Korrupció 2007 79
66. ábra Versenyszabályozás 2007 80
67. ábra A cégek etikai kultúrája 2007 81
68. ábra A politikusok iránti közbizalom 2007 82
69. ábra A bürokrácia 2007 83
70. ábra A kormányzati költségek 2007 84
71. ábra A központi bank politikája 2007 85
72. ábra Az összefonódások 2007 86
73. ábra Az infrastruktúra minősége 2006 87
74. ábra A közúthálózat sűrűsége (egy négyzetkilométerre jutó utak hossza 1999 és 2004) (km) 88
75. ábra A közutak minősége 2006 89
76. ábra A vasúthálózat sűrűsége (egy négyzetkilométerre jutó sínek hossza) 2005 (km) 90
77. ábra A vasúti közlekedés minősége, 2006 91
78. ábra A légi közlekedés minősége 2000 és 2007 92
79. ábra A folyami közlekedés minősége 2000 és 2007 93
80. ábra Az energiaellátás minősége 2000 és 2007 94
81. ábra Az IKT tevékenységek által létrehozott hozzáadott érték aránya az összes hozzáadott értéken belül 1995 és 2003 (százalék) 96
82. ábra Az IKT-eszközök gyártása által létrehozott hozzáadott érték aránya az összes gyártásban létrehozott hozzáadott értéken belül (a változás mértéke százalékpontban kifejezve 1995 és 2003 viszonylatában) 97
83. ábra Az IKT-szolgáltatások által létrehozott hozzáadott érték aránya az összes szolgáltatás által létrehozott hozzáadott értéken belül (a változás mértéke százalékpontban kifejezve 1995 és 2003 viszonylatában) 97
84. ábra Az IKT-ra fordított összkidadások a GDP arányában 2006 (százalék) 98
85. ábra IKT kiadások/fő 2006 (euró) 99
86. ábra Az IKT-szektor hozzájárulása a GDP növekedéséhez 1995 (százalékpont) 100
87. ábra A személyi számítógéppel (PC-penetráció), az internet kapcsolattal, illetve a szélessávú internet kapcsolattal rendelkező vállalkozások aránya* 2006 (százalék) 102

88. ábra	A PC-t igénybe vevő alkalmazottak aránya az összes foglalkoztatotthoz képest 2005 és 2006 (százalék)	103	119. ábra	Csúcstechnológiai kivitel illetve behozatal aránya az összes kivitelből, ill. behozatalból 2004 (százalék)	136
89. ábra	A honlappal rendelkező vállalkozások* aránya 2006 (százalék)	104	120. ábra	Értékláncok jelenléte és a vállalatok innovációs kapacitása 2006	137
90. ábra	Az eBusiness fejlettsége egyes EU tagállamokban*	105	121. ábra	Szabadalmi teljesítmény 2005	138
91. ábra	Az online módon értékesítő vállalkozások* aránya 2005-2006 (százalék)	106	122. ábra	Tudományos teljesítmény 2005	139
92. ábra	Az internetes értékesítésből származó bevételek aránya a vállalkozások* összes bevételében 2005-2006 (százalék)	107	123. ábra	A népesség éves átlagos változása 2004-2015 (százalék)	141
93. ábra	Az online módon megrendelést végző vállalkozások* aránya 2005-2006 (százalék)	108	124. ábra	A 65 évesnél idősebb népesség aránya a teljes népességből 2004-ben és 2015-ben (várható) (százalék)	142
94. ábra	PC-vel rendelkező háztartások aránya 2006 (százalék)	109	125. ábra	Függőségi ráta (a 15 évnél fiatalabbak és a 64 évnél idősebbek / 15-64 évesek) 2006 (százalék)	143
95. ábra	Az internet-kapcsolattal rendelkező háztartások aránya 2006 (százalék)	110	126. ábra	A városi népesség aránya 2004-ben és 2015-ben (várható) (százalék)	144
96. ábra	Szélessávú árintervallumok 2006. október (USD/Mbps PPP)	111	127. ábra	A munkaórák alakulásának "tényezői" Magyarországon 1992-2006 (1992=100)	145
97. ábra	A 100 főre jutó internet kapcsolatok száma 2005	112	128. ábra	Ledolgozott munkaórák száma/fő/év 1995-2006	146
98. ábra	Legyorsabb szélessávú letöltési sebességek az adott ország inkumbens szolgáltatójánál (kbit/s)	113	129. ábra	A foglalkoztatottak aránya a munkaképes korú (15-64 éves) népességben belül 2006 (százalék)	147
99. ábra	Legyorsabb szélessávú letöltési sebességek az adott ország legnagyobb kábel-szolgáltatójánál (kbit/s)	114	130. ábra	A női foglalkoztatottak aránya a munkaképes korú (15-64 éves) népességben belül 2006 (százalék)	148
100. ábra	Az interneten vásárlók aránya* 2005-2006 (százalék)	115	131. ábra	A részmunkaidős foglalkoztatás részaránya az összes foglalkoztatásból 2006 (százalék)	149
101. ábra	A teljes mértékben online módon intézhető e-kormányzati szolgáltatások aránya 2005-2006 (százalék)	117	132. ábra	A munkanélküliségi ráta 2006 (százalék)	150
102. ábra	Közhivatalokkal interneten keresztül ügyintézés kezdeményező lakosok aránya* 2005-2006 (százalék)	118	133. ábra	A 15 évesek matematikai és szövegértési készsége 2003 (pont)	151
103. ábra	Közhivatalokkal interneten keresztül ügyintézés kezdeményező vállalkozások* aránya 2005-2006 (százalék)	119	134. ábra	Egy főre jutó oktatási kiadások 2005 (dollár)	152
104. ábra	A K+F ráfordítások a GDP arányában 2005 (százalék)	121	135. ábra	A köz- és a magánkiadások aránya az oktatásban (százalék)	153
105. ábra	A K+F ráfordítások alakulása a GDP arányában 1990-2006 (százalék)	122	136. ábra	Az alap-, a közép- és a felsőfokú végzettségűek aránya a 25-64 éves népességben 2003 (százalék)	154
106. ábra	A K+F ráfordítások vállalati méret szerinti megoszlása 2005 (százalék)	123	137. ábra	A felsőfokú végzettségűek aránya a 25-34 éves népességben 2005 (százalék)	155
107. ábra	A külföldi tulajdonú vállalkozások aránya a vállalati K+F ráfordításokban 2004 (százalék)	124	138. ábra	Az oktatási rendszer igazodása az üzleti szféra igényeihez 2007	156
108. ábra	A kutatók 1000 foglalkoztatottra jutó létszáma 2005 (fő)	125	139. ábr	A felsőfokú oktatás kielégíti a vállalatok szükségleteit 2007	157
109. ábra	A matematika és a természettudományok oktatása 2006	126	140. ábra	Kiváló műszaki szakemberek jelenléte a munkaerőpiacon 2007	158
110. ábra	A kockázati tőke elérhetősége és a vállalati K+F közötti kapcsolat	127	141. ábra	Élethosszig tartó tanulás aránya (a 25-64 évesek közül oktatásban, képzésben résztvevők) 2006 (százalék)	159
111. ábra	A gazdasági-társadalmi reformok elfogadása 2006	128	142. ábra	A nyelvtudás értékelése 2007	160
112. ábra	A vállalkozások vezetésének hatékonysága 2006	129			
113. ábra	A klaszterek fejlettsége 2004	130			
114. ábra	A K+F szolgáltatások és képzés helyi elérhetősége 2006	131			
115. ábra	A tudományos kutatóhelyek színvonala 2006	132			
116. ábra	A vállalkozások és az egyetemek közötti tudástranszfer 2006	133			
117. ábra	A szellemi tulajdon védelme 2006	134			
118. ábra	Az innovatív vállalatok aránya 2004 (százalék)	135			

